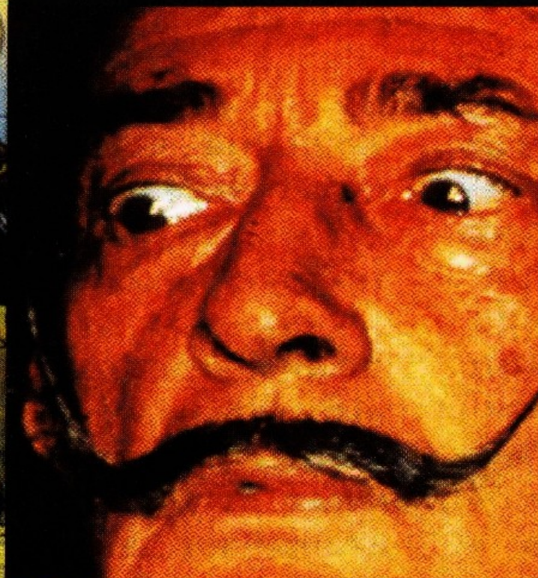
TOPH

SALVADOR DALI

Jurnalul unui geniu

HUMANITAS

SALVADOR DALI

JURNALUL UNUI GENIU

Original: *Journal d’un génie* (1964)

Traducere de:
TANIA RADU

Ediția a II-a

virtual-project.eu

Editura HUMANITAS
2001

SALVADOR DALI – pictor, desenator și scriitor spaniol – s-a născut la 11 mai 1904 la Figueras, în Catalonia, ca fiu al unui notar. Studiază la Academia de Belle-Arte „San Fernando” din Madrid (1921-1925) cu pictorul Moreno Carbonero. După o perioadă neoimpresionistă, Dali se apropie de tehnicile cubiste, apoi de mișcarea suprarealistă, pe care o descoperă o dată cu stabilirea sa la Paris, în 1927. În grupul suprarealiștilor o cunoaște pe viitoarea sa soție, Gala, împreună cu care se va stabili, din 1930, la Cadaqués, în Spania. Dali este creatorul unei iconografii originale, cu dominantă sexuală și morbidă. Titlurile tablourilor conțin adesea aluzii freudiene. Aduce, în cadrul suprarealismului, o metodă pe care o denumește „paranoic-critică”.

Salvador Dali a murit în 1989.

A creat costume și decoruri pentru balet (*Labirintul* – 1941, *Tristan nebun* – 1944) și a realizat ilustrații la *Cântecele lui Maldoror* de Lautréamont și *Don Quijote* de Cervantes. A colaborat cu Luis Buñuel la realizarea peliculelor *Câinele andaluz* (1929) și *Vârsta de aur* (1930). Între scrierile sale cele mai cunoscute se numără: *La conquête de l’irrationnel* (1935) și *La vie secrète de Salvador Dali* (1942). Dintre tablourile sale cele mai cunoscute amintim: *Persistența memoriei* (1931), *Girafa în flăcări* (1935), *Presimțirea războiului civil* (1936), *Metamorfoza lui Narcis* (1937), *Fecioara de la Port Lligat* (1949), *Descoperirea Americii de către Cristofor Columb* (1960).

• INTRODUCERE •

De mai mulți ani, Dali ne vorbea despre jurnalul pe care-l ține cu regularitate. La început, a vrut să-l intituleze *Viața mea re-secretă*, ca o urmare la *Viața secretă a lui Salvador Dali* de Salvador Dali. Până la urmă, s-a decis să păstreze un titlu mai exact și mai aproape de realitate, adică titlul care împodobește primul dintre caietele de școală pe care și-a scris această nouă operă: *Jurnalul unui geniu.* Într-adevăr, e vorba chiar de un jurnal, căci Dali a turnat aici de-a valma gândurile, frământările de pictor în căutarea perfecțiunii, dragostea pentru soție, relatări despre întâlnirile sale extraordinare, idei estetice, morale, filosofice, biologice.

Dali are conștiința propriului geniu. Până la vertij. Pare să fie un sentiment intim foarte reconfortant. Părinții l-au numit Salvador tocmai pentru că era menit să salveze pictura amenințată cu moartea de către arta abstractă, de suprarealismul academic, de dadaism și, în genere, de toate „ismele” anarhice. Jurnalul este deci monumentul pe care Dali îl înalță gloriei personale. Lipsește din paginile lui orice urmă de modestie. În schimb, sinceritatea arde. Autorul se dezbracă de secrete cu o impudoare insolentă, cu un umor fără măsură și cu o vervă strălucitoare. Ca și *Viața secretă*, *Jurnalul unui geniu* este un imn înălțat splendorii Tradiției, Ierarhiei catolice și Monarhiei. Sunt tot atâtea motive pentru care astăzi aceste pagini vor putea trece drept subversive în ochii ignoranților.

E greu de spus ce merită să fie admirat mai întâi: sinceritatea lipsei de modestie ori lipsa de modestie a sincerității. Povestindu-și viața de fiecare zi, Dali își ia biografii prin surprindere și-i face pe comentatorii săi să pară puțin răsuflați. Nu este el oare cel mai în măsură să vorbească despre sine însuși? E un drept care nu i se poate contesta, mai ales că o face cu lux de amănunte, cu inteligență și cu un lirism de o factură cu totul personală.

În general, toată lumea are impresia că-l cunoaște pe Dali, pentru că a ales, cu un curaj excepțional, să fie persoană

publică. Jurnaliștii înghit pe nemestecate tot ce le spune și, în cele din urmă, surpriza plăcută tot de la bunul-simț țărănesc al lui Dali vine, ca în povestea cu tânărul care vrea să reușească în viață și e sfătuit să mănânce caviar și să bea șampanie, ca să nu moară de foame ispășind ca ocnașii. Dar ce-i mai drăguț la Dali sunt rădăcinile și antenele lui. Rădăcinile coboară adânc sub pământ, în căutarea a tot ce a produs omul mai „suculent" (ca să folosim unul din cuvintele lui favorite) în patruzeci de secole de pictură, de arhitectură și de sculptură. Antenele sunt orientate spre viitor, pe care-l adulmecă, îl prevăd și îl înțeleg cu o repeziciune fulgerătoare. Curiozitatea științifică nepotolită a lui Dali nu va fi niciodată îndeajuns subliniată. Toate descoperirile, toate invențiile își află imediat ecou în opera lui, uneori abia metamorfozate, într-o formă sau alta.

Ba mai mult: uneori Dali o ia înaintea științei, profețind, printr-un ciudat ocol irațional, progresele rațiunii. Nu o dată i-a fost dat să trăiască întâmplări mai puțin obișnuite în viața unui creator: propriile invenții și-au depășit creatorul, evoluând mai repede decât el, organizându-se înainte ca el să fi apucat să bage de seamă. După etapa de început a vieții sale de artist, când s-a văzut înconjurat de neîncredere și a suportat anonimatul, a venit vremea ca opera să-i fie atât de cunoscută, încât ai uneori impresia ca o întâlnești pretutindeni. Ideile sale, lansate cu nonșalanță, se descurcă apoi singure, prind viață și dobândesc contur. Câteodată, se miră. Sămânța aruncată în grabă a încolțit și Dali îi contemplă fructele în felul lui distrat. Tocmai când nu mai crede într-un proiect, se întâmplă că voința unora și intervenția întâmplătoare a altora fac ca acesta să se dezvolte, să se coacă, să izbutească.

Aș mai adăuga: *Jurnalul unui geniu* este opera unui adevărat scriitor. Dali are darul imaginii, arta de a judeca iute și pregnant. Verbalismul său e catifelat, baroc și are acel spirit de Renaștere regăsită care există și în pictura lui. În paginile care urmează nu s-a intervenit decât din punct de vedere ortografic, întrucât Dali folosește scrierea fonetică, indiferent de limba în care se exprimă – fie că e catalană, spaniolă, franceză sau engleză. Nimic din luxurianța verbozității sale, nimic din obsesiile sale n-a fost îndepărtat. Este vorba, așadar, de un document de prim ordin asupra unui pictor cu adevărat revoluționar, a cărui importanță e considerabilă, asupra unui spirit fertil, prodigios,

strălucitor. Atât iubitorii de artă, cât și amatorii de senzații tari, ca și psihiatrii, de altfel, se vor apleca asupra acestor pagini cu pasiune. Ele vorbesc despre acela care a zis: „Singura diferență dintre mine și un nebun este că eu nu sunt nebun!”

MICHEL DÉON

• PROLOG •

Între un om și altul sunt deosebiri
mai mari decât între două animale
din specii diferite.

Michel de Montaigne

De la Revoluția franceză încoace, se dezvoltă o păcătoasă tendință cretinizantă de a gândi individul global, de a considera că geniile sunt (dincolo de opera lor) ființe obișnuite, mai mult sau mai puțin asemănătoare în toate cele cu muritorii de rând. Ceea ce nu e adevărat. Și dacă e fals în cazul meu, care sunt, pentru epoca noastră, geniul cu cea mai vastă spiritualitate, un adevărat geniu modern, este cu atât mai puțin adevărat în cazul acelor genii care au întrupat culmile Renașterii, precum Rafael – geniu de sorginte aproape divină.

Această carte va dovedi că viața de fiecare zi a unui geniu, somnul lui, digestia, extazele, unghiile lui, gripele lui, sângele, viața și moartea lui sunt esențialmente diferite de ale celorlalți oameni. Această carte unică este deci primul jurnal scris de un geniu. Și încă de unicul geniu care a avut șansa unică de a se fi însurat cu geniala Gala – unica femeie mitică a zilelor noastre.

Desigur, nu totul va fi spus acum. În acest jurnal, care acoperă anii ’52-’63 din viața mea re-secretă, vor fi și pagini albe. La rugămintea mea și cu acordul editorului, anumiți ani și anumite zile trebuie să rămână încă inedite. Regimurile democratice nu sunt apte să primească revelațiile năucitoare pe care obișnuiesc să le fac. Paginile inedite vor apărea mai târziu, în cele opt volume care vor urma primei serii a *Jurnalului unui geniu*, dacă împrejurările o vor îngădui; iar dacă nu, în cea de-a doua serie, atunci când Europa își va fi redobândit monarhiile tradiționale. În așteptarea acelor vremi, vreau să-mi țin cititorul cu sufletul la gură și să-l fac să cunoască tot ce poate fi cunoscut despre atomul Dali.

Acestea sunt motivele unice și minunate, dar nu mai puțin adevărate, pentru care ceea ce urmează, de la început și până la sfârșit (și fără vreo contribuție din partea mea), va fi genial în fiece moment și într-un fel ineluctabil, pentru simplul motiv că e vorba de Jurnalul fidel al credinciosului și umilului dumneavoastră servitor.

• 1952 •

MAI

Port Lligat, 1

„Erou este acela care se împotrivește autorității paterne și o învinge.”

Sigmund Freud

Ca să scriu cele ce urmează, mi-am pus niște pantofi de lac pe care nu i-am putut încălța niciodată prea mult timp, pentru că mă strâng cumplit. De obicei, mi-i pun înainte de vreo conferință. Strânsoarea lor dureroasă asupra picioarelor îmi ascute la maximum virtuțile oratorice. Durerea asta acută și teribilă mă face să cânt ca o privighetoare sau ca acei cântăreți napolitani care poartă, și ei, pantofi prea strâmți. Voluptatea fizică viscerală, tortura cotropitoare pe care mi-o provoacă pantofii mei de lac mă obligă să storc din cuvinte adevăruri condensate, sublime, cărora suprema inchiziție a durerii din picioare le conferă valoare generalizantă. Îmi pun deci pantofii și încep să scriu în chip masochist, pe îndelete, despre cum am fost exclus din grupul suprarealiștilor. Mă doare-n cot de calomniile pe care le-ar putea scorni despre mine André Breton, care nu-mi iartă că sunt ultimul și singurul suprarealist; dar trebuie să știe toată lumea într-o bună zi – când vor apărea aceste pagini – cum s-au petrecut de fapt lucrurile. Pentru asta, sunt nevoit să mă întorc în copilărie. N-am reușit niciodată să fiu un elev mediocru. Când păream opac la orice fel de învățătură, dovedind spiritul cel mai obtuz cu putință de pe fața pământului, când mă aruncam cu frenezie în studiu, cu o răbdare și o plăcere care derutau pe toată lumea. Dar pentru ca zelul să-mi fie stimulat, aveam nevoie să fac numai lucruri plăcute. O dată stârnit, arătam o foame devorantă de învățătură.

Întâiul meu profesor, Don Esteban Trayter[1], mi-a repetat vreme de un an de zile că Dumnezeu nu există. El mai adăuga hotărât, că religia e o „treabă de muieri”. În ciuda vârstei mele fragede, ideea m-a cucerit. Mi se părea de o evidență strigătoare la cer. Puteam s-o verific în fiecare zi în familie, unde numai femeile se duceau la biserică, în vreme ce tata refuza cu încăpățânare s-o facă, declarându-se liber-cugetător. Și ca să-și apere și mai bine libertatea de gândire, își presăra toate frazele, cât de scurte ar fi fost, cu enorme și pitorești înjurături. Iar dacă se găsea careva să se indigneze, se mulțumea să repete o vorbă a prietenului său, Gabriel Alamar: „Nu există podoabă mai frumoasă pentru limba catalană decât înjurătura.”

Am povestit în altă parte tragica viață a tatălui meu. E demnă de Sofocle. Tata este într-adevăr omul pe care nu numai că l-am admirat, dar l-am și imitat cu înverșunare, cu toate că l-am făcut atâta să sufere. Mă rog lui Dumnezeu să-l aibă în paza și în slava Lui – unde nici nu mă îndoiesc că se găsește deja –, căci în ultimii trei ani de viață a trecut printr-o profundă criză religioasă, care i-a adus mângâierea și iertarea ultimei împărtășanii.

Dar în vremea aceea a copilăriei, când spiritul meu căuta să atingă cunoașterea, nu găseam în biblioteca tatei decât cărți ateiste. Răsfoindu-le, am învățat, temeinic și fără să trec cu vederea nicio dovadă posibilă, că Dumnezeu nu există. I-am citit cu o răbdare incredibilă pe Enciclopediști, pe care azi îi găsesc insuportabil de plicticoși. Fiecare pagină din *Dicționarul filosofic* al lui Voltaire mi-a pus la îndemână alte și alte argumente de ordin juridic (foarte asemănătoare cu ale tatei, care era notar) referitoare la inexistența lui Dumnezeu.

Când am deschis pentru prima oară un volum de Nietzsche, am fost profund șocat. Nietzsche îndrăznea să afirme, negru pe alb, că „Dumnezeu a murit”! Cum!? Eu tocmai învățasem că Dumnezeu nu există și iată că acum cineva îmi anunța decesul lui! Așa s-au născut primele mele îndoieli. Zarathustra mi s-a părut un erou măreț. Îi admiram tăria de caracter, dar, în același timp, găseam că se trădează prin puerilități, pe care eu, Dali, le depășisem. Cândva, aveam să fiu mai mare decât el! Chiar a

[1] În *Ma vie secrète* (Editions de la Table Ronde), Dali a povestit despre acest bizar profesor care a reușit, în primul an de școală, să-l dezvețe de puținul pe care-l știa: ceva alfabet, câteva cifre.

doua zi după prima mea lectură din *Așa grăit-a Zarathustra* îmi făcusem deja o idee asupra lui Nietzsche. Era o ființă slabă, care nu avusese tăria să nu înnebunească, deși, în acest domeniu, esențial este tocmai să nu înnebunești. Din aceste reflecții s-a născut și prima mea deviză, care avea să devină tema vieții mele: „Singura diferență dintre mine și un nebun este că eu nu sunt nebun!” În trei zile l-am asimilat pe Nietzsche. O dată încheiat acest dejun sălbatic, nu mi-a mai rămas decât un singur oscior de ronțăit din personalitatea filosofului: mustățile! Federico Garcia Lorca, fascinat de mustața lui Hitler, avea să proclame mai târziu că „mustața reprezintă constanta tragică a chipului bărbătesc”. Or eu, până și prin mustăți, aveam să-l întrec pe Nietzsche! Ale mele nu vor fi așa de deprimate, de catastrofice, așa de copleșite de muzică wagneriană și de cețuri. Nu! Vor fi subțiri, imperialiste, ultra-raționaliste și vor ținti către cer, ca misticismul vertical, ca sindicatele verticale spaniole.

Dacă Nietzsche, în loc să-mi adâncească și mai tare ateismul, mi-a trezit, dimpotrivă, primele întrebări *și* îndoieli de natură pre-mistică, a căror glorioasă încoronare avea să fie anul 1951, când am scris *Manifestul*[2], personalitatea lui în schimb, sistemul lui hirsut, atitudinea lui intransigentă față de virtuțile plângăcioase și sterilizante ale creștinismului au contribuit, interior, la dezvoltarea instinctelor mele antisociale și antifamiliale, iar exterior, la conturarea profilului meu. De cum am citit *Zarathustra*, mi-am lăsat niște favoriți imenși, care mi-au acoperit obrazul până la colțurile gurii, iar părul meu de abanos a crescut lung, ca al femeilor. Nietzsche a trezit în mine ideea de Dumnezeu. Dar, în același timp, arhetipul pe care el îl propunea admirației mele și pe care-l imitam, a fost de ajuns ca să mă arunce în afara familiei. Am fost alungat pentru vina de a fi studiat prea conștiincios buchea ateismului anarhist din cărțile tatei; or, tata nu putea accepta totuși să-l întrec aproape în toate, și mai ales, la înjurături – mult mai afurisite ca ale lui.

Am petrecut cei patru ani dinaintea alungării mele din familie într-o stare de „subversiune spirituală” constantă și intensă. Patru ani cu adevărat nietzscheeni. Dacă n-aș plasa-o în acea atmosferă, existența mea de atunci ar părea de neînțeles. Aceea e și epoca întemnițării mele la Gerona. Atunci mi s-a respins și un tablou la Salonul de toamnă de la Barcelona, pe

---

[2] *Manifeste mystique*, de Salvador Dali. (Paris, 1952).

motiv că era obscen. Tot atunci am scris, împreună cu Buñuel, acele scrisori injurioase la adresa medicilor umaniști și a celor mai prestigioase figuri ale Spaniei, inclusiv la adresa premiatului Nobel, Juan Ramon Jimenez. În marea lor majoritate, aceste manifestări erau absolut nedrepte, dar așa înțelegeam eu să-mi afirm „voința de putere” și să-mi demonstrez mie însumi că eram încă imun la remușcări. Supra-omul meu avea să fie pur și simplu o femeie, supra-femeia Gala.

Când au văzut suprarealiștii, în casa tatei de la Cadaqués, tabloul pe care tocmai îl pictasem și pe care Paul Eluard l-a botezat *Joc lugubru*, au fost scandalizați, din pricina elementelor scatologice, anale ale imaginii reprezentate. Gala, mai ales, mi-a făcut praf lucrarea, cu o vehemență care atunci m-a scos din sărite, dar pe care mai târziu am învățat s-o ador. Mă pregăteam să intru în grupul lor; le studiasem cu atenție, puricându-le, lozincile și temele. Mă socoteam edificat: era vorba de transcrierea spontană a gândului, fără niciun control din partea rațiunii, a esteticii sau a moralei. Și uite că înainte chiar de a face parte din grupul lor, cu cea mai bună-credință din lume, se și exercitau asupra mea constrângeri care semănau cu ale familiei mele. Gala a fost prima care m-a avertizat că mă așteaptă același fel de contestări printre suprarealiști ca oriunde în altă parte și că, în fond, nu erau decât niște burghezi. Credea că trebuie să rămân deoparte de orice grupare artistică ori literară dacă vreau să-mi conserv puterea. Cu o intuiție care o depășea atunci pe a mea, Gala mai credea și că originalitatea metodei mele de analiză paranoic-critică ar fi făcut din oricare membru al grupului un șef de nouă școală, de sine stătătoare. Dar dinamismul meu nietzschean n-a vrut s-o asculte. Am refuzat categoric să-i consider pe suprarealiști drept un grup literar și artistic ca oricare altul. Credeam că sunt capabili să elibereze omul de tirania „lumii practice raționale”. Aveam să devin un Nietzsche al iraționalului. Eu, raționalistul înrăit, eram singurul care știa ce vrea: n-aveam să mă las îngenuncheat de irațional de dragul iraționalului, de iraționalul narcisiac și receptiv așa cum îl practicau ceilalți, ci, dimpotrivă, aveam să dau marea bătălie pentru „cucerirea iraționalului”[3]. În vremea asta amicii mei puteau să se lase pradă iraționalului, cedând, ca

[3] *La Conquête de l’irrationnel*, de Salvador Dali. (Editions surréalistes, 1935).

atâția alții, inclusiv Nietzsche, în fața acestei slăbiciuni romantice.

Așadar, bine îmbibat de tot ce publicaseră suprarealiștii, de Lautréamont și marchizul de Sade, mi-am făcut intrarea în grup, înarmat cu buna mea credință foarte iezuită, dar cu gândul ascuns de a ajunge repede lider. De ce m-aș fi împiedicat în scrupule creștine față de noul meu părinte, André Breton, când n-o făcusem nici cu tatăl care într-adevăr îmi dăduse viață?

Am luat deci suprarealismul în serios, fără să neglijez nici sângele, nici excrementele de care erau pline ochi toate diatribele lor. Așa cum mă silisem să ajung un ateu desăvârșit citind cărțile tatei, am fost un ucenic atât de studios într-ale suprarealismului, încât, în scurtă vreme, am devenit singurul „suprarealist integral”. Într-atât încât am fost expulzat din grup pentru că eram prea suprarealist. Motivele invocate mi s-au părut a fi de același soi cu acelea pentru care fusesem exclus din familie. Gala-Gradiva, „cea care înaintează”, „Imaculata intuiție” avusese încă o dată dreptate. Azi, pot să spun că, dintre toate certitudinile mele, numai două nu se explică prin propria mea voință de putere: credința în Dumnezeu, regăsită după 1949, și faptul că Gala va avea întotdeauna dreptate când e vorba de viitorul meu.

Când Breton a descoperit pictura mea s-a arătat șocat de elementele scatologice care o „maculau”. Am fost uimit de una ca asta. Debutam în plin c… ceea ce, din punct de vedere psihanalitic, putea fi interpretat ca o bună prevestire relativă la aurul care amenința – din fericire! – să mă acopere. Viclean, am încercat să le bag în cap suprarealiștilor că amănuntele mele scatologice aveau să poarte noroc mișcării. Degeaba am invocat, ca argument, întreaga iconografie digestivă prezentă în toate epocile și la toate civilizațiile: găina cu ouăle de aur, delirul intestinal al Danaei, măgarul care făcea balegă de aur, nu s-au lăsat convinși. Eu eram însă hotărât. Dacă nu voiau să accepte c… pe care atât de generos li-l ofeream, aveam să-mi păstrez bogăția și aurul numai pentru mine. Faimoasa anagramă inventată cu mare caznă, douăzeci de ani mai târziu, de Breton – „Avida Dollars” – ar fi putut fi lansată încă de atunci, ca profeție.

Mi-a fost de-ajuns o săptămână petrecută în grupul suprarealist ca să descopăr că Gala avea dreptate. Până la un

punct, mi-au tolerat elementele scatologice. În schimb, alte câteva lucruri au fost declarate „tabu”. Recunoșteam interdicțiile de altădată ale familiei mele. Sângele era permis. Puteam să adaug și puțin caca. Dar n-aveam dreptul la caca pur și simplu. Puteam să pictez sexuri, dar nu fantasme anale. Anusul era foarte rău văzut! Le plăceau destul lesbienele, nu și pederaștii. În vise, sadismul, umbrelele și mașinile de cusut puteau fi folosite la discreție, în schimb – excepție făceau doar profanii –, orice element religios era interzis, chiar dacă avea aspect mistic. Dacă îți apărea în vis o Madonă de Rafael nu puteai să pomenești de ea fără un pic de blasfemie…

Deveneam, cum am mai spus, suprarealist sută la sută. Conștient de buna mea credință, m-am hotărât să împing experiența până la ultimele consecințe – contradictorii. Eram gata să acționez cu ipocrizia aceea mediteraneeană și paranoică de care numai eu sunt capabil, când e vorba să fiu pervers. Pentru mine, la vremea respectivă, cel mai important lucru era să păcătuiesc, să păcătuiesc cât mai mult, deși fusesem deja tulburat de poemele Sfântului Ioan al Crucii, pe care încă nu le știam decât din recitările exaltate ale lui Lorca. Presimțeam deja că problema religioasă avea să se pună din nou, cândva, în viața mea. Aidoma Sfântului Augustin, care se deda desfrâului și plăcerilor de tot felul în timp ce-l implora pe Atotputernicul să-i dea credință, eu invocam cerul, spunând: „Da, dar nu chiar acum. Puțin mai târziu…” Înainte ca viața mea să ajungă ceea ce este astăzi: un model de ascetism și de virtute, voiam să mă agăț, măcar câteva clipe încă, de suprarealismul meu închipuit, de pervers prefăcut, așa cum, dormind, cauți să mai reții puțin ultimele frânturi ale unui vis dionisiac. Dionysos al lui Nietzsche m-a însoțit pretutindeni, ca o doică răbdătoare și în curând aveam să constat că-i crescuse chica și că pe mână purta o banderolă cu zvastică. Afacerea începea să se cam îmbârlige – pardon! –, să se împută, mai ales în cazul celor care începuseră deja să pută…

Nu i-am refuzat niciodată fecundei și mlădioasei mele imaginații procedeele de cercetare cele mai riguroase. Nu au făcut decât să dea țicnelii mele congenitale un soi de rigiditate. Așa se face ca m-am dat peste cap zi și noapte să strecor în sânul grupului suprarealist idei și imagini în totală contradicție cu „gustul suprarealist”. Într-adevăr, tot ce aduceam eu era în

perfectă opoziție cu preferințele lor. Lor nu le plăceau anusurile! Eu strecuram nenumărate, prin înșelăciune, bine mascate și de preferință, anusuri machiavelice. Dacă se întâmpla să construiesc vreun obiect suprarealist în care să nu fie prezentă nicio fantasmă de soiul ăsta, atunci funcția simbolică a acestui obiect era tocmai cea a unui anus. Înlocuiam automatismul pur și pasiv cu gândirea activă a faimoasei mele metode de analiză paranoic-critică. În locul entuziasmului față de Matisse și față de tendințele abstracte, tehnica ultra-retrogradă și subversivă a lui Meissonier. Ca să falimentez obiectele sălbatice, am lansat obiectele ultra-civilizate ale Modern'style-ului. Le colecționam împreună cu Dior. Mai târziu, aveau să revină în centrul atenției, o dată cu moda „new look”.

Chiar în perioada în care Breton nu voia să mai audă de religie, eu mă străduiam – cum altfel? – să inventez una nouă, care să fie în același timp sadică, masochistă, onirică și paranoică. Ideea unei religii personale mi-a venit citindu-l pe Auguste Comte. Grupul suprarealist era poate pe cale să desăvârșească ceea ce nu reușise filosoful pe de-a-ntregul. Mai întâi, a trebuit să câștig interesul pentru Mistică al viitorului mare preot: André Breton. Mă gândeam să-i explic că, deși ideile noastre erau juste, era absolută nevoie să le dăm o nuanță mistică, religioasă. Mărturisesc că presimțeam încă de atunci că ne vom întoarce pur și simplu la adevărul religiei catolice, apostolice și romane, a cărei glorie mă cucerea treptat. Breton răspundea cu câte un surâs și se întorcea mereu la Feuerbach, a cărui filosofie, știm astăzi, a avut și scurte momente idealiste, lucru de care pe vremea aceea habar n-aveam.

În vreme ce îl citeam pe Auguste Comte, ca să-mi așez noua religie pe baze cât mai solide, Gala se dovedea de departe cea mai pozitivistă dintre noi. Stătea toată ziua pe la negustorii de vopseluri, prin anticariate și ateliere de restauratori ca să-mi cumpere pensule, culori și tot ce mi-ar fi ajutat în ziua când m-aș fi hotărât să nu mai lipesc la nesfârșit fragmente de litografii și bucăți de hârtie pe pânzele mele și m-aș fi apucat să pictez cu adevărat. Evident, nici nu voiam să aud de tehnică, în acel moment când cream cosmogonia daliniană cu ceasurile ei moi, care profețeau dezintegrarea materiei, cu celebrele ouă pe farfuria fără farfurie, cu halucinantele și angelicele fosfene – frânturi ale paradisului intrauterin pe care-l pierdusem în ziua

nașterii mele. De altfel, nici n-aveam timp să pictez totul cum se cade. Era destul să se înțeleagă ce vreau să spun. Generația următoare avea să se ocupe de terminarea și migălirea operei mele. Gala era de altă părere. Ca mamele ale căror copii n-au poftă de mâncare, repeta mereu:

— Hai, micul meu Dali, încearcă materialul ăsta rarisim. E ambră lichidă, ambră nearsă. Se zice că și Vermeer o folosea.

Îmi luam o mutră dezgustată și visătoare:

— Mda, nu-i rea. Dar știi bine că n-am timp de fleacuri dintr-astea. Am lucruri mai importante de făcut. Am o idee! O idee care va scandaliza toată lumea și mai ales pe suprarealiști. Nimeni n-o să poată zice nici pâs: l-am visat de două ori pe noul Wilhelm Tell, pe Lenin. Vreau să-l pictez, cu o fesă de trei metri lungime, sprijinită într-o cârjă. Pentru asta am nevoie de o pânză de cinci metri și jumătate... Am să-i pictez și apendicele liric, chiar dacă mă expulzează suprarealiștii. În brațe o să țină un băiețaș, care sunt eu. Dar are să mă privească cu ochi de canibal, iar eu o să strig: „Săriți, mă mănâncă!...”

„Evident, asta n-o să i-o spun lui Breton”, am adăugat, scufundându-mă în reverii de-o asemenea înălțime speculativă încât, cum mi se întâmplă adesea în asemenea situații, mi-am muiat izmenele!

— Bine, murmura duios Gala. Am să-ți aduc mâine niște ambră dizolvată în ulei de levănțică. E enorm de scumpă, dar țin s-o folosești pentru noul tău Lenin.

Spre marea mea decepție, fesa lirică a lui Lenin nu i-a scandalizat pe amicii mei suprarealiști. Însă tocmai această decepție m-a încurajat. Puteam să merg deci și mai departe... Puteam să încerc imposibilul. Singur Aragon s-a indignat de mașina mea de gândit împodobită de căni cu lapte cald.

— M-am săturat până peste cap de excentricitățile lui Dali! a strigat el furios. De-acum înainte, laptele va fi pentru copiii șomerilor.

Breton mi-a ținut partea. Aragon s-a făcut de râs. Până și familia mea ar fi râs de-o asemenea idee, numai că Aragon era deja prizonierul unei idei politice fixe, care avea să-l ducă exact unde se află acum, adică aproape nicăieri.

În vremea asta, Hitler hitlerea liniștit, așa că într-o zi am pictat o doică nazistă, tricotând așezată, din greșeală, într-o băltoacă enormă. A trebuit să-i șterg brasarda cu zvastica, la

insistențele celor mai intimi amici ai mei suprarealiști. Niciodată nu mi-aș fi închipuit ce valuri avea să facă această cruce îmbârligată. Treptat, am făcut o obsesie. Delirul mi se fixase pe personalitatea lui Hitler, care-mi apărea întotdeauna ca femeie. Parte din tablourile pictate atunci au fost distruse când au năvălit nemții în Franța. Eram fascinat de popoul moale și rotofei al lui Hitler, întotdeauna bine strâns în uniformă. De câte ori începeam să pictez breteaua din piele care, plecând de la centură, trecea pe umărul opus, moliciunea cărnii lui Hitler, comprimată în tunica de stofă, stârnea în mine un soi de extaz gustativ, lăptos, hrănitor și wagnerian, care făcea să-mi bată tare inima – emoție foarte rară, pe care n-o trăiam decât când făceam dragoste. Îmi imaginam carnea aceea plinuță a lui Hitler ca pe trupul celei mai divine femei, cu pielea ca zăpada și asta mă fascina. Îmi dădeam seama însă că succesiunea aceasta de deliruri avea o componentă psihopatologică, de aceea îmi repetam singur, cu încântare:

— De data asta, da, cred că sunt aproape de adevărata nebunie!

Iar către Gala:

— Să-mi aduci ambră în ulei de levănțică și pensulele cele mai fine din lume. Mă tem că nu există niciun instrument suficient de fin ca să pictez în maniera ultraretrogradă a lui Meissonier delirul supra-nutritiv, extazul mistic și carnal care mă stăpânește atunci când pictez urma bretelei din piele fină în carnea lui Hitler.

Cu toate că mi-am repetat mult și bine că vertijul meu hitlerist era absolut apolitic, că opera care se năștea în jurul imaginii feminizate a Führer-ului era de un echivoc scandalos, că aceste reprezentări aveau același umor negru ca și cele ale lui Wilhelm Tell sau Lenin, cu toate că am repetat-o de mii de ori prietenilor mei, degeaba, nimic nu se schimba. Această nouă criză prin care trecea pictura mea devenea din ce în ce mai suspectă în ochii suprarealiștilor. Totul s-a agravat o dată cu zvonul că lui Hitler îi plăcuse ce pusesem eu în unele din tablourile mele cu lebede, singurătate, megalomanie, wagnerism, boschism.

Mulțumită spiritului meu de contradicție înnăscut, conflictul a luat proporții. I-am cerut lui Breton să convoace de urgență grupul în ședință extraordinară, ca să discutăm despre mistica hitleristă din punctul de vedere al iraționalismului nietzschean și

anticatolic. Speram ca aspectul anticatolic al discuției să-l atragă pe Breton. În plus, eu îl credeam pe Hitler un masochist absolut, obsedat de ideea fixă de a declanșa războiul spre a-l pierde apoi în mod eroic. De fapt, el se pregătea să facă exact unul dintre acele acte gratuite atât de prețuite pe atunci de grupul nostru. Insistența mea de a privi mistica hitleristă dintr-un unghi suprarealist, ca și încercările de a da sens religios conținutului sadic al suprarealismului – agravate, și una și celelalte, de dezvoltarea metodei mele de analiză paranoic-critică, prin care aveam de gând să demolez automatismul și narcisismul inerent – au dus treptat la o serie de rupturi, la certuri repetate cu Breton și prietenii lui. Aceștia din urmă începeau de altfel să ezite – într-un mod alarmant pentru șeful grupului – între mine și el.

Am pictat un tablou profetic al morții Führer-ului și l-am intitulat *Enigma lui Hitler.* M-am ales cu excomunicarea din partea naziștilor și cu laude din partea antinaziștilor, deși tabloul – ca de altfel toată opera mea, și asta o s-o repet până la sfârșitul zilelor mele, – e lipsit de orice semnificație politică deliberată. Acum când scriu aceste rânduri, mărturisesc că nici eu n-am ajuns să dezleg faimoasa enigmă.

Grupul suprarealist a fost convocat într-o seară ca să mă judece pentru așa-zisul meu hitlerism. A fost o ședință extraordinară, dar, din păcate, am uitat majoritatea amănuntelor. Dar dacă Breton va vrea să mă revadă cândva, mi-ar plăcea să-mi arate procesul-verbal care trebuie că s-a făcut atunci. S-a nimerit că aveam un început de angină în ziua când urmau să mă expulzeze din grupul suprarealist. Și cum mă sperii întotdeauna ca un laș la cel mai mic semn de boală, am apărut cu un termometru în gură. Cred că mi-am luat temperatura de cel puțin patru ori în timpul procesului, care a durat până spre dimineață, căci se lumina de ziuă când m-am întors spre casă.

În timpul pledoariei mele *pro domo*, am căzut de mai multe ori în genunchi, nu pentru a-i implora să nu mă excludă, cum s-a zis, ci dimpotrivă, ca să-l conving pe Breton că fixația mea pe Hitler era strict paranoică și deci apolitică. Le-am explicat, de asemenea, că nu puteam să fiu nazist, căci dacă Hitler ar cuceri Europa ar pune să fie stârpiți toți istericii de teapa mea, așa cum făcuse în Germania cu „degenerații”. Pe urmă, rolul feminin

și irezistibil tembel pe care-l dădusem personalității lui Hitler ar fi fost de ajuns ca să fiu considerat iconoclast de către naziști. Ca și fanatismul meu exacerbat de Freud și Einstein – și unul și celălalt alungați din Germania de Hitler – și care demonstra foarte bine că Führer-ul nu mă interesa decât ca obiect al delirului meu și pentru că-i găseam o valoare catastrofică incomparabilă.

Până la urmă, s-au convins că sunt nevinovat, dar m-au silit să semnez un document în care, printre altele, declaram că nu sunt dușmanul proletariatului. Am semnat bucuros, întrucât n-am avut niciodată niciun fel de sentimente, nici „pro” nici „contra” proletariatului.

Adevărul, unul și indivizibil, se vedea cu ochiul liber: n-aveam cum să fiu un suprarealist integral în interiorul grupului, pentru că grupul se ghida numai după rațiuni politice partizane, și asta în toate privințele, în jurul lui Breton, ca și în jurul lui Aragon.

Unul ca mine, care se pretindea nebun de-adevăratelea, nebun viu și cu metodă, de o precizie pitagoreică în sensul cel mai nietzschean al cuvântului, un astfel de om nu putea să existe. Așa că s-a întâmplat ceea ce trebuia să se întâmple: Dali, suprarealistul integral, care postula absoluta lipsă de constrângere estetică ori morală, Dali cel însuflețit de „voința de putere nietzscheană”, a declarat că orice experiență poate fi împinsă până la ultimele consecințe, dar fără să existe o soluție de continuitate. Îmi ceream pur și simplu dreptul de a face să-i crească lui Lenin o bucă de trei metri, dreptul de a-i împodobi portretul cu cărnurile gelatinoase ale lui Hitler, fie și asezonându-le cu ceva romano-catolicism la nevoie. Fiecare om e liber să devină el însuși sau să lase în urmă-i o ființă nouă: pederast, coprofag, virtuos sau ascet scufundat în extaze digestive ori fosfenomatice. Perversul polimorf care fusesem în adolescență a atins un adevărat zenit isteric: fălcile mele o zdrobeau pe Gala, cădeam îndrăgostit lulea de cei mai puturoși măgari transcendental împuțiți care există. Mirosurile trupești au ajuns pentru mine, firește, un fel de chestii liturgice. Sentimentele umanitariste au împiedicat năvala tuturor miasmelor și extazelor anale (fără anusuri), fie ele chiar curate și uscate, ca și încâlcelile duble, triple și cvadruple ale mațelor. Deasupra, au apărut imensele chipuri extenuate și buhăite ale vestiților Mari Masturbanți, împopoțonați de lăcuste cu cap de

comunist, cu burți napoleoniene și crupe hitleriste feminizate care mi se agățau de buze. Și când te gândești că nu era decât începutul!

Dar Breton l-a negat pe Dali! Pe undeva, avea și dreptate, simțea nevoia măcar să poată deosebi binele de rău, binele și răul în tot acest talmeș-balmeș... În același timp, n-avea dreptate pe de-a-ntregul fiindcă era poate preferabil să te complaci în melanjul acesta dalinian, pe cât de truculent, pe atât de suculent, fie și păstrându-ți libertatea de alegere. Greșea totuși pe undeva, pentru că Dali ținea să cunoască iraționalul până la capăt, ca un raționalist absolut ce era, și asta nu ca să descopere un nou repertoriu literar și uman, ci tocmai, dimpotrivă, ca să adune la un loc și să supună iraționalul abia cucerit. Ciclotronul fălcilor filosofice ale lui Dali avea o imensă foame de tot, voia să mestece, să sfărâme, să bombardeze totul cu artileria neutronilor lui intra-atomici, până ce mizerabilul conglomerat visceral și amoniacal al biologicului – la care aveai acces prin intermediul visului suprarealist – va fi devenit energie mistică pură. Atunci când colcăiala fetidă va fi total și definitiv spiritualizată, misiunea și rațiunea de a fi a omului pe acest pământ vor fi cu adevărat împlinite, iar viața va deveni tezaur.

Tocmai atunci se găsi și sirena kierkegaardiană să cânte ca o privighetoare amărâtă și puturoasă. Și deodată, toți șobolanii latrinelor existențialiste, care păcătuiseră prin canale în vremea ocupației, și-au scuipat în gura mare dezgustul față de resturile festinului suprarealist, pe care le lăsasem în ei ca la lada de gunoi. Totul era extraordinar de abject, iar omul însuși era inutil!

Nu! a strigat Dali. N-o să faceți asta înainte ca totul să fi fost transformat în chip rațional. Nu înainte ca fiecare din spaimele noastre libidinoase să fi fost înnobilată, sublimată prin frumusețea fără de pereche a morții, înaintând astfel pe drumul ce duce la perfecțiune spirituală și la asceză. O asemenea misiune nu putea fi dusă la bun sfârșit, printre cele mai demonice și mai oribile descoperiri din câte s-au făcut pe fața pământului decât de un spaniol. Totul trebuia curățat, trebuia inventată o geometrie metafizică.

A trebuit să ne întoarcem spre acea demnitate de nuanța oxidului de argint și verde oliv a lui Velásquez și Zurbaran, la realism și la misticism, devenite dintr-o dată asemănătoare, consubstanțiale. Realitatea transcendentă a trebuit să fie

integrată într-un fragment oarecare, ales la întâmplare din realitatea pură, așa cum apare ea în imperialismul vizual absolut al lui Velásquez. Numai că asta presupune deja prezența necontestată a lui Dumnezeu care este singura realitate supremă!

Această încercare daliniană de aducere la rațiune a început timid și aproape inconștient în revista *Le Minotaure.* Picasso vorbise cu editorul Skira să fac eu ilustrațiile la *Cântecele lui Maldoror.* Așa că Gala a organizat un dejun cu Skira și cu Breton. În felul ăsta a ajuns la conducerea revistei, iar *Le Minotaure* s-a născut sub auspicii incerte. Astăzi, cea mai tenace încercare de aducere la rațiune îi aparține, în alt plan, lui Père Bruno, pe care îl admir nespus pentru superbele lui *Etudes carmélitaines.* Despre ce a devenit *Le Minotaure*, care paște azi pe pășunile materialiste de la *Verve*, să nu mai vorbim.

Am stat, ipocrit, de două ori consecutiv de vorbă cu Breton despre religia mea viitoare. Nu pricepea nimic. N-am mai insistat. Relațiile dintre noi s-au răcit. Când a ajuns la New York, în 1940, i-am telefonat chiar în ziua sosirii ca să-i urez bun venit și să-i cer o întâlnire. A fixat-o pentru a doua zi. La telefon, îi vorbisem despre o nouă platformă ideologică pentru ideile noastre. Ar fi urmat să lansăm o mare mișcare mistică – prin care experiența suprarealistă să fie ridicată la alt nivel – îndepărtând-o definitiv de materialismul dialectic. Numai că exact în aceeași seară am aflat, în casa unor prieteni, că Breton mă calomniase din nou, de curând, că mă făcuse hitlerist. Era prea nedrept și mult prea primejdios atunci să mai accept să-l întâlnesc. De atunci, nu ne-am mai văzut.

Și totuși, datorită anilor care au trecut și datorită intuiției mele de veritabil căutător de aur simt că Breton este din ce în ce mai aproape de mine. În ciuda tuturor aparențelor, activitatea lui intelectuală valorează mult mai mult decât succesele cabotine și episodice ale existențialiștilor.

Suprarealismul, așa cum îl înțelegeam noi, a murit în ziua când am refuzat să-l mai văd pe Breton. Chiar a doua zi, cineva de la un mare ziar mi-a cerut să dau o definiție a suprarealismului iar eu am răspuns: „Suprarealismul sunt eu!”. Și chiar cred asta, pentru că sunt singurul care îl continuă. N-am renegat nimic, dimpotrivă, am reafirmat, sublimat, ierarhizat, raționalizat, dematerializat, am spiritualizat totul. Misticismul

meu nuclear de acum nu e altceva decât fructul – inspirat de Sfântul Duh – al experiențelor demonice și suprarealiste de la începutul vieții mele.

Ca să se răzbune, Breton a construit meticulos o anagramă pe baza minunatului meu nume. A ieșit „Avida Dollars”. Nu era neapărat o reușită poetică, dar trebuie să recunosc aici, în biografia mea, că se potrivea destul de bine cu ambițiile pe care le nutream în acel moment. Într-adevăr, Hitler tocmai murise la Berlin, într-o manieră absolut wagneriană, în brațele Evei Braun. De cum am aflat, am stat și-am cumpănit șaptesprezece minute[4] înainte de a lua o hotărâre irevocabilă: Salvador Dali avea să devină cea mai mare divă a epocii lui. Și am devenit. Așa se întâmplă cu tot ce-mi propun eu să realizez cu furie paranoică.

După moartea lui Hitler, o nouă eră mistică și religioasă se pregătea să devoreze toate ideologiile. Până atunci aveam însă o misiune. Vreme de zece ani aveam să văd ridicându-se împotriva mea arta modernă, acest rest prăfos al materialismului, moștenit de la Revoluția franceză. Așa că trebuia neapărat să pictez *bine*, lucru ce nu avea să intereseze absolut pe nimeni. Era însă neapărat nevoie să pictez bine, căci misticismul meu nuclear n-ar fi putut să triumfe, la timpul potrivit, decât întrupat în suprema frumusețe.

Știam că cel mai glorios piedestal pentru un Salvador Dali izolat în mijlocul abjectei noastre epoci de decorativism și de existențialism amator avea să fie chiar arta abstractă – a inșilor care nu cred în nimic și prin urmare nu pictează *nimic.* Eram sigur de asta. Dar ca să reușesc, trebuia să fiu mai tare ca oricând, să am bani, să fac bani, cât mai repede și cât mai mulți, ca să dureze. Bani și sănătate! Am încetat cu desăvârșire să mai beau și-am început să mă îngrijesc, până la obsesie. În același timp, am răsfățat-o pe Gala în fel și chip, am făcut-o cât am putut de fericită, purtându-i de grijă chiar mai mult decât mie însumi, căci, fără ea, totul s-ar fi sfârșit. Cu bani, aveam să ne împlinim toate dorințele, în ceea ce privește frumusețea și bunătatea. A fi „avida dollars” nu era chiar așa de complicat. Dovada cea mai bună e chiar ceea ce se întâmplă astăzi…

---

[4] În clipa aceea, Dali își lua temperatura. Gala i-a spus: „Două minute sunt de-ajuns!” „Ca să fiu mai sigur, o să mai țin termometrul încă cincisprezece”, a răspuns el.

Ce-mi place mie cel mai mult la Auguste Comte e tocmai momentul în care, înainte de a pune bazele noii sale „religii pozitiviste”, îi așază în vârful ierarhiei personale pe bancheri, pe care-i consideră foarte importanți. Aici se vede poate vâna mea de fenician Ampurdan, pentru că, de când mă știu, am fost fascinat de aur, sub toate formele. Eram adolescent când am aflat că Miguel de Cervantes a murit în mizerie, după ce scrisese nemuritorul *Don Quijote*, dăruindu-l gloriei nepieritoare a Spaniei, că și Cristofor Columb, după ce descoperise Lumea Nouă, a sfârșit în aceleași condiții, ba, pe deasupra, și la închisoare, înțelepciunea m-a îndemnat degrabă să fac două lucruri:

• Să-mi fac închisoarea cât mai devreme cu putință. Și am făcut-o.

• Să devin, pe cât posibil, nițeluș multimilionar. Am făcut-o și pe-asta.

Cea mai simplă metodă de a evita să fii cumpărat cu bani e să-i ai chiar tu. Având bani, nu mai e nevoie să fii „angajat”. Un erou nu se angajează în nimic! E exact contrariul unui servitor. După cum bine-a zis filosoful catalan Francesco Pujols: „În plan social, cea mai înaltă aspirație a omului e sacra libertate de a trăi fără să fie nevoit să muncească.” Dali completează aforismul, adăugând că libertatea aceasta e chiar condiția eroismului omenesc. Materia nu poate fi spiritualizată decât dacă o torni în aur.

Sunt fiul lui Wilhelm Tell, care a transformat în aur mărul pe care părinții săi, André Breton și Pablo Picasso, i-l așezaseră pe rând pe creștet, în echilibrul periculos al „canibalisticei” lui ambivalențe. Pe creștetul fragil și mult-adorat al lui Salvador Dali! Da, cred că sunt salvatorul artei moderne, singurul capabil să sublimeze, să integreze, să raționalizeze în chip imperial și în deplină frumusețe toate experiențele revoluționare ale timpurilor moderne, în marea tradiție clasică a realismului și misticismului care sunt misiunea supremă și glorioasă a Spaniei.

Căci țara mea are un rol de căpătâi în marea mișcare a „misticii nucleare” ce va marca vremurile noastre. America va furniza dovezile empirice (să zicem chiar fotografice, ori microfotografice) ale acestui nou misticism, grație progresului ei tehnic nemaipomenit.

Prin Freud și Einstein, geniul poporului evreu îi va conferi, fără să vrea, posibilități dinamice și antiestetice. Franța va avea mai ales un rol didactic, căci va redacta, probabil, actul de constituire al „misticismului nuclear”, pentru care finețea inteligenței sale o recomandă. Dar, repet, Spania va fi cea care va înnobila totul prin credință și frumusețe.

Pentru mine, anagrama „avida dollars” a fost un talisman. Datorită ei, am avut parte de o ploaie de dolari neîntreruptă, dulce și monotonă. Am să povestesc cândva tot adevărul despre cum am ajuns eu să adun toată această binecuvântată risipă a Danaei. Va fi însă într-o altă carte, probabil capodopera mea, care se va chema „Despre viața lui Salvador Dali ca operă de artă”.

Până atunci, o anecdotă: mă întorceam acasă, în apartamentul meu de la hotelul San Regis din New York, după o seară plină de succes. Imediat ce am plătit taxiul, am auzit un zgomot metalic în pantofi. M-am descălțat și am găsit în fiecare pantof câte o monedă de o jumătate de dolar. Gala tocmai se trezise și m-a strigat din camera ei:

— Micul meu Dali! Tocmai visam că te zăresc prin ușa întredeschisă... Erai cu niște domni și cântăreați aur...

M-am închinat pe întuneric și am murmurat copleșit de emoție:

— Să dea Dumnezeu! Apoi am sărutat-o pe talantul meu, comoara mea, balanța aurului meu!

IUNIE

Port Lligat, 20

Copiii nu m-au interesat niciodată în mod special. Dar ce mă interesează și mai puțin sunt tablourile făcute de copii. Pe de-o parte, copilul-pictor știe că ceea ce face nu e bine făcut, și, pe de alta, copilul-critic știe de asemenea că el știe că tabloul e rău pictat. Atunci copilul pictor-critic care știe că el știe că el știe că tabloul e rău pictat nu are altă ieșire decât să spună că tabloul e foarte bun.

29

Mulțumită lui Dumnezeu, în această epocă a vieții mele, *dorm* și *pictez* chiar mai bine și cu mai multe satisfacții decât de obicei. Așa că trebuie să fiu atent și să evit iritațiile care-mi apar uneori la colțurile gurii, consecință fiziologică ineluctabilă a salivei acumulate prin plăcerea pe care mi-o procură aceste două divine abandonări de sine: somnul și pictura. Chiar așa, dormind și pictând, salivez de plăcere. Evident, aș putea să mă șterg, cu un gest leneș sau iute, cu dosul palmei, atunci când mă trezesc din somnul meu îngeresc ori când cobor din raiul picturii. Numai că mă abandonez atât de total acestor delicii vitale și intelectuale, încât n-o fac! E o problemă morală pe care n-am rezolvat-o. Trebuie oare să las să se adâncească aceste semne ale voluptății sau, dimpotrivă, trebuie să-mi șterg saliva la timp? Până voi găsi o soluție, am inventat o nouă metodă somniferă, care-și va găsi cândva locul în catalogul invențiilor mele. De regulă, oamenii iau somnifere dacă nu pot să doarmă. Eu fac exact invers. Iau somnifere – nu fără oarecare cochetărie – exact în perioadele când dorm foarte bine și somnul atinge un maximum de regularitate și un fel de paroxism vegetal. Atunci, într-adevăr, fără nicio metaforă, dorm buștean și mă trezesc complet întinerit, cu inteligența mustind de-o sevă nouă, care continuă să mă hrănească până la înflorirea celei mai tandre idei. Așa a fost și azi dimineață, fiindcă aseară luasem o pastilă, tocmai ca să fac să dea pe-afară preaplinul echilibrului meu actual. Ah, și ce deșteptare am avut, la unsprezece și jumătate, pe terasă, unde mi-am sorbit cafeaua cu lapte și mierea, la soare, sub un cer fără nori și fără să fiu incomodat de nici cea mai slabă erecție!

Siesta mi-am făcut-o de la două și jumătate până la cinci. Somniferul continua să-și facă efectul și să-mi stimuleze salivația, pentru că, deschizând ochii, am văzut perna udă:

— Nu, mi-am zis totuși, n-ai să începi să te ștergi chiar azi. E duminică! Mai ales dacă te-ai hotărât că va fi pentru ultima oară. Așa că trebuie s-o faci lată, să savurezi pe-ndelete eroarea biologică și să-i reții cu de-amănuntul, pe viu, toate urmările.

Așadar, am fost trezit la cinci. Sosise meșterul zidar Prignau să mă ajute să trasez cotele geometrice ale tabloului meu. Ne-am închis în atelier până la ora opt. Eu am stat așezat și am dat ordine:

— Mai fă un octaedru, dar mai aplecat. Și acuma încă unul, concentric și așa mai departe.

El, silitor, agil ca un prozaic ucenic florentin de altădată, executa totul îndată aproape în ritmul în care-mi veneau ideile. S-a înșelat de trei ori la calcule și, de fiecare dată, după ce m-am uitat cu atenție, am slobozit câte un „Kikiriki” strident, care cred că l-a cam pus pe gânduri. „Kikiriki” e strigătul prin care-mi exteriorizez eu paroxismele. Dar cele trei erori s-au dovedit a fi de natură sublimă. Ele realizau instantaneu exact ceea ce mintea mea tocmai dibuia. Când a plecat Prignau, am rămas în penumbră, visând. Am scris apoi cu cărbune pe marginea pânzei aceste cuvinte pe care le transcriu în jurnal. Transcriindu-le, mi se par din ce în ce mai minunate:

„Aproape întotdeauna greșelile au ceva sacru. De aceea, nu încerca nicicând să le îndrepți. Dimpotrivă, conștientizează-le, înțelege-le până la capăt. Ai să le poți apoi sublima. Preocupările geometrice tind către utopie și influențează negativ erecția. De altfel, e știut că toți geometrii sunt extrem de puțin excitabili.”

30

Încă o zi îndeosebi lăsată spre salivare. Mi-am terminat micul dejun la șase dimineața și, cum mă simțeam prea neliniștit ca să mă apuc de cerul înălțării, mi-am impus să pictez mai întâi, meticulos, un singur solz, cel mai strălucitor, cel mai argintat posibil, dintr-un pește-rândunică pe care-l pescuisem cu o zi înainte. Nu m-am oprit decât atunci când am văzut cu adevărat strălucind solzul, ca și cum ar fi fost aprins de lumina din vârful pensulei mele. Așa visa Gustave Moreau să vadă aurul țâșnind din vârful penelului său.

Acest fel de exercițiu mă face să salivez în mod cu totul și cu totul special, așa că am simțit cum mi se umflă mica iritație de la gură și cum mă înțeapă, strălucind și aprinzându-se simultan cu solzul ce-mi servește de model. După-masă, am pictat cerul, până la asfințit. Și cerul mă face să salivez abundent. Iritația îmi dă o senzație de arsură. Ca și cum colțul gurii mi-ar fi ros de un vierme mitic; asta mă duce cu gândul la una din figurile alegorice ale *Primăverii* lui Botticelli, încărcată de fascinante vegetații întunecate. Aceeași vegetație crește și fermentează și

în buba mea, luând ritmul unei cantate de Bach, pe care am pus-o de îndată, foarte tare, la fonograf.

Juan, copilul de zece ani pe care mi l-am luat de model, a venit să mă cheme la o partidă de fotbal pe chei. Ca să mă încânte, a luat o pensulă și a dirijat finalul cantatei, cu gesturile cele mai îngerești pe care le-am văzut vreodată. Am coborât pe chei cu Juan. Se însera. Gala, un pic melancolică, dar mai bronzată, mai frumoasă și mai minunat ciufulită ca niciodată, a găsit imediat un licurici, care strălucea precum solzul meu de dimineață.

Descoperirea ei mi-a amintit de prima compoziție literară din viața mea. Aveam șapte ani. Povestirea era cam așa: un copil se plimbă cu mama lui, într-o noapte de sfârșit de iunie. Ploaie de stele căzătoare. Copilul adună o stea de pe jos și o ia în căușul palmei. Acasă, o pune pe noptieră, sub un pahar așezat cu gura în jos. Dimineața țipă îngrozit: un vierme îi ronțăise în timpul nopții steaua!

Tata – Dumnezeu să-l ierte! – a fost foarte tulburat de poveste, pe care, de atunci înainte, a considerat-o mai frumoasă și mai adâncă decât *Prințul fericit* al lui Oscar Wilde.

Astă seară, voi adormi în plină continuitate daliniană, sub imensa mea boltă a *Înălțării*, pictată sub lumina strălucitoare a solzului de pește putrezit... de la colțul gurii mele.

Trebuie să notez că toate astea se petrec în timpul turului ciclist al Franței. Îl ascult, la radio, pe Georges Briquet vorbind despre diverse incidente: favoritul cursei, Bobet, s-a lovit la genunchi și e o căldură toridă. Aș vrea ca întreaga Franță să urce pe biciclete, ca lumea toată să pedaleze strălucind de sudoare, cățărându-se cu toții, ca niște nebuni neputincioși, pe stânci inaccesibile, în timp ce divinul Dali pictează grozăviile cele mai delicioase, în calmul său sibaritic de la Port Lligat. Da și iarăși da, turul ciclist al Franței îmi procură satisfacții atât de mari încât saliva mi se scurge în mici valuri, imperceptibile dar tenace, zgândărind rana sângerie de la colțul gurii, râcâind iritația cretinizantă, creștină, stigmatizantă a bubei mele spirituale!

IULIE

Port Lligat, *1*

În iulie – nici femeie, nici melc.[5]

M-am trezit la 6 și primul gest a fost să-mi ating buba cu vârful limbii. S-a uscat în timpul acestei nopți deosebit de calde și voluptuoase. Totuși mă minunez cât de repede se usucă, iar dacă o ating cu limba, pare un corp dur care stă să se desprindă, ca o coajă. „Ce-o să ne mai distrăm”, îmi zic. N-o s-o desprind imediat, ar însemna să risipesc neatent deliciile unei zile de lucru plină de râvnă și răbdare, în timpul căreia mă pot juca cu buba mea uscată. De altfel, în această zi avea să mi se întâmple unul dintre cele mai teribile lucruri din viață, întrucât am devenit PEȘTE! Merită să povestesc.

După ce mi-am impus, preț de vreun sfert de oră, ca și în ziua precedentă, să fac să strălucească pe tabloul meu câțiva solzi din peștele zburător, am fost nevoit să mă întrerup, din pricina unui roi de muște mari (câteva erau din cele aurii) atrase de mirosul fetid de mortăciune. Muștele zburau împrejurul putreziciunii, ajungând până la fața și mâinile mele și silindu-mă să-mi dublez atenția și îndemânarea, căci, dincolo de dificultatea propriu-zisă a lucrului, trebuia să nu mă las tulburat de gâdilăturile lor, să continuu să pictez cu migală, imperturbabil, evitând fără să clipesc vreun solz pe care, în frenezia ei, tocmai s-a lipit o muscă, acoperindu-l în timp ce alte trei se îngrămădeau chiar pe model. Eram nevoit să mă folosesc de cea mai mică schimbare de poziție a muștelor pentru a-mi continua observațiile, asta ca să nu mai vorbesc de o muscă pe care o lovise dragostea de coaja mea de la buză. Nu puteam s-o alung decât mișcând din când în când colțurile gurii, strâmbându-mă ca dracu', dar suficient de grațios pentru a nu deranja mișcările pensulei pe care o aplicam pe pânză, ținându-mi răsuflarea. Uneori mi se întâmpla s-o țin și să nu-i dau drumul, decât atunci când o simțeam zbătându-se pe rană.

Dar nu acest nemaipomenit martiriu m-a făcut să mă opresc din lucru; dimpotrivă, problema supraomenească de a picta astfel devorat de muște mă fascina și mă împingea la minuni de îndemânare, pe care nu le-aș fi atins niciodată dacă n-ar fi fost muștele. Nu! Ceea ce m-a decis să mă opresc a fost mirosul atât de împuțit al peștelui, încât era cât p-aci să vomit micul dejun.

[5] Fără să știe de ce, Dali îi trimite în fiecare an, în jur de 1 iulie, o carte poștală lui Picasso, amintindu-i de acest proverb.

Am pus deci să fie luat de-acolo modelul și am început să-l pictez pe Cristos. Dar muștele, care până atunci se împărțeau între mine și pește, au năvălit toate pe pielea mea. Eram complet gol, iar corpul mi-era stropit de conținutul unei sticle cu fixativ, care se spărsese din greșeală. Bănuiesc că tocmai acest lichid le atrăgea, căci, altfel, eu sunt destul de curat. Acoperit de muște, am continuat să pictez din ce în ce mai bine, apărându-mi buba cu limba și cu răsuflarea. Cu limba, ridicam și înmuiam coaja exterioară, care părea deja gata să cadă. Cu răsuflarea o uscam la loc, potrivindu-mi expirațiile în ritmul pensulei. Era foarte uscată și n-aș fi reușit să mai desprind câte o bucățică folosindu-mă numai de limbă, așa că mai adăugam și câte o strâmbătură (pe care o executam ori de câte ori luam culoare de pe paletă). Bucățica asta pe jumătate desprinsă semăna întocmai cu un solz de pește! Repetând la nesfârșit operațiunea, izbuteam deci să desprind din mine solzi de pește. Buba mea devenise un adevărat șantier solzos, ca o piatră de mică. De cum îndepărtam o lamelă, apărea alta în loc, la colțul gurii.

Prima bucățică am scuipat-o pe genunchi. Șansă unică. Am avut senzația că m-a înțepat, că mi s-a înfipt în carne. M-am oprit imediat din pictat și am închis ochii. Mi-a trebuit toată voința de care sunt în stare ca să rămân nemișcat, căci fața mi-era plină de muște hiper-vioaie. Îngrozită, inima a început să-mi bată cu putere și pe loc am înțeles că devenisem una cu peștele împuțit, a cărui înțepeneală începea deja să pună stăpânire pe mine.

— Dumnezeule, mă prefac în pește!!! am strigat.

Această realitate mi se impunea cu brutalitate. Solzul bubei îmi ardea genunchiul și se multiplica. Simțeam cum, una după alta, coapsele, apoi și pântecul se acopereau de solzi. Am vrut să gust până la capăt această minune, drept care am continuat să-mi țin ochii închiși cam vreun sfert de oră:

— Acuma, mi-am zis încă neîncrezător, am să deschid ochii și-o să mă văd prefăcut în pește.

Eram leoarcă de sudoare și căldura soarelui în asfințit îmi inunda trupul. În sfârșit, mi-am desprins pleoapele…

Aoleu! Eram acoperit de solzi scânteietori!

Dar mi-am dat imediat seama despre ce era vorba: urmele cristalizate ale fixativului. Chiar atunci intră și servitoarea. Îmi

aducea gustarea: pâine prăjită, înmuiată în ulei de măsline. Cum mă văzu, rezumă scurt situația:

— Sunteți ud ca un pește! Și nu pot să pricep cum puteți picta chinuit în halul ăsta de muște!

Am rămas singur, visând până spre asfințit.

O, Salvador, metamorfozarea ta în pește – simbol creștin – n-a fost decât un mod tipic dalinian și țicnit de a te identifica lui Cristos în timp ce-l pictai; și asta datorită muștelor!

Cu vârful limbii iritate de munca de peste zi, desprind în sfârșit crusta întreagă și nu doar unul din finii ei solzișori. Cu o mână scriu, iar cu cealaltă prind, foarte precaut, coaja între degete. E moale, dar dac-aș îndoi-o, s-ar rupe. O duc la nas și o miros. Nu simt nimic. O las o clipă agățată între nas și buza de sus, cu ajutorul unei grimase care rezumă întocmai mania mea analitică. Trupul meu se lasă cuprins, încet-încet, de o epuizare extatică…

M-am îndepărtat de masă. Coaja vrea să cadă. Am cules-o de pe genunchi și am pus-o pe o farfurie. Ceea ce n-a schimbat nimic din starea mea de prostrație. Am continuat să mă strâmb, schimonosindu-mi gura, ca și cum ar fi urmat să rămân așa pentru totdeauna. Din fericire, bucuria că mi-am găsit coaja m-a smuls din torpoare. Am căutat-o în farfurie, brusc cuprins de panică, dar acolo nu mai era decât o pată brună printre nenumărate firimituri de pâine prăjită. La un moment dat am crezut c-o găsisem și am luat-o din nou între degete ca să mă joc cu ea. Dar m-a năpădit o îndoială cumplită: nu mai eram sigur că e chiar buba mea. M-a cuprins o dorință nestăvilită de reflecție. Aveam de a face cu o enigmă asemănătoare cu cea a solzilor ieșiți din nas. De vreme ce mărimea, înfățișarea și lipsa de miros sunt aceleași, ce mai contează dacă e sau nu aceeași coajă? Comparația mă scoate din sărite căci ar putea să însemne pur și simplu că acest Cristos, pe care-l pictez sub supliciul muștelor, n-a existat niciodată!

Furia îmi crispează gura îngrozitor și, prin propria-mi voință de putere, îmi provoacă o mică sângerare la colțul gurii. O picătură ovală roșie alunecă până pe bărbie.

Da, ce-i drept, îmi semnez nebuniile în manieră tipic spaniolă: cu sânge! Așa cum voia Nietzsche!

3

Ca de obicei, la un sfert de ceas după micul dejun, îmi prind o floare de iasomie după ureche și merg la closet. Nici nu m-am așezat bine și deja am scaun, unul aproape nemirositor, așa încât hârtia igienică parfumată și firul de iasomie continuă să domine de departe atmosfera. Acest eveniment îmi fusese poate anunțat deja de visele fericite și extrem de voluptuoase ale nopții, care, la mine, anunță de regulă defecări suave și inodore. Scaunul de azi a fost însă fără îndoială cel mai pur dintre toate, dacă se poate folosi acest adjectiv în asemenea context. Pricina trebuie că este ascetismul meu cvasiabsolut. Îmi amintesc cu scârbă și aproape cu groază de scaunele pe care le aveam în vremea orgiilor mele de la Madrid cu Lorca și cu Buñuel, pe când aveam douăzeci și unu de ani. O infecție pestilențială, discontinuă, spasmodică, plină de spume, convulsivă, infernală, ditirambică, existențialistă, iritantă și sangvinolentă față de ce e azi. Această continuitate cvasifluidă m-a făcut să mă gândesc toată ziua la mierea harnicelor albine.

Am avut o mătușă care avea oroare de tot ce avea legătură cu domeniul scatologic. Numai ideea că ar fi putut să scape vreun pârț și o făcea să plângă. Faptul că nu i se întâmplase așa ceva nici măcar o dată în viață era pentru ea o chestiune de onoare. Azi, treaba asta mi se pare în mult mai mică măsură o exagerare. Într-adevăr, am observat că în perioadele de ascetism și de viață spirituală intensă, aproape nu dau vânturi. Afirmația, mereu reluată în textele sfinte, unde se spune că sfinții anahoreți n-au excremente, mi se pare din ce în ce aproape de realitate, mai ales dacă ținem seama de ideile unor Philippus, Theophrastus, Bombast von Hohenheim[6], care explică faptul că gura nu e de fapt o gură, ci un stomac și că, după ce mesteci mult hrana fără s-o înghiți, ești oarecum hrănit chiar dacă scuipi ce ai în gură. Anahoreții mestecă rădăcini și lăcuste și apoi le scuipă. Credința lor și impresia naivă că se află deja în ceruri le dau o stare de euforie.

Nevoia de a înghiți – am scris despre asta mai demult în studiile mele asupra canibalismului[7] – corespunde mai degrabă unei nevoi de constrângere afectivă și morală decât uneia de hrănire propriu-zisă. Înghițim spre a ne identifica total în modul

[6] Altfel spus, Paracelsus. (1493-1541).

[7] Într-adevăr, Dali a pomenit despre aceste lucruri în *La vie secrète*, dar studiul în întregime abia urmează să apară, în două sau trei volume.

cel mai absolut cu ființa iubită. La fel înghițim și împărtășania, fără să mestecăm. De unde și antagonismul între a mesteca și a înghiți.

Sfinții anahoreți tind să le socotească două lucruri total diferite. Pentru a-și îndeplini până la capăt rolul terestru, rumegător (în sens filosofic privind lucrurile), ei tind să se rezume numai la mestecat pentru a supraviețui, lăsând actul înghițirii în seama lui Dumnezeu.

4

Viața mea e ordonată de un ceasornic foarte precis. Totul e coincidență. Exact la ora la care am terminat de pictat, au venit doi vizitatori cu escortă. Unul e editorul lui Dali de la Barcelona, din timpurile cele eroice, L.L., care-mi spune (cum cred că spune de fapt tuturor cunoscuților lui mai importanți) că a venit special din Argentina ca să mă vadă, iar celălalt este Pla. Sosit primul, L... îmi vorbește despre intențiile sale. Are de gând să publice patru noi cărți de-ale mele sau despre mine în Argentina.

• O carte foarte groasă a lui Ramón Gómez de la Serna, pentru care i-am promis un document inedit și, bineînțeles, extraordinar.

• *Vie Resecrète*[8], pe care tocmai o scriu în acest moment.

• *Fețele nevăzute*, tot de Gómez de la Serna, pe care tocmai a terminat-o la Barcelona.

• Niște desene enigmatice ale mele, care să ilustreze textele literare ale lui Gómez de la Serna.

Acesta din urmă a dorit să-i fac eu ilustrațiile. Numai că, după părerea mea, el e cel care va ilustra volumul meu.

Cât despre Pla, de cum a sosit începe să repete fraza de la ultima vizită: „Mustățile astea or să dea gaură până la urmă!” Mari drăgălășenii între el și L. Pe scurt, Pla a scris un articol în care se ocupă, cu un acut simț al observației, de nebuniile mele. Îmi zice:

— Mai povestește-mi și altele și-am să scriu câte articole vrei tu.

— Ai scrie despre mine o carte cum nimeni nu e în stare să scrie.

[8] E vorba, de fapt, despre *Journal d’un génie*, pe care Dali tocmai începea să-l țină cu regularitate.

— O s-o scriu!

— Și eu o public, strigă L. De altfel, Ramon e pe cale să termine una despre Dali.

— Bine, zice Pla revoltat, dar Ramon nici nu-l cunoaște personal pe Dali[9].

Casa mi s-a umplut pe dată de amici de-ai lui Pla. Are o groază de prieteni, foarte greu de descris. Două amănunte îi caracterizează: în general au sprâncene groase și au veșnic aerul că au fost luați cu forța de pe terasa vreunei cafenele unde zăceau de cel puțin zece ani.

La plecare, conducându-l pe Pla, îi spun:

— Da, mustățile astea or să dea gaură până la urmă! Uite că într-o jumătate de ceas s-a hotărât că vor apărea cinci cărți de-ale mele sau despre mine! Strategia mea chiar asta e: să se facă nenumărate studii asupra personalității mele și, lucru de căpetenie, mustățile mele antinietzscheene trebuie să se înalțe veșnic spre cer, precum turnurile catedralei din Burgos. Dată fiind natura personalității mele, lumea va fi obligată, mai devreme sau mai târziu, să se ocupe și de opera mea. E un demers mult mai eficient decât acela de a bâjbâi prin operă după personalitatea autorului. Ce mi-ar fi plăcut mie mai mult și mai mult, ar fi fost să știu totul despre persoana lui Rafael.

5

În ziua în care bunul poet Loten, căruia îi făcusem multe servicii, mi-a făcut cadou cornul meu gelatinos de rinocer, i-am spus Galei:

— Cornul ăsta îmi va salva viața!

Azi, afirmația începe să se adeverească. În timp ce-l pictez pe Cristos, îmi dau seama că, de fapt, se compune din coarne de rinocer. Pictez, ca un posedat, fiecare detaliu anatomic, ca și cum ar fi vorba chiar de un corn de rinocer. Când cornul va fi desăvârșit, și numai atunci, anatomia lui Cristos va fi și ea perfectă și divină. Bag apoi de seamă că fiecare corn presupune un altul, întors, așa că mă apuc să le pictez îmbucate. Dintr-o dată, totul devine și mai divin, și mai desăvârșit. Sunt fermecat

---

[9] Din toate aceste proiecte, numai unul s-a realizat; volumul de fotografii intitulat *Dali Moustache*, în care Dali și-a putut cataloga fiecare fir de mustață, grație fotografilor lui Halsman.

de descoperire și cad în genunchi, mulțumindu-i lui Cristos, de-adevăratelea, fără metaforă. Ar trebui să mă vedeți căzând în genunchi aici, la mine în atelier, ca un nebun.

De când lumea și pământul, ne batem capul cum să surprindem forma și s-o reducem la volume geometrice elementare. Leonardo voia să construiască ouă, care, după Euclid, reprezintă forma perfectă. Ingres prefera sferele, iar Cézanne cuburile și cilindrii. Numai Dali a găsit, grație meandrelor ipocriziei sale paroxistice, adevărul cel adevărat, care l-a făcut să fie obsedat numai și numai de rinoceri. Toate suprafețele puțin curbe ale corpului uman au un același loc comun geometric. El se regăsește în acest con rotunjit la vârf și curbat către cer sau către pământ, acest con de esență angelică, această topire în perfecțiunea absolută care este cornul de rinocer!

6

O zi cu căldură îngrozitoare. Plusând, pun Bach la picup, dat la maximum. Capul stă să-mi plesnească. De trei ori am îngenuncheat să mulțumesc Domnului pentru că tabloul înălțării începe să se închege. În amurg, se iscă un vânt cald dinspre sud, iar colinele din fața casei parcă sunt în flăcări. Gala s-a întors de la pescuit de languste și-mi transmite prin servitoare să privesc incendiul care colorează marea în ametist, apoi în roșu aprins. Îi fac semn de la fereastră că văd. Gala stă la prora vaporului ei vopsit în galben de Neapole. Astăzi mi se pare mai frumoasă ca niciodată. Pe plajă, pescarii privesc și ei peisajul incandescent. Îngenunchez încă o dată mulțumind lui Dumnezeu că Gala e o făptură la fel de frumoasă ca făpturile lui Rafael. Pe dumnezeul meu, e greu să percepi asemenea frumusețe și nimeni n-a văzut-o vreodată mai adânc decât o văd eu, grație extazelor prealabile avute în fața coarnelor de rinocer.

7

Gala e și mai frumoasă!

Am primit o invitație să asist la misterele de la Elche[10], pe 14 august. Cupola bisericii se va deschide printr-un sistem mecanic și îngerii o vor purta pe Fecioara Maria la cer. Poate ne ducem. De la New York mi se cere un articol despre Fecioara din Elche[11]. Tot ceea ce e important coincide: acest sătuc cu Fecioara lui unică și acest unic mister ascensionist, pe care au vrut să-l interzică, dar pe care Papa tocmai l-a integrat în dogmă. Și în privința mea totul coincide, dând greutate și gravitate fiecărei zile. Primesc tot acum textul despre înălțare care apare în *Etudes carmélitaines.* Père Bruno îmi dedică revista. Mă recitesc și mărturisesc că îmi plac nespus aceste pagini. Gândindu-mă la sângele rănii mele de la gură, îmi zic:

— Am promis și m-am ținut de cuvânt!

Înălțarea reprezintă punctul culminant al voinței feminine de putere, în sens nietzschean. Este super-femeia care urcă la ceruri prin forța virilă a anti-protonilor săi!

8

M-au vizitat doi domni idioți și ingineri. Îi auzisem vorbind în timp ce coborau panta. Unul îi explica celuilalt cât de mult îi plac brazii.

— Port Lligat e prea golaș, zicea. Mie îmi plac brazii, nu atât pentru umbră, că nu stau niciodată la umbră. Dar îmi place să-i privesc. O vară în care n-am văzut niciun brad nu e vară pentru mine.

Îmi zic: „Așteaptă tu nițel, că ți-arăt eu brazi!” Îi primesc foarte amabil, silindu-mă să port o conversație plină sută la sută cu locuri comune. Se arătau foarte recunoscători, dar, la plecare, când i-am condus pe terasă, au dat cu ochii de monumentalul meu craniu de elefant.

— Ce reprezintă asta? întreabă unul.

— Un craniu de elefant, spun eu. Îmi plac foarte mult craniile de elefant. Mai ales vara. Nu m-aș putea lipsi de ele. Nu concep o vară fără un craniu de elefant.

9

[10] Elche, în provincia Alicante.

[11] Bust în gresie, descoperit în secolul al XIX-lea, în timpul săpăturilor la ruinele feniciene.

Mă simt consumat în chipul cel mai delicios de dorința de a face lucrurile cele mai frumoase și nemaipomenite. Această divină insatisfacție e semn că în străfundul sufletului meu se întâmplă ceva. Ceva ce-mi aduce mari satisfacții. În amurg, o privesc pe Gala pe fereastră și mi se pare și mai tânără decât ieri.

Se apropie în vaporul ei nou-nouț. Încearcă să mângâie, din mers, cele două lebede ale noastre care stau cocoțate pe o bărcuță. Dar una își ia zborul, iar cealaltă se ascunde sub proră.[12]

10

Primesc o scrisoare de la Arturo Lopez. S-ar zice că sunt cel mai iubit prieten al lui. O să vină cu iahtul, căruia i-a refăcut decorația cu chinezării stil Ludovic al XV-lea și cu măsuțe din porfir. O să mergem să-l întâmpinăm la Barcelona, apoi ne întoarcem la Port Lligat pe vaporul lui, așezați probabil în fața măsuțelor de porfir. Șederea lui aici va avea o însemnătate istorică, fiindcă trebuie să hotărâm asupra execuției caliciului din aur emailat și mozaic pentru Tempietto a lui Bramante, de la Roma. Voi scrie deci despre vizita sa memorabilă în 2 august, cu minuția unui cronicar de clasă, lucru de care sunt perfect capabil, când vreau.[13]

12

Toată noaptea am avut numai vise creatoare. Într-unul, inventam o colecție completă de modă, care mi-ar fi putut asigura ea singură o avere pentru vreo șapte stagiuni, cel puțin. Numai că am pierdut comoara: am uitat visul. Abia am izbutit să reconstitui două rochii, pe care le va purta Gala în iarna asta la New York. Dar ultimul vis era foarte clar. Era vorba de o metodă de „ascensiune” fotografică. Am să folosesc procedeul în America. Treaz, visul mi se pare tot atât de nemaipomenit ca și în somn. Rețeta e următoarea: ai nevoie de cinci saci cu boabe de fasole, pe care-i îndeși în alt sac mai mare; lași apoi boabele

---

[12] Însuși Dali a adus lebedele la Port Lligat și a reușit să le aclimatizeze acolo.

[13] Vai! De această dată, Dali nu s-a ținut de cuvânt. În 2 august 1952 jurnalul său e mut. Îl vom reîntâlni pe Arthur Lopez și suita lui în 1953.

să cadă de la o înălțime de zece metri; cu o lumină electrică îndeajuns de puternică, proiectezi imaginea Sfintei Fecioare peste ploaia de boabe; fiecare bob, distinct în spațiu de un altul, exact ca și corpusculii atomici, va înregistra o părticică din imagine; proiectezi pe urmă imaginea de-a-ndoaselea; datorită accelerației gravitaționale, căderea inversă a boabelor va provoca iluzia unei mișcări ascensionale; procedând astfel, obții o imagine ascensională corespunzătoare celor mai pure legi ale fizicii. Inutil să mai spun că experimentul e unic.

Pentru mai mult rafinament, boabele pot fi tratate cu o substanță care să le confere calitățile unui ecran cinematografic.

13

Îi scriu azi lui Pla această scrisoare:

Dragă prietene,

La plecare, L. mi-a spus că o carte despre mine semnată de dumneata ar avea un succes enorm în Argentina și s-ar putea traduce în mai multe limbi. Cum știu că lucrezi la multe cărți în acest moment, socotesc tocmai nimerit să mai începi una. Important e să găsești modalitatea de a scrie fără efort. Vreau să spun, deci, că această carte ar trebui să se scrie singură. Problema am rezolvat-o chiar prin titlu: Atomul lui Dali. *Prologul e deja scris, o dată cu această scrisoare, în care cădem amândoi de acord că, cel puțin în regiunea Ampurdan*[14], *singurul atom pe cale de a fi produs este atomul lui Dali, de unde și importanța acestei cărți. Astfel, în timp ce alții rătăcesc prin bălării, dumneata te-ai putea concentra asupra unui singur atom dalinian, ceea ce va fi absolut suficient pentru un studiu. Ori de câte ori ne vom întâlni, am să-ți dau noi informații despre atomul meu, fotografii și documente referitoare la el. N-ai avea de creat decât ambianța, ceea ce, la sublimul dumitale talent descriptiv, e floare la ureche. Atomul meu e atât de activ că lucrează neîncetat. Repet, atomul va scrie*

[14] Regiune din Costa Brava unde se află Cadaqués și Port Lligat.

cartea și nu noi. Pentru un atom, și mai ales un atom dalinian, o carte se naște ca o nevoie naturală. Aș zice chiar că el se odihnește scriind. Darămite o carte consacrată unui lucru greu de definit cu exactitate, câtă vreme nu prea știm despre ce e vorba. Cât despre mine, ca paroxist înrăit al preciziunilor imperialiste, nimic pe lume nu-mi pare mai suav, mai plăcut și mai odihnitor, mai grațios chiar, ca ironia transcendentală pe care o presupune principiul incertitudinii al lui Eisenberg.

Vino să dejunăm împreună. O să-ți pregătim ceea ce-ți place sau se potrivește mai bine regimului dumitale.

Al dumitale,
Dali

14

Visez doi cavaleri. Unul e gol, celălalt, de asemenea. Ei dau să intre pe două străzi absolut simetrice. Ridicând același picior, caii lor pătrund fiecare pe strada lui, numai că una e inundată de o lumină supărător de obiectivă, iar cealaltă, de o lumină limpede, ca aceea din tabloul lui Rafael *Logodna fecioarei*, iar fundalul e și mai transparent. Deodată, una din străzi e năpădită de o ceață deasă, care se îngroașă progresiv, până ce ajunge să semene cu o prăpastie de nepătruns, neagră ca plumbul. Cavalerii sunt doi Dali. Unul e cel al Galei, celălalt e Dali dacă n-ar fi cunoscut-o pe Gala.

15

Nu te sili să fii modern.

E singurul lucru pe care,
orice-ai face, nu-l poți evita.

Salvador Dali

Îi sunt și-acum recunoscător lui Sigmund Freud și proclam mai sus ca oricând adevărurile sale. Eu, Dali, cufundat într-o introspecție neîntreruptă și în analiza profundă a gândurilor mele cele mai fugare, am descoperit deodată că toată viața n-

am pictat altceva decât coarne de rinocer, și asta fără să-mi fi dat seama. La zece ani, slab ca un țâr, mă prosternam deja în patru labe în fața unei mese din corn de rinocer. Da, pentru mine rinocerul exista încă de pe atunci! Îmi revăd în minte toate tablourile și sunt uimit de cantitatea de rinoceri din opera mea. Până și faimoasa mea pâine[15] este tot un corn de rinocer, așezat cu delicatețe într-un coș. Acum înțeleg entuziasmul meu din ziua când Arturo Lopez mi-a dăruit faimosul baston din corn de rinocer. Îndată ce l-am luat în stăpânire, am fost cuprins de o iluzie absolut irațională. M-am legat de el cu un fetișism nemaipomenit, mergând până la obsesie, încât într-o zi, la New York, am lovit un frizer care era să mi-l rupă, din neatenție, coborând prea brusc fotoliul cu basculă de care-l rezemasem cu grijă. Furios, l-am lovit brutal peste umăr cu bastonul, ca să-l pedepsesc, dar i-am dăruit apoi imediat un bacșiș suficient de gras ca să-i treacă supărarea.

Rinocerule, rinocerule, cine ești tu?

16

Ținuta e un lucru esențial dacă vrei să învingi. În viața mea sunt extrem de puține ocazii când am acceptat să mă umilesc în civil. De regulă, port uniforma Dali. Azi am primit vizita unui tânăr mai degrabă bătrân, care vine să mă roage să-i dau ceva sfaturi privind o călătorie în America. Problema mă interesează, așa că m-am îmbrăcat și am coborât să-l primesc. Iată cazul lui: vrea să plece în America să-și facă o carieră, indiferent în ce domeniu, numai să reușească. Mediocritatea vieții în stil american îl depășește. Îl întreb:

— Aveți tabieturi? Vă place să mâncați bine?

Îmi răspunde lacom:

— Pot să trăiesc cu orice! Fasole uscată cu pâine, zi de zi, pot s-o țin așa ani de zile!

— Rău! îi spun gânditor și luându-mi un aer preocupat.

Se miră. Îi explic:

[15] Tablou din 1945, actualmente aflat în proprietatea Galei Dali. „Vreme de șase luni, spune Dali, n-am făcut decât să încerc să recuperez tehnica vechilor maeștri, să ajung la o imobilitate pre-explozivă a obiectului. E cel mai riguros tablou al meu în ceea ce privește pregătirea geometrică.”

— Ca să mănânci fasole cu pâine în fiecare zi îți trebuie bani. În schimb, dacă te obișnuiești numai cu caviar și șampanie, asta costă mai nimic.

Zâmbește ca un cretin, crezând că glumesc.

— Eu n-am glumit niciodată în viața mea! țip autoritar.

Dintr-o dată, s-a făcut mic.

— Caviar și șampanie e ceea ce vei primi gratis din partea anumitor doamne distinse, minunat parfumate și înconjurate de cele mai încântătoare piese de mobilier din lume. Dar pentru asta trebuie să fii exact pe dos decât ești dumneata, care vii să-l vezi pe Dali având unghiile murdare, în timp ce eu te primesc în uniformă. Du-te și mai gândește-te la problema cu fasolea. E problema dumitale. De altfel, ai ceva prematur îmbătrânit în dumneata, care te face să semeni cu fasolea uscată. Cât despre verdele spanac al cămășii pe care o porți, e tocmai culoarea celor îmbătrâniți înainte de vreme și a rataților.

17

Nu vă temeți de perfecțiune.

N-o s-o atingeți nicicând!

Salvator Dali

Port în mine în fiecare clipă ideea că tot ceea ce se leagă de persoana și de viața mea e unic și rămâne marcat pentru totdeauna de un caracter absolut excepțional, total și truculent. Cât timp îmi iau micul dejun, privesc soarele urcând pe cer și realizez că sunt, în fiecare dimineață, cel dintâi spaniol care atinge soarele, deoarece Port Lligat este, geografic vorbind, punctul cel mai oriental al Spaniei. Într-adevăr, până și la Cadaqués, care e la zece minute de aici, soarele ajunge mai târziu.

Mă gândesc și la poreclele pitorești ale pescarilor din Port Lligat: marchizul, ministrul, africanul. Sunt și trei Cristoși. Nu cred să fie multe locuri pe lumea asta – la fel de neînsemnate – unde să se găsească laolaltă trei Cristoși!

18

Quien madruga, Dios ayuda[16].

Proverb spaniol

Deși Înălțarea mea avansează masiv și glorios, observ cu groază că e deja 18 iulie. Timpul trece pe lângă mine zburând, în fiecare zi mai grăbit și, cu toate că trăiesc din zece în zece minute, savurând fiecare clipă la maximum și transformând sferturile de ceas în bătălii câștigate, în vitejii și fapte de arme spirituale una mai însemnată ca alta, săptămânile trec prin mine și mă cuprinde un fel de furie de a mă agăța cu și mai integrală vitalitate de fiecare fragment al timpului meu adorat și extrem de prețios.

Deodată, apare Rosita cu micul dejun, aducându-mi o veste care mă aruncă într-un extaz fericit. Mâine va fi 19 iulie și e chiar ziua când Domnul și Doamna au sosit de la Paris acum un an. Scot un țipăt isteric.

— Deci n-am sosit încă! N-am sosit. Abia mâine voi sosi la Port Lligat. Anul trecut pe vremea asta nici măcar nu începusem să-l pictez pe Cristos! Și iată că acum, înainte chiar să fi sosit la Port Lligat, Înălțarea e aproape gata, îndreptată spre cer.

Alerg îndată la atelier și lucrez până la extenuare, trișând și profitând de faptul că n-am ajuns încă; încerc să fac *maximum maximorum* până la momentul sosirii. Întregul Port Lligat prinde de veste că încă nu sunt aici și seara, când cobor la cină, micul Juan îmi strigă, pișicher:

— Domnul Dali vine mâine seară! Domnul Dali vine mâine seară!

Și Gala mă privește cu o duioșie învăluitoare, pe care numai Leonardo a reușit s-o picteze și iată că tocmai mâine se împlinesc cinci sute de ani de la nașterea lui.

Cu toate stratagemele de a savura cu acuitate delirantă ultimele momente de absență, iată-mă totuși aici, definitiv sosit la Port Lligat. Și cu ce bucurie, pe deasupra!

20

Rosita mă aruncă în noi delicii temporale, aducându-mi aminte că anul trecut l-am început pe Crist la patru zile după ce

[16] Dumnezeu îl ajută pe cel care se scoală de dimineață.

am sosit. Am scos un al doilea strigăt, mai isteric decât cel de alaltăieri, în așa hal încât câțiva pescari care se găseau destul de departe pe mare în bărcile lor au rămas o clipă cu capetele ridicate și cu privirile îndreptate spre casa mea. Mă credeam deja prins între ghearele timpului și uite că mai pot încă să scap patru zile; îmi trece prin cap că, dacă zilnic aș afla câte o noutate de genul ăsta, aș putea urca fluviul timpului împotriva curentului. Orice ar fi, mă simt întinerit și al dracului de capabil să-mi închei opera, Înălțarea.

21

Cum aș putea oare să mă îndoiesc că tot ce mi se întâmplă e absolut excepțional? La ora 5 după-amiază, tocmai analizam figuri octogonale desenate de Leonardo da Vinci. Cred că ele ar trebui să domnească în mod absolut asupra dogmei Înălțării. Deodată, ridic capul să privesc una dintre cele mai caracteristice figuri ale operei mele: un opt uriaș, solemn și ascensional. Abia îl observasem, când Rosita îmi aduce corespondența. Printre scrisori e și una din partea primarului de la Elche, care-mi trimite programul misteriului liturgic, liric și oarecum acrobatic care va avea loc la 14 august, pentru prima oară după Eleusis. Într-una din fotografii se vede uriașa roșcovă de aur care coboară, deschisă, din cupolă. În ea sunt îngerii care o vor purta pe Sfânta Fecioară. Brusc, mă apuc să număr: unu, doi, trei, patru, cinci, șase, șapte, OPT! Roșcova e octogonală! Iar orificiul din centrul cupolei funcționează aproape ca în tabloul meu. Când o să vină Arturo, o să-i propun să facem un conclav de amici capabili să intre în extaz. Vom merge cu toții la Elche cu vaporul.

22

Sfânta Fecioară nu urcă la cer rugându-se. Ci prin forța propriilor ei anti-protoni. Dogma Înălțării este o dogmă nietzscheană. Spre deosebire de sfânta neputință – cum greșit și din neputință o numește marele și mult-admiratul filosof Eugenio d’Ors – înălțarea e paroxismul voinței de putere a eternului feminin, pe care pretindeau elevii lui Nietzsche că l-ar fi atins. În vreme ce Cristos nu e supra-omul, cum cred unii,

Fecioara e cu siguranță supra-femeia și, dacă ne luăm după visul cu cei cinci saci cu boabe de fasole, va cădea în cer. E o dovadă că mama Dumnezeului nostru rămâne în paradis cu trup și suflet, prin propria sa greutate, care e egală cu cea a lui Dumnezeu-tatăl în persoană. Așa cum Gala ar fi trebuit să se întoarcă în casa tatălui meu!

23

Trei mii de cranii de elefanți!

În amurg, a venit să mă viziteze un colonel francez. Când ajungem la craniul de elefant, îi spun:

— Am deja cinci!

— Dar pentru ce atâtea cranii de elefant? exclamă el.

— Am nevoie de trei mii. De altfel, le voi avea! Un prieten de-al meu, care e maharadjah, o să-mi aducă, sper, un vapor întreg. Pescarii au să le descarce chiar aici, în dreptul digului. Le voi porunci să le presare pretutindeni în geologia planetară a Port Lligat-ului.

— O să fie frumos, ceva dantesc! zice colonelul.

— În orice caz, e lucrul cel mai nimerit. În peisajul ăsta nu poți planta nimic fără să-i strici armonia. În niciun caz nu trebuie plantați brazi. Efectul ar fi îngrozitor. Craniile de elefant sunt tot ce poate fi mai adecvat.

25

E ziua Sfântului Iacob, sărbătoare la Cadaqués. Bunicuța mea, cea întotdeauna atât de curată, nu uita niciodată să recite aceste versuri de ziua Sfântului Iacob, pe vremea când eram copil:

Zi de Sfântul Jacob,
Douăzeci și cinci
Fost-a sărbătoare
În piața de tauri
Toți au fost prea răi
Uite pentru ce
Au ars mânăstirile.

Mi se pare că poezia asta rezumă perfect inconsecvența fundamentală a felului de a fi al spaniolului.

Astă-seară am presimțit că ne apropiem de una din acele nopți reci și senine ale verii după asfințitul solemn și foarte lung. Nu departe de casă, au răsunat dintr-un cort de excursioniști inevitabilele cântece, începând cu „El Solitero de la Cardina”.

Cântăreții improvizați îmi procură o delectare neașteptată, de o intensitate languroasă și emotivă incomparabilă. Fiecare melodie mă face să retrăiesc, în toată limpezimea sentimentală și vizuală, verile adolescenței, când stăteam și eu prin corturi și cântam cu prietenii. Cu adevărat, călătorii ăștia modești mi-au oferit clipe minunate. Dar aș porunci să fie pedepsiți fiecare cu câte două sau cinci lovituri de baston, dac-aș putea! Pentru că nu sunt cum eram eu. Îi simt tâmpiți, sportivi și buni. La vârsta lor, eu îl luam pe Nietzsche în cort și începusem deja să-mi consum creierul – al meu și al altora deopotrivă.

26

Dacă ești mediocru,

chiar dacă te strădui să pictezi prost,
foarte prost, se va vedea că ești mediocru.

Salvador Dali

La sfârșitul unei zile de lucru extenuante, primesc o telegramă prin care mi se confirmă că cele o sută de ilustrații pentru *Divina Comedie* au ajuns cu bine la Roma. Editorul Janes îmi aduce apoi volumul *Dali gol.* Stăm la masă și bem o șampanie minunată, pe care o degust cu plăcere paroxistică. Sunt primele două pahare de șampanie pe care le beau după 8 ani.

27

De dimineață, defecație excepțională: două mici excremente în formă de corn de rinocer. Mă îngrijorează totuși acest scaun așa de puțin abundent. Credeam că, dimpotrivă, șampania – cu care nu mai sunt obișnuit – o să aibă efect laxativ. Dar după mai

puțin de o oră sunt nevoit să merg iar la toaletă unde am, în fine, un scaun normal. Cele două coarne de rinocer erau așadar numai finalul unui alt proces. Am să revin asupra acestei probleme de interes primordial.

28

Toată ziua a plouat peste craniul meu de elefant și, bineînțeles, și în rest. La ora siestei, două tunete. Când eram mic, mi se spunea: cineva mută mobile la etajul de deasupra. Azi mă gândesc c-ar fi poate nimerit să instalez un paratrăsnet pe casă. Seara, în bucătărie, văd un castron de lut plin cu melci. Intrasem deja în extaz în fața acestor delicii umede ale zilei. Toți acești culbeci cuibăriți în cochilii se odihnesc parcă într-un soi de amidon etanș, turgescent și mătăsos. Tonurile cenușii sting negrul corb, iar petele alb-lăptoase te fac să te gândești la burta de potârniche.

29

Piet[17]: mai puțin ca un pârț

și un pic mai mult de-o unghie de geniu.

Din pricina unui pârț foarte lung, dar foarte lung și, la drept vorbind, foarte melodios, pe care l-am slobozit la trezire, mi-am amintit de Michel de Montaigne. Acest scriitor povestește că sfântul Augustin a fost un faimos pârțoman și că izbutea să interpreteze adevărate partituri.[18]

30

Mare bucurie! După ce servitoarea mă făcuse să cred că ne aflăm în ultima zi a lunii, aflu înainte de cină că mâine nu va fi decât 31. Asta înseamnă că am timp să pictez chipul Galei în

[17] Pictor abstracționist, pe care de ani de zile Dali îl folosește drept cal de bătaie. A se vedea *Les cocus du vieil ari moderne*, editat de Fasquelle și, în anexă, tabelul comparativ al valorilor, după o analiză daliniană.

[18] Dali se desparte foarte rar de o prețioasă înregistrare: un microsion, pe care sunt înregistrate performanțele unui club american de pârțomani. De asemenea, recitește mereu cu încântare prețioasa cărticică *L'art de péter*, a contelui de la Trompette, din care un lung extras se găsește în anexă.

tabloul cu Înălțarea. Va fi chipul cel mai frumos și mai asemănător dintre toate pe care le-am pictat cu a mea rediviva și ascensionista!

AUGUST

1

În seara asta, privesc cerul înstelat pentru prima oară după mai bine de un an. Mi se pare mic. Oare cresc eu sau universul se micșorează? Sau poate și una și alta? Câtă deosebire față de contemplările siderale atât de dureroase din adolescență. Prin ele mă simțeam absolut fărâmițat, topit în elementul în care credeam la modul romantic pe vremea aceea: insondabilele, infinitele imensități ale cosmosului. Eram stăpânit de melancolie fiindcă tot ce simțeam era absolut de nedefinit. Acum, dimpotrivă, emoțiile mele sunt atât de definibile, încât le-aș putea face mulajul. Pe loc mă și hotărăsc să-mi comand unul, din ghips, care să reprezinte cu maximum de fidelitate emoția contemplării bolții celeste.

Sunt recunoscător fizicii moderne, căci a confirmat, prin cercetările sale, această plăcută idee, sibaritică și absolut antiromantică: „spațiul este finit”. Emoția mea are forma perfectă a unui *continuum* cu patru fese, ea are însăși tandrețea cărnii din care e plăsmuit Universul. Când merg să mă culc, zdrobit de oboseala lucrului de peste zi, încerc să-mi păstrez, în pat, emoția și mă liniștesc încet-încet spunându-mi că, la urma urmei, Universul – deși capabil de expansiune prin materia lui mai mult sau mai puțin abundentă – nu e altceva decât vânare de vânt[19]. De fapt, sunt atât de mulțumit să văd în sfârșit cosmosul restrâns la aceste proporții mai rezonabile, încât îmi vine să-mi frec mâinile de bucurie, numai că un asemenea gest îngrozitor e ceva tipic anti-dalinian. Dimpotrivă, înainte de a mă cufunda în somn, am să-mi sărut mâinile – în loc să mi le frec în chip abominabil – cu bucuria cea mai curată, repetându-mi că, aidoma oricărui lucru material, Universul arată grozav de meschin și de neîncăpător, dacă-l compari, de pildă, cu înălțimea unei frunți pictate de Rafael.

[19] Aluzie la un proverb catalan, foarte greu de tradus, și care semnifică ceva de genul „a număra boabe de fasole ca pe bani”.

20

Mi se aduce, în sfârșit, mulajul de ghips al emoției mele și decid să fotografiez acest *continuum* cu patru fese. Jos în grădină s-au adunat câțiva prieteni. Una dintre femei urcă până la mine. O privesc – eu privesc toate femeile – și deodată am o iluminare: ființa din fața mea, care tocmai îmi întoarce spatele, are exact două din fesele *continuum*-ului meu. O rog să se apropie de mulaj și-i spun că poartă la spate viziunea mea despre univers. Aș putea oare s-o fotografiez? Acceptă cu cea mai mare naturalețe, își dezbumbă rochia și, aplecându-se peste balustradă ca să le spună ceva prietenilor care se află jos, pe terasă, și nu bănuie absolut nimic, îmi oferă fesele, să confrunt mulajul cu însăși carnea lui.

Imediat ce termin, își așază rochia la loc și-mi întinde o revistă pe care o păstrase în poșetă pentru mine. E o revistă veche, murdară și ruptă, în care descopăr, beatificat, reproducerea unei figuri geometrice identică mulajului meu: o suprafață cu o curbură totală constantă, care se obține în experiențele asupra segmentării mecanice a unei picături de ulei.

Atâtea evenimente tipic daliniene petrecute într-un timp atât de scurt îmi confirmă că am atins culmea geniului meu.

SEPTEMBRIE

1

Înălțarea e un ascensor.

Ea urcă la cer grație trupului
greu și mort al lui Crist.

Eu cel dintâi sunt uimit de lucrurile unice și extraordinare care mi se întâmplă în fiecare zi, dar trebuie să mărturisesc că în această după-amiază, după o binevenită siestă de un sfert de ceas, s-a prăvălit asupra mea evenimentul cel mai neobișnuit al vieții mele.

Încercând să dau jos *Înălțarea*, ca să pictez părțile de sus, și văzând că mecanismul nu culisează bine, am forțat și tabloul s-a desprins căzând cu zgomot, de la cel puțin trei metri înălțime, în golul podiumului pe care îl țin de obicei suspendat, ca să-i pot

regla înălțimea. O clipă am fost convins că se va zgâria, că poate se va și rupe și că se vor fi dus pe apa sâmbetei trei luni de muncă; sau că, în cel mai bun caz, aveam să pierd o groază de timp cu plicticoase încercări de a o reface. Strigătele mele au adus-o în fuga mare pe servitoare, care m-a găsit palid ca moartea! Îmi și vedeam expoziția de la New York amânată, dacă nu cumva chiar anulată. Aveam nevoie de cineva care să coboare în interiorul practicabilului și să scoată resturile capodoperei mele neterminate. Din păcate, la ora asta, toată lumea din Port Lligat își face siesta. Am urcat în fugă panta până la hotel, ca un nebun. Pe drum, o espadrilă mi-a căzut din picior, dar nici nu m-am obosit s-o iau de jos. Cred că arătam îngrozitor, cu părul și mustățile răvășite. O tânără englezoaică a scos un strigăt și a rupt-o la fugă să se ascundă când m-a văzut. Cu chiu, cu vai, l-am găsit pe proprietarul hotelului, pe Rafael, și l-am rugat să vină să m-ajute. A venit și a coborât în gaură, la fel de palid ca mine; cu precauții extreme, am reușit să ridicăm tabloul. Miracol! Era intact. Nicio zgârietură, nici măcar un pic de praf! Nimeni din cei care au încercat să reconstituie întâmplarea nu înțelege cum de a fost posibil să fie așa – dacă excludem intervenția îngerilor[20].

Și uite așa mi-am dat seama că prăbușirea tabloului mi-a făcut cadou toată luna august! Da, îmi era teamă să lucrez tocmai din pricina perfecțiunii operei mele; încetineam, băteam pasul pe loc. Acum, după ce am crezut-o distrusă, aveam să lucrez repede și fără temeri. Restul zilei mi-a ajuns ca să schițez deja cele două picioare, să-l pictez chiar, pe dreptul și să termin sfera care preînchipuie lumea. Lucrând, m-am gândit tot timpul la Sfânta Fecioară care cădea spre cer din cauza propriei ei greutăți. Exact cum s-a întâmplat cu Fecioara mea coborâtă în fundul mormântului. Am reușit să realizez din punct de vedere material, moral și simbolic glorioasa ei ascensiune. O singură persoană, sunt sigur, este capabilă de asemenea minuni: Salvador Dali, dacă e să-l numesc. Pentru asta, mulțumesc lui Dumnezeu și îngerilor săi cu toată umilința de care sunt în stare.

2

[20] Dali are relații personale și cu totul speciale cu îngerii. În anexă se afla un articol de Bruno Froissart despre această prea-delicată temă.

Cel mai prost pictor de pe fața

pământului, din toate punctele de vedere
și fără nicio urmă de îndoială,
se numește Turner.

Salvador Dali

Și azi dimineață, pe când mă aflam la closet, am avut o intuiție de geniu. Scaunul era, de altfel, neverosimil de unic, de fluid și de nemirositor. Mă gândeam la problema longevității umane, și asta din cauza unui octogenar care studiază subiectul și care tocmai și-a dat drumul deasupra Senei cu o parașută din mătase roșie. Intuiția e că, dacă am izbuti să facem ca excrementele umane să aibă fluiditatea mierii, viața omului s-ar prelungi, căci (după Paracelsus) excrementul nu e altceva decât firul vieții și orice întrerupere sau pârț e de fapt o clipă care-și ia zborul. Echivalentul, în timp, al foarfecelor celebrelor Parce, care taie firul vieții, îmbucătățind-o și consumând-o. Nemurirea în timp trebuie căutată în deșeu, în excrement și nicăieri în altă parte... Și fiindcă cea mai înaltă misiune a omului pe pământ este aceea de a spiritualiza totul, excrementul este, în mod deosebit, elementul care are cel mai mult nevoie de așa ceva. De aceea, am început să disprețuiesc din ce în ce mai mult glumele scatologice și orice formă de frivolitate pe această temă. Dimpotrivă, sunt uimit de lipsa de apetit fiziologic și metafizic pe care a dovedit-o spiritul omenesc asupra acestui subiect capital care este excrementul. Și ce grozăvie să vezi că sunt atâția oameni de spirit care-și fac nevoile ca oamenii de rând. În ziua când voi scrie eu un tratat general pe această temă, lumea întreagă va fi fără îndoială uimită. Va fi, de altfel, exact opusul celui scris de Swift despre latrine.

3

Azi e aniversarea balului Beistegui. Amintirea acelui 3 septembrie de anul trecut, la Veneția, mă inundă cu o angoasă ultimissimă. Îmi spun însă că astăzi trebuie să termin piciorul stâng și să încep „radioloarul”[21], globul terestru de angoasă

[21] Radioloarele se aseamănă până la identitate cu faimoasele sfere armilare, reprezentate de regulă pe armele regilor Portugaliei.

rinocerontică. În două zile voi începe să pictez în perspectivă „nisoidele”[22]. Atunci îmi voi oferi deliciosul lux al unei reverii retrospective despre balul Beistegui. O să am nevoie de ea ca să mă pot pierde în corpusculii luminoși și venețieni ai gloriosului corp al Galei mele.

4

Trebuie să lupt cu curaj și fără întrerupere ca să nu îngădui balului Beistegui să pună stăpânire pe curgerea vâscoasă a reveriilor mele. Reușesc să mă apăr de imaginile balului exact cum făceam când eram copil și mă învârteam în jurul mesei câte o oră întreagă, mort de sete, înainte de a bea un pahar cu apă rece, exasperându-mi așteptarea până la deliciile dureroase ale setei mele delirante și insațiabile.

5

Continuu să țin la distanță reveria Beistegui, de data aceasta așa cum îți reții urina, țopăind și inventând pe loc o coregrafie inedită în fața tabloului meu. La fel îmi rețin și „nisoidele”.

6

Exact în clipa când mă pregăteam să-mi las adoratul creier de Salvador să-și înceapă în fine reveria despre balul Beistegui, își anunță vizita un notar. Rog să i se explice politicos că lucrez și că nu-l pot primi decât la opt. Fixarea unei limite pentru multașteptata mea reverie îmi produce însă un sentiment de nemulțumire. Și iată că servitoare vine din nou să-mi spună că notarul insistă, pentru că a venit cu un taxi. Motivul mi se pare stupid, căci taxiurile nu sunt trenuri, pot să aștepte. Îi repet Rosinei că reveria mea și corpusculii gloriosului trup al Galei nu pot fi deranjate înainte de opt seara. Dar, notarul pretinzând că e bun prieten cu mine, intră în bibliotecă, dă la o parte cărțile de artă rarisime, îmi răscolește calculele matematice, desenele originale și atât de prețioase încât nimeni nu are îngăduința să le atingă și începe să și scrie actul notarial prin care spunea că

[22] Nisoidele sunt elementele corpusculare care compun Corpuscularia Lapislazulina lui Dali.

am refuzat să-l primesc. Îi propune apoi servitoarei să-l semneze. Ea refuză, începe să-și facă griji și vine să-mi comunice situația. Cobor deci, rup în bucăți toate hârtiile pe care notarul a îndrăznit să le înșire pe masă[23], apoi îl dau pe ușă afară cu un picior în fund – un picior absolut simbolic, fiindcă nici măcar nu l-am atins.

Mă cufund într-o stare de pre-reverie extatică, prin care pregătesc reveria propriu-zisă despre balul Beistegui. Simt deja corespondențele proustiene dintre Port Lligat și Veneția. La ora 6 observ proiecția unei umbre pe muntele unde se află turnul. Mi se pare perfect sincronizată cu cea pe care o lasă ferestrele laterale ale bisericii Santa Maria della Salute peste Grand Canal. Totul e colorat în același roz ca și ziua balului, cam pe la ora șase, în jurul postului de grăniceri.

M-am hotărât: de mâine încep „nisoidele” și îmi îngădui reveria asupra balului Beistegui.

8

În fine! Am început „nisoidele”, sublime culori supraadăugate până la paroxism. Verde, oranj, roz somon. Iată în sfârșit frumoasele mele nisoide corpusculare. Plăcerea pe care o trăiesc e mult prea mare, așa că amân reveria cu balul Beistegui pentru mâine. Dimineața voi face „nisoide” fără reverie, în perfectă libertate de gândire, dar după masă mă voi dărui cu o furioasă precizie truculentă reveriei balului. Am să-mi epuizez până-n măduva oaselor amintirile languroase, până la extenuare.

9

Azi m-aș fi lăsat cu siguranță dus de valurile reveriei despre balul Beistegui, dacă nu m-ar fi împiedicat o convocare la poliție pentru ziua de 11 septembrie. E urmarea incidentului cu notarul și mi se spune că mă poate costa chiar 12 luni de închisoare. Amân reveria pe mai târziu. Ne aruncăm în Cadillac până la G., să-l vizităm pe ambasadorul M., ca să-i cer sfatul. Se arată

[23] Mai târziu, Dali și-a dat seama că rupsese și „matrița” notarului, act la fel de originar precum păcatul, ceea ce înseamnă atentat la lege.

drăgăstos și foarte devotat față de mine; telefonăm la cel puțin doi miniștri.

10, 11, 12, 13, 14

Ca să nu mă mai deranjez, mi se face lectura unui document birocratic, într-o după-amiază. Toate aceste zile s-au consumat cu problema notarului! De acum înainte, am să fiu de o placiditate de ploșniță supersonică față de această speță de funcționari publici sau mai știu eu cum. De fapt, ăsta a și fost dintotdeauna punctul meu de vedere. Dacă m-am abătut atunci de la el, a fost pentru că sublimele mele „nisoide” mă inspirau tot atât cât îl inspiră un os pe câinele înfometat. Ba nu, mai mult. Inspirația mea era de natură cosmică și e de la sine înțeles că un notar nu poate pricepe așa ceva. În momentul în care am fost deranjat, tocmai simțeam apropierea corpusculilor extazului.

15

Teama de cele 12 luni la închisoare, de pe urma poveștii cu notarul, îmi dă un gust acut de provizorat. Pe Gala o ador mai mult chiar decât aș fi crezut vreodată că sunt în stare. Așa că m-am pus pe pictat, cum se pune privighetoarea pe cântat. Chiar și canarul meu a început deodată să lanseze triluri peste triluri – ceea ce e curios, pentru că era mut de multă vreme. Micul Juan doarme în camera noastră. E o adevărată corcitură de Murillo cu Rafael. Am desenat trei schițe în creion roșu cu Gala goală, rugându-se. De trei zile facem focul în șemineul cel mare din camera noastră. Când stingem lumina, buștenii aprinși ne luminează! E grozav de bine că nu sunt încă la închisoare, așa de bine încât îmi mai acord încă o zi de vacanță – mâine – înainte de a mă lăsa să alunec în marea, epuizanta, suprema, delicioasa reverie despre balul Beistegui. Isprăvesc mâinile și brațele Fecioarei.

16

Am început să schițez primii corpusculi ai *Înălțării.* Pentru moment, nu se aude nimic în legătură cu închisoarea, ceea ce

mă face să degust paroxistic închisoarea acceptată de bună voie în casa mea din Port Lligat. Mă pregătesc sufletește să-mi încep mâine, la trei și jumătate punct, reveria despre balul Beistegui.

17

Ei bine, nu! Reveria despre balul Beistegui n-a avut loc. Am început să-mi dau seama că din dificultatea de a încropi o stare de reverie care îmi procură încă dinainte o plăcere nespusă, fie și numai când mă gândesc la ea, rezultă ceva tipic paradoxal și dalinian, ceva, în același timp, cu totul și cu totul unic. Totodată, îmi pare că simt o ușoară durere în zona ficatului, care se datorește, cred, spaimei cu notarul. În cele din urmă descopăr că, de fapt, am limba încărcată. De ani și ani nu mi s-a mai întâmplat, sunt surprins. Am luat o jumătate de doză de purgativ. Purgația e mult prea suavă. Am îndoieli acum că reveria va avea loc mâine. Totuși, gândul ascuns că nu eram „pregătit” să-mi încep marea, halucinanta, preaiubita reverie se explică probabil prin această limbă neobișnuit de încărcată. E evident că o stare stomacală proastă nu e lucrul cel mai potrivit cu euforia supremă ce trebuie să preceadă, din punct de vedere fiziologic, orice act de exacerbare și extaz al imaginației.

Gala vine să mă sărute înainte să adorm. Este cel mai dulce și mai minunat sărut din viața mea.

NOIEMBRIE

Port Lligat, 1

De îndată ce o persoană foarte importantă,

sau măcar importantă, moare,
am un acut sentiment aiurit și liniștitor în același timp,
că mortul a devenit sută la sută dalinian, protejând,
de aici înainte, desăvârșirea operei mele.

Salvador Dali

Azi e zi hărăzită gândurilor pentru cei morți și pentru mine. Ziua în care mă gândesc la moartea lui Federico Garcia Lorca,

împușcat la Granada, mă gândesc la sinuciderea lui René Crevel la Paris și a lui Jean-Michel Franck la New York. La moartea suprarealismului. La prințul Mdivani, ghilotinat de propriul său Rolls Royce. La moartea prințesei Mdivani, la cea a lui Freud, exilat la Londra. La dubla sinucidere a lui Stefan Zweig și a soției sale. La moartea prințesei de Faucigny-Lucinge. La moartea pe scenă a lui Christian Bérard și a lui Louis Jouvet. La moartea Gertrudei Stein și a lui José-Maria Sert. La moartea lui Missia și a lui Lady Mendel. A lui Robert Desnos și a lui Antonin Artaud. A existențialismului. La moartea tatălui meu. La cea a lui Paul Eluard.

Am certitudinea că aptitudinile mele de analist și de psiholog sunt superioare celor ale lui Proust. Nu doar fiindcă, dintre numeroasele metode pe care el nu le cunoștea, eu folosesc psihanaliza, ci mai ales pentru că structura spiritului meu e una de tip paranoic, așadar exact dintre cele mai indicate pentru acest soi de îndeletnicire, în timp ce a lui era una de nevrotic, de depresiv, adică tipul cel mai puțin apt pentru așa ceva. Lucrul e lesne de observat în stilul deprimant *și* distrat al mustăților lui Proust, care, întocmai celor ale lui Nietzsche – și mai deprimante –, reprezintă opusul bacchantelor alerte și vesele ale lui Velásquez ori, și mai bine, opusul mustăților ultrarinocerontice ale genialului și umilului dumneavoastră servitor.

E drept că mi-a plăcut întotdeauna să mă folosesc de pilozitate – fie din punct de vedere estetic, ca să determin numărul de aur, care depinde de implantarea firelor de păr pe cap, fie în domeniul psihopatologic al mustății, această constantă tragică a caracterului și, cu siguranță, însemnul cel mai truculent al chipului bărbătesc. Nu e mai puțin adevărat că, deși ador să întrebuințez termeni gastronomici ca să fac mai ușor de înghițit stufoasele mele idei filosofice, cer totuși întotdeauna acestor idei o sălbatică limpezime, până la detaliu. Nu pot accepta nici cea mai vagă lipsă de claritate.

De aceea, îmi place să spun că Marcel Proust a reușit, cu introspecția lui masochistă, cu decorticarea lui anală și sadică a societății, a reușit un fel de ghiveci-cu-raci, minunat impresionist, suprasensibil și aproape muzical. Nu lipsesc decât racii, fiindcă din ei nu pare să se fi folosit decât ideea. Salvador Dali reușește să vă ofere, dimpotrivă, o mâncare nemaiîntâlnită și fără un fir de cunoaștere, de fapt, nimic altceva decât raci-de-

adevăratelea, înotând, cât se poate de concreți și de lucioși, articulați precum armura comestibilă a realității – într-adevăr, asta sunt; și asta, grație esențelor și chintesențelor celor mai imponderabile ale auto-decorticărilor lui sau ale altora, care niciodată nu se aseamănă între ele.

Proust face muzică dintr-un rac, Dali, dimpotrivă, alcătuiește un rac cu ajutorul muzicii.

Dar acum să vorbim despre moartea celor pe care i-am cunoscut și care mi-au fost prieteni. Cel dintâi sentiment – și cel mai liniștitor de altfel – este că ei toți devin atât de dalinieni, încât vor ajunge să lucreze chiar la izvoarele operei mele. Mă încearcă însă și un altul, neliniștitor și paradoxal: mă simt de parcă eu aș fi pricina morții lor!

Fără să vreau, această interpretare paranoic-delirantă îmi pune la dispoziție dovezi amănunțite ale vinovăției mele criminale. Dar cum, din punct de vedere obiectiv, totul e absolut fals și cum, pe de altă parte, eu planez pe deasupra tuturor lucrurilor grație unei inteligențe aproape supraomenești, până la urmă lucrurile se aranjează. Vă pot deci mărturisi, cu melancolie și fără nicio rușine, că moartea prietenilor mei, rând pe rând, amestecată cu straturi foarte fine de „false culpabilități”, sfârșește prin a alcătui un fel de pernuță pufoasă, pe care adorm seara, mai proaspăt și mai puțin angoasat ca niciodată.

•

Împușcat la Granada, poetul morții celei mai cumplite, Federico Garcia Lorca!

Ole!

Cu acest strigăt tipic spaniol am primit la Paris vestea morții lui Lorca, a celui mai bun prieten al adolescenței mele atât de agitate.

Am scos această exclamație – specifică, la modul biologic, tuturor amatorilor de coride, ori de câte ori matadorului îi reușește vreo „pasă” frumoasă, sau țâșnind din gâtlejul celor care-i ațâță pe cântăreții flamenco – vrând să arăt, la moartea lui Lorca, în ce măsură i se împlinea lui destinul prin această reușită tragică și absolut spaniolească.

Lorca pomenea de moarte cel puțin de cinci ori în fiecare zi. Noaptea, nu putea să adoarmă dacă nu ne duceam, mai mulți dintre noi, la el „să-l culcăm”. În pat, găsea mereu alte subterfugii ca să lungească la nesfârșit conversațiile cele mai

poetice și transcendentale din câte s-au purtat în acest secol. Aproape întotdeauna, sfârșea prin a pomeni de moarte și mai ales de moartea lui.

Lorca imita și cânta orice lucru despre care vorbea și îndeosebi propria-i moarte. Făcea o adevărată pantomimă, o punere în scenă: „Iată, zicea, cum o s-arăt în clipa morții mele!” Pe urmă făcea un soi de balet orizontal, care voia să reprezinte mișcările sacadate ale trupului din timpul îngropăciunii, când coșciugul avea de coborât vreo pantă abruptă, cum sunt atâtea din Granada. Ne arăta apoi cum o să-i fie chipul la câteva zile după moarte. Trăsăturile lui, care nu erau din cale-afară de frumoase, căpătau dintr-o dată o aură de frumusețe necunoscută și chiar de o nemaipomenită drăgălășenie. Atunci, sigur de efect, zâmbea plin de triumful pe care i-l procura această absolută stăpânire lirică asupra spectatorilor.

Scrisese:

El rio Guadalquivir tiene las barbas granates
Granada tiene dos rios, *uno llanto*, *el otro sangre.*[24]

Tot astfel, la sfârșitul odei pe care i-o închinase lui Salvador Dali (așadar de două ori nemuritoare), Lorca face o aluzie directă la propria-i moarte și mă îndeamnă să nu întârzii, atâta vreme cât viața și opera îmi sunt în floare.

Ultima dată l-am văzut pe Lorca la Barcelona, cu două luni înainte de izbucnirea războiului civil. Gala, care nu-l cunoștea, a fost tulburată de acest fenomen „lipicios”, de un lirism total. De altfel, sentimentul a fost reciproc: fermecat, Lorca n-a vorbit trei zile decât despre Gala. La fel și Edward James, poetul imens de bogat și tot atât de suprasensibil ca o pasăre-muscă, a rămas prins, imobilizat în pasta lipicioasă a personalității lui Federico. James purta un costum tirolez mult prea încărcat de broderii, cu pantaloni scurți și cămăși de dantelă. Lorca zicea că seamănă cu o pasăre-muscă deghizată într-un soldat din vremea lui Swift.

În timp ce luam masa la restaurantul „Canarul de la Garriga”, o insectă minusculă, extraordinar de elegant îmbrăcată, a traversat fața de masă în pas de gâscă. Lorca a recunoscut-o îndată și a scos un strigăt, dar, oprind-o cu degetul, l-a

---

[24] „Fluviul Guadalquivir cel cu barbă roșcată, Granada are două fluvii: unul de lacrimi și altul de sânge.”

împiedicat pe James s-o mai vadă. Când l-a retras, nici urmă de insectă. Ei bine, această mică insectă-poet, îmbrăcat în dantele tiroleze, era singurul care ar fi putut schimba destinul lui Lorca.

Într-adevăr, James închiriase Villa Cimbrone, lângă Amalfi, unde Wagner avusese ideea lui Parsifal. Ne invita să stăm acolo, pe Lorca și pe mine, oricât am vrea. Prietenul meu s-a zbătut trei zile în fața alternativei angoasante: să meargă sau să nu meargă? Își schimba hotărârea din sfert în sfert de oră. Tatăl lui, bolnav de inimă, tocmai era pe moarte la Granada. Până la urmă Lorca a promis că vine și el imediat ce-și va fi văzut părintele. Între timp, a izbucnit războiul civil. Lorca a fost împușcat, iar tatăl lui trăiește și în ziua de azi.

Wilhelm Tell? Rămân la ideea că, de vreme ce n-am reușit să-l luăm cu noi, caracterul psiho-patologic anxios și indecis al lui Federico l-ar fi împiedicat oricum să vină vreodată la Villa Cimbrone. Acesta este totuși momentul când s-a născut în mine un acut sentiment de culpabilitate față de el. Nu insistasem îndeajuns să-l smulg din Spania. Dacă aș fi vrut-o cu tot dinadinsul, aș fi reușit să-l aduc în Italia. Dar pe atunci scriam un mare poem liric, „Mâncând-o pe Gala” și, mai mult sau mai puțin inconștient, eram de fapt gelos pe Lorca. Voiam să fiu singur în Italia, dinaintea teraselor cu chiparoși și portocali, lângă solemnele temple de la Paestum, de altfel, spre norocul și fericirea mea de megaloman și de însetat de singurătate, nici măcar nu mi-au plăcut. Da, în acel moment al descoperirii daliniene a Italiei, raporturile mele cu Lorca, schimbul violent de scrisori dintre noi seamănă, printr-o stranie corespondență, cu faimoasa ceartă dintre Nietzsche și Wagner. În același timp, era vremea când făceam apologia tabloului *Vecernia* de Millet și când scriam cea mai bună carte a mea, încă inedită: *Le Mythe tragique de l’Angelus de Millet*[25]. Lucram atunci și la cel mai bun dintre baletele mele, încă nepus în scenă, intitulat *L’Angelus de Millet*, pentru care mă gândisem la Arleziana de Bizet și la ceva muzică inedită de Nietzsche. Nietzsche însuși scrisese această partitură cu puțin timp înainte de a înnebuni, într-una din crizele lui antiwagneriene. A găsit-o contele Etienne de Beaumont, cred, într-o bibliotecă din Basel și, chiar fără să o fi auzit vreodată, eram încredințat că era singura muzică potrivită pentru baletul meu.

[25] Apărută, în fine, în 1963 la editura J.-J. Pauvert.

Roșii, semi-roșii, rozaliii și chiar movuliii cei mai palizi au profitat din plin de moartea lui Lorca, printr-o propagandă deșănțată și demagogică, șantajând în mod infect. Au încercat și mai încearcă încă și azi să-l transforme în erou politic. Dar eu, care i-am fost cel mai bun prieten, pot să depun mărturie în fața lui Dumnezeu și în fața Istoriei că Lorca, poet sută la sută, era prin aceasta ființa cea mai apostolică pe care am cunoscut-o. A fost pur și simplu o victimă ispășitoare a intereselor personale, ultrapersonale, locale și, înainte de orice, a fost prada inocentă a confuziei omnipotente, convulsive și cosmice care a fost acest război civil spaniol.

În orice caz, un lucru e sigur. De fiecare dată când, din străfundul singurătății mele, izbutesc să-mi storc din creier vreo idee genială sau când reușesc să pun pe pânză o trăsătura de penel îngeresc de miraculoasă, aud parcă vocea răgușită și dulce-stinsă a lui Lorca strigându-mi: Ole!

•

Moartea lui René Crevel e o altă istorie. Ca s-o iau de la început, trebuie să povestesc pe scurt ce a fost cu *Asociația Scriitorilor și Artiștilor Revoluționari* – îmbinare de cuvinte care are meritul de a nu însemna aproape nimic. Pe atunci, suprarealiștii erau însuflețiți de o imensă generozitate idealistă și tentați de caracterul echivoc al acestei titulaturi; s-au înscris în bloc și alcătuiau majoritatea în această asociație de birocrați mediocri. Ca toate asociațiile de acest soi, menite să se piardă în neant și atinse de o nulitate congenitală, cea dintâi grijă a A.S.A.R.-ului a fost să inaugureze lucrările unui „Mare Congres Internațional”. Cu toate că era ușor de bănuit ce scop avea un asemenea congres, am fost singurul care l-am denunțat: era vorba de lichidarea tuturor scriitorilor și artiștilor de oarecare valoare și, mai ales, a celor ce puteau fi bănuiți de vreo idee cu adevărat subversivă și deci revoluționară. De regulă, congresele sunt niște monștri bizari, înconjurați de culise în care se târăsc făpturi adaptate din punct de vedere fiziologic acestei activități, adică sunt persoane culante. Or, Breton are multe cusururi, dar rămâne un bărbat integru și rigid ca o cruce a Sfântului Andrei. Când e vorba de culise, și mai ales de culisele unui congres, el devine brusc cel mai inoportun și cel mai inasimilabil „corp străin”. Nu se poate nici târî, nici lipi de ziduri. Acesta a fost unul dintre principalele motive pentru care cruciada suprarealistă nu

s-a putut apropia nici măcar de pragul congresului *Asociației Scriitorilor și Artiștilor Revoluționari*, așa cum, cu înțelepciune și fără niciun efort cerebral, prevăzusem eu de la bun început.

Singurul din grup care a crezut cu adevărat în eficacitatea prezenței suprarealiștilor la acest Congres Internațional al A.S.A.R. a fost René Crevel. Ca un amănunt extraordinar și plin de semnificații: Crevel nu alesese să se numească nici Paul, nici André, ca toată lumea, nici măcar Salvador, ca mine. Așa cum în catalană Gaudi[26] și Dali înseamnă „a se bucura” și „a dori”, pe Crevel îl chema René, ceea ce ar fi putut să vină de la participiul verbului *renaître* (a renaște). Își păstrase însă și numele de familie Crevel, ceea ce presupunea activitatea de „a crăpa” (*crever*) sau, cum ar spune unii filosofi mai filologi, „elanul vital de a crăpa”. René a fost singurul care a crezut în șansele A.S.A.R.-ului, al cărei avocat fervent devenise și pe care și-o făcuse, într-un fel, trambulină. Avea morfologia unui embrion sau, mai exact spus, a unui mugur de ferigă surprins exact în momentul când se sparge și începe să desfoaie micile spirale ale frunzelor viitoare. Ați văzut desigur cât de mult seamănă ghemul spiralat al mugurelui de ferigă cu fața boțită a unui înger rău, surd și beethovenian! Dacă nu v-ați gândit până acum la așa ceva, priviți-l cu atenție și-o să vedeți exact ceva semănând cu mutra, protuberantă de bebeluș retardat a drăguțului René Crevel. Pentru mine, el reprezenta în vremea aceea cel mai viu simbol al embriologiei, pentru ca să devină azi imaginea perfectă a unei foarte noi științe, numită fenixologie; despre ea o să vă vorbesc dumneavoastră, tuturor celor care aveți norocul să mă citiți. E foarte probabil să nu știți încă nimic. Fenixologia ne învață pe noi, ființele vii, ce minunate șanse de a deveni nemuritori ni se arată chiar din timpul acestei vieți terestre; și asta grație posibilităților noastre ascunse de a regăsi starea embrionară și de a putea astfel renaște cu adevărat și pentru totdeauna din propria-ne cenușă, întocmai ca pasărea mitică Fenix; numele ei a botezat această foarte nouă știință, care pretinde a fi cea mai specială dintre cele mai speciale științe din epoca noastră.

---

[26] Arhitect, inventator al goticului mediteranean, autor al bisericii neterminate numite *Sagrada Familia* din Barcelona, al unei grădini publice și al unui mare număr de clădiri de locuit.

Nimeni n-a „crăpat” atât de des și nu a „renăscut” de atâtea ori în viață ca René Crevel al nostru. Existența lui s-a derulat într-un du-te-vino prin sanatorii. Se ducea acolo aproape mort, și revenea aproape înfloritor, nou, strălucitor și euforic ca un nou-născut. Numai că ținea puțin. Frenezia autodistrugerii îl cuprindea repede și reîncepea cu spaimele, cu opiumul, cu chinul insolubilelor probleme ideologice, morale, estetice și sentimentale, fără să doarmă, plângând până la epuizare. Se privea ca un obsedat în toate oglinzile maniacilor impulsivi ai Parisului deprimant și proustian de atunci, și-și repeta de fiecare dată: „Arăt ca un mort, am o față de mort”, până când – la capătul puterilor – le spunea prietenilor: „Prefer să crăp decât să mai continuu o singură zi în felul ăsta.” Era trimis la sanatoriu pentru dezintoxicare și, după câteva luni de îngrijiri asidue, René renăștea din nou. Îl vedeam răsărind iarăși în Paris, debordând de viață ca un copil fericit, îmbrăcat ca un gigolo superior, eclatant, super-ondulat, plesnind deja de un optimism care-și dădea frâu liber în generozități revoluționare. Apoi, treptat și inevitabil, se apuca iarăși să fumeze opium, să se tortureze singur, crispat, încovrigat ca un embrion de ferigă fără șanse de supraviețuire.

René și-a petrecut cele mai crunte perioade de euforie și de „dez-crăpare” aici, la Port Lligat, în acest loc demn de Homer și care e numai al Galei și al meu. Au fost cele mai frumoase luni din viața lui, după cum singur a spus-o în scrisori. De altminteri, șederile aici i-au prelungit viața. Îl impresiona ascetismul meu și, cât a locuit la noi, la Port Lligat, a trăit ca un anahoret, încercând să mă imite. Se scula înaintea mea, înainte să se lumineze de ziuă, și își petrecea zilele complet gol în grădina cu măslini, sub cerul cel mai aspru și mai lapislazulian din toată Mediterana, în locul cel mai extrem meridional dintr-o Spanie extremistă de moarte. Mă iubea mai mult decât pe oricine pe lume, dar o prefera pe Gala, pe care, ca și mine, o numea măslină, repetând că dacă nu-i e dat să găsească și pentru el o Gala – o măslină – n-are altă ieșire decât s-o sfârșească rău. La Port Lligat, René a scris: *Les pieds dans le plat*, *Le clavecin de Diderot* și *Dali et l’antiobscurantisme.* De curând, Gala, amintindu-și de el, comparându-l cu unii dintre contemporanii noștri mai tineri, a oftat gânditoare: „Nu se mai nasc azi băieți ca el!”

•

Deci a fost odată ca niciodată ceva numit A.S.A.R. Crevel începuse să aibă o mină îngrijorător de proastă. Credea că nu există nimic mai grozav pe lume decât congresul scriitorilor și artiștilor revoluționari și se deda la toate excesele afrodisiace și extenuante ale frământărilor și contradicțiilor ideologice. Suprarealist, el a crezut totuși din toată inima că puteam merge mână-n mână cu comuniștii, fără să fim siliți la concesii. Cu toate astea, cu mult înainte de deschiderea lucrărilor congresului, s-au declanșat intrigi dintre cele mai josnice și delațiuni scârboase, care au asigurat pur și simplu lichidarea platformei ideologice pe care urma s-o susțină grupul nostru. Crevel făcea naveta între comuniști și suprarealiști, încercând din răsputeri concilieri disperate, pentru care, epuizat, murea și învia. În fiecare seară – o dramă și o speranță. Drama cea mai mare a fost cearta iremediabilă cu Breton. Ca un copil, Crevel a venit cu lacrimi în ochi să-mi povestească. Nu l-am încurajat pe drumul comunist. Dimpotrivă, m-am străduit, conform obișnuitei tactici daliniene, să provoc maximum de antagonisme insolubile în fiecare situație, pentru a extrage maximum de suc irațional din toate aceste ocazii. A fost tocmai momentul când obsesia mea „Wilhelm Tell-pian-Lenin” a fost înlocuită cu cea a lui „Mare-paranoic-comestibil”, adică Adolf Hitler. Am răspuns lacrimilor lui Crevel spunând că singura concluzie practică și rațională a congresului A.S.A.R. era să se voteze o moțiune, în care să se recunoască lirismul poetic irezistibil al privirilor și al dosului dolofan al lui Hitler, ceea ce nu excludea lupta împotriva lui pe plan politic, ba dimpotrivă. Îi împărtășeam lui Crevel și îndoielile mele privind canonul lui Policlet[27] și anume faptul că eram aproape sigur că Policlet fusese fascist. René a plecat zdrobit. Și fiindcă avusese dovada acestor afirmații, zilnic, în timpul șederilor la Port Lligat, Crevel era cel mai convins dintre prietenii mei că sub stratul nebuniilor mele celor mai pitorești și mai tragice se afla întotdeauna un strat de adevăr, cum zicea Raimu. După o săptămână, m-am simțit apăsat de o cumplită vinovăție. Trebuia să-i telefonez lui Crevel, altfel m-ar fi crezut de partea lui Breton, deși acesta din urmă era departe de a-mi împărtăși lirismul hitlerist, ca și ceilalți din congres, de altfel. În săptămână aceea, plină de așteptări, Breton a fost împiedicat,

[27] Sculptor grec din secolul al V-lea a. Chr.

prin intrigi de culise, să citească măcar raportul grupului suprarealist. În locul lui, a fost însărcinat Paul Eluard să prezinte o formă redusă și îndulcită a textului. La sfârșitul acelor zile, Crevel era probabil sfâșiat între sarcinile de partid și exigențele grupului suprarealist. Când, în sfârșit, m-am hotărât să-l sun, la capătul firului mi-a răspuns o voce bizară, cu un dispreț olimpian: „Dacă sunteți cât de cât prieten cu Crevel – mi s-a spus – urcați-vă într-un taxi și veniți imediat. E pe moarte. A încercat să se sinucidă.”

M-am aruncat într-o mașină. Când am ajuns pe strada lui, am fost uimit câtă lume era acolo. O mașină de pompieri stătea parcată în fața casei. N-am înțeles ce legătură putea să fie între pompieri și sinucigaș, bănuind, printr-o asociație de idei tipic daliniană, că s-or fi brodit în aceeași casă un incendiu și o sinucidere. Am intrat în camera plină de pompieri a lui Crevel. René sugea din tubul de oxigen cu o lăcomie de sugar. N-am mai văzut pe nimeni agățându-se de viață în felul acesta. După ce se omorâse cu gazul Parisului, încerca acum să renască prin oxigenul de la Port Lligat. Înainte să se omoare, își atârnase la încheietura mâinii un cartonaș pe care scrisese cu litere mari și ferme: RENÉ CREVEL. În vremea aceea nu știam prea bine să folosesc telefonul, așa că m-am dus repede la vicontele și vicontesa de Noailles, buni prieteni cu Crevel, de unde am putut să anunț suficient de discret și într-o manieră adecvată vestea ce avea să bulverseze Parisul și pe care eu o aflasem cel dintâi. În salonul luminat de bronzuri aurite, pe fondul negru-măsliniu al tablourilor de Goya, Marie-Laure a spus cuvinte excesiv de inspirate despre Crevel; ele au fost de altfel de îndată uitate. Jean-Michel Franck, care avea să se sinucidă și el nu peste multă vreme, a fost cel mai afectat de moartea lui Crevel și a traversat mai multe crize de nervi în zilele următoare. În seara cu pricina, ne-am plimbat la întâmplare pe bulevarde, am văzut un film cu Frankenstein. Ca toate filmele pe care le văd și conform sistemului meu paranoic-critic, și acesta ilustra până în cele mai mici amănunte necrofilia și obsesia morții pe care le avea Crevel. Frankenstein îi semăna și fizic. Scenariul se baza chiar pe ideea morții și renașterii, ca un fel de presimțire pseudoștiințifică despre fenixologia noastră.

Realitățile mecaniciste ale războiului aveau să mături toate frământările ideologice. Crevel era una dintre acele frunze de

ferigă răsucite care nu se pot desfășura decât pe lângă vârtejurile limpezi, spumoase și leonardești ale eleșteelor ideologice. După Crevel, nimeni n-a mai pus în discuție în mod serios materialismul dialectic, nici materialismul mecanicist și nici nimic altceva. Dar Dali vă asigură aici că, mai târziu, când spiritul își va fi regăsit podoabele sale cele mai fin cizelate, cuvintele „monarhie, misticism, morfologie, fenixologie nucleară” vor redeveni importante în lume.

René Crevel, Crevelera, îți strig: Crevel, renaști. Și tu îmi răspunzi, în manieră spaniolă și în castiliană:

— *Presente*!

A fost odată ca niciodată ceva care se numea A.S.A.R.!

• 1953 •

MAI

Port Lligat, 1

Mi-am petrecut iarna la New York, ca de obicei, adunând o grămadă de succese de tot felul. Ne-am întors la Port Lligat de o lună și astăzi, exact ca anul trecut, m-am hotărât să-mi reiau jurnalul. Celebrez un 1 Mai dalinian prin muncă frenetică, împins de o dulce angoasă creativă. Mustățile nu mi-au fost niciodată mai lungi ca azi. Trupul îmi e complet închis în veșminte. Afară de mustăți.

2

Cred că, pentru orice pământean, cea mai suavă formă de libertate e aceea de a trăi fără a fi nevoit să muncească.

Din zori și până-n noapte, am desenat șase chipuri de îngeri, matematici, explozivi, de o frumusețe atât de mare încât, la urmă, eram extenuat, absolut stors. La culcare, mi-am amintit de Leonardo, care compară venirea morții, la capătul unei vieți împlinite, cu apropierea somnului la sfârșitul unei zile de muncă.

3

În timp ce lucrez, sunt cutreierat de nesfârșite reverii legate de „fenixologie”. Tocmai eram pe cale să renasc pentru a treia oară, când am auzit la radio vorbindu-se despre o invenție de la concursul Lépine. Cică s-ar fi găsit metoda de a-ți schimba culoarea părului fără să-ți mai asumi riscurile obișnuite ale vopsitului. O pudră microscopică, încărcată cu electricitate de semn contrar celei din firele de păr, provoacă modificarea culorii. Dacă o să fie nevoie, aș putea să-mi păstrez părul, de un negru superb, ca să fiu pregătit pentru realizarea utopiilor mele „fenixologice”. Această perspectivă m-a umplut de o vie bucurie

copilăroasă, mai ales în această primăvară când mă simt întinerit din toate punctele de vedere.

4

La intrarea în Cadaqués, Gala a dat peste o stână. Ar vrea s-o cumpere și s-o transforme; i-a vorbit despre asta ciobanului.

5

În motto-ul cărții mele despre meșteșuguri[28] am scris: Van Gogh și-a tăiat urechea; înainte să v-o tăiați și dumneavoastră, citiți această carte. Citiți acest jurnal.

6

Totul poate fi bine făcut sau rău făcut. Lucru valabil și pentru pictura mea!

7

Să știți că cea mai teribilă dintre viziunile minții dumneavoastră poate fi pictată cu meșteșugul unui Leonardo da Vinci ori al unui Vermeer.

8

Pictorule, nu ești un orator! Deci pictează și taci!

9

Dacă refuzați să studiați anatomia, arta desenului și a perspectivei, estetica matematică și știința culorii, dați-mi voie să vă spun că e mai degrabă vorba de lene decât de geniu.

10

La naiba cu capodoperele crescute din lene!

---

[28] *50 secrets of magic craftmanschip*, de Salvador Dali, The Dial Press, New York, 1948.

11

Începeți prin a desena și a picta precum vechii maeștri, apoi faceți cum vă taie capul – veți fi întotdeauna respectat.

12

Gelozia celorlalți pictori a fost întotdeauna termometrul succesului meu.

13

Pictori, fiți mai degrabă bogați decât săraci. Și pentru asta, urmați-mi sfatul.

14

Pe cinstite... nu pictați necinstit!

15

Henry Moore e englez!

16

Precum Voltaire cu Bunul Dumnezeu, cu Braque mă salut, dar nu ne vorbim!

17

Matisse: triumful gustului burghez și al promiscuității.

18

Pierro della Francesca; triumful monarhiei absolute și al castității.

19

Breton: câtă intransigență față de o decădere așa de măruntă!

20

Aragon: ce mult arivism și ce puțin folos!

21

Eluard: cât noroi ca să rămâi așa de curat.

22

René Crevel: troțkismul lui bonapartist o să-l renecreveleze, cu siguranță.

23

Kandinski? E lucru sigur: în el nu vei găsi niciodată un pictor rus. Kandinski ar fi făcut minunate mânere de baston în email cloisonné, cum e cel pe care mi l-a dăruit Gala de Crăciun.

24

Pollock: „marseillezul”, revoluționarul abstracțiunii. Romanticul serbărilor galante și al focurilor de artificii, cum a fost și cel dintâi tașist senzual, Monticelli. E mai puțin prost ca Turner. Fiindcă e și mai nul decât el.

25

Oare revenirea în actualitate a artei africane, lapone, bretone, letone, majorcane sau cretane nu înseamnă pur și simplu o cretinizare de tip modern? E numai chinezărie și singur Dumnezeu știe cât de puțin îmi place mie arta chineză!

26

Am avut din fragedă pruncie obiceiul absolut vicios de a mă socoti altfel decât muritorii de rând. Acum, chestia e pe cale să-mi reușească.

27

Pe primul loc: Gala și Dali
Pe locul doi: Dali
Pe locul trei: toți ceilalți, inclusiv noi, bineînțeles.

28

29

30

A trecut momentul cel mai nefast pentru Meissonier.

IUNIE

1

Acum o săptămână, am descoperit că tot ce există în viața mea, inclusiv filmul, are o întârziere de circa doisprezece ani. Sunt unsprezece ani de când mă gândesc să fac un film în mod integral, totalitar, sută la sută hiperdalinian. După calculele mele, acest film se va turna probabil în anul ce vine.

Eu sunt exact invers decât ciobanul din fabula lui La Fontaine: *Ciobanul și lupul.* În vreme ce în viața mea am realizat atâtea lucruri extraordinare, încă din adolescență, iată ce mi se întâmplă acum: orice aș anunța – de pildă corida liturgică în care niște preoți curajoși trebuie să danseze în fața unui taur care, în final, va fi ridicat la cer de un elicopter – toată lumea, mai puțin eu, crede în acest proiect, care, lucru uimitor, va sfârși prin a prinde viață, inevitabil.

La douăzeci și șapte de ani, am făcut două filme în colaborare cu Buñuel, în vederea instalării mele la Paris: *Câinele andaluz* și *Vârsta de aur.* Pe urmă, Buñuel a continuat să lucreze singur, realizând alte filme. Mi-a făcut astfel inestimabilul serviciu de a arăta lumii, pe această cale, cine era geniul și cine spiritul primar în *Câinele andaluz* și în *Vârsta de aur.*

Dacă va fi să fac filmul, vreau să fiu sigur că, de la un capăt la altul, va fi un șir de minunății, altfel nici nu merită să te deranjezi ca să vezi un spectacol. Cu cât va avea un public mai numeros, cu atât va aduce mai mulți bani autorului – atât de nimerit poreclit „Avida Dollars”. Dar pentru ca un film să pară

senzațional în ochii spectatorilor, ei trebuie făcuți să creadă cu adevărat în minunile ce li se arată. Și singura metodă e să renunți, de la bun început, la folosirea respingătorului ritm cinematografic actual, la retorica plicticoasă și convențională a mișcării aparatului de filmat. Cum poți să crezi, măcar o secundă, fie și în cea mai banală melodramă, când aparatul îl urmărește pe asasin peste tot, în travelling, până și la baie, unde intră să-și spele mâinile mânjite de sânge? De aceea, chiar înainte de a-și începe filmul, Salvador Dali va lua măsuri severe de imobilizare a camerei de luat vederi, care va fi bătută în cuie pe pământ, precum Cristos pe cruce. Acțiunea iese din cadru? Cu atât mai bine! Publicul are să aștepte angoasat, exasperat, anxios, cu răsuflarea tăiată, tropăind extaziat sau, poate, plictisit, ca acțiunea să revină în „câmpul vizual”. Numai dacă nu cumva vor veni să-i țină de urât imagini superbe și absolut fără legătură cu acțiunea filmului, defilând sub ochiul imobil, priponit și hiperstatic al camerei daliniene reduse, în sfârșit, la adevărata ei menire – aceea de sclavă a prodigioasei mele imaginații.

•

Filmul meu va fi exact contrariul a ceea ce se înțelege printr-un film-experiment, de avangardă și, mai ales, complet altceva decât ceea ce se numește în ziua de azi „creator”, adică nimic alta decât o slugarnică supunere față de toate locurile comune ale prea-tristei arte moderne. Filmul va povesti istoria adevărată a unei femei paranoice, îndrăgostită de o roabă. Obiectul roabă preia, rând pe rând, toate atributele ființei iubite, pentru al cărei cadavru slujise drept mijloc de transport. Din acest motiv se va numi *Roaba de carne.* Toți spectatorii vor fi siliți, fie că sunt spirite subțiri ori mediocre, să ia parte la delirul meu fetișist, pentru că este vorba despre un caz absolut real, relatat așa cum nici măcar un documentar n-ar fi reușit s-o facă. În ciuda realismului său categoric, opera mea cinematografică va conține scene cu adevărat miraculoase și nu mă pot împiedica să nu deconspir câteva cititorilor mei, cu unicul scop de a-i face să saliveze de poftă. Spectatorii vor vedea cinci lebede albe explodând una câte una, într-o serie de imagini minuțios de lente, dezvoltându-se în virtutea celei mai riguroase euritmii angelice. Lebedele vor fi îmbuibate dinainte cu grenade și explozibil, așa încât să se poată observa în detaliu împroșcarea

măruntaielor și proiectarea fragmentelor metalice în evantai. Schijele vor atinge norul de fulgi, iar spectatorul va putea să-și imagineze că se izbesc unii de alții corpusculi luminoși. În experiența mea, bănuiesc că fragmentele de metal vor avea o doză de realism comparabilă cu tablourile lui Mantegna, iar fulgii vor semăna cu aburul care l-a făcut celebru pe pictorul Eugène Carrière[29].

În filmul meu va mai fi și o scenă reprezentând Fontana di Trevi din Roma. Diverse case, ferestre care se vor deschide și șase rinoceri care vor cădea în apă unul după altul. La fiecare rinocer căzut, se va deschide o umbrelă neagră izbucnind din fundul fântânii.

În alt moment, se va vedea Place de la Concorde, în zorii zilei, traversată încet, în toate sensurile, de două mii de popi pe biciclete, purtând pancarte cu chipul aproape șters, dar încă recognoscibil, al lui Georges Malenkov. Și, eventual, voi mai arăta și o sută de țigani spanioli care ucid și măcelăresc un elefant pe o stradă din Madrid. Nu vor lăsa decât scheletul gol, refăcând astfel o scenă africană despre care am citit cândva într-o carte. În momentul în care încep să se vadă coastele animalului, doi dintre țigani, care, în ciuda freneziei lor sălbatice, n-au încetat o clipă să cânte flamenco, intră în burta lui și smulg măruntaiele cele mai frumoase, inima, rărunchii etc... Încep să se bată pe ele cu cuțitele, în vreme ce țiganii rămași afară continuă să transeze elefantul rănindu-i din când în când pe bătăușii care umplu, într-o jubilație oribilă și contondentă, interiorul animalului devenit o uriașă cușcă sângerândă.

Dar nu trebuie să uit și de o scenă muzicală în care Nietzsche, Freud, Ludovic al II-lea al Bavariei și Karl Marx își vor cânta doctrinele cu o inegalabilă virtuozitate, dându-și replica unul altuia, acompaniați de o muzică de Bizet. Scena se va derula pe malul lacului Vilabertran, în mijlocul căruia, tremurând de frig în apa până la brâu, o femeie foarte bătrână, îmbrăcată în torrero, va purta, în echilibru, pe capul perfect ras, o omletă cu verdeață. Ori de câte ori omleta va aluneca, picând în apă, un portughez va fi acolo ca să așeze alta în loc.

Spre final, se va vedea un glob de candelabru, când mai mic, când mai mare, acoperindu-se progresiv de ornamente, apoi

---

[29] Pictor și litograf francez, cf. Larousse, născut la Gournay. În lucrările lui, chipurile se detașează întotdeauna pe un fond cețos (1849-1906).

ofilindu-se brusc, reînflorind dintr-o dată, când lichefiat, când tare etc… Mă gândesc de vreun an că întreaga istorie politică a umanității materialiste poate fi redată simbolic prin metamorfozele unui simplu dovleac – exact cel deghizat în imaginea candelabrului globular. Acest studiu minuțios și atât de lung durează exact un minut în filmul meu și corespunde viziunilor unui om orbit de lumina soarelui, care închide ochii, apăsându-și dureros pleoapele cu dosul mâinii.

•

Toate acestea, pe care numai eu le pot realiza, sunt bineînțeles inimitabile, câtă vreme eu, împreună cu Gala, sunt singurul deținător al secretului de a face film fără să fie nevoie de montaj. Numai secretul în sine și va prilejui cozi uriașe în fața cinematografelor unde va rula filmul meu. Căci, contrar așteptărilor naive, *Roaba de carne* nu va fi doar un film genial, ci și cel mai comercial din câte s-au făcut în această epocă. Toată lumea se va uimi, la unison, în fața unicei lui calități: miraculosul!

AUGUST

1

Am așezat urâțenia pe genunchi și numaidecât m-am simțit obosit.

2

Suntem cu toții înfometați și însetați de imagini concrete. Probabil că arta abstractă la așa ceva servește: să-i redea artei figurative virginitatea.

3

Visez o metodă care să vindece toate bolile, sau măcar pe cele psihice.

6

Vara alunecă și se fărâmițează. Între fălcile mele, strânse ca într-o criză de tetanie. Suntem deja în 6 august. Cum tabloul meu cu *Corpus hypercubicus*[30] e atât de perfect și mă tem de orice adăugire, îmi vine o idee tipic daliniană. Spaima mea cea mai mare e lipsa de virilitate. În schimb, ceea ce-mi prisosește, sunt dinții strânși până la scrâșnet. Așa se face că după-amiază m-am ocupat cu două lucruri foarte diferite, dar nu lipsite de legătură: unul, testiculele torsului de Fidias și celălalt, buricul de pe același tors de Fidias. Rezultatul: nu mai am aproape nicio spaimă! Bravo, bravo, Dali!

7

Sosirea iahtului lui Arturo Lopez, „Gaviota”, cu Alexis și prietenii lui. M-am sculat târziu și m-am îmbăiat îndelung în marea tremurând ca o pădure de măslini. Închideam ochii și aveam impresia că înot prin lichidul frunzelor de măslin. Noaptea, în așteptarea vaporului, am visat o mare acoperită cu pete de acuarelă de toate culorile. Printr-un radar special, de invenție proprie, le aranjam în așa fel încât să iasă un minunat tablou „în radar”. Am degustat pe îndelete fiecare moment din această zi a cărei temă principală a fost: sunt una și aceeași ființă cu adolescentul de altădată, care nu îndrăznea nici măcar să traverseze strada sau terasa din casa părinților săi de rușinos ce era. Vedeam femei și bărbați, pe care îi socoteam extrem de eleganți și roșeam în așa hal, încât mă apuca amețeala și eram uneori în pragul leșinului. Astăzi suntem fotografiați, super-deghizați. Arturo, în costum persan și purtând în jurul gâtului un colier gros de diamante cu emblema iahtului său. Eu, ultra-revizionistul, în pantaloni de turc turcoaz și mitră de arhiepiscop. Primesc drept cadou niște șalvari și un fotoliu, copie a unei sănii a lui Ludovic al XIV-lea, cu spătarul făcut din carapacea unei țestoase, cu o semilună de aur deasupra. Asta, probabil, din cauza aerului oriental de care sunt impregnate cele o mie și una de nopți vii ale biologiei galaniene a casei noastre cu flori catalane, cu cele două paturi în care dormim, cu mobilierul de Olot[31] și cu samovarul nostru rarisim. Expediția

---

[30] *Cristos pe cruce*, donat de Chester Dales lui Metropolitan Museum of Art din New York.

[31] Orășel lângă Figueras, de unde Gala a cumpărat câteva piese de mobilier stil, ce împodobesc casa de la Port Lligat.

catalanilor în Orient e triumfător prezentă în locuința noastră unde prea-albul rege Arturo Lopez a venit să ne dreagă. Am dejunat în mijlocul portului (mijloc pe care l-am determinat foarte exact, cu ajutorul radarului), între șampanii de lux și o colecție de diamante și bijuterii din aur și email. Inelul baronului de Rédé, superb, a fost desenat de Arturo. Îmi amintesc că l-am și văzut o dată într-unul din visele mele megalomaniace.

După plecarea lui Arturo, stâncile dinspre Cadaqués s-au stilizat, vreme de o jumătate de ceas, într-o lumină de Vermeer. Cred că e timpul ca, după toate aceste întâmplări, catalanii să se întoarcă în Orient. Am propus așadar o croazieră în Rusia cu „Gaviota”. Grație ultimelor evenimente politice[32], optzeci și patru de fecioare m-ar aștepta la debarcare. M-aș lăsa rugat. Ele ar insista. În fine, aș ieși și-ar izbucni dintr-o dată o furtună de aplauze.

8

Prefir în minte dejunul de ieri și, în același timp, mă pregătesc să am luni, adică poimâine, o ședință de lucru virginală, ca și cum ar fi cea dintâi din viața mea. N-am simțit nicicând atâta plăcere pictând. Vom merge să ne scăldăm la Junquet, îmi place din ce în ce mai mult apa. E o dovadă că tehnica mea picturală se află pe drumul cel bun, pentru că reușesc chiar să și înot și, se știe, pentru un filosof, a înota echivalează cu a-și ucide un fiu. De-aceea, ori de câte ori înot, caut să mă identific cu *Wilhelm Tell.* Ce frumos ar fi să vezi o sută de filosofi înotând și încercând să-și miște mâinile în ritmul ariilor din *Wilhelm Tell* de Rossini!

Duminica, drum al perfecțiunii! Duminica totul trebuie să fie MAI BINE! Îi vom întâlni de două ori în vara asta pe soții Lopez. Cristul meu e cel mai frumos. Mă simt mai puțin obosit. Mustățile mele sunt sublime. Gala și cu mine ne iubim din ce în ce mai mult. Totul trebuie să fie și mai bine! Sunt tot mai lucid, cu fiecare sfert de ceas care trece și sfărâm din ce în ce mai multă perfecțiune între dinții mei încleștați. Voi fi Dali, voi fi Dali! Trebuia ca visele să mi se populeze cu imagini din ce în ce mai frumoase și mai suave ca să-mi hrănească gândurile din timpul zilei.

---

[32] Moartea lui Stalin.

Trăiască Dali și Gala!
Da sau nu, sunt oare menit să fac minuni?
Da, da, da, da și da!

10

Privesc spătarul din carapace de broască țestoasă al fotoliului dăruit de Arturo Lopez. Mica semilună de aur de deasupra lui nu poate avea decât o singură semnificație: cel mult într-un an vom putea merge în Rusia, altfel de ce-ar fi venit să se instaleze tocmai în camera noastră de la Port Lligat acest fotoliu-săniuță, cu semiluna lui cu tot?

Malenkov are înfățișarea, materia și calitatea unei gume marca Elephant. Comunismul tocmai urmează să fie șters. Galatka pregătește Cadillacul ca să meargă-n Rusia; și „Gaviota” se pregătește.

Stalin, cel definitiv șters, cine-a fost?

Și unde-i e mumia?

11

Tocmai când mă pregăteam să-ncep lucrul, cu sentimentul că trebuie să profit de orice clipă liberă, pentru că sunt în întârziere cu tabloul, Gala îmi spune că ar fi foarte nefericită dacă, în mod excepțional, n-aș merge cu ea în excursie la capul Creus. E cea mai calmă și cea mai frumoasă zi a verii și Gala ține să profit de ea. Prima reacție e să-i spun că mi-e imposibil, dar tocmai de aceea și ca s-o fac fericită, accept. E o voluptate să rămâi inactiv exact atunci când ești mai grăbit! Dorința de a picta mi se va accentua și simt că tocmai din cauza acestor întreruperi neprevăzute tabloul meu se va încheia, în mod latent.

Petrecem o după-amiază demnă de zei. Toate aceste stânci sunt torsuri de Fidias în formare. Cel mai frumos loc din Mediterana se află exact între capul Creus și roca de la Tudela. Frumusețea supremă a Mediteranei e înrudită cu cea a morții. Stâncile paranoice de la Cullaro și Francalos sunt cele mai moarte din lume. Niciuna din formele lor n-a fost vreodată vie sau actuală.

Întorcându-ne din această promenadă filosofică, ne simțim exact ca și cum am fi petrecut o după-amiază moartă.

Voi numi această zi – zi istorică: întoarcerea ținutului marilor simulacre moi, care de fapt sunt tari.

12

Seara, mare serbare cu lansări de baloane. Unul are forma unui țăran catalan. Aproape că ia foc, apoi se pierde în infinit. Când se mai vede doar cât un purice, câțiva zic: „Uite-l că se mai vede încă!” iar alții: „Nu se mai vede!” Și totuși, tot timpul mai e câte unul care crede că-l vede încă. Asta mă face să mă gândesc la dialectica lui Hegel, tristissimă, fiindcă acolo totul se pierde în infinit. Cu fiecare zi, vom avea tot mai multă nevoie de spațiul finit.

Vedem căzând pe cer o stea verde veroneze, cea mai mare din câte am văzut vreodată și o compar cu Gala, care pentru mine a fost cea mai strălucitoare stea căzătoare, cea mai limpede și mai finită!

13

Philips e un tânăr pictor canadian, un fanatic dalinian. Un înger mi l-a trimis. I-am făcut atelier dintr-o baracă. Desenează deja cu mare acuratețe tot ce-i cer și asta îmi îngăduie să mă eternizez pe detaliile care-mi plac cel mai mult, simțindu-mă mai puțin vinovat. De la 6 dimineața, Philips e jos, desenând vaporul Galei așa cum i-am cerut.

Port Lligat e galben și arid. Când simt urcând în mine din străfundul ființei setea aceea atavică și arabă, o iubesc cel mai mult pe Gala.

14

Din spaima de a atinge chipul Galei am să sfârșesc prin a învăța să pictez! Trebuie să pictezi în forță, repede, să aștepți ca tonurile antagonice să se topească în romburi având contururi bine definite și apoi să pui culoarea în cele luminoase, ca să le forțezi să devină mediumnice.

Trebuie să abordez cu tot curajul chipul întreg al Galei.

15

Degust după-amiaza acestei zile a Sfintei Fecioare. Tună și plouă. Încep supra-pictura de la coapsa stângă, apoi întrerup, din lipsă de lumină. Gândit la nevoia de a găsi dogme pline de certitudini asupra vieții de dincolo. Am intuiția că în opera lui Raymundus Lullus am să găsesc când va motivele în stare să mă convingă. Până atunci, am o tehnică așa de avansată, încât nu pot să-mi permit nici măcar în gând gluma de a muri. Chiar dacă aș fi foarte bătrân.

Înapoi, păr alb! Înapoi, păr alb!

După ce am inventat faimoasele ouă daliniene pe farfuria fără farfurie, acum rezultă că sunt „anti-Faustul fără farfurie”.

16

În această duminică descopăr culoarea de alună submarină a ochilor Galei, culoare care, împreună cu cea a măslinilor marini, mă emoționează întreaga zi. Mi-e tot timpul dor să contemplu acești ochi care, după Gradiva, Galarina, Leda, Gala Placida, sunt fără îndoială exact cei ai capului de un metru pătrat din viitorul meu tablou, intitulat „Septembrenel”. Va fi cel mai vesel tablou din lume. Așa de vesel, încât am de gând să reușesc total, în mod sigur, să pictez tablouri care, prin intențiile lor ironice, pur și simplu să stârnească râsul, râsul fizic și zgomotos.

Philips pictează meticulos la tabloul meu. Nu-mi rămâne decât să stric totul ca să-l termin.

Simt o forță eroică în mine, pe care vreau s-o dezvolt așa de mult încât să ajung să nu-mi mai fie frică de nimic!

Din exces de prudență, pun atât de puțină culoare în coapsa dreaptă, încât, vrând să adaug, pătez tabloul. De afară, aud urcând ca o muzică celestă murmurul de admirație al oamenilor care stau în jurul casei. Secretul cel mai ultrasecret este că pictorul cel mai faimos din lume, adică eu, încă nu știe să picteze. Sunt cu toate astea foarte aproape de a afla și am să pictez dintr-o dată un tablou mai presus decât cele ale Antichității. Insist la testiculele lui Fidias[33], ca să-mi refac curajul…

Ah! dacă nu mi-ar fi frică să pictez! În cele din urmă, doresc ca fiecare trăsătură de penel să atingă absolutul și să dea cea

[33] În același an cu *Cristos pe cruce*, Dali a pictat un tors de bărbat inspirat de Fidias.

mai desăvârșită imagine a testiculelor picturii, care nu sunt și ale mele.

Dobitocii consideră că ar trebui să țin cont de sfaturile pe care le dau altora. Mi-e imposibil, fiindcă eu sunt cu totul altceva...

18

„Cum ies, scandalul se ține după mine.”

Don Juan, Tirso de Molina

Întocmai ca în cazul lui Don Juan, scandalul se aprinde oriunde apar. La ultima campanie din Italia, numai ce am debarcat la Milano, că niște inși total absurzi mi-au și făcut un proces din pricina expresiei „mistică nucleară”, pretinzând că le-am furat invenția.

O prințesă italiană a venit, cu o întreagă suită și la bordul unui iaht, să mă vadă. Mi se spune din ce în ce mai des „maestre”, dar ce e absolut delirant e că măiestria mea este strict mentală!

Liniște! Cred că mâine seară testiculele lui Fidias mă vor ajuta să pictez la perfecție, mai ales în ce privește brațul stâng.

19

Grație testiculelor lui Fidias, pictez sublim coapsa stângă. Frizez perfecțiunea, ceea ce vrea să spună că perfecțiunea e încă imens de departe, ca orice „frizează”. Dar „frizează” și înainte nu „friza”.

Niște tineri cercetători, specialiști în fizică nucleară, au venit astăzi să mă vadă. Au plecat fermecați, după ce mi-au promis că-mi trimit cristalizarea cubică a sării fotografiată-n spațiu. Țin ca sarea – simbol al incombustibilității – să perfecteze, ca mine și ca Juan de Herrera[34], ideea de *Corpus hypercubicus.*

20

Îmi repet încă o dată – dacă nu mi-aș spune-o singur, nu știu cine ar mai face-o – că încă din adolescență m-am deprins să socotesc în chip vicios că îmi pot îngădui orice numai fiindcă mă

[34] Arhitectul spaniol care a făcut Escurialul, autor al unui Discurs asupra formei cubice, care l-a inspirat pe Dali în al său *Corpus hypercubicus.*

cheamă Salvador Dali. De atunci și până astăzi, de-a lungul întregii mele vieți, am continuat să mă port în acest fel și mi-a reușit.

Privesc tabloul și observ un defect la coapsa stângă. Se datorește încrederii mele nelimitate în capacitatea de fuziune a pastei. Mai precis, trebuie să presez și să întind pasta până la fuziunea perfectă a contururilor.

Foarte important: culoarea riscă să se topească la contururi până la dispariție. Trebuie plecat din centru și estompat spre margini. Petele înseamnă culoare neamestecată și nelucrată.

22

Secretul zilei de azi e că nu trebuie să galopez în fața verii, care-mi scapă printre dinții încleștați. În zadar i-am strâns cât am putut, ca să nu las practic niciun fel de libertate timpului, dar tot îi las iluzia că poate să-mi scape. Timpul se prinde mereu în jocul ăsta, pe care Heraclit cel obscur l-a definit în mod clar atunci când a spus: „Timpul e un copil.” Azi totul se verifică prin constatarea că timpul este de negândit în afara spațiului.

Mâncăm struguri muscat. Totdeauna am crezut că, dacă pui un bob la ureche, auzi un fel de muzică. De aceea am obiceiul ca, la sfârșitul mesei, să-mi pun câte un bob de strugure din soiul ăsta în urechea stângă. Răcoarea lui mă încântă și deja mă gândesc cum să folosesc misterul acestei încântări.

23

Plecăm la Barcelona, unde Serge Lifar, domnul M. Bon și baronul de Rotschild aduc machetele pentru baletul meu. Sper că muzica va fi foarte proastă. Ideea baletului concepută de Rotschild e deplorabilă. Voi putea deci să fac o groază de nebunii daliniene de unul singur, convins că Bon și Lifar nu vor pune condiții.[35]

Pe drum, am să mă pot bucura de popularitatea mea în continuă creștere.

24

---

[35] Este vorba despre *Sacre de l’Automne*, pe muzica lui Henri Sauguet.

Trăiesc împreună cu Gala un fel de lună de miere. Relațiile noastre sunt mai idilice ca niciodată. Simt că treptat dobândesc acel curaj care-mi lipsește încă și anume, să fac din viața mea eroică o capodoperă. După asta, ar urma să fiu erou în fiecare clipă, neîncetat.

La Barcelona, îl întâlnesc pe Lifar. Creez pe loc decorul, format din niște pompe de aer cald. Umflându-se, pompele ridică o masă cu un candelabru.

Pe masă, voi instala adevărata pâine franțuzească, de 80 de metri lungime.

25

Întoarcerea la Port Lligat. În timp ce-mi pregătesc cu cea mai mare plăcere paleta, sunt cuprins de crampe la stomac, care durează și nu mă lasă să dorm. Presimt că această întâmplare e providențială. Întârzierea la care sunt silit mă decide și mai mult să termin *Corpus Hypercubicus.*

26

Zi ploioasă. Crampele au dispărut. Dorm toată după-amiaza și-mi pregătesc lucrul pentru mâine. Cu siguranță, toate aceste întârzieri sunt bine venite. Casa e plină de tube-roze, de parfumuri minunate. Acum stau în pat. *El gatito bonito*[36] toarce, făcând exact același zgomot ca pântecul meu agitat de tulburări intestinale. Cele două zgomote lichide și sincrone îmi provoacă vii satisfacții. Am să adorm simțind cum mi se adună saliva-n colțul gurii.

Suflă Tramontanul, semn că mâine voi avea parte de o lumină paradisiacă-n zori, ca să-mi reiau supra-pictura la *Corpus hypercubicus.*

27

Bravo!

Boala asta a fost un dar al bunului Dumnezeu! Nu eram încă pregătit. Nu eram demn să pictez pântecul și pieptul acestui *corpus hypercubicus* al meu. Exersez la coapsa dreaptă. Trebuie

---

[36] Drăgălașa pisicuță.

să-mi vindec burta și să am din nou limba curată de tot. Mâine am să lucrez la testiculele din torsul lui Fidias, în așteptarea purificării. Și apoi, trebuie să învăț să așez desăvârșit pasta pornind de la mijloc spre margini.

28

Mulțumescu-ți ție, Doamne, că mi-ai trimis indigestia asta. Era tocmai ce lipsea din balanța echilibrului meu. Septembrie o să înceapă să septembrească. La vremea asta, oamenii se îngrașă, în vreme ce, după statistici, în iulie se sinucid și înnebunesc. Am adus un cântar de la Barcelona. Am să-ncep să mă cântăresc.

Gala și Juan așază o pălărie din blană de tigru, cu pană galbenă, pe capul lui *gatito bonito* și îl deprindem să se culce într-un leagăn geodezic adus de la Barcelona. Amurgul și răsăritul lunii se armonizează perfect cu mieunatul simfonic al pisicii și al intestinelor mele. Această armonie viscerală și lunară mă învață să-mi fac prețiosul *Corpus hypercubicus* definitiv incoruptibil. Va fi ceva frământat și format în tiparul incoruptibil al pântecului și al minții mele.

29

Spaimă mare! Am febră mare și sunt nevoit să stau în pat după-amiază. Pântecul nu mai ghiorăie, nici pisica nu mai toarce. „Văd” această febră ca și cum ar fi opalescentă, irizată. Va fi ea oare curcubeul pe cerul bolii mele?

Porumbeii[37], tăcuți în zilele din urmă, uguie acum luând locul pântecului meu bolnav și zgomotos, exact așa cum a luat oaia locul lui Isaac pentru sacrificiu.

I-am dat o iasomie lui Andrés Sagara, care a venit să mă vadă împreună cu Jones și Foix. Am fost și eu de față la un banchet prelungit în onoarea poetului și umanistului Carlos Ribas. S-a dansat *sardana*[38]. Carlos Ribas și-a petrecut toată viața studiind Grecia, încercând să înțeleagă ce-a însemnat ea pentru Antichitate. Ca de altfel toți umaniștii din vremea noastră[39].

---

[37] Într-un porumbar, plin de bețe-suport pe care să se așeze porumbeii, Dali crește vreo 20 de exemplare.

[38] Dans catalan jucat de mai mulți dansatori, care fac un cerc. (n.t.).

[39] Dali a notat, pe marginea Jurnalului său, că a avut aceeași neplăcere gastrică și nouă ani mai târziu exact în aceeași zi. Să ne amintim; nouă este cifra cubică prin

30

Slavă domnului, boala s-a dus. Mă simt purificat. Poimâine voi putea să reîncep lucrul la *Corpus hypercubicus.*

Îmi vine un gând dalinian: singurul lucru care nu-i va prisosi niciodată omenirii este exagerarea. Asta a fost marea lecție a Greciei antice, pe care cred că, pentru prima dată, ne-a lămurit-o Friedrich Nietzsche. Într-adevăr, în Grecia, spiritul dionisiac a întrecut orice măsură și orice exagerare, deși spiritul apolinic atinsese în același timp cea mai înaltă măsură universală. Pentru a vă convinge, nu aveți decât să vedeți mitologia lor tragică. De aceea îi iubesc eu pe Gaudi, Raymundus Lullus și Juan de Herrera, pentru că sunt făpturile cele mai exagerate din câte mi-a fost dat să cunosc.

31

Astăzi, Salvador Dali a avut pentru prima oară în viață această angelică bucurie: s-a îngrășat. Dimineața am fost trezit de zgomotul aripilor unui porumbel, care intrase în odaia noastră prin horn. Trebuie că n-a fost chiar o întâmplare. E semn că într-adevăr uguitul burții mele s-a și exteriorizat. Trilurile păsărilor vin să-mi confirme intuiția: încep să mă ascult în afară, în loc să continuu să mă ascult înăuntru.

A venit vremea ca Gala și cu mine să construim un „afară”. La îngeri, totul este „în afară”. Ei nu mai pot fi percepuți decât prin ceea ce le este exterior.

Astăzi debutează dermo-scheletul sufletului lui Dali.

Dalsy Fellowes, însoțit de un milord cu pantaloni de un roșu superb, cumpărați de la Arcachon, a venit la cină.[40]

SEPTEMBRIE

1

excelență.

[40] Nouă ani mai târziu, Dali va nota pe margine, cu un scris foarte diferit: „În mod sincronic, hotărăsc în acest an 1962 să construiesc ziduri pline cu mașini cibernetice, întrucât creierul meu nu mai poate încăpea nici în capul meu, nici în casă. Am să le ridic în afara casei. În locul uguitului intestinelor, din anii ’53, va funcționa creierul meu, ale cărui circumvoluțiuni vor avea aspect de intestine.”

Septembrie va septembri zâmbetele și corpusculii Galei. *Corpus hypercubicus* va octombri. Septembrie este mai ales luna hiper-galatării.

Pictez partea superioară a pieptului lui Crist. În timp ce lucrez, aproape nu mănânc. Doar puțin orez. Vara viitoare am de gând să-mi fac un costum hiper-imaculat special pentru lucru. Devin din ce în ce mai curat. Voi sfârși prin a nu-mi mai îngădui decât mirosul sublim și aproape imperceptibil al picioarelor mele, amestecat cu mirosul firului de iasomie de la ureche.

2

Mă perfecționez. Găsesc mereu noi resurse tehnice.

Astăzi după-amiază am refuzat să primesc un domn necunoscut, dar, ieșind din casă ca să mă bucur de amurgul ce cobora peste Port Lligat, îl găsesc așteptând, în speranța că mă va vedea totuși. Îi vorbesc și aflu că e, de meserie, pescar de balene. De îndată, îi cer să-mi trimită mai multe vertebre de balenă. Promite, cu cea mai mare solicitudine, s-o facă.

Capacitatea mea de a profita de orice e practic nelimitată. În mai puțin de o oră am inventariat șaizeci și două de întrebuințări ale acestor vertebre: un balet, un film, un tablou, o filosofie, o decorație terapeutică, un efect magic, un procedeu halucinatoriu, liliputan și psihologic, cauzat de așa-zisele fantasme ale grandorii, o lege morfologică, proporții supraumane, un nou fel de a urina, o perie. Totul în formă de vertebră de balenă. Încerc în continuare să reconstitui amintirea olfactivă a unei balene putrezite, pe care m-am dus s-o văd când eram copil, la Puerto de Llansa.[41] De cum îi regăsesc mirosul, revăd în străfundul ochilor închiși, în plină stare hipnagogică, o formă care devine treptat un fel de Avraam sacrificându-și fiul. Forma are culoarea gri a unei balene, ca și cum ar fi fost tăiată chiar în carnea cetaceului.

Adorm legănat de o melodie despre frumoasa Elena. Frumoasa Elena și balena se amestecă fonetic în subconștientul meu.

3

---

[41] Mic port la nord de Cadaqués, pe Costa Brava.

Contele de G., veritabil protagonist dalinian, spunea: balurile sunt pentru cei neinvitați. Deși am primit o droaie de telegrame care mă imploră să vin la balul marchizului de Cuevas, rămân la Port Lligat, dar ziarele, mereu atente și informate, nu uită să pomenească de prezența mea la Biarritz. Cele mai reușite baluri sunt acelea despre care poți vorbi mult fără să fi fost de față. Oul pe farfuria fără farfurie al balului fără Dali e chiar Dali.

Seara, Gala cade în admirație în fața tablourilor mele. Mă culc fericit. Fericite tablouri ale vieții noastre himeric de reale. Iubit septembrie, frumoasele tablouri ne înfrumusețează. Mulțumesc Gala! Sunt pictor datorită ție. Fără tine, nu mi-aș fi luat niciodată în serios talentul! Dă-mi mâna! Adevărul e că te iubesc din ce în ce mai mult...

4

În timp ce stau de vorbă cu un pescar, care-mi spune câți ani are, am dintr-o dată sentimentul că aș avea 54 de ani[42]. Cât a durat siesta, sunt îngrozit de acest gând. Îmi spun apoi că poate am numărat invers! Îmi aduc aminte chiar că, după ce publicasem viața mea secretă, tata mi-a zis că m-am făcut cu un an mai mare. E posibil deci ca în realitate să am doar 48 de ani! Anii ăștia – 53, 52, 51, 50, 49 – ani câștigați, îmi aduc o mare ușurare și pictez dintr-o dată mult mai bine decât mă așteptam pieptul lui *Corpus hypercubicus.* Am să aplic acum o tehnică nouă: să fiu fericit de tot ceea ce fac și s-o fac fericită pe Gala, așa încât totul să fie și mai bine pentru noi. O să lucrăm mai mult ca niciodată?

Necazuri și tu, păr alb, înapoi!

Sunt unealta nebună, fără farfurie și fără ou!

5

În anul care vine am să fiu cel mai desăvârșit și mai rapid pictor din lume.

Am crezut la un moment dat că se poate picta cu vopsea semiopacă lichidă, dar nu se poate. Vopseaua lichidă e absorbită de ambră și totul devine galben.

---

[42] Dali, născut în 1904, avea deci în realitate 49 de ani.

6

În fiecare dimineață, experimentez la trezire o plăcere supremă, pe care abia azi am descoperit-o: plăcerea de a fi Salvador Dali. Mă întreb fermecat ce minuni va mai face azi acest Salvador Dali. Cu fiecare zi, mi-e tot mai greu să pricep cum pot trăi alții fără să fie Gala ori Salvador Dali.

7

Duminică hiper-sferică. Gala și cu mine mergem până la Portolo, împreună cu Arturo, Joan și Philips. Debarcăm pe insula Blanca[43]. E cea mai frumoasă zi din an.

Galateea, galanimfa geologiei marine pure și gigantice, se întrupează încet dar sigur în elanul rafaelic-nuclear al viitorului și sublimului meu tablou.

Seara, vine să mă vadă un fotograf de la Paris. Îmi spune că Juan Miro a dezamăgit pe toată lumea. Abuzează de tușe pe pânză, ca și de fierul de călcat culori. Abstracționiștii se numără astăzi cu miile. Picasso a îmbătrânit enorm în câteva luni.

Vremea este din ce în ce mai frumoasă. Înainte să adormim, Galateea mănâncă o enormă bomboană în formă de hering! De asemenea, această duminică avea să se încheie cu un imens ou de zahăr marin geologic, de o puritate rafaelică, galateeană și daliniană, în vreme ce la Paris rahatul artistic supra-existențialist tocmai se prăbușește.

8

În fine, pictez chipul Galei într-o manieră absolut satisfăcătoare.

9

Am lucrat la drapajul galben cu cea mai mare hotărâre.

Seara, au venit să cineze Margarita Alberto, Dionisio și sora lui. Gala purta un colier de corali. Margarita ne-a povestit balul marchizului de Cuevas și incidentul dintre prințul de Irlonda și regele Iugoslaviei. Am vorbit pe urmă despre moarte. Numai

[43] Mică insulă în larg, în dreptul capului Creus.

Gala nu se teme de ea. Doar că își face griji cum am să trăiesc eu fără ea. Dionisio, foarte confuz, a recitat totuși cu limpezime în pasaj din *Viața e vis* a lui Calderon. Are o vagă idee sau chiar încearcă să creadă că a scris-o chiar el, întrucât se crede o reîncarnare a lui José Antonio.

Ne culcăm foarte târziu, de aceea nu reușesc să adorm și asta mă hotărăște să pictez iarăși mâine brațul lui *Corpus Hypercubicus.* Vizita prietenilor mei a fost ca umbrele dulci ale toamnei. Totul se estompează din ce în ce mai mult în jurul Galei și al lui Salvador Dali. În curând, vom fi unicele ființe reale și transcendente din epoca noastră. Dionisio mi-a făcut un portret în ulei, deghizat în chinez.

Balul Cuevas a trecut ca umbra unor fantome travestite. Numai Gala și Dali sunt travestiți de o mitologie deja indestructibilă. Iubesc atât de mult acest „noi”...

Interzis să mai reprezint vreodată o paiață.[44]

10

Amintește-ți de asta... Înmoaie cu ambră, apăsând tare, ambră bine dizolvată în esență de terebentină. Greșeala a fost că ai pus astăzi prea multă ambră. Cu lichidul acesta trebuie să înmoi o pensulă foarte lungă și subțire. Așa vei reuși să colorezi tabloul fără să pătezi, căci petele vin din excesul de materie, foarte greu de adunat de pe margini. În privința lichidului, îl dozezi cum vrei. Pentru părțile tari, ai nevoie mai ales de culori lichide, pentru tușele ultime – foarte lichide...

Vremea s-a schimbat. A plouat nițel și bate vântul. Servitoarea pregătește o Gala prăjitură în fața mea. Sunt pe cale de a ști tot ce trebuie ca să pictez magnific. Curând toți or să exclame: „E senzațional ce pictează Dali!” Și totul se va datora răbdării și echilibrului pe care mi-l creează Gala, ca și acestui *Corpus hypercubicus* și testiculelor lui Fidias, în care văd valori supreme.

11

[44] „Râzi deci, paiață” este titlul unui eseu aflat în pregătire de ani de zile. Dali vrea să demonstreze acolo că mecanismul care declanșează cel mai sigur râsul și emoția spectatorilor e clovnul care primește o lovitură morală sau fizică în cap. A se vedea finalul *Îngerului albastru.*

Refac coapsa stângă. După ce se usucă, apar iarăşi pete. Pata trebuie tratată cu cartof şi re-pictată pur şi simplu hipercubic, fără frotiuri, nici estompări.

12

Refăcut faldurile galbene, care ies din ce în ce mai bine.

Astăzi, lucru unic! Pentru prima oară în viaţă resimt o dorinţă reală, vitală, de a vizita un muzeu de pictură.

13

Dacă aş fi pictat bine toată viaţa, n-aş mai fi putut fi vreodată fericit. Acum, mi se pare că am atins acel nivel de maturitate al lui Goethe, care, ajungând la Roma, exclama: „În sfârşit, mă voi naşte!"

14

Optzeci de tinere fete îmi cer să mă arăt la fereastra atelierului. Mă aplaudă, eu le trimit o sărutare. Mă simt cel mai sublim Charlot, dacă Charlot o fi fost sublim. Mă retrag de la fereastră cu capul plin de gânduri deloc noi: „Ce trebuie făcut pentru a şti în sfârşit să pictezi foarte bine?"

15

Eugenio d'Ors, care n-a mai venit la Cadaqués de 50 de ani, trece să mă vadă, înconjurat de prieteni. E atras de mitul Lydiei de la Cadaqués.[45] Fără îndoială va fi posibil ca lucrările noastre, amândouă cu acelaşi subiect, să apară simultan. În tot cazul, a lui, vagamente estetică şi pseudo-platoniciană, nu va face decât să pună şi mai bine în lumină scheletul realist şi hipercubic al „planturoasei" mele cărţi.

16

[45] În *Viaţa secretă*, Dali a povestit despre această matroană catalană, care l-a primit împreună cu Gala atunci cînd tatăl său îi izgonise de acasă. Lydia cea planturoasă nutrea o dragoste închipuită pentru Eugenio d'Ors, pe care îl zărise o singură dată, în tinereţe.

Sunt trezit târziu. Plouă tare și e atât de întunecat afară, încât nici n-aș putea să pictez. Realizez dintr-o dată ce eșec tehnic reprezintă acest septembrie. Tocmai când pictam mai bine ca oricând faldurile drapate, am încercat, dintr-o dorință himerică de perfecțiune absolută, să pictez aproape fără culoare suprafețe saturate de ambră. Voiam să ajung la cea mai desăvârșită măiestrie, la maximum de chintesență și dematerializare. Rezultatul a fost dezastruos. Timp de o oră bucățica pictată era sublimă, dar apoi, uscându-se, ambra absorbea culoarea și totul devenea culoare ambră închis, acoperită de pete. Această înnegurare a lui *corpus hypercubicus* și-a găsit ecoul în furtuna plumburie a acestui 16 septembrie. Timp de o după-amiază, viața mi-a fost cotropită de negură. Spre seară însă, mi-am dat seama de originea originalissimă a greșelilor mele. Le savurez. Gala știe că totul se poate rezolva ușor, frecând pânza cu un cartof înainte de a o repicta. Voluptatea mea constă însă în a descoperi toate adevărurile tehnicii mele picturale exact prin aceste greșeli episodice și de moment. Mai gust încă o clipă păcatul absolut, apoi cer să mi se aducă un lucru foarte relativ și totodată foarte real, un cartof, ca să-i zic pe nume. Când îl văd așezat pe masă, las să-mi scape un suspin, precum Goethe. În sfârșit, mă voi naște!

Ce bine e să-ncepi să te naști într-o zi cu furtună!

17

Pictez faldurile și umbra brațelor. În Mexic, tocmai a murit un bărbat de o sută cincizeci de ani, lăsând un orfan de o sută și un an. Cât mi-ar plăcea să depășesc această vârstă! Încă mai aștept din partea științei (cu ajutorul lui Dumnezeu, bineînțeles) o prelungire considerabilă a vieții. Până atunci, „a începe să te naști”, cum mi s-a întâmplat mie ieri, e deja un mod de-a nu muri. Persistență a memoriei, ceas lichid al vieții mele, mă recunoști?[46]

Gala a plecat la Barcelona cu Joan. Vom pescui lilieci pe cerul amurgului, înarmați cu bețe lungi, care au agățate la capăt

---

[46] Aluzie la un tablou foarte cunoscut al lui Dali, proprietate a dlui și dnei Reynold Morse, căruia autorul i-a dat următoarea definiție: „După 20 de ani de totală nemișcare, ceasurile lichide s-au dezintegrat în mod dinamic, în timp ce cromozomii continuă devenirea ereditară a genelor din atavismele mele prenatale arabe.”

șosete negre de mătase, șosetele serilor noastre de gală de la New York.

Bună seara, Gala, bat în lemn ca să nu ți se-ntâmple ceva. Tu ești eu, tu ești lumina ochilor mei și ai tăi.

18

Un electrician a urcat să vadă *Corpus hypercubicus.* După o tăcere siderată, a exclamat: *Cristul* în catalană, asta echivalează cu o înjurătură superlativă, categorică și copleșitoare.

Pictez mai sigur ca oricând o bucată mare din drapaj și desenez pânza care urmează să acopere sexul lui *corpus hypercubicus.* Totul în ciuda scârbelor de întreruperi ale curentului electric.

20

Pictez supra-pictura cubului, cu umbra lui stângă. Seara, pictez ce desenasem în ajun, adică pânza care acoperă sexul lui *corpus hypercubicus.* Sunt în pat. Gala a plecat la pescuit de creveți cu prietenii.

Deschid un număr vechi din 1880 din revista *La Nature* și citesc o istorie sută la sută daliniană. Un înghițitor de săbii și lame ascuțite s-a simțit foarte rău după ce, la un chef cu amicii, i-a alunecat în stomac o furculiță. Un anume doctor Polaillon i-a scos-o printr-o operație spectaculoasă. Istoria ar fi fost două sute la sută daliniană dacă în loc de furculiță ar fi fost un rahat. O modific în acest sens, dându-i maximum de concretețe și respectând toate detaliile sale exasperante:

„O comunicare extrem de interesantă a fost făcută la Academia de Medicină de către doctorul Polaillon în cadrul ședinței din 24 august a.c. Redăm câteva fragmente:

Am onoarea să prezint Academiei un rahat, pe care l-am extras ieri printr-o incizie stomacală. Numitul Albert D., de 25 de ani, de profesie barcagiu, se deda la exerciții scatologice împreună cu o prietenă a lui, arăboaică. Pe 8 august, aflându-se la Luchon, s-a distrat cu câțiva amici înghițind rahați uscați, de tot felul. Unul i s-a blocat în esofag și era cât pe-aci să se sufoce, drept care, după o inspirație profundă, a leșinat.

Revenindu-și, a încercat de mai multe ori să scoată rahatul băgându-și degetele pe gât. N-a izbutit. Rahatul a coborât tot mai mult în esofag și a pătruns în stomac. A scuipat de câteva ori cu sânge, probabil din pricina zgârieturilor pe mucoasa faringelui și esofagului, dar a doua zi și-a reluat exercițiile scatologice. După câteva zile, a simțit o jenă în epigastru și s-a dus la mai mulți doctori. Doctorul Lavergne l-a trimis la Paris, la mine. S-a internat în secția mea de la Pitié, pe 14 august, la șase zile după accident.

Albert C. are o statură peste medie. E musculos, deși cu membre fragile. Are pântecul supt, fără pic de grăsime și sub piele i se pot vedea conturându-se protuberanțele sau zonele mai plate ale mușchilor abdominali. Sexul este foarte mic, dar nesătul de satisfacție. Omul explică foarte coerent că rahatul a pătruns în stomac cu extremitatea rotunjită și că-l simte în partea de sus a pântecului. Crede că e așezat oblic pe o linie imaginară care ar trece puțin deasupra ombilicului, de la stânga la dreapta și de jos în sus; extremitatea ascuțită ar fi astfel înfiptă profund în hipocondrul stâng, iar cea rotunjită, puțin mai jos de ombilic, în regiunea hipocondrului drept.

Rahatul este extrem de tare și de mari dimensiuni. Bolnavul a observat că-l doare mai ales când stomacul e gol. Așa că e silit să mănânce foarte des, ca să-și diminueze suferința. De altfel, funcțiile stomacale și intestinale se prezintă normal. N-a avut nici expectorări sangvinolente, nici vărsături...

Introducerea unei sonde esofagiene cu alenă metalică n-a dat niciun rezultat. Această sondă, creată de dl Collin, are rolul de a transmite urechii doctorului un zgomot caracteristic îndată ce alena atinge vreun corp străin aflat în stomac. Pentru că instrumentul nu ne-a transmis nimic, începusem să avem oarecari îndoieli privind existența rahatului în stomac. Îndoielile păreau și mai justificate, întrucât bolnavul s-a arătat foarte neliniștit la ideea de a fi sondat. Ni s-a părut neverosimil ca un om obișnuit să înghită rahat să se sperie așa de tare de înghițirea unei mici sonde esofagiene.

Ca să mă lămuresc, am recurs la dl Trouvé, care, cu amabilitatea sa bine cunoscută, a pus să se execute o sondă esofagiană după principiul stiletului său cu sonerie electrică. Ea ar fi urmat să ne semnaleze prezența rahatului în țesut. Când capătul sondei a ajuns în stomac, unul dintre internii mei, dl

Trouvé, și cu mine am auzit zgomotul respectiv al bateriei electrice, timp de o fracțiune de secundă. El a fost însă atât de fugitiv și, în plus, imposibil de reprodus, încât tot nu eram convins.

Explorările ulterioare, conduse după ideea dlui Trouvé, au elucidat complet diagnosticul:

• Un ac magnetic extrem de sensibil se orienta spre regiunea stomacală a bolnavului, de îndată ce acesta se apropia de el. Dacă bolnavul se mișca, acul magnetic îi urmărea mișcările.

• Un electromagnet de mari dimensiuni, așezat la câțiva milimetri de peretele abdominal, provoca o ușoară bombare a pielii atunci când era conectat la curent electric, ca și cum, înăuntru, un corp ar fi tins către electromagnet.

Dacă era suspendat de un cordon, astfel încât să stea în dreptul stomacului bolnavului, electromagnetul oscila lipindu-se de piele ori de câte ori era conectat la curent.

Aceste curioase experiențe au arătat cu claritate că, într-adevăr, un corp străin, un rahat, se afla în partea superioară a cavității abdominale.

Coroborând această concluzie experimentală, pozitivă, cu spusele și cu senzațiile pacientului, cu propriile noastre observații la palparea abdominală și prin sondare esofagiană electrică, am avut certitudinea existenței unui rahat uscat în stomac.

O dată pus diagnosticul, mai rămânea să extragem corpul străin. Și cum chirurgii n-au reușit niciodată să extragă un corp străin atât de voluminos cu ajutorul penselor sau al altor instrumente introduse prin esofag, n-am mai făcut niciun fel de încercări de acest fel și m-am hotărât să practic o incizie stomacală.

Incizia stomacului, făcută după principiile doctorului Labbé, s-a executat la 23 august și rahatul a fost extras: doctorul Polaillon a făcut, de altfel, unele simplificări în metoda operatorie.

La sfârșitul acestei comunicări, dl baron Larrey a reamintit că stomacul se operează de foarte multă vreme și că își amintește să fi citit într-o carte veche despre înghițirea unui rahat de către o fetiță. Câteva luni mai târziu, rahatul produsese o umflătură în epigastru. Ghidându-se după această umflătură, chirurgul a

incizat peretele abdominal și stomacul și, găsind rahatul, l-a putut extrage.”

• 1954 •

1[47]

[47] În ciuda aparențelor, acest an 1954 nu a fost un an gol, ci, dimpotrivă, unul dintre cei mai plini din viața lui Dali. Acum a scris, de altfel, o piesă de teatru în trei acte: *Delirul erotic mistic*, cu trei personaje. După cum e de presupus, această dramă lirică de un erotism verbal accentuat nu va putea fi niciodată reprezentată, decât, cel mult, în strictă intimitate. Dali a mai scris acum și *Cele 120 de zile ale Sodomei divinului marchiz de-a-ndoase-lea* și a început să lucreze la filmul intitulat *Minunata poveste a dantelăresei și a rinocerului.*

• 1955 •

DECEMBRIE

Paris, *18*

Aseară, apoteoză daliniană în templul Științei, în fața unei mulțimi fascinate. Abia sosit în Rolls Royce-ul meu plin cu conopide și salutat cu mii de flash-uri fotografice, am luat cuvântul în amfiteatrul cel mare de la Sorbona. Asistența fremăta, așteptând cuvintele decisive. Și le-a avut. Mă hotărâsem să fac publică cea mai delirantă dintre comunicările vieții mele aici, la Paris, pentru că Franța este țara cea mai inteligentă din lume, cea mai rațională. Iar eu, Salvador Dali, vin tocmai din Spania, care e cea mai irațională și mai mistică dintre țări… Încă de la primele cuvinte, au izbucnit aplauze, fiindcă nimeni nu e mai sensibil la complimente ca francezii. Inteligența, am zis, nu duce decât în ceața diferitelor nuanțe ale scepticismului; ea are drept principal efect să le reducă pentru noi la coeficiente de incertitudine gastronomică și supergelatinoasă, proustiană și fezandată. De aceea e bine, și chiar necesar ca, din timp în timp, spanioli ca Picasso și ca mine să vină la Paris și să mai pună sub ochii francezilor și câte o halcă proaspătă și sângerândă de adevăr.

Aici, au fost ceva foieli în sală, cum mă și așteptam. Câștigasem!

Atunci am spus pe nerăsuflate: Matisse a fost desigur unul dintre ultimii pictori moderni importanți, dar el reprezintă exact ultimele consecințe ale Revoluției franceze, adică triumful burgheziei și al gustului burghez. Tunete de aplauze!!!!!!

Am continuat: consecințele artei moderne sunt că, la ora actuală, s-a ajuns la maximum de raționalism și la maximum de scepticism. În ziua de azi, tinerii pictori moderniști nu mai cred în NIMIC. Și e absolut normal ca, atunci când nu crezi în nimic, să sfârșești prin a picta aproape nimic; este exact situația picturii moderne, inclusiv cea abstractă, estetizantă, academică,

cu o singură excepție: un grup de pictori americani din New York, care, din lipsă de tradiție și datorită unui paroxism instinctiv, se apropie de un fel de credință pre-mistică, ce va lua amploare abia atunci când omenirea va fi în sfârșit conștientă de ultimele consecințe ale științei nucleare. În Franța, la polul diametral opus față de școala de la New York, nu văd decât un singur exemplu demn de a fi pomenit, acela al prietenului meu Georges Mathieu care, din cauza atavismelor sale monarhiste și cosmogonice, a îmbrățișat cea mai critică atitudine față de academismul picturii moderniste.

Aici s-au auzit iarăși bravo-uri intense, care mi-au subliniat revelațiile. Nu-mi mai rămânea decât să le trântesc comunicarea pseudo-științifică pe care-o cloceam în minte. Evident, nu sunt un orator, nici măcar vreun om de știință, dar bănuiesc că în public se aflau și ceva savanți și mai ales morfologi, care vor fi putut judeca aspectul creativ și perfect valabil al delirului meu.

Le-am povestit despre mine, la nouă ani: mă aflu la Figueras, orașul meu natal și stau în sufragerie, aproape gol. Mă sprijin cu coatele de masă și mă prefac că dorm, pentru ca servitoarea cea tânără să se uite la mine. Pe masă sunt firimituri uscate, care-mi intră în carne[48]. Durerea pe care mi-o produc e un fel de extaz liric, pregătit de cântecul privighetorii, care mă răvășise până la lacrimi. Imediat după acest episod, am ajuns să fiu obsedat, într-un fel aproape delirant, de *Dantelăreasa* lui Vermeer, a cărei reproducere era atârnată pe unul din pereți în biroul tatălui meu. O priveam prin ușa întredeschisă și mă gândeam, concomitent, la cornul de rinocer. Prietenii mei au găsit, mai târziu, că vedenia ține de delir, dar era absolut reală. Eram tânăr când am pierdut la Paris o reproducere după *Dantelăreasa.* Am fost bolnav de supărare și nici n-am putut mânca până ce nu mi-am făcut rost de alta…

Asistența mă asculta fără să respire. Puteam deci să continuu și să le explic că preocuparea mea obsedantă pentru Vermeer și pentru *Dantelăreasa* lui s-a transformat treptat într-o hotărâre majoră. Am cerut permisiunea să pictez o copie după tablou, la Luvru. Am sosit la muzeu, având în minte coarnele de rinocer. Spre surprinderea amicilor și a muzeografului șef, pe pânza mea au apărut niște coarne de rinocer.

---

[48] Dali a precizat și altă dată că, la el, toate marile emoții se fac simțite prin cot. Niciodată prin inimă!

Respirația imperceptibilă a asistenței s-a transformat într-un imens hohot de râs, repede sufocat de aplauze.

Trebuie spus, am conchis, că mă cam așteptam la așa ceva.

Pe ecran s-a proiectat o reproducere cu *Dantelăreasa* și am putut arăta ce mă tulbură pe mine mai mult în acest tablou: totul se leagă de un ac, care nu se vede, ci e doar sugerat. I-am simțit nu o dată ascuțișul în carne, în cot, mai bine zis, de pildă când mă trezesc brusc din cea mai paradisiacă dintre sieste. Până acum, se considera că *Dantelăreasa* e un tablou calm, liniștit. Pentru mine însă, el pare posedat de o forță estetică violentă, comparabilă numai cu antiprotonul recent descoperit.

Am cerut apoi operatorului să proiecteze copia făcută de mine. Sala s-a ridicat în picioare, aplaudând și strigând: „E mai bun! Se vede că e mai bun!” Le-am explicat că nu înțelegeam nimic din *Dantelăreasa* asta până să nu-i fi făcut copia și că mi-a trebuit o vară întreagă de studiu asupra problemei ca să-mi dau în cele din urmă seama că, din instinct, desenasem curbe perfecte, logaritmice. Și acum, când mi se întâmplă să ating firimituri de pâine, corpusculi adică, îmi vine în minte imaginea *Dantelăresei.* Mai târziu, am crezut că sunt dator să termin tabloul: ideile mele rinocerontice erau așa de evidente, încât i-am trimis o telegramă prietenului meu Mathieu, în care-i spuneam: „De data asta, fără Luvru. Trebuie să mă așez în fața unui rinocer adevărat.”

Ca să mai destind atmosfera și să-mi readuc auditoriul cu picioarele pe pământ, fiindcă începuse să se cam clatine amețit, am pus să se proiecteze o fotografie a mea cu Gala, scăldându-ne la Cabo Creus, împreună cu o *Dantelăreasă.* Alte cincizeci erau răspândite prin grădina mea de măslini și mă invitau mereu la alte și alte reflecții asupra acestei chestii cu implicații nesfârșite; toate astea se petreceau în timp ce mă ocupam cu studiul morfologiei florii-soarelui, despre care Leonardo da Vinci trăsese deja concluzii extrem de interesante pentru epoca lui. În vara lui 1955 am descoperit că în înfășurarea spiralelor din care e formată floarea-soarelui există neîndoielnic și curba perfectă a cornului de rinocer. Se pare că morfologii din ziua de azi nu sunt deloc siguri că e vorba chiar de spirale logaritmice. Seamănă, dar, de fapt, sunt fenomene de creștere, ceea ce face să nu fi putut fi niciodată măsurate cu exactitate riguros științifică; de aceea, morfologii nu se pot pune de acord pentru a afirma dacă

sunt sau nu spirale logaritmice. În schimb, ieri am putut să-mi asigur publicul de la Sorbona că nicicând natura n-a zămislit exemplu mai desăvârșit de spirale logaritmice decât curba cornului de rinocer. Mi-am continuat studiul asupra florii-soarelui, selecționând și urmărind mereu curbele mai mult sau mai puțin logaritmice și mi-a fost extrem de ușor să disting acolo silueta foarte evidentă a *Dantelăresei*, pieptănătura ei, pernița ei, oarecum în stilul unui tablou divizionist de Seurat. Am găsit, în fiecare floare a soarelui cam cincisprezece *Dantelărese* diferite, unele mai aproape ca altele de originalul lui Vermeer.

Iată de ce, mi-am continuat eu expunerea, prima oară când am putut privi alături o imagine a *Dantelăresei* și un rinocer viu, mi-am dat seama că, într-o înfruntare, *Dantelăreasa* ar fi învingătoare, fiindcă, morfologic, ea e chiar un corn de rinocer.

Râsete și aplauze au salutat această primă parte a conferinței. Nu-mi mai rămânea decât să le arăt un biet rinocer purtând în vârful nasului o *Dantelăreasă* mititică, în vreme ce *Dantelăreasa* însăși era un imens corn de rinocer posedat de maximum de forță spirituală, pentru că, departe de a avea bestialitatea animalului propriu-zis, *Dantelăreasa* era, în plus, simbolul monarhiei absolute a castității. O pânză de Vermeer este exact contrariul unei pânze de Henri Matisse, care, la rândul lui, e prototipul exemplar al slăbiciunii; în ciuda talentului, pictura lui nu e castă, ca a lui Vermeer care nu-și atinge niciodată obiectul. Matisse violentează realitatea, o transformă și o reduce la o simplă proximitate bahică.

Având grijă tot timpul să nu-mi las auditoriul furat de alte reflecții decât ale mele, am proiectat o imagine a lui *Christ hypercubicus*, arătând astfel tuturor un tablou aproape normal, în care amicul meu Robert Descharnes – care tocmai lucrează la un film intitulat *Histoire prodigieuse de la Dentelière et du rhinocéros* – a descoperit că, evident, chipul Galei e alcătuit din 18 coarne de rinocer…

De astă dată perorația nu mi-a mai fost salutată cu bravo-uri, ci cu adevărate urale, reînnoite când am adăugat că unii au descoperit un raport euharistic evident între pâine și genunchii lui Crist, atât din punct de vedere material, cât și din perspectiva morfologiei formelor. Toată viața mea am fost obsedat de pâine, am pictat-o de un număr incalculabil de ori. Dacă analizăm anumite curbe ale lui *Corpus hypercubicus*,

regăsim și acolo curba cvasidivină a cornului de rinocer, care stă la baza oricărei estetici caste și violente. Aceleași coarne – am spus, arătând spre ecranul unde era proiectat tabloul meu cu ceasurile moi – se regăsesc deja în această primă operă daliniană.

— Dar de ce sunt moi? a întrebat cineva din auditoriu.

— Moi sau tari – am răspuns –, n-are nicio importanță. Important e că arată ora exactă. În tabloul meu sunt simptome de corn de rinocer, care se detașează făcând aluzie la dematerializarea constantă a acestui element care, la mine, devine tot mai mult un element mistic.

Nu, e lucru sigur, cornul de rinocer n-are nici origine romantică, nici dionisiacă. Dimpotrivă, e apolinic, așa cum l-am descoperit eu în Rafael, când studiam forma gâtului personajelor din portretele sale. Prin analize repetate, am descoperit că totul e compus din cuburi și cilindri. Rafael picta numai cu cuburi și cilindri, forme asemănătoare curbelor logaritmice ale cornului de rinocer.

Drept confirmare, am pus să proiecteze imaginea unor còpii pe care le făcusem după un tablou în care Rafael era vizibil influențat de obsesiile mele rinocerontice. Tabloul – era o crucificare – reprezintă unul dintre cele mai bune exemple de organizare conică a suprafeței. Nu mai e cornul de rinocer din Vermeer (acolo, cornul are o putere mult mai mare), nu, e vorba de cornul de rinocer așa-zis neoplatonic. După acest tablou s-a tras o grafică, în care se vede foarte bine esențialul, adică un plan în care toate figurile sunt repartizate conform divinei proporții monarhice a lui Lucas Pacelli. În estetica lui, se folosea mereu cuvântul „monarhic”, tocmai pentru că cele cinci corpuri perfecte sunt în întregime guvernate de principiul monarhiei absolute a sferelor.

Auditoriul era din nou ochi și urechi. Era tocmai momentul să-i mai trântesc vreo câteva adevăruri calde. S-a proiectat imaginea unui fund de rinocer, pe care tocmai o analizasem foarte subtil cu puțin timp înainte, observând că nu e altceva decât o floarea-soarelui îndoită la mijloc. Rinocerul nu se mulțumește numai să poarte pe vârful nasului una dintre cele mai frumoase curbe logaritmice, dar își mai pune și la spate această galaxie de curbe logaritmice în formă de floarea-soarelui.

Imediat au izbucnit strigăte de bravo! Țineam publicul în mână: ne aflam, cu toții, în plin dalinism. Era momentul profețiilor.

După studierea morfologiei florii-soarelui – am zis – am simțit că vârfurile, curbele și umbrele ei au un aer taciturn, ceva ce seamănă cu melancolia profundă a lui Leonardo da Vinci însuși. M-am întrebat: nu e oare o deducție prea mecanică? Masca dinamismului florii-soarelui mă împiedica să văd în această plantă *Dantelăreasa.* Tocmai studiam chestiunea, când, din întâmplare, am dat peste fotografia unei conopide... Revelație: morfologia conopidei este identică cu cea a florii-soarelui: amândouă sunt alcătuite din veritabile spirale logaritmice. Dar inflorescențele au un soi de forță expansionistă aproape atomică. O înmugurire de tensiune asemănătoare cu fruntea încăpățânată și meningitică a *Dantelăresei* pe care atâta o iubesc. Venisem la Sorbona într-un Rolls Royce încărcat cu legume, dar, din păcate, nu e anotimpul conopidelor uriașe. Sunt nevoit să mai aștept până în martie. Atunci am de gând să iluminez și să fotografiez dintr-un anume unghi cea mai mare conopidă. Și pe cuvântul meu de spaniol, această fotografie, o dată developată, va arăta lumii întregi o adevărată *Dantelăreasă*, executată chiar în tehnica lui Vermeer.

Sala fu cuprinsă de frenezie! Nu-mi mai rămânea decât să le spun și câteva anecdote. Am ales-o pe cea cu Genghis Han. Mi s-a povestit că, într-o zi, Genghis Han ar fi auzit o privighetoare cântând, chiar pe locul unde dorea să fie înmormântat. A doua zi, a visat un rinocer alb, cu ochii roșii, un albinos. Crezând că e o prevestire, a renunțat să mai cucerească Tibetul. Nu e oare aceasta o perfectă analogie cu amintirea mea din copilărie care începe, dacă vă mai amintiți, tot cu trilul unei privighetori – preludiu al obsesiei *Dantelăresei*, firimiturilor și coarnelor de rinocer? Iată însă că, tocmai când studiam viața lui Genghis Han, secretarul general permanent al Centrului Internațional pentru Studii Estetice, dl Michel Genghis Han, mi-a solicitat exact această conferință. Cu imperialismul meu congenital atât de evident, pot spune că a fost un veritabil hazard obiectiv.

Altă anecdotă: acum două zile, s-a petrecut un alt hazard obiectiv, cum nu se poate mai tulburător. Cinam cu Jean

Cocteau[49] și-i povesteam subiectul conferinței mele, când, deodată, îl văd pălind:

— Am ceva care te va uimi…

Și, în fața unei asistențe fascinate, aflată în paroxismul curiozității, am scos „obiectul”: amnarul cu care aprindea focul la cuptor brutarul lui Vermeer. Pentru că n-avea bani să-și plătească brutarul, Vermeer îi dădea din când în când tablouri și obiecte. Așa că brutarul își aprindea cuptorul cu acest obiect de Delft, în care se găsesc, laolaltă, și pasărea, și cornul, nu de rinocer, dar oricum, mai mult sau mai puțin logaritmic. E o piesă rarisimă, pentru că Vermeer este o ființă absolut misterioasă. Nu se știe nimic despre el, tot ce s-a păstrat e acest amnar.

Sala reacționase când am pomenit de Jean Cocteau și am fost nevoit să precizez că ador academicienii. A fost de ajuns ca toată lumea să aplaude. Ador academicienii, mai ales de când unul dintre cei mai iluștri ai Spaniei, filosoful Eugenio Montes, a spus ceva care mi-a plăcut grozav, fiindcă eu dintotdeauna m-am considerat genial. A zis: „Dali e ființa cea mai apropiată de Angelicul Raymundus Lullus.”

Citatul a fost întâmpinat cu ropote de aplauze.

Am potolit sala cu un singur gest, după care am adăugat: „după comunicarea mea din această seară, cred desigur că pentru a trece de la *Dantelăreasă* la floarea-soarelui, de la floarea-soarelui la rinocer și de la rinocer la conopidă, trebuie să ai într-adevăr ceva în cap.”

[49] Aici, rumoare în sală.

• 1956 •

MAI

Port Lligat, 8

Ziarele, posturile de radio aniversează cu mare vâlvă încheierea războiului în Europa. Sculându-mă fix la 6, m-a trăsnit ideea că s-ar putea ca însuși Dali să fi câștigat acest ultim război. Gândul m-a făcut fericit. Nu l-am cunoscut personal pe Adolf, dar, teoretic, aș fi putut să-l întâlnesc cel puțin în două împrejurări înainte de Congresul de la Nürnberg. În ajunul congresului, prietenul meu intim Lord Berners mi-a cerut să-mi pun autograful pe cartea mea *La conquête de l'irrationnel* și să i-o dăruiesc personal lui Hitler, care găsea că pictura mea are o atmosferă bolșevică și wagneriană, mai ales prin felul în care reprezintă chiparoșii. Exact când mă pregăteam să semnez exemplarul întins de Lordul Berners, am căzut într-o curioasă perplexitate și, amintindu-mi de țăranii analfabeți care veneau în biroul tatălui meu și semnau actele făcând o cruce, m-am mulțumit la rându-mi să fac o cruce. Am fost astfel conștient (cum de altfel sunt în tot ceea ce fac) că trebuie să fi fost un moment foarte important, dar niciodată, niciodată n-am bănuit că tocmai acest semn avea să provoace sublima catastrofă hitleristă. Într-adevăr, Dali, specialistul în cruci (cel mai mare din câți au existat vreodată), a reușit, numai cu două linii calme, să exprime grafic, în mod magistral – ce zic eu? în chip miraculos și concentrat – cea de-a cincea esență a contrariului total al zvasticii, crucea dinamică, nietzscheană, îmbârligată, hitleristă.

Desenasem o cruce stoică, cea mai stoică, cea mai velasqueziană și mai antizvastică dintre toate, crucea spaniolă a serenității dionisiace. Adolf Hitler, care precis avea slăbiciune pentru magie, pentru horoscoape, trebuie că s-a înspăimântat îndelung, până când a murit în bunker, de prevestirea mea. Ce e sigur e că Germania, în ciuda eforturilor sale supraomenești a pierdut războiul pentru că a fost învinsă, în vreme ce Spania,

fără să ia parte la conflict, fără să facă nimic, omenește singura, grație credinței ei dantești și ajutorului lui Dumnezeu, a fost cea care a câștigat; câștigă și va continua să câștige din punct de vedere spiritual acest război. Diferența față de Germania masochistului de Hitler constă în faptul că noi, spaniolii, nu suntem germani și că suntem chiar un pic contrariul.

Dezantropizez hazardul. Pătrund din ce în ce mai mult în matematicile contradictorii ale Universului. Am încheiat în ultimii doi ani patrusprezece pânze, una mai sublimă ca alta. Fecioara cu pruncul Isus strălucesc în toate tablourile mele. Chiar și pentru ei aplic cea mai riguroasă matematică: cea a arhicubului. Cristos pulverizat în opt sute optzeci și opt de scântei care se topesc într-un nouă magic. Acum am să încetez să pictez cu nemaipomenita mea minuție și cu imensa-mi răbdare. Repede, repede, o să dau măsura întregii mele valori, dintr-o dată, cu putere, cu lăcomie. Așa am făcut când am fost la Luvru și am pictat *Dantelăreasa* lui Vermeer în mai puțin de o oră. Am ținut s-o reprezint între patru bucățele uscate de pâine, ca și cum s-ar fi născut dintr-o joncțiune moleculară, pe principiul continuumului meu cu patru fese. Toată lumea a putut vedea astfel un nou Vermeer.

Intrăm în era marii picturi. Ceva s-a încheiat în 1954, o dată cu moartea acelui pictor al algelor, numai bun să ușureze digestia burghezilor – l-am numit pe Henri Matisse, pictor al revoluției de la 1789. Aristocrația artei renaște în delir. De la comuniști și până la creștini, toți au fost împotriva ilustrațiilor mele la Dante. Toți sunt în urmă cu o sută de ani! Gustave Doré vedea infernul ca pe o mină de cărbune, eu mi l-am închipuit sub un cer mediteranean, într-o oroare exacerbată.

Se apropie vremea filmului meu, despre care am vorbit deja destul în acest jurnal: *Roaba de carne.* De când mă tot gândesc la el, i-am cizelat scenariul până la perfecțiune: femeia îndrăgostită de roabă va trăi cu ea și cu un copil frumos ca un zeu. Roaba va ține locul tuturor atributelor lumii.

Sunt într-o continuă stare de erecție intelectuală și totul vine în întâmpinarea dorințelor mele. Corida mea liturgică prinde contur. Mulți se întreabă deja dacă nu cumva ea a și avut loc. Unii preoți curajoși se oferă să danseze în jurul taurului dar, date fiind condițiile hiperiberice și hiperestezice ale arenei, cea mai teribilă excentricitate va fi să înlocuiesc târârea taurului, tras de

niște măgari obișnuiți, în jurul arenei, cu o înălțare, grație unui autogir, instrument mistic prin excelență și care-și trage puterea din el însuși, după cum o arată și numele. Pentru a mări și mai mult tensiunea spectacolului, autogirul va trebui să ridice cadavrul foarte sus, să-l ducă foarte departe, de pildă pe muntele Montserrat, spre a fi devorat de vulturi; numai așa această coridă, cum n-a mai fost alta pe lume, se va împlini în mod pseudo-liturgic.

Adaug că decorarea arenelor – absolut daliniană, deși nițel plagiată după Leonardo – va consta în plasarea discretă dincolo de *contrabarrera* a două tuburi, care vor lua diverse forme (de preferință intestinale). La un moment dat, tuburile urmează să intre în erecție, în mod spectaculos și apoteotic, datorită presiunii unui jet foarte puternic de lapte fierbinte și, dacă se poate, brânzit.

Trăiască misticismul spaniol vertical, care, de la submarinul abisal al lui Narcis Monturiol[50], s-a ridicat drept la cer mulțumită elicopterului!

11

În fiecare an – e regulă! – câte un tânăr cere să mă vadă ca să-i spun secretul succesului. Celui de azi dimineață i-am zis:

— Ca să dobândiți un prestigiu tot mai mare și mai statornic în societate, e bine, mai ales dacă dispuneți de talent, să dați societății pe care o iubiți, cât sunteți tânăr, un șut zdravăn în fluierul piciorului drept. Apoi, fiți snob. Ca mine. Mie snobismul mi se trage din copilărie, încă de atunci aveam mare prețuire pentru clasa socială superioară, care, în ochii mei, era întruchipată de o cucoană pe nume Ursula Mattas. Era argentiniancă și-o iubeam mai întâi fiindcă purta pălărie (în familia mea nimeni nu purta) și apoi pentru că locuia la etajul al doilea. Mai târziu, snobismul a renunțat să mi se mai oprească la etajul doi. Am dorit întotdeauna să fiu și mai sus. Când am venit la Paris, eram obsedat să aflu dacă o să fiu invitat pretutindeni unde socoteam eu că trebuie să mă aflu. De îndată ce primeam invitația, snobismul mi se calma, așa cum îți trece o boală imediat ce intră doctorul pe ușă. Mai târziu, dimpotrivă, de

[50] Narcis Monturiol, compatriot al lui Dali, era născut la Figueras și, se spune, inventator al submarinului.

multe ori nici nu mă mai duceam unde eram poftit. Ori, dacă mă duceam, făceam așa un scandal, că mă remarcam imediat și tot imediat dispăream. Dar pentru mine, mai ales în perioada suprarealistă, snobismul era curată strategie, pentru că, în afară de René Crevel, eram singurul care ieșea în lume și care era primit în societate. Ceilalți suprarealiști nu erau acceptați și nu cunoșteau aceste cercuri. În fața lor, puteam să mă ridic oricând aferat și să zic: „Merg la un dineu în oraș”, lăsând să se creadă (n-aveau cum să afle decât a doua zi și ideal era să se afle prin terțe persoane) că era vreun dineu la Faucigny-Lucinge sau la alții asemenea, pe care-i considerau un fel de fruct oprit, fiindcă nu erau niciodată invitați la ei. De cum soseam la tipii cu pricina, practicam un alt soi de snobism, mult mai dur. Ziceam: „Trebuie să plec imediat după cafea, am o întâlnire cu suprarealiștii”, pe care-i prezentam ca pe un grup mult mai greu accesibil chiar și decât aristocrația, decât toți cunoscuții lor la un loc, căci suprarealiștii îmi trimiteau scrisori injurioase, găsind că oamenii de lume sunt niște tâmpiți care nu înțeleg absolut nimic… Pe vremea aceea, cel mai mare snobism era să poți zice dintr-odată: „Mă grăbesc în Place Blanche, la o întrunire foarte importantă a suprarealiștilor.” Efectul era teribil. De-o parte erau oameni de lume, foarte intrigați că eu mă duc acolo unde ei nu au acces; de cealaltă parte, erau suprarealiștii. Mă duceam întotdeauna undeva unde ceilalți nu se puteau duce. Snobism înseamnă să te poți plasa mereu într-o poziție inaccesibilă celorlalți, ceea ce le dă un sentiment de inferioritate. Există întotdeauna o posibilitate de a fi complet stăpân pe situație, în toate relațiile interumane. Asta era politica mea în legătură cu suprarealismul. Mai trebuie să adaug ceva: mi-era imposibil să fiu la curent cu toate cancanurile *și* nu știam niciodată cine e de fapt cu cine. Exact ca Harry Langdon, comicul, ajungeam mereu acolo unde n-ar fi trebuit să merg. De pildă, familia Beaumont era certată cu familia Lopez, din cauza mea și a filmului meu *Vârsta de aur.* Toată lumea știa că erau certați, că nu se mai salutau și nici nu se mai vedeau, din pricina mea. Eu, Dali, imperturbabil, mă duceam la Beaumont, pe urmă la Lopez, fără să știu absolut nimic din toate astea sau, când știam, fără să le dau atenție. La fel era și cu Coco Chanel și Elsa Schiaparelli, între care se ducea un război civil în domeniul modei. Eu luam dejunul cu cea dintâi, ceaiul cu cealaltă, iar seara cinam tot cu

prima. Asta făcea valuri de gelozie. Sunt una dintre puținele persoane care reușeau să trăiască simultan în mediile cele mai bizare, cele mai închise unele față de altele. Puteam intra și ieși dintr-unul într-altul după bunul meu plac. O făceam din pur snobism, adică dintr-o frenetică dorință de-a fi mereu văzut în cele mai inaccesibile cercuri.

Tânărul mă privea cu ochi rotunzi ca de pește.

— Ce mai e? l-am întrebat.

— Mustățile dumneavoastră. Nu seamănă cu cele pe care le aveați în prima zi când v-am văzut.

— Se schimbă tot timpul. Nu sunt niciodată la fel o zi după alta. Acum, de pildă, sunt puțin decadente, fiindcă m-am înșelat cu un ceas în legătură cu venirea dumitale. Încă n-au lucrat. De abia se dezmeticesc. Ies din regimul oniric.

Gândindu-mă mai bine, cuvintele mi s-au părut cam banale pentru Dali și m-a cuprins un fel de nemulțumire care m-a împins către o invenție unică. I-am spus:

— Așteaptă puțin!

Și am alergat să-mi lipesc două fibre vegetale în vârful mustăților. Aceste fibre au rara proprietate de a se înfășură și desfășura fără încetare. M-am întors și i-am arătat tânărului șmecheria. Inventasem mustățile radar.

12

Critica e un lucru sublim. Ea e demnă numai de genii. Singura persoană care putea scrie un pamflet despre critică eram eu, pentru că eu sunt inventatorul metodei paranoic-critice. Și am și făcut-o[51]. Numai că nici acolo, după cum nici în acest jurnal, nici în *Vie secrète*, n-am spus totul, am avut grijă să mai păstrez câteva ouă stricate, să le clocesc ca grenade explozive; și dacă, de pildă, mă întreabă cineva care e ființa cea mai mediocră de pe lume, o să zic: Christian Zervos. Dacă mi se spune că la Matisse culorile sunt complementare, am să răspund că da, într-adevăr, ele nu încetează să-și facă întruna complimente. Am să repet apoi că ar trebui să se acorde mai multă atenție picturii abstracte. Din cauză că a devenit abstractă, și valoarea ei financiară va deveni foarte curând ceva la fel de abstract. Există

[51] Dali tocmai scrisese în aprilie, în timp ce traversa Atlanticul la bordul vasului „S.S. America”, remarcabilul său pamflet *Les cocus du vieil art moderne*, editura Fasquelle, 1956.

o gradație în nefericirea picturii nonfigurative: există mai întâi arta abstractă, cu un aer îngrozitor de trist; apoi, și mai trist este un pictor abstracționist; un lucru chiar mai jalnic e să ai de-a face cu un amator de pictură abstractă; dar cel mai rău, cel mai sinistru lucru, e să fii critic și expert în domeniul picturii abstracte. Uneori se întâmplă ceva aiuritor: critica afirmă într-un glas că un lucru e bun sau că altul e rău. Când se întâmplă așa, poți să fii sigur că totul e fals! Trebuie să fii ultimul dintre cretini ca să afirmi că, dacă părul albește, e tot așa de normal ca și colajele să îmbătrânească.

Mi-am intitulat pamfletul *Les cocus du vieil art moderne*, dar n-am spus acolo că păcăliții cei mai puțin interesanți sunt chiar încornorații de dadaiști. Au îmbătrânit, au albit, dar fac încă pe nonconfonniștii teribili, le place grozav să primească cine-știe-ce medalii la mai-știu-eu-ce bienală, pentru o operă fabricată cu cea mai arzătoare dorință de a displace tuturor. Există totuși și păcăliți chiar mai puțin magnifici ca acești bătrânei și anume stupizii care i-au dat lui Calder premiul pentru sculptură. Calder nici măcar n-a fost dadaist, deși toți l-au crezut așa, și nimeni nu s-a gândit să-i spună că lucrul cel mai mărunt care se poate cere unei sculpturi e să nu se miște!

13

Un ziarist vine special de la New York să mă întrebe ce cred despre Gioconda lui Leonardo. I-am spus:

— Sunt un mare admirator al lui Marcel Duchamp, omul care a făcut faimoasele transformări pe fața Giocondei. I-a desenat niște mustăți foarte mici, deja daliniene. În josul fotografiei a adăugat cu litere foarte mici, abia descifrabile: „I.E.C.L.C.” Îi e cald la cur! Am admirat întotdeauna isprava asta a lui Duchamp, care, la vremea respectivă, se lega de o problemă și mai importantă: Luvrul trebuie sau nu trebuie ars? Eu eram deja pe atunci un înfocat admirator al picturii ultraretrograde, pe care o întruchipa marele Meissonier. Pe acesta din urmă l-am considerat întotdeauna drept un pictor mult mai mare decât Cézanne. În consecință, eram printre cei care susțineau că Luvrul nu trebuie ars. Văd că până acum s-a ținut cont de părerea mea: muzeul Luvru n-a fost încă ars. Evident că, dacă se decide, pe neașteptate, incendierea lui, ar trebui salvată

Gioconda și, în acest caz, transportată repede în America[52]. Și asta nu numai pentru că e de o mare fragilitate psihologică. În lume există, o veritabilă giocondolatrie. Mulți au atentat la ea, în special prin lapidare, acum câțiva ani – genul tipic de agresiune împotriva propriei mame. Dacă știi ce gândea Freud despre Leonardo da Vinci, tot ce arta acestuia ascundea subconștient, înțelegi că era îndrăgostit de propria sa mamă în timp ce-o picta pe Gioconda. Inconștient, Leonardo a pictat o ființă cu toate atributele materne sublimate. Are sâni mari și se uită la cei ce-o privesc cu o privire absolut mămoasă. Are cu toate acestea un surâs echivoc. Toată lumea a observat și mai observă încă și astăzi o doză însemnată de erotism în surâsul ei Or, ce i se întâmplă nefericitului stăpânit de complexul lui Oedip, adică de complexul celui îndrăgostit de propria mamă? Intră într-un muzeu. Un muzeu este o clădire publică. Deci, în subconștientul omului nostru, un bordel. Și-n acest bordel el găsește reprezentarea prototip a imaginii tuturor mamelor. Prezența angoasantă a mamei, care-i aruncă o privire duioasă și-un zâmbet echivoc, îl îndeamnă la crimă. Comite un matricid, apucând primul lucru care-i vine la îndemână, o piatră, și sfărâmă tabloul. E o agresiune tipică pentru un paranoic.

Ziaristul mi-a spus la plecare:

— A meritat să fac drumul până aici!

Te cred și eu c-a meritat! L-am privit cum urca panta gânditor. În mers, s-a aplecat și a ridicat o piatră[53].

SEPTEMBRIE

2

Primesc o telegramă de la prințesa P. Își anunță sosirea pentru mâine. Bănuiesc că-mi aduce și „vioara masturbantă chinezească” pe care soțul ei, prințul, a promis că mi-o face

---

[52] În 1963, s-ar fi putut spune că Dali a fost ascultat: Gioconda a făcut o călătorie în SUA. Cu toate acestea, prilejul n-a fost folosit pentru a se da foc muzeului și, la întoarcere, Mona Lisa și-a regăsit casa neatinsă.

[53] În *Art News* din martie 1963, Dali a revenit asupra acestei teme cu mai multe precizări, invitându-i pe cei care ar fi putut da alte explicații atacurilor asupra Giocondei să-i arunce mai bine lui piatra. El o s-o ia de jos, spunea, și cu ea va continua să construiască Adevărul.

cadou din ultima lui călătorie în China. După cină, sub un cer propice tuturor locurilor comune de grandoare cosmică, visez la vioara chinezească și la apendicele ei vibrator. Acest apendice se introduce mai întâi în anus, iar apoi, și mai ales, chiar în partea cealaltă. Când a intrat bine, un muzicant priceput ia un arcuș și-l plimbă pe coarde. Evident, nu cântă la întâmplare, ci o partitură scrisă anume în scopuri masturbatorii. Prin frenezii savante, urmate de acalmii vibratorii, amplificate de apendice, muzicantul aduce femeia până în pragul leșinului, exact în momentul în care și partitura marchează notele extazului.

Complet absorbit de reveriile mele erotice, nu aud decât vag conversația celor trei barcelonezi care, bineînțeles, încă mai caută să audă muzica sferelor. Își spun unul altuia la nesfârșit povestea stelei stinse acum milioane de ani și căreia noi încă îi zărim lumina călătoare etc… etc… etc…

Și pentru că nu reușesc să împărtășesc niciuna din uimirile lor „cabotine”, le spun că nu mă miră absolut nimic din ce se întâmplă în univers și chiar așa și este. Unul dintre barcelonezi – un ceasornicar foarte cunoscut, ajuns la capătul răbdării îmi zice:

— Nu vă miră nimic! Bine. Să ne imaginăm că e miezul nopții și că la orizont se vede o geană de lumină, ca și cum ar fi zorile. Priviți atent și chiar vedeți răsărind soarele. La miezul nopții! Nici asta nu v-ar mira?

— Nu, răspund, câtuși de puțin.

Ceasornicarul barcelonez strigă:

— Ei bine, pe mine m-ar mira! Și încă așa de tare, încât aș crede c-am înnebunit.

Atunci Salvador Dali a lăsat să cadă unul din acele răspunsuri lapidare al căror secret el singur îl deține:

— Da’ de unde!? Eu aș crede că soarele a-nnebunit!

3

Prințesa sosește fără să-mi aducă vioara anală chinezească. Pretinde că, de când i-am vorbit de leșinul voluptuos produs de vibrațiile în anus, i s-a făcut frică gândindu-se la frontieră, căci nu prea-și închipuia cum o să poată explica unor vameși la ce folosește instrumentul. În locul viorii îmi aduce însă o gâscă de porțelan, pe care o vom așeza în mijlocul mesei. Gâsca se

deschide printr-un capac, plasat pe spinare. Îi povestesc prințesei lucruri divine, pe care singur Dali le știe despre *jeu de l'oie*[54], dar sunt cuprins deodată de o fantezie subită. Îmi imaginez că îl pun pe sculptorul pe care l-am pus să adauge un sex la torsul lui Fidias să taie gâtul gâștei cu un ferăstrău. La ora cinei, am să închid o gâscă vie în cea de porțelan. Nu i se vor vedea decât gâtul și capul. Dacă gâgâie, o să-i punem o agrafă de aur să-i țină pliscul. Îmi imaginez apoi încă un orificiu care să corespundă anusului gâștei. La ora celor mai agreabile prăjiturele, un japonez mărunțel, în chimono, are să intre în odaie cu vioara și apendicele vibrator, pe care-l va introduce în anusul gâștei. Cântând muzică de desert, el va provoca leșinul gâștei, leșin care se va întâmpla pe fondul conversațiilor de la masă...

Scena va fi luminată de candelabre foarte speciale. Maimuțici sandviș, vii, vor fi închise în jumătăți de maimuță de argint, în așa fel încât singura parte adevărată și vie a maimuțelor-candelabru să fie fețele lor urlătoare și crispate de chinul cizelat. Mă voi delecta enorm privindu-le cozile care se agită exasperate din cauza aceleiași constrângeri. Cozile vor lovi convulsiv în masă, în timp ce, mai prostite decât toate maimuțele din lume, sandvișurile mele vor fi silite să poarte în mod demn lumânările hiperliniștite.

Chiar în acea clipă, un fulger jupiterian îmi despică viziunea: cea mai grozavă înscenare, de două trilioane de ori mai grozavă decât păcălirea maimuțelor, ar fi să-l prostești chiar pe regele animalelor, pe leu. Ei bine, voi lua un leu și-l voi înfășura în splendide curele din piele lucrată la Hermès. Aceste curele vor fixa în jurul corpului lui vreo zece cuști pline cu granguri și cu alte bunătăți nemaivăzute, dar în așa fel încât leul să nu poată ajunge la niciuna din sibariticele ofrande care-l împopoțonează. Printr-un joc de oglinzi, leul ar vedea bunătățile și asta l-ar face să se topească pe picioare, să slăbească văzând cu ochii, până ce va muri. Agonie edificatoare de fapt și care ar putea avea o valoare subversivă și morală incomparabilă pentru cei care ar privi, clipă de clipă, o moarte atât de exemplară.

Serbarea leului mort de foame ar trebui să se celebreze la fiecare cinci ani de către toate primăriile sătești, cinci zile după

[54] Joc în care fiecare jucător, după ce a dat cu zarul, își mută pionul pe o tablă pe care sunt desenate gâște într-o anumită ordine. (n.t.).

Epifanie, spre a servi drept program cibernetic pentru marile orașe moderne și industrializate.

4

În acest patru septembrie (septembrie septembrit, luni și lei de mai), s-a petrecut, la ora patru, un fenomen pe care-l socotesc divin. Căutam într-o carte de istorie o poză cu un leu când, deodată, a căzut pe jos, exact de la pagina unde era leul, un mic plic cu banderolă de doliu. L-am deschis. Era o carte de vizită de la Raymond Roussel[55], prin care-mi mulțumea că i-am trimis una din cărțile mele. Roussel, mare nevrotic, s-a sinucis la Palermo exact în momentul în care și eu, care mă dăruisem lui trup și suflet, suferеam de asemenea angoase, încât începusem să cred că înnebunesc. Spaima m-a copleșit din nou, brusc, acum când îmi amintesc toate astea și cad în genunchi, mulțumind lui Dumnezeu pentru acest avertisment.

Îngenuncheat, zăresc pe geam vaporul galben al Galei sosind la debarcader. Ies și alerg să-mi îmbrățișez comoara. Tot Dumnezeu mi-o trimite. Seamănă mai mult ca niciodată cu leul de la Metro Goldwin Mayer. Și niciodată n-am avut mai mult chef s-o mănânc, așa cum am acuma, însă orice idee despre agonia leului s-a risipit. O rog pe Gala să mă scuipe de deochi, ceea ce și face imediat.

5

Din neatenție, m-am lovit zdravăn la cap. Apoi am scuipat repede de câteva ori, amintindu-mi ce-mi spuneau părinții, că dacă fac așa, efectul loviturilor dispare. Dacă apeși ușor un cucui, simți o durere la fel de dulce și de morală ca melancolicele prune „reine-claude”, care se coc la 15 august.

6

Ne ducem cu mașina la târgul Figueras, unde cumpăr zece căști de protecție. Sunt din pai, ca acelea pe care le poartă copiii mici ca să le amortizeze loviturile când cad. La întoarcere, așez fiecare caschetă pe câte un scaun de altă mărime, din cele

---

[55] Raymond Roussel (1877-1933), personaj foarte agreat de suprarealiști, autor al lucrărilor *Impressions d’Afrique*, *La doublure*, *Locus Soins.*

pe care le-a cumpărat Gala. Priveliștea cvasiliturgică a acestui aranjament îmi produce un început vag de erecție. Urc în atelier ca să mă rog și să-i mulțumesc lui Dumnezeu. Dali nu va fi niciodată nebun. Ce făcusem era mai armonios decât toate combinațiile posibile. Iar pentru cei – psihanaliști sau nu – care vor scrie volume peste volume despre înțelepciunea triumfătoare a delirului acestei prime săptămâni sacre a lui septembrie, trebuie să adaug, ca să se bucure toată lumea, că pe fiecare scaun se mai găsea și câte o pernuță umplută cu puf de gâscă. Vai de cel care n-a văzut încă în fiecare fulg de gâscă imaginea unei veritabile viori anal-cibernetice, mașină daliniană de gândit viitorul.

7

Azi e duminică. Mă trezesc foarte târziu. Când mă uit pe fereastră, văd coborând dintr-o barcă pe unul dintre negrii care și-au așezat corturile prin împrejurimi. E plin de sânge și duce în brațe una din lebedele noastre, rănită de moarte. O harponase un turist, crezând că a descoperit cine știe ce pasăre rară. Spectacolul îmi provoacă o tristețe în mod bizar agreabilă. Gala iese în fugă să îmbrățișeze lebăda. În aceeași clipă tresărim la auzul unui zgomot. Tocmai fusese răsturnată încărcătura unui camion plin cu cărbune pentru foc. Acest camion devine agentul catalizator al mitului. Dacă ești atent, în zilele noastre, poți distinge prezența lui Jupiter în chiar prezența camioanelor, obiecte suficient de masive ca să nu poată trece neobservate.

8

Îmi telefonează niște prieteni să-mi spună că Regele Umberto al Italiei va veni să ne viziteze. Angajez orchestra de *sardane* să cânte în onoarea lui. Va fi cel dintâi care va călca pe drumul repavat. Acest drum e mărginit de rodii. La ceasul siestei, adorm gândindu-mă la sosirea regelui, care-mi va prinde în vârful fiecărei mustăți câte o floare de iasomie. Visez un vis de neuitat. O lebădă umplută cu rodii[56] explozive care-o aruncă în aer. Disting până și cele mai mici fărâme de viscere, ca într-un film

[56] Joc de cuvinte: în limba franceză, *grenade* înseamnă „rodie”, dar și „grenadă” (n.t.).

stroboscopic. Zborul fiecărui fulg ia forma unei minuscule viori zburătoare.

La trezire, mulțumesc în genunchi Sfintei Fecioare pentru acest vis euforic și care va deveni cu siguranță „aureofic”.

9

10

Trebuie să povestesc tot, chiar dacă e incredibil. Personalitatea mea exclude orice idee de glumă ori de mistificare, pentru că eu sunt un mistic, iar mistic și mistificare sunt opuse din punct de vedere formal, prin legea vaselor comunicante.

Ieri dimineață m-a vizitat un bătrân prieten al tatălui meu, venit să-i identific un tablou de demult al meu, pe care-l avea în colecția familiei. I-am spus că e autentic. S-a mirat că pot să-l identific așa, fără măcar să văd pânza. Dar îmi era de ajuns să-l văd pe el. A insistat să mi-l arate, îl lăsase în antreu.

— Hai să-l vedem... L-am lăsat lângă ursul împăiat[57].

— Imposibil, i-am zis. Majestatea sa Regele tocmai se schimbă de costumul de baie în spatele ursului. Ceea ce era perfect adevărat.

— Ah, face el, nu fără o urmă de reproș în voce, dacă n-ai fi cel mai mare farseur de pe fața pământului, ai fi ajuns cel mai mare pictor!

Și totuși nu-i spusesem decât adevărul adevărat. Asta îmi amintește acum de vizita mea la Sanctitatea sa Papa Pius al XII-lea, acum doi ani. Într-o dimineață, la Roma, coboram în grabă scările de la Grand Hotel, ținând în mână o bizară cutie legată cu sfori sigilate de peceți de plumb. Cutia conținea una din picturile mele. În hol ședea René Clair, citind un ziar. A ridicat ochii, ochii aceia ai lui mereu neîncrezători, încercănați, cum bine se știe, de rana congenitală și nevindecabilă a păcălelii carteziene. Mi-a zis:

— Unde alergi la ora asta trăgând atâtea sfori?

Am răspuns scurt și cu maximum de demnitate:

— Mă duc să-l văd pe Papa și mă-ntorc. Așteaptă-mă aici.

---

[57] În antreul casei de la Port Lligat, Dalia așezat în colț un enorm urs împăiat, pe care l-a acoperit cu bijuterii.

Fără să creadă o iotă, René Clair mi-a zis cu un ton teatral și prefăcându-se foarte serios:

— Salută-l respectuos din partea mea.

Fix peste trei sferturi de oră eram înapoi. René Clair era tot acolo, în hol. Cu un aer amărât și învins mi-a arătat ziarul pe care-l citise. Imediat după plecarea mea descoperise o știre publicată de Vatican, prin care se anunța vizita mea la papă, de unde tocmai mă întorsesem. Cutia cu sigilii conținea efigia Galei în chip de Madona de la Port Lligat, pe care i-o arătasem suveranului pontif.

Dar ce n-a aflat niciodată René Clair era că printre cele trei sute de scopuri ale vizitei mele la papă, numărul 1 era să obțin o autorizație pentru a mă căsători cu Gala la biserică. Era greu, fiindcă primul ei soț, Paul Eluard, era, spre fericirea tuturor, încă în viață.

Ieri, 9 septembrie, am făcut calcule contabile spre a vedea dacă genialitatea mea a mai crescut, ținând cont că cifra nouă este cel din urmă cub al unui hipercub. Chiar așa stau lucrurile! Și uite că astăzi aflu dintr-o scrisoare că un colecționar american posedă exemplarul din *Conquête de l'irrationnel*, pe care i-l făcusem cadou lui Adolf Hitler, având în loc de dedicație o cruce.

De unde și oarecare temeiuri să cred că mi-aș putea recupera talismanul magic care l-a făcut pe Hitler să piardă războiul, sau, cel puțin, ultima bătălie.

În plus, n-am depășit eu oare printr-o stratagemă angelică (deci genială) amenințările fățișe ale nebuniei mele culminând în visul filosofic și euforic cu lebedele explozive?

Ieri am primit vizita unui rege și am hotărât definitiv să mă căsătoresc cu splendida Hélène Gala, pentru a-l repăcăli pe René Clair[58], simbolul amical al Saint Tropez-ului voltairian.

Cubul numărul nouă al preaplinului dens al vieții mele este net superior lui nouă, cel de anul trecut. Comparându-le, nu văd acolo niciun rege, niciun război european câștigat. Numai curajul era ceva mai mare! În locul lui René Clair, era o altă spunere, de nespus, terminată în „*oie*”!!!

---

[58] Căsătoria avea să se celebreze în 1958.

• 1957 •

MAI

Port Lligat, *9*

Când mă trezesc, sărut urechea Galei, ca să simt pe vârful limbii grosimea minusculului relief de pe lobul urechii ei. În clipa aceea îl simt, amestecat cu propria mea salivă, pe Picasso, omul cel mai viu din câți am cunoscut și care are o aluniță pe lobul urechii stângi. O aluniță mai mult măslinie decât roșcată, aproape plată și plasată exact în același loc ca alunița soției mele Gala. Ar putea fi considerată o copie perfectă. Foarte adesea, când mă gândesc la Picasso, mângâi infima protuberanță din colțul lobului stâng al urechii Galei. Și asta se întâmplă des, căci, după tata, Picasso e omul la care m-am gândit cel mai mult. Amândoi sunt, într-un fel, Wilhelm Tell-ii vieții mele. Împotriva autorității lor m-am revoltat eroic și fără nicio ezitare, încă din fragedă adolescență.

Această aluniță a Galei e singura parte din trupul ei pe care o pot cuprinde cu totul între două degete. Ea mă încredințează, în mod inconștient, de imortalitatea ei fenixologică. O iubesc mai mult decât pe mama, mai mult decât pe tatăl meu, mai mult decât pe Picasso și chiar mai mult decât iubesc banii!

Spania a avut întotdeauna onoarea de a oferi lumii cele mai impunătoare și mai violente contraste. În secolul al XX-lea, ele sunt întruchipate în persoana lui Pablo Picasso și, respectiv, a umilului dumneavoastră servitor. Cele mai importante evenimente care i se pot întâmplă unui pictor contemporan sunt două:

- Să fie spaniol.
- Să se numească Gala Salvador Dali.

Exact aceste două lucruri mi s-au întâmplat mie. Așa cum o arată și numele meu, Salvador, sunt menit nici mai mult nici mai puțin decât să scap pictura modernă de trândăveală și de haos. Mă cheamă Dali, ceea ce în catalană înseamnă „dorință” și o am

pe Gala. Picasso e spaniol, firește, dar din Gala nu are decât o umbră biologică în colțul urechii stângi și se numește doar Pablo, ca Pablo Casals, ca papii, adică are un nume ca toată lumea.

10

Din când în când, dar repetat cu o anume monotonie, întâlnesc în lume femei foarte elegante, deci destul de drăguțe, dar cu oasele coccisului aproape monstruos dezvoltate. De mai mulți ani aceste femei se usucă de dorul de-a mă cunoaște, în carne și oase. De regulă, conversația noastră decurge astfel:

FEMEIA COCCIS

Vă cunoșteam după nume, *desigur.*

EU, DALI

Și eu.

FEMEIA COCCIS

Ați băgat probabil de seamă că v-am privit tot timpul. Vă găsesc fascinant.

EU, DALI

Și eu.

FEMEIA COCCIS

Mă flatați! *Nici nu m-ați observat.*

EU, DALI

Vorbesc de mine, *doamnă.*

FEMEIA COCCIS

Mă întreb întruna cum faceți să vă stea mustățile în sus.

EU, DALI

Curmale!

FEMEIA COCCIS

Ce?

EU, DALI

Curmale. Da, *curmale*, *fructul palmierului. La desert*, *cer întotdeauna curmale*, *le mănânc și*, *înainte de a-mi șterge degetele*, *îmi ung mustățile. Așa se face că stau bățoase.*

FEMEIA COCCIS

!!!!!!

EU, DALI

Un alt avantaj e că sucul dulce al curmalelor atrage inevitabil toate muștele.

FEMEIA COCCIS

Ce oroare!

EU, DALI

Ador muștele. Nu mă simt fericit decât gol, *stând la soare și acoperit de muște.*

FEMEIA COCCIS

(*deja convinsă*, *grație tonului extrem de natural cu care i-am spus toate astea*)

Dar cum poate cuiva să-i placă să stea acoperit de muște? *Sunt atât de murdare*!

EU, DALI

Am oroare de muștele murdare. Nu-mi plac decât muștele hipercurate.

FEMEIA COCCIS

Dar cum puteți deosebi muștele curate de cele murdare?

EU, DALI

A, le văd imediat. Nu suport musca murdară, de oraș sau chiar de la țară, cu pântecul galben ca maioneza și umflat, cu aripile negre, parcă muiate în vreun lugubru rimei necrofilic. Îmi plac numai muștele curate-curate, super-vesele, cu costume mititele de alpaga gri, făcute la Balenciaga, strălucitoare precum un curcubeu uscat, clare ca foița de mică, cu ochii vișinii și pântecul pictat în nobilul galben de Neapole, ca minunatele musculițe de măslin de la Port Lligat, unde nu locuiește nimeni altcineva decât Gala și Dali. Musculițele astea binevoiesc să se așeze zi de zi pe partea argintie a frunzei de măslin. Ele sunt zânele Mediteranei. Ele îi inspirau pe filosofii greci, care-și petreceau viața stând la soare, acoperiți de muște... *Aerul dumneavoastră visător mă face să cred că sunteți deja cucerită de muște*... *Ca să concluzionăm, am să vă spun că în ziua în care, gândind, mă voi simți deranjat de muștele care mă acoperă, voi ști că ideile mele nu mai au forța acestui val paranoic care este semnul geniului meu. În schimb, dacă n-am să le observ, va fi semnul cel mai bun că sunt perfect stăpân pe situația spiritului.*

FEMEIA COCCIS

În fond, tot ce spuneți pare să aibă sens! *Atunci e adevărat că mustățile dumneavoastră sunt de fapt antene cu ajutorul cărora vă captați ideile*?

La această întrebare, divinul Dali se eschivează depășindu-se pe sine. Brodează pe toate temele lui favorite, brodează dantele din Vermeer, atât de fine, de ipocrite, de fermecătoare și de gastronomice, încât din femeia coccis nu mai rămâne decât coccisul cubanez. Adică, vă dați seama, pura concubină îmbobinată care, prin procedeul meu cibernetic, își înșală masculul, concubinul concubitei.

11

Am spus deja, când am povestit întâlnirea mea cu el, că Freud avea un craniu asemănător cu un melc de Bourgogne.[59] Ce decurge de aici e evident: dacă vrei să-i mănânci ideile, trebuie să le extragi cu ajutorul unui ac. Numai așa ies pe de-a-ntregul. Dacă nu, se fărâmițează și nu mai e nimic de făcut, nu le mai dai de capăt niciodată. Azi, când evoc moartea lui Freud, am să adaug că melcul de Bourgogne, scos din cochilie, seamănă izbitor, absolut paralizant, cu un tablou de El Greco. De asemenea, El Greco și melcul de Bourgogne sunt două lucruri care nu au un gust al lor, personal. Din punct de vedere pur gastronomic, nu sunt cu nimic mai gustoase decât o gumă de șters.

Cei cărora le plac melcii protestează deja. Trebuie să mai fac unele precizări. Dacă melcul și El Greco nu au gust propriu, posedă în schimb, și ne-o oferă, această rarisimă virtute cvasimiraculoasă care este „mimetismul gustativ transcendent”. El constă în a se absorbi pe sine însuși și a da întâlnire (grație felului lor de a fi atât de fad) tuturor savorilor care îi pregătesc pentru a fi mâncați cu condimente. Cei doi sunt vehicule magice pentru combinarea tuturor gusturilor. Așa se face că aromele cu care sunt gătiți și El Greco și melcul de Bourgogne pot atinge o perfecțiune limpede și simfonică.

---

[59] În *Ma vie secrète*, Dali se referă din nou la o problemă spinoasă. Detractorii au tot spus că nu l-ar fi întâlnit niciodată pe Freud. Dar în cartea sa *Dali*, *la vie d’un grand excentrique*, Fleur Cowles a dovedit, printr-o irefutabilă scrisoare a lui Freud, că pictorul și doctorul s-au întâlnit într-adevăr la Londra, la începutul verii lui 1938.

Dacă melcul ar avea un gust al lui anume, ar mai avea vreodată cerul gurii umane prilejul să ia cunoștință, la modul atât de pitagoreic, de ceea ce reprezintă în cadrul civilizației mediteraneene această semilună lividă, lunară și agonică de euforie extatică numită cățel de usturoi? Usturoiul, care iluminează până la lacrimi cerul fără nori al aromei fade, fără nicio savoare, al melcului.

Tot așa e și cu savoarea lui El Greco, la fel de insipidă ca și cea a melcului de Bourgogne fără condimente. Dar – atenție! – ca și melcul, El Greco posedă virtutea vehiculară, această putere unică de a transforma toate savorile în orgie. Când a plecat din Italia, era mai rumen, mai senzual și mai gras ca un „negutător din Veneția”. Iată-l însă sosit la Toledo cum se impregnează deodată de toate aromele, substanțele și chintesențele spiritului ascetic și mistic spaniol. Și așa devine mai spaniol decât înșiși spaniolii, fiindcă – masochist și fad ca un melc – El Greco e făcut să devină receptacol, carne pasivă, pregătită să primească stigmatele cavalerilor sefarzi înnobilați. De aici vin nuanțele lui de negru și gri, cu gust unic de credință catolică și metalele militante ale sufletului, acest super-cățel-de-usturoi în formă de lună la pătrar, descrescând din argintul agonic al lui Lorca. E chiar luna care luminează priveliștile din Toledo, cutele și cutulițele complicate ale Înălțării, una din figurile cele mai alungite din El Greco și care seamănă, în toate detaliile, cu silueta curbă a unui melc de Bourgogne condimentat, dacă-l priviți cu atenție când se derulează și se lungește în vârful acului! Nu vă va mai rămâne atunci decât să vă închipuiți că forța gravitațională care-l trage spre pământ ar fi, dacă am răsturna imaginea, forța care l-ar face să cadă spre cer!

Aceasta este, reducând totul la o singură imagine vizuală, dovada pe care o aduc în sprijinul tezei mele încă inedite, conform căreia Freud nu e decât un „mare mistic pe dos”. Căci, dacă creierul lui greu, condimentat de toate vâscozitățile materialismului, în loc să fie tras, în mod depresiv, de către forța gravitației a celor mai profunde mlaștini ale străfundurilor pământului, ar fi tras, dimpotrivă, spre celălalt vertij, al abisurilor cerești, acest creier, repet, în loc să semene cu melcul cvasiamoniacal al morții, ar semăna foarte bine cu glorioasa

Înălțare pictată de El Greco, despre care am vorbit puțin mai sus.

Creierul lui Freud, unul dintre cele mai savuroase și mai importante din epoca noastră, este prin excelență melcul morții terestre. Tocmai aici rezidă esența constantei tragedii a geniului evreiesc, permanent privat de acest element primordial: Frumusețea, condiție absolut necesară pentru deplina cunoaștere a lui Dumnezeu, care nu poate fi decât o supremă frumusețe.

Se pare că prorocisem moartea terestră a lui Freud, cu un an înainte de a se întâmpla, în portretul în creion pe care i l-am făcut atunci. Avusesem de gând să realizez un desen pur morfologic al geniului psihanalizei și nu propriu-zis portretul unui psiholog. O dată încheiat, l-am rugat pe Stefan Zweig, care fusese interpretul meu la întâlnirea cu Freud, să i-l arate, apoi am așteptat cu nerăbdare comentariile. Am fost deosebit de flatat de ce-a spus după întâlnirea noastră:

— N-am mai văzut un prototip atât de perfect de spaniol. Ce fanatic!

Așa i-a spus lui Zweig, după ce mă studiase îndelung, cu încrâncenare. Și totuși n-am primit de la Freud un comentariu asupra portretului decât patru luni mai târziu, când, însoțit de Gala, i-am revăzut pe Stefan Zweig și pe soția lui la un dejun în New York. Eram atât de nerăbdător, încât n-am mai așteptat nici cafeaua ca să-i întreb ce reacție a avut Freud văzând portretul meu.

— I-a plăcut mult, a spus Zweig.

Am insistat totuși, vrând să aflu dacă Freud a avut vreo observație anume, un comentariu cât de mic și care pentru mine ar fi fost extrem de prețios. Dar Stefan Zweig mi s-a părut evaziv, ori poate distrat, cu gândul aiurea. Pretindea că Freud apreciase mult „finețea trăsăturilor”, după care a revenit la ideea lui fixă: ținea neapărat să mergem să-l vedem în Brazilia. Ar fi fost, spunea el, o călătorie minunată, care ar fi adus o schimbare bine venită în existențele noastre. Ideea aceasta și obsesia persecuțiilor la care erau supuși evreii în Germania au fost laitmotivele neîntrerupte ale monologului său la acel dejun. Reieșea că, efectiv, trebuia să plec în Brazilia dacă voiam să supraviețuiesc. Mă împotriveam, mi-era groază de tropice. Un pictor nu poate trăi, mă apăram eu, decât înconjurat de griurile

măslinilor și de roșul nobil al țărânei de Siena. Oroarea mea de exotism l-a aruncat pe Zweig într-o consternare înlăcrimată. Mi-a spus atunci cât de mari sunt fluturii din Brazilia, în timp ce eu scrâșneam din dinți: fluturii sunt și așa prea mari pretutindeni. Zweig era nefericit, total disperat. I se părea că numai în Brazilia Gala și cu mine am fi putut fi pe deplin fericiți.

Familia Zweig ne-a lăsat adresa lor, scrisă detaliat. El nici nu concepea că aș putea rămâne pe mai departe la fel de recalcitrant și de căpos. Pur și simplu, ai fi zis că plecarea noastră în Brazilia era o chestiune de viață și de moarte pentru acest cuplu!

Două luni mai târziu am aflat de dubla lor sinucidere în Brazilia. Probabil luaseră hotărârea într-o clipă de perfectă luciditate și după ce-și scriseseră unul celuilalt.

Fluturii sunt prea mari?

Numai după ce am citit concluzia cărții lui Stefan Zweig apărută postum – *Lumea de mâine* – am aflat în sfârșit adevărul despre desenul meu: Freud nici nu-și văzuse portretul. Zweig, milos, mă mințise. După el, portretul prefigura așa de clar apropiata moarte a lui Freud, încât nu avusese curajul să i-l arate. Se temea să nu-l tulbure inutil, căci îl știa deja bolnav de cancer.

Pe Freud îl așez, fără ezitare, printre eroi. El a deposedat poporul evreu de cel mai mare și mai faimos dintre toți eroii săi: Moise. Freud a demonstrat că Moise era egiptean și, în prologul cărții lui despre Moise – cea mai bună și mai tragică dintre toate scrierile lui – își avertizează cititorii că această demonstrație a fost sarcina lui cea mai ambițioasă și mai arzătoare, dar, în același timp, și cea mai coroziv-amară.

S-au dus fluturii cei mari!

NOIEMBRIE

Paris, *6*

Joseph Foret tocmai îmi aduce primul exemplar din *Don Quijote* ilustrat de mine într-o tehnică personală. După ce-am inventat-o eu, tehnica a făcut înconjurul lumii, deși este absolut inimitabilă. Încă o dată, Salvador Dali a repurtat o victorie imperială. Și nu e prima. Încă la douăzeci de ani făcusem

legământ să obțin Marele Premiu pentru pictură al Academiei Regale din Madrid cu un tablou pe care să-l pictez fără să ating nici măcar o dată pânza cu pensula. L-am obținut, evident. Tabloul reprezenta o fecioară goală. Stând la un metru de șevalet, aruncasem culorile la nimereală pe pânză. Lucru nemaipomenit, n-a existat nici cea mai mică pată. Fiecare tușă astfel obținută era perfectă.

E exact un an de când am făcut, la Paris de astă dată, aceeași prinsoare. În vară, Joseph Foret a sosit la Port Lligat cu o masivă încărcătură de pietre pentru litografie. Ținea neapărat să ilustrez *Don Quijote* folosind aceste pietre. Or, la vremea respectivă eu eram absolut împotriva artei litografice, din rațiuni estetice, morale și filosofice. Găseam că procedeul e lipsit de rigoare, n-are monarhie, nici inchiziție. În ochii mei, nu era decât o tehnică liberală, birocratică și moale. Totuși perseverența lui Foret, care-mi căra întruna la pietre, mi-a exasperat voința de putere antilitografică până la hiperestezie agresivă. Într-o asemenea stare, o idee angelică mi-a lăsat creierul cu gura căscată. Nu zicea oare deja Gandhi: „Îngerii stăpânesc situațiile de ansamblu fără să aibă nevoie de vreun plan”? Și astfel, ca un înger, am dominat dintr-o dată situația acestui *Don Quijote* al meu.

Dacă nu puteam trage un foc de archebuză într-o hârtie fără s-o rup, puteam în schimb s-o fac cu o piatră, fără s-o sparg. Convins de Foret, am telegrafiat la Paris să mi se pregătească o archebuză pentru sosirea mea acolo. Mi-a făcut-o cadou prietenul meu Georges Mathieu. O archebuză foarte prețioasă, din secolul al XV-lea, cu patul încrustat în fildeș. Deci, pe 6 noiembrie 1956, înconjurat de o sută de oi sacrificate în holocaust în cinstea primului exemplar, absolut unic, tras pe pergament, am slobozit dintr-o barcă, pe Sena, prima ghiulea de plumb din istoria lumii, încărcată cu cerneală litografică. Ghiuleaua sfărâmată deschidea era „buletismului”[60]. Pe piatră a apărut o pată divină, un soi de aripă de înger, ale cărei detalii aeriene și rigoare dinamică depășeau orice tehnică folosită până în ziua aceea. În săptămâna următoare m-am dedat la alte și alte experiențe fantastice. Am umplut cu firimituri de pâine muiate în cerneală două coarne de rinocer golite de miez – în Montmartre, în fața mulțimii delirante, înconjurat de optzeci de

[60] De la cuvântul francez *boule*, „ghiulea”. (n.t.).

fecioare în pragul extazului. Apoi, invocând memoria lui Wilhelm Tell, le-am sfărâmat de piatră. Miracol pentru care trebuie să-i cad în genunchi lui Dumnezeu: coarnele de rinocer au desenat pe piatră cele două aripi desfăcute ale unei mori. Mai mult, dublu miracol: când am primit primele probe, unul din tiraje era greșit, se pătase. Am crezut că e de datoria mea să fixez și să întăresc aceste pete, pentru a ilustra în mod paranoic întreg misterul electric al liturghiei respectivei scene. Don Quijote reîntâlnea în afara lui uriașii paranoici pe care-i purta înăuntru. În scena poloboacelor de vin, Dali regăsea sângele himeric al eroului și curba logaritmică a frunții bombate a Minervei. În plus, fiind spaniol și realist, Don Quijote nu are nevoie de lampa lui Aladin. Îi ajunge să strângă între degete o ghindă de stejar și Vârsta de Aur este readusă în actualitate.

De îndată ce m-am întors la New York, producătorii de televiziune au început să se bată pe experimentele mele de „buletism”. În ce mă privește, eu dormeam fără încetare, ca să aflu în vis cea mai bună, cea mai perfecționată metodă de a lansa proiectilele umplute cu cerneală și de a aranja matematic găurile. Împreună cu specialiști armurieri ai Academiei militare din New York, mă trezeam în fiecare dimineață în zgomot de archebuză. Fiecare explozie însemna o nouă litografie completă, pe care nu-mi rămânea decât s-o semnez și pe care amatorii mi-o smulgeau din mâini plătind sume fabuloase. Mi-am dat seama încă o dată că devansasem cele mai noi cuceriri ale științei atunci când, la trei luni după cea dintâi lovitură de archebuză, am aflat că savanții foloseau în același fel pușca și glonțul, încercând să descopere misterele creațiunii.

În mai, același an, eram înapoi la Port Lligat. Joseph Foret mă aștepta acolo cu portbagajul plin de pietre noi. Alte și alte lovituri de archebuză l-au făcut pe Don Quijote să renască. Copleșit, redevenea adolescent, un adolescent a cărui tristețe înlăcrimată făcea dreptate frunții lui încoronate cu sânge. Citea romane cavalerești, într-o lumină demnă de Vermeer, filtrându-se prin vitralii hispano-maure. Cu un guguloi de *silly past*, dintr-acelea cu care se joacă puștii americani, am făurit spirale prin care curgea cerneală litografică: era un chip angelic, cu puf auriu, aurora. Microcosm paranoic, Don Quijote se confunda și se detașa pe fundalul Căii Lactee, care nu-i altceva decât drumul Sfântului Iacob.

Sfântul Iacob, protectorul operei mele. Asta s-a văzut în ziua de 25 august, ziua lui, când, în timp ce lucram, am realizat o pată glorioasă rămasă mai apoi în istoria științei morfologice. Ea se află gravată pentru totdeauna într-una dintre pietrele pe care, cu sfânta-i pisălogeală, Joseph Foret le punea asiduu la dispoziția iluminărilor imaginației mele. Am luat un melc de Bourgogne gol și l-am umplut bine cu cerneală litografică. Apoi l-am introdus în țeava archebuzei țintind piatra de foarte aproape. După ce am apăsat pe trăgaci, volumul de lichid a îmbrățișat perfect curbele spiralelor melcului și au produs o pată pe care o analiză atentă mi-a revelat-o ca fiind din ce în ce mai divină. Ca și cum, în realitate, n-ar fi fost vorba de nimic altceva decât de o stare de „galaxie preescargotină” surprinsă chiar în secunda supremă a creației. Ziua Sfântului Iacob va rămâne deci în istorie ca ziua celei mai puternice dovezi a victoriei daliniene asupra antropomorfismului.

A doua zi avea să cadă o ploaie cu broscuțe care, picând în cerneală, au devenit pe dată detalii ale costumului brodat al lui Don Quijote. Broscuțele aduceau umiditatea batraciană perfect opusă strălucirii secetoase a platourilor Castiliei, bine înfipte în capul eroului. Himeră a himerelor. Nimic nu mai era himeră. Sancho apărea și el, ca în gândul lui Cervantes: „Ireal și tangibil”, în vreme ce Don Quijote atingea cu vârful degetului dragonii doctorului Yung.

Azi, când Joseph Foret tocmai pune pe masa mea exemplarul rarisim, pot să strig: „Bravo Dali! L-ai ilustrat pe Cervantes. Fiecare din mâzgălelile tale conține în esență o moară de vânt și un uriaș. Opera ta e un uriaș bibliofil și e culmea celor mai fecunde contradicții litografice...”

• 1958 •

SEPTEMBRIE

Port Lligat, 1

E greu să ții trează atenția publicului mai mult de o jumătate de ceas. Eu am reușit s-o fac timp de douăzeci de ani – și zi de zi. Am avut următoarea deviză: „Să se vorbească de Dali, chiar dacă se vorbește de bine.” Vreme de douăzeci de ani am reușit ca ziarele să publice știrile cele mai absurde ale acestor timpuri, transmise prin teleimprimator:

PARIS • *Dali susține o conferință la Sorbona despre Dantelăreasa lui Vermeer și Rinocerul. Sosește într-un Rolls Royce alb, plin cu mii de conopide albe.*
ROMA • *În grădinile iluminate cu torțe ale Prințesei Pallavicini, Dali renaște, apărând pe neașteptate dintr-un ou cubic acoperit de inscripțiile magice făcute de Raymundus Lullus și rostind un discurs exploziv în latinește.*
GERONA, SPANIA • *Dali și-a celebrat în secret căsătoria religioasă cu Gala la Schitul Fecioarei cu îngeri. El declară: „Acum suntem ființe angelice!”*
VENEȚIA • *Gala și Dali, deghizați în uriași de nouă metri, coboară scările Palatului Beistegui și dansează cu mulțimea care îi aclamă în Piață.*
PARIS • *În Montmartre, în fața lui Moulin de la Galette, Dali se pregătește să ilustreze Don Quijote prin lovituri de archebuză în piatră litografică. Declară: „Morile fac făină – eu, acum, voi face din făină mori.” Apoi, umplând două coarne de rinocer cu făină și firimituri de pâine înmuiate în cerneală litografică, le proiectează puternic în piatră, realizând întocmai ceea ce promisese.*

MADRID • *Dali rostește un discurs în care îl invită pe Picasso să revină în Spania. El începe prin a spune*: „*Picasso e spaniol*! – *eu, de asemenea*! *Picasso e un geniu – eu, de asemenea*! *Picasso e comunist – eu, deloc*!”

GLASGOW • *Faimosul* Crist al Sfântului Ioan al Crucii *de Dali a fost recent cumpărat, după un acord unanim, de municipalitate. Prețul plătit pentru această operă provoacă indignare și o controversă acerbă.*

NISA • *Dali anunță un film cu Anna Magnani*, Roaba de carne, *în care eroina se îndrăgostește de o roabă.*

PARIS • *Dali traversează orașul purtând solemn o pâine lungă de 15 metri. Pâinea e depusă pe scena Teatrului Etoile, unde Dali rostește un discurs isteric asupra acelui „cosmic glue” al lui Heisenberg.*

BARCELONA • *Dali și Luis Miguel Dominguin au hotărât să realizeze o cursă de tauri suprarealistă, la sfârșitul căreia un elicopter, deghizat în Infantă cu o lungă rochie de Balenciaga, va ridica la cer taurul sacrificat și-l va depune apoi pe muntele sfânt Montserrat, spre a fi devorat de vulturi. În același timp, într-un Parnas improvizat, Dominguin o va încorona pe Gala, deghizată în Leda. La picioarele ei, Dali va ieși gol dintr-un ou.*

LONDRA • *În planetariu se reconstituie poziția aștrilor din momentul nașterii lui Dali pe cerul de la Port Lligat. În urma analizelor psihiatrului său, doctorul Roumeguère*[61], *el se proclamă împreună cu Gala încarnarea mitului cosmic și sublim al Dioscurilor* (*Castor și Pollux*). „*Gala și cu mine suntem copiii lui Jupiter.*”

NEW YORK • *Dali debarcă la New York purtând un costum auriu de cosmonaut și șezând în interiorul faimosului său „ovociped*”: *o sferă transparentă, un nou mijloc de locomoție bazat pe fantasmele paradisurilor intrauterine.*

---

[61] Doctorul Pierre Roumeguère de la Facultatea de Medicină din Paris este, între altele, și autorul unui studiu despre *Mistica daliniană în perspectiva istoriei religiilor*, pe care o veți găsi în anexă.

Niciodată, niciodată, niciodată, niciodată excesul de bani, de publicitate, de succes ori de popularitate nu mi-au provocat – nici măcar pentru un sfert de ceas – dorința de a mă sinucide… Dimpotrivă, ador toate astea.

De curând, un prieten, care nu putea pricepe cum de nu mă deranjează toată gălăgia asta, m-a întrebat viclean:

— Și chiar nu te supără atâta succes?

— Nu!

Apoi, rugător:

— Nici măcar o nevroză mică, mititică? (expresia lui voia să zică: „fie-ți milă!”)

— Nu, i-am răspuns categoric.

Și cum era un om foarte bogat, am adăugat:

— Pot să-ți dovedesc că sunt gata să accept 50 000 de dolari pe loc, fără nazuri.

Toată lumea, mai ales în America, vrea să știe care este rețeta secretă a acestui succes. Metoda există. Se numește „metoda paranoic-critică”. Am inventat-o acum mai bine de treizeci de ani și o aplic cu succes, cu toate că nu știu încă în ce constă. La modul general, cred că e vorba de sistematizarea cea mai riguroasă a fenomenelor și materialelor celor mai delirante, în scopul de a oferi tangibilitate creativă ideilor mele celor mai periculos obsedante. Metoda nu funcționează decât dacă deții un motor moale de origine divină, un nucleu viu, o Gala – și nu există decât una singură.

Așadar, ca eșantion, îi voi bucura pe cititorii acestui jurnal povestind o singură zi – cea dinaintea ultimei mele plecări de la New York – trăită după faimoasa metodă paranoic-critică.

Spre dimineață, visez că sunt autorul mai multor excremente albe, foarte curate și care au fost produse în chip foarte plăcut. Trezindu-mă, îi spun Galei:

— Azi o s-avem ceva aur!

Căci, după Freud, acest vis demonstrează, fără eufemisme, înrudirea mea cu celebra găină cu ouăle de aur și cu măgarul din poveste, care, când i se sălta coada, se căca făcând bani de aur. Asta ca să nu mai vorbim de divina diaree de aur semilichid a Danaei. Eu însumi mă simțeam, de o săptămâna, devenind un fel de creuzet alchimic și-mi făcusem planul ca la miezul nopții – ultima mea noapte la New York – să adun laolaltă, la Champagne-Room de la El Marocco, mai mulți amici, între care

se distingeau și cele patru simpatice fotomodele ale orașului, ce străluceau deja, prevestind un posibil Parsifal. Acest posibil Parsifal, pe care îmi promiteam să-l pun la punct în timpul zilei, îmi stimula grozav capacitățile de acțiune, iar puterea mea, care avea să fie supremă în acea zi, avea să rezolve toate problemele cu mare ușurință, făcându-le să stea în poziție de drepți, pocnind din călcâie, după moda prusacă.

La ora unsprezece și jumătate plec de la hotel având două obiective precise: să fac o fotografie de tip irațional la Philippe Halsman și să caut să-mi vând tabloul înainte de prânz; era vorba de *Sfântul Iacob de la Compostela*, *Patronul Spaniei*, pe care-l hărăzisem miliardarului mecena american Huntington-Hartford. Absolut din întâmplare, ascensorul se oprește la etajul doi, unde m-am trezit aclamat de o grămadă de ziariști care mă așteptau; uitasem complet de o conferință de presă în cadrul căreia urma să prezint proiectul unei noi sticluțe de parfum. Sunt fotografiat chiar în clipa când mi se înmânează cecul, pe care-l împăturesc și-l pun în buzunarul vestonului, ușor contrariat, căci n-aveam altă soluție decât să le desenez pe loc flaconul despre care era vorba în contract și la care nu prea mă gândisem. Fără să ezit, iau de pe jos un bec de blitz ars. E albăstrui ca anasonul. Îl arăt, ținându-l între degetul mare și index, ca pe un obiect foarte prețios.

— Iată ideea mea!

— Dar nu e desenată!

— Cu atât mai bine. Aveți deja macheta. Nu vă mai rămâne decât s-o reproduceți întocmai!

Apăs ușor becul de masă. Becul crapă și se turtește îndeajuns ca să poată sta în picioare. Arăt dulia, care va fi capacul de aur al flaconului. Producătorul de parfumuri scoate un strigăt, extaziat:

— E oul lui Columb, trebuia să mă fi gândit! Dar care va fi, dragă maestre, numele acestui parfum unic, rezervat Noului Val?

Dali răspunse cu un singur cuvânt:

— Flash!

— Flash! Flash! Flash! strigară toți. Flash!

Întocmai ca într-un super Charles Trenet. La ușă, sunt prins de braț și întrebat:

— Ce-i moda?

— Ceea ce se demodează!

Sunt implorat să emit o ultimă idee daliniană în legătură cu ceea ce ar trebui să poarte femeile. Ieșind, le răspund:

— Sânii la spate!

— De ce?

— Pentru că sânii conțin lapte alb, apt să creeze un efect angelic.

— Vă referiți la pielea imaculată a îngerilor? sunt întrebat.

— Mă refer la spinarea femeilor. Dacă faceți să țâșnească din omoplații lor două jeturi de lapte și dacă reușiți să obțineți o fotografie stroboscopică a rezultatului, veți obține niște „aripi de înger în picături”, ca acelea pe care le picta Memling.

Cu această idee angelică, mă îndrept spre locul unde aveam întâlnire cu Philippe Halsman, cu hotărârea fermă de a recrea la modul fotografic aripile din picături, care mă surprinseseră și mă fascinaseră și pe mine.

Dar Halsman nu era pregătit să facă o fotografie stroboscopică, așa că m-am decis pe loc să fotografiez istoria capilară a Marxismului. În acest scop, mi-am agățat în vârful mustăților șase rondele de hârtie albă, în loc de picături. Pe fiecare rondelă, Halsman a suprapus, unul câte unul, portretele lui Karl Marx, cu barbă și coamă leonină; Engels, cu aceleași atribute capilare, dar considerabil diminuate; Lenin, aproape chel, cu mustață și barbișon rare; Stalin, cu fire aspre numai în mustață; Malenkov, complet ras. Cum îmi mai rămâne o rondelă, i-o rezerv profetic lui Hrușciov, care are un cap de lună plină[62]. Astăzi, Halsman își smulge părul din cap, atâta cât i-a mai rămas, mai ales după ce s-a întors din Rusia, unde această fotografie a fost una din cele mai apreciate din cartea sa de fotografii, *Dali moustache.*

Ajung la Huntington-Hartford ținând într-o mână ultimă rondelă, fără chip, iar în cealaltă reproducerea după Sfântul Iacob al meu, pe care venisem să i-o arăt. De îndată ce urc în lift îmi amintesc că deasupra lui Huntington-Hartford, la etaj, locuiește prințul Ali Khan. Și, din pricina snobismului meu congenital și irepresibil, îi dau liftierului reproducerea, după o clipă de ezitare, drept cadou-omagiu pentru prinț. Brusc, mă

[62] Simon și Shuster, care au publicat cartea lui Halsman *Dali moustache*, l-au sfătuit pe Dali să se abțină de la orice profeție, căci improbabilitatea profețiilor putea compromite întreaga perfecțiune a lucrării.

simt caraghios, fiindcă ajung la Huntington-Hartford nu numai cu mâinile goale, dar și cu o rondelă goală, cu atât mai rizibilă cu cât atârna de un fir. Încep să gust absurdul situației, spunându-mi totodată că până la urmă lucrurile se vor aranja. Într-adevăr, metoda mea paranoic-critică va întrebuința numaidecât acest eveniment delirant, convertindu-l în incidentul cel mai fructuos al întregii zile. Capitolul lui Karl Marx făcea deja gălăgie înăuntrul viitorului ou dalinian al lui Cristofor Columb.

Huntington-Hartford mă întreabă îndată dacă i-am adus reproducerea în culori după Sfântul Iacob. Îi spun că nu. Mă întreabă apoi dacă n-am putea merge la galerie să desfacem și să expunem tabloul cel mare. Exact în aceeași clipă mă hotărăsc, nu se știe de ce, că tabloul trebuie vândut în Canada.

— Mai bine vă fac altul: *Descoperirea Lumii Noi de către Cristofor Columb*!

A fost ca un cuvânt magic, și așa și este! Căci viitorul muzeu Huntington-Hartford urma să fie construit la Columbus Circle, în fața unicului monument al lui Cristofor Columb. Această coincidență aveam s-o descoperim abia peste câteva luni. Acum când scriu, amicul meu, doctorul Colin, care e de față, mă oprește și mă întreabă dacă am remarcat că liftul de la locuința prințului e produs de Dunn & comp. Or, în mod inconștient sau subconștient, exact lui Lady Dunn mă gândisem să-i vând *Sfântul Iacob* – și chiar l-a cumpărat mai târziu.

Îi mulțumesc încă și acum lui Philippe Halsman că a refuzat să pună în ultima rondelă portretul lui Hrușciov. Mă socotesc îndreptățit să-l numesc un „Columbus Circle” al meu, căci altfel n-aș fi pictat poate niciodată visul cosmic al lui Cristofor Columb. Or, ultimele hărți geografice descoperite de istoricii sovietici au demonstrat de curând exact teza pe care o dezvolt eu în tablou, făcând ca această lucrare să fie în mod deosebit potrivită spre a fi expusă în Rusia. Chiar azi un prieten, S. Hurok, se duce cu o reproducere după această pânză ca să propună guvernului sovietic niște schimburi culturale, care m-ar face să-i reîntâlnesc pe doi mari compatrioți: Victoria de Los Angeles și Andres Segovia.

Sosesc cu cinci minute mai devreme ca să dejunez cu Gala. Nu apuc bine să mă așez că sunt chemat la telefon de la Palm Beach. Dl. Winston Guest îmi comandă să-i pictez *Fecioara din Guadelupa*, precum și portretul fiului său în vârstă de 12 ani,

Alexander, în legătură cu care observasem că are părul perie, ca un pui de găină. În clipa când dau să mă așez la loc, sunt chemat de la o masă vecină, unde sunt întrebat dacă aș accepta să execut un ou emailat în maniera lui Fabergé. Oul urma să adăpostească o perlă.

Nu-mi dădeam seama dacă mi-e foame sau mi-e puțin rău; putea să fie și ușoara senzație de vomă pe care mi-o provoca emoția erotică întotdeauna prezentă și de fiecare dată mai acută ori de câte ori îmi aminteam de Parsifal-ul de la miezul nopții. În chip de prânz, iau numai un ou la capac cu pesmeți. E necesar să notez aici că metoda paranoic-critică trebuie să acționeze eficace prin intermediul biochimiei mele paranoic-viscerale, pentru a adăuga albumina necesară crăpării tuturor ouălor invizibile și imaginare pe care le-am purtat deasupra capului toată după-amiaza, atât de asemănătoare cu oul perfecțiunii euclidiene pe care Pierro della Francesca l-a făcut să atârne deasupra capului Fecioarei. Oul acesta devenea pentru mine o sabie a lui Damocles, pe care numai răcnetele telecomandate ale micului leu infinit de tandru (vorbesc de Gala) o împiedica în fiecare clipă să cadă și să-mi crape craniul.

În penumbra din Champagne-Room strălucea deja satelitul erotic al miezului de noapte, Parsifal-ul meu, idee care mă determina în fiecare clipă să devin și mai virtuos. După ce am urcat în ascensorul prinților și miliardarilor, m-am simțit dator, din pură virtute, să cobor în pivnițele țiganilor. Extenuat, o să fac o vizită micuței țigănci dansatoare La Tchunga, care dansa pentru refugiații spanioli în Greenwich Village.

În momentul acela, flash-urile fotografilor, care vor să ne surprindă împreună, mi se par pentru prima oară rușinos de sfâșietoare. Am simțit că a venit clipa să înghit, ca să le refac în chip visceral. Cer unui prieten să mă ducă la hotel. Având încă fosfenele ouălor de pe farfuria fără farfurie în străfundul ochilor închiși, dureroși, am vomat copios și, aproape în același timp, mă cac într-o abundență nicicând egalată în viața mea. Pentru mine e o dilemă diplomatică, ceva în genul a ceea ce mi-a povestit José Maria Sert: e vorba de unul care avea o răsuflare așa de puturoasă, încât când a râgâit într-un fel care întrecea orice rușine, a primit următorul sfat:

— Duhoarea asta ar fi mai bine s-o eliberați pe partea cealaltă.

Mă culc complet muiat de o transpirație rece ca elixirul alchimiștilor. Unul dintre cele mai rare și mai inteligente surâsuri din câte a văzut vreodată Gala apărând pe buzele mele o face să-i moară în priviri o întrebare căreia, pentru prima dată în viața noastră, nu-i poate găsi răspunsul. I-am spus:

— Tocmai am avut adineaori senzația simultană și absolut agreabilă că, deși sunt capabil să fac să dea faliment toate băncile lumii, sunt pe cale să pierd o avere.

Căci, fără scrupulele Galei, de o curățenie de mii și mii de ori distilată, cu răbdare și cu obișnuința ei feroce de a respecta prețurile reale stabilite, aș fi putut cu ușurință – și fără vreo fraudă – să multiplic nebunește rezultatul, care putea fi deja cântărit în aur, al metodei mele paranoic-critice. Iată deci că încă o dată virtutea paroxistică a oului alchimic este, așa cum se credea și în Evul Mediu, ceea ce permite transmutația spiritului și a metalelor prețioase.

Doctorul meu, Carballeiro, care a venit îndată să mă vadă, a explicat că nu e nimic altceva decât febra de 24 de ore. Mâine voi putea pleca spre Europa, unde, grație febrei îndeajuns de mari, am să-mi pot realiza visul „cledanist”[63] cel mai ascuns, cel mai prețios, pe care l-am urmărit întotdeauna fără să știu, de-a lungul iraționalismelor și materialului imaginativ ale acestei zile, spre a face să triumfe în cele din urmă ascetismul și fidelitatea mea totală și fără de pată față de Gala. Trimit un mesager la oaspeții mei să le explice de ce nu-i pot întâlni și telefonez la Champagne-Room ordonând să fie serviți regește (deși cu cumpătare). Așa s-a desfășurat Parsifal-ul meu de la miezul nopții, fără ouă și fără farfurie, în vreme ce Gala și Dali dormeau somnul celor drepți…

A doua zi îmi începeam călătoria spre Europa, la bordul lui „United States” și mă întrebam: tare-aș vrea să știu cine-o mai fi azi capabil ca într-o singură zi (o zi deja conținută în spațiul-timp al oului excremențial din visul meu matinal) să reușească să transmită în prețioasă creativitate întregul timp inform și brut al materialului meu delirant. Cine ar mai fi reușit, cu ajutorul unui simplu ou, să agațe în propria-i mustață neprețuită întreaga istorie trecută și viitoare a Marxismului? Cine ar mai fi găsit numărul 77. 758. 469. 312, cifră magică, ce poate să clintească

---

[63] Cledanism: perversiune sexuală a cărei denumire provine de la numele Solangei de Cléda.

din drumul ei posibil întreaga pictură abstractă și arta modernă în general? Cine ar mai fi izbutit să facă să pătrundă cel mai mare tablou al meu, *Visul cosmic al lui Cristofor Columb*, într-un muzeu de marmură, cu trei ani înainte ca muzeul să fi fost construit? Cine, repet, ar mai fi putut, într-o singură după-amiază, aduna laolaltă cu iasomiile erotice ale Galei, atâta puritate de ouă supraalbe, întrecând-o și pe cea care-a fost și pe cea viitoare și amesteca totul cu cele mai păcătoase dintre ideile lui Dali? Cine oare, cu adevărat, a putut fi capabil să trăiască atâta și să agonizeze într-atât, să se abțină de la mâncare și să verse atâta – și totuși să nu convertească aproape nimic? Cel care simte că poate da mai mult decât mine să arunce piatra! Dali e deja în genunchi, așteptând s-o primească în piept, căci nu poate fi alta decât piatra filosofală.

Acum, să ne ridicăm de la anecdotă la ierarhiile categoriale, gândindu-ne la acest nucleu viu care este Gala, motor fraged ce face să funcționeze metoda mea paranoic-critică, prefăcând în aur spiritual una din zilele cele mai sulfuroase și mai demente din viața mea newyorkeză. Iată, în cele ce urmează, cum acționează acest același nucleu galarinian transpus în domeniul cel mai animist al spațiilor homerice de la Port Lligat.

2

Visez cei doi dinți de lapte, mărunți, amărâți și aproape transparenți, care mi-au căzut cu întârziere și, când mă trezesc, o rog pe Gala să încerce, de-a lungul zilei, să reconstituie efectul original al acestor dințișori cu ajutorul a două boabe de orez atârnate de tavan cu o ață. Ele vor reprezenta simbolul primitiv al începuturilor noastre liliputane, pe care vreau neapărat să-l fotografieze Robert Descharnes.

Nu voi face nimic toată ziua, căci asta mi-e ocupația obișnuită în cele șase luni din an când locuiesc la Port Lligat. Nimic vrea să însemne că pictez fără întrerupere. Gala stă pe genunchii mei goi, ca o maimuță cosmică, sau ca o ploaie de mai, ori ca un coșuleț împodobit cu merișor sălbatic. Ca să nu pierd timpul, o întreb dacă-mi poate face repede o listă a „merelor istorice”. Mi-o debitează sub formă de litanie:

— Mărul păcatului originar al Evei, mărul anatomic al lui Adam, mărul judecății estetice a lui Paris, mărul dragostei al lui

Wilhelm Tell, mărul gravitației al lui Newton, mărul structural al lui Cézanne…

Apoi îmi spune râzând:

— Gata cu merele istorice, fiindcă următorul ar trebui să fie mărul nuclear, care va exploda.

— Fă-l să explodeze! îi zic.

— Va exploda la prânz.

O cred, pentru că tot ce spune Gala e adevărat. La prânz, aleea noastră lungă de cinci metri, care trece pe lângă patio, se lungise cu trei sute de metri, fiindcă Gala cumpărase în secret grădina de măslini a vecinilor în care, toată dimineața, se marcase cu var un drum foarte alb. Începutul drumului era însemnat și prin prezența unui rodiu – ăsta era mărul exploziv, rodia!

Apoi Gala, luând-o înaintea dorințelor mele, mi-a propus să inventez o cutie cu șase laturi, din piele crudă, în care să păstrăm firimiturile de metal, diverse cuie și fierării cuneiforme. Această cutie, ținând în ea rodia explozivă, urma să graveze instantaneu și apocaliptic cele șase ilustrații la Apocalipsa mea după Sfântul Ioan[64].

„Inimă, ce vrei? Inimă, ce dorești? – așa-mi spunea mama ori de câte ori se apleca drăgăstos deasupra mea. Ca să-i mulțumesc Galei pentru mărul exploziv i-am spus:

— „Inimă, ce vrei? Inimă, ce dorești?” Mi-a răspuns printr-un nou dar:

— O inimă de rubin care să bată.

Această inimă a devenit mai apoi faimoasa bijuterie din colecția Cheatham, prezentată în toată lumea.

Maimuțica mea spațială mi se așezase pe genunchii goi, odihnindu-se după rolul de Leda Atomică, în care tocmai o re-pictam. Deodată, am simțit în degetele de la picioare ceva călduț care nu putea veni decât de la Jupiter, și mi-am exprimat noul capriciu, de astă dată unul cu adevărat imposibil:

— Fă-mi un ou!

Și-mi făcu două.

Seara, în patio – oh, mare zid al Spaniei lui Garcia Lorca! – am ascultat îmbătat de iasomie teoria doctorului Roumeguère, după care Gala și cu mine întruchipăm sublimul mit al Dioscurilor născuți dintr-unul din cele două ouă divine ale Ledei. În acel

[64] Publicată de Joseph Foret, Paris, 1960.

moment, ca și cum cele două locuințe ale noastre ar fi ieșit dintr-un singur ou, am realizat că Gala îmi comanda deja o a treia, o încăpere enormă, perfect sferică și netedă, care tocmai se construiește acum.

Voi adormi ca un ou copleșit de satisfacțiile sale, constatând că toată ziua și fără să fie nevoie de faimoasa mea activitate paranoic-critică, am avut parte de două noi lebede (de care am și uitat să pomenesc), de un măr exploziv, de un rubin în formă de inimă ce bate, oul Ledei Atomica[65] al propriei noastre deificări, și astea toate pentru a-mi proteja lucrul cu saliva alchimică a pasiunii. Și încă nu era tot!

La zece și jumătate sunt trezit din primul somn de o delegație a primăriei din Figueras, orașul meu natal, care ținea să mă vadă. Era scris, se pare, că satisfacția înfășurării în ou să atingă un apogeu gigantic. Giganții pe care Gala, împreună cu Christian Dior îi inventaseră în urmă cu câțiva ani pentru balul Beistegui urmau să prindă viață în astă-seară în persoana ei și a mea. Într-adevăr, trimișii primarului veniseră să-mi comunice dorința de a încorpora în mitologia Ampurdan-ului doi uriași de procesiune, purtând efigiile Galei și a mea. Pe urmă pot să adorm cu adevărat. Cei doi dinți de lapte, cu albul lor înșelător, visați de dimineață și pe care voisem să-i atârn atât de jalnic de câte un fir de ață, au devenit pe buza visului de noapte doi uriași adevărați, de o albeață plină de certitudine pe măsura celor ce suntem noi doi. Uriașii merg hotărât cu cele patru picioare pe drumul trasat de Gala și țin foarte sus ramele tablourilor mele gigantice, în timp ce noi ne străduim să ne reluăm și să ne continuăm pelerinajul prin lume.

Și dacă în epoca noastră de cvasipigmei scandalul colosal de a fi geniali ne scutește de a nu fi totuși omorâți cu pietre ca niște câini sau de a muri de foame, aceasta e numai și numai prin grija lui Dumnezeu.

[65] Aluzie la tabloul lui Dali (1954), aflat în proprietatea dnei Gala Dali, „construit în întregime în spiritul proporției divine a lui Lucas Paccioli într-o manieră invizibilă”.

• 1959 •

1[66]

[66] În acest an 1959, la ușa lui Dali se putea citi o inscripție în franceză și engleză: *Prière de ne pas déranjer. Please, do not disturb*! (Rugăm nu deranjați!). Dali pictează, scrie, gândește. Mai târziu, ne va dezvălui secretul acestui an, unul dintre cei mai plini ai vieții sale.

• 1960 •

MAI

Paris, *19*

În mijlocul unei mulțimi care-mi murmură numele și-mi strigă „maestre”, urmează să-mi inaugurez expoziția cu cele o sută de ilustrații la *Divina Comedia*, la Muzeul Galliera. Această admirație, urcând în efluvii magice până la mine, încornorând și reîncornorând arta abstractă care moare de necaz, îmi dă o senzație deosebit de agreabilă. Sunt întrebat pentru ce am înălțat infernul prin culori luminoase și răspund că romantismul e cel care a comis măgăria de a prezenta infernul negru ca o mină de cărbune din Gustave Doré, în care nu poți vedea nimic. Numai neadevăruri. Infernul lui Dante e luminat de soarele și mierea Mediteranei și de aceea spaimele din ilustrațiile mele sunt analitice și supergelatinoase, cu o anume doză de vâscozitate angelică.

Hiperestezia digestivă dintre două ființe care se devoră reciproc este înfățișată pentru întâia oară în plină lumină în ilustrațiile mele. O zi frenetică, de bucurie mistică și amoniacală.

Am dorit ca ilustrațiile mele la Dante să semene cu urmele fine de apă dintr-o brânză divină. De unde și aspectul lor multicolor, de aripi de fluture.

Mistica seamănă cu brânza; Crist e și el brânză, dar, ce spun eu, un munte de brânză! Nu ne spune oare Sfântul Augustin că Isus e numit în Biblie „*montus coagidatus*, *montas fermentatus*”, ceea ce desigur că trebuie înțeles ca munte de brânză? N-o spune Dali, ci Sfântul Augustin, Dali doar o repetă.

Încă de la începuturile divine ale nemuritoarei Elade, grecii au făcut din spaima de spațiu și de timp, din zeii psihologici și din sublimele neliniști tragice ale sufletului omenesc un întreg antropomorfism mitologic. În linia tradiției lor, Dali nu e mulțumit decât atunci când, din spaima de spațiu, de timp și din

trăirile cuantificate ale sufletului, reușește să realizeze o brânză! O brânză mistică, divină[67]!

SEPTEMBRIE

1

Au trecut douăzeci de ani de când am scris epilogul la *Ma vie secrète* și părul meu continuă să fie negru, picioarele mele n-au cunoscut până acum stigmatul degradant al bătăturilor, iar obezitatea incipientă s-a corectat, căci după operația de apendicită pântecul meu și-a recăpătat profilul din adolescență. Tot așteptând credința, care e voia lui Dumnezeu, iată că am devenit erou. Ba mă înșel: doi eroi! După Freud, erou este acela care se revoltă împotriva autorității paterne și împotriva tatălui și chiar sfârșește prin a învinge. Așa a fost și cu tata, care mă iubea mult. Numai că, în timpul vieții, m-a putut iubi prea puțin, iar acum, de când e în ceruri, are parte de o altă tragedie corneliană: nu poate fi fericit decât pentru că fiul lui a devenit erou din cauza lui. La fel stau lucrurile și cu Picasso, care a fost pentru mine un al doilea tată spiritual. Picasso va avea motive să se bucure de așa ceva în timpul vieții, pentru că mă revolt împotriva autorității lui și sunt pe cale să-l înfrâng, tot în stil cornelian. Dacă tot trebuie să fii erou, e mai bine să fii de două ori decât deloc. De asemenea, de la acel epilog, eu n-am divorțat ca un oarecare, ci m-am recăsătorit cu soția mea, de această dată în sânul bisericii catolice, apostolice și romane, imediat ce întâiul poet al Franței[68], care a fost și primul bărbat al Galei, a făcut acest lucru posibil prin moartea lui. Căsătoria s-a celebrat în secret, în Ermitajul Fecioarei cu îngeri și m-a umplut de o frenezie nemăsurată, căci acum știu bine că nu se află pe pământ vas să țină într-însul elixirurile de preț ale inepuizabilei mele nevoi de ceremonial, de rit și de sacralitate.

---

[67] Expoziția de la Muzeul Galliera a avut loc între 19 și 31 mai și a atras o mulțime considerabilă; cu acest prilej a fost editat și un catalog în onoarea lui Dali, realizat în colaborare cu Clovis Eyraud, René Héron de Villefosse, Marcel Brion, Raymond Cogniat, Jean-Marc Campagne, Jean Bardiot, Bruno Froissart, Pierre Guégen, Claude-Roger Marx, J.P. Crespelle, Jean Cathelin, Gaston Bonheur, André Parinaud, Paul Carrière.

[68] Paul Eluard.

Nu trecuse decât un sfert de ceas de la cununie și eram deja pradă unui alt capriciu, cu trup și suflet, un fel de furie de a mă recăsători încă o dată cu Gala. Întorși la Port Lligat în amurg, având dinainte-ne marea la vremea fluxului, întâlneam un episcop șezând (mi se întâmplă de multe ori în viață, în momente asemănătoare, să dau peste câte un episcop șezând). Îi sărutam inelul. O făceam cu o dublă recunoștință, după ce îmi arăta că recăsătoria noastră este posibilă, după ritul copt, unul dintre cele mai lungi, mai complicate și mai extenuante rituri religioase din câte există. Îmi spunea că asta nu adaugă nimic sacramentului catolic, dar nici nu-i răpește ceva. E tocmai ce-ți trebuie, Dali, Dioscure! După ce ai avut atâtea ouă pe farfuria fără farfurie, îți mai lipsea un singur lucru: un nimic dublu – dublu nimic – care altfel n-ar valora nimic, dacă n-ar fi sacru.

În acest scop, în acest moment al vieții mele, trebuia să inventez o mare sărbătoare daliniană. Am să dau eu o dată și o dată o asemenea serbare. Până atunci însă, Georges Mathieu îmi acordă încrederea lui de gentilom când îmi scrie:

„Dacă în Franța sărbătorile de curte au început să decadă o dată cu dinastia de Valois, care alungă mulțimile, decadența lor este accelerată de influența italiană, care le transformă în spectacole cu sens mitologic sau alegoric, al căror unic scop nu mai este decât să uimească prin splendoare și «bun gust». Continuatoare ale acestei tradiții, serbările mondene din ziua de azi – fie că sunt creații ale domnilor Arthur Lopez și Charles de Beistegui, ori ale marchizului de Cuevas sau de Arcangues – nu sunt decât simple „reluări” arheologice.

A trăi înseamnă înainte de toate a participa. De la Dionisie Areopagitul încoace, nimeni în Occident, nici Leonardo da Vinci, nici Paracelsus, nici Goethe, nici Nietzsche n-au fost în mai strânsă comunicare cu cosmosul decât Dali. Rolul artistului este, fără îndoială, să-l ajute pe om să acceadă la taina creației, să alimenteze viața cosmică și socială. Aici, cele mai mari merite revin principilor Italiei renascentiste, pentru că au înțeles această evidență și au încredințat organizarea serbărilor unui Leonardo da Vinci sau unui Brunelleschi.

Înzestrat cu imaginația cea mai prodigioasă, având gust pentru fast, pentru teatru, pentru grandios, dar și pentru joc și sacru, Dali descumpănește spiritele superficiale, pentru că ocultează adevărurile prin lumină și folosește o dialectică a

analogiei mai mult decât una a identității. Pentru cei care se ostenesc să caute sensul ezoteric al gesturilor sale, Dali este cel mai modest și în același timp cel mai fascinant vrăjitor. El împinge luciditatea până la conștiința că e mai important ca geniu cosmic decât ca pictor."

Am răspuns acestor amabilități prin *Orgoliul Balului Orgoliului*, care conține ideile mele generalisime asupra a ce ar trebui să fie în ziua de azi o sărbătoare, și asta din prudență, ca să-i liniștesc dinainte pe toți acei prieteni ai mei care nu se vor vedea invitați.

„Serbările din vremea noastră vor fi apoteoze lirice ale ciberneticii orgolioase, umilite și încornorate, căci numai cibernetica va putea înfăptui sfânta continuitate a tradiției serbărilor. Într-adevăr, în răcoroasa epocă a Renașterii, sărbătoarea actualiza plăcerile existențiale, cvasiinstantanee și paroxistice ale tuturor structurilor morale de informare: snobisme, spionaj, contraspionaj, machiavelisme, liturghie, încornorări estetice, iezuitisme gastronomice, leșinuri feudale și liliputane, întreceri între cretini blegi…

Astăzi, numai cibernetica va reuși, prin potențialitatea supremă a teoriei informației, să-i prostească pe dată, în legătură cu diverse subiecte statistice, pe toți participanții la sărbătoare, ba chiar mai mult, pe toți snobii, căci așa cum zicea contele Etienne de Beaumont: «Serbările se dau mai ales pentru cei care nu sunt invitați.»

Șocarea prin scatologic a sacrului trebuie să fie virgula pointilistă cu care să culmineze orice sărbătoare care se respectă. Ea va fi exprimată, ca și în trecut, prin ritmul sacrificării arhetipului. Așa cum în vremea lui Leonardo se spintecau burțile dragonilor și prin tăieturi izbucneau flori de crin, în zilele noastre trebuie spintecate mașinile cibernetice cele mai perfecționate, cele mai complexe, mai costisitoare și mai ruinătoare pentru comunitate. Ele vor fi sacrificate doar pentru pura plăcere și distracție a prinților, păcălind astfel din nou misia socială a acestor formidabile mașini. Prin capacitatea lor de a oferi rapid și eficient informația, mașinile cibernetice nu vor fi făcut altceva decât să procure un orgasm monden, pasager și vag intelectual, tuturor celor veniți să se ardă la flacăra rece a focurilor de diamante păcălitoare ale serbării supracibernetice.

Să nu uităm că aceste orgii informatice vor trebui scăldate din belșug în sângele și zgomotul maximal al unor muzici de operă, ca și al iraționalității concrete, în muzică hiperconcretă și în decoruri abstracte mathieusine și millaresiene, precum acelea deja faimoase în care Dali cere ca volumul zgomotului liric să se producă prin castrarea-supliciu și omorârea a 558 de porci, pe fundalul sonor a 300 de motociclete ambalând motorul, fără a uita omagiile retrospective de genul acordurilor de orgă umplută cu pisici priponite de clape, așa încât mieunăturile lor irascibile să se amestece cu muzica divină a lui Padre Vittoria, care se cânta deja în vremea lui Filip al II-lea al Spaniei.

Noile serbări cibernetice ale informației inutile – trebuie să mă stăpânesc și să nu le descriu de pe acum cu minuția care mă caracterizează într-un mod atât de glorios – vor izbucni în mod spontan, imediat ce monarhiile tradiționale vor fi fost restaurate, realizând astfel unitatea spaniolă a Europei.

Regii și prinții și curtenii, toți vor face eforturi nebunești ca serbările să reușească, știind foarte bine că nu dai serbări ca să te distrezi, ci ca să hrănești orgoliul popoarelor.”

Rămân deci o dată mai mult fidel proiectelor mele, fără farfuria epilogului, și refuz cu încăpățânare să plec în China sau să fac orice altă călătorie în nu știu ce Orient, apropiat sau îndepărtat. Singurele două locuri pe care nu vreau să încetez a le revedea ori de câte ori mă întorc de la New York – ceea ce se întâmplă cu regularitate matematică o dată pe an – sunt glorioasele intrări ale metroului din Paris, întruchipări vâscoase ale întregii hrane spirituale a Noii Ere (Marx, Freud, Hitler, Proust, Picasso, Einstein, Max Planck, Gala, Dali și totul, și totul, și totul); celălalt loc e insignifianta gară Perpignan, unde, nu știu încă din ce motiv, mintea *și* sufletul lui Dali au descoperit cele mai sublime idei. Pornind chiar de la ideile din gara Perpignan, se poate spune că:

Tot căutând „cuantumul acțiunii”
Picturela, pictureala, picturea-la-la...
Tot căutând „cuantumul acțiunii”
Câte experiențe nu picturi el acolo
Picturela, picturea-la, picturea-la-la.

Trebuia să găsesc în pictură acest „cuantum al acțiunii”, care stăpânește astăzi asupra structurilor microfizice ale materiei și n-o puteam face decât grație capacității mele de a provoca – provocator suprem ce sunt! – tot felul de accidente scăpate de sub controlul estetic și chiar animist, în scopul de a comunica la nivel cosmic… picturela, picturea-la-la, picturea-la-la-la… cosmorela, cosmorea-la-la, cosmorea-la-la-la. Am început cu closetul… picturela, picturea-la-la, picturea-la-la-la… closetela, closetea-la-la, closetea-la-la-la. Reprezentam noroaiele și substanța caracatiței caracatițoase de pe fundul mărilor. Cu caracatițe vii caracatițeam. Am pus și arici de mare să picteze, injectându-le adrenalină ca să le fac agoniile mai convulsive; în mijlocul celor cinci dinți ai gurii lor aristotelice am înfipt o tijă care să înregistreze cele mai mici oscilații pe o suprafață parafinată. Profitam bucuros de-o ploaie cu broaște căzute din cer în vreme de furtună, ca să deseneze chiar ele, zdrobindu-se, o broderie broscantă pentru un costum de Don Quijote. Amestecam femei goale, mânjite cu vopsele și transformate în torșoane vii, cu porci proaspăt scopiți și cu motociclete ambalându-și motorul și rulând, totul închis în niște saci pregătiți să primească dejecții neprevăzute. Făceam să sară-n aer lebede vii, umplute cu rodii, ca să pot înregistra stroboscopic până și ultima sfâșiere viscerală a fiziologiei lor cvasivii.

Într-o zi am urcat panta spre grădina de măslini, unde făcusem toate aceste experiențe, dar fără să am la mine nici mitraliera lichidă și nici rinocerul viu, de care aș fi avut nevoie tot pentru amprente, nici măcar vreo caracatiță pe jumătate moartă. A fost singura dată când, așa cum nici lui Ludovic al XIV-lea nu i se întâmplase vreodată una ca asta, „a fost cât pe ce să aștept”. Dar Gala era acolo. Tocmai găsise o pensulă și venea să mi-o dea:

— Încearcă, poate merge cu asta!

Am încercat. – Miracolul s-a întâmplat! Toate experimentele din ultimii douăzeci și șase de ani au țâșnit din numai câteva angelice trăsături de penel! Tot ce abia dacă îndrăznisem să sper de-a lungul vieții mele se realiza. „Cuantumul acțiunii” picturelei… picturela picturea-la, picturea-la-la se concentrase în tușa nonșalantă și eroică a lui don Diego Velásquez de Silva și, în vreme ce Dali picta… și picturela, picturea-la-la, picturea-la-

la-la… l-am auzit pe Velásquez vorbind. Penelul lui spunea curgând: „Te-ai lovit, copile?”… și picturela, picturea-la-la, picturea-la-la-la…

În plin haos antirealist, în clipa de apogeu a lui „Action Painting”, ce forță putea să aibă Velásquez! După trei sute de ani, el se dovedește singurul mare pictor din istorie. Atunci Gala, cu modestia orgolioasă pe care singur poporul ei știe s-o acorde eroului victorios, zise:

— Da, dar l-ai ajutat și tu mult!

O priveam, dar după toate astea nici nu mai aveam nevoie s-o fac ca să știu că semăna cu un Velásquez-ploaie-de-mai, cu părul ei, dar cu mustățile mele, după ce fusese aluniță păroasă, maimuță spațială și coșuleț împodobit cu merișor, cu care puteam face dragoste.

Pictura este imaginea iubită care se întoarce prin ochi și se scurge prin vârful penelului – iar dragostea e același lucru!

Chafarrinada[69], *chafarrinada*, *chafarrinada*, *chafarrinada*, *chafarrinada* – era noua spermă din care urmau să se nască toți viitorii pictori ai lumii, întrucât *chafarrinadas* ale lui Velásquez sunt ecumenice.

---

[69] Pată (sp.) (n.t.).

• 1961 •

1[70]

[70] Registrul gros, ca de notariat, în care și-a însemnat Dali gândurile din 1961 poartă scris – cu majuscule roșii – TOP SECRET. Vom ști totuși mai târziu ce gândea Dali la Port Lligat și la New York. Însă deocamdată, să respectăm această discreție, care – de altfel – i se potrivește așa de puțin.

• 1962 •

NOIEMBRIE

Port Lligat, 5

Cele șaisprezece atribute ale lui Raymundus Lullus fac posibile 20 922 789 888 000 de combinații. Mă trezesc cu ideea că trebuie să ating acest număr de combinații în interiorul sferei mele transparente, în care fac de câteva zile primele experiențe (primele din lume, după știința mea) asupra „zborului muștelor”. Servitorii mei sunt însă agitați: marea e complet sfărâmată. Lumea spune că e cea mai puternică furtună din ultimii treizeci de ani. Curentul electric a fost întrerupt. E întuneric ca noaptea, suntem nevoiți să aprindem lumânări. Vaporul galben al Galei a rupt odgoanele și plutește în derivă în mijlocul golfului. Matrozul nostru plânge și dă-n masă cu pumnul.

— Nu pot să văd vaporul ăsta sfărâmându-se de stânci! strigă el.

Aud asta de la mine din atelier, unde Gala vine să-mi spună să cobor ca să-l consolez pe băiat. Cameristele se tem să nu înnebunească. Iată însă că trec prin bucătărie și, dintr-o dată, prind din zbor, cu o promptitudine, o îndemânare și cu o nemaipomenită ipocrizie, musca de care aveam nevoie pentru experiența mea. Nimeni n-a observat nimic. Îi spun matrozului:

— Nu mai plânge! O să cumpărăm alt vapor. N-aveam cum să prevedem asemenea furtună!

Și, într-un acces brusc de cochetărie, merg până la a-mi pune pe umărul lui chiar mâna în care țin musca. Omul se calmează imediat, iar eu urc în atelier ca să închid musca în sferă. În timp ce-i observ zborul, aud strigăte puternice pe plajă. Alerg. Șaptesprezece pescari, împreună cu servitorii mei, strigă: „Miracol!” Exact în clipa când vaporul era cât pe ce să se zdrobească de stânci, vântul și-a schimbat direcția iar el a revenit la mal ca un animal fidel și blând, eșuând pe nisipul din fața casei. Cu o îndemânare supraomenească, un marinar îi

aruncase o ancoră la capătul unui cablu subțire și astfel vaporașul putuse fi tras din calea valurilor care-l împingeau din laturi spre stânci. Inutil să mai spun că, în afară de „Gala”, ambarcațiunea noastră se mai numește și „Milagros”, adică „minuni”.

O dată întors în atelier, constat că și musca a făcut ceva minuni, dintre care cea mai extraordinară era că realizase cele 20 922 789 888 000 de combinații preconizate de Raymundus Lullus și la care visasem de dimineață.

Până la prânz mai erau exact opt minute.

Trebuie că viața e plină de aceste amestecuri între hazard și determinări delirante! Asta îmi amintește de tata, care, într-o dimineață de iulie, răcnea ca un leu:

— Veniți, veniți! repede! repede!

Am alergat cu toții, speriați să-l vedem pe tata cu degetul întins către un băț de chibrit proptit în picioare și care ardea pe dalele de ardezie. După ce-și aprinsese țigara, tata aruncase foarte sus chibritul și acesta, după ce a descris o curbă mare, în care părea să se fi și stins, a căzut vertical pe sol și a rămas lipit, drept, pe ardezia supraîncălzită, care l-a reaprins. Tata continua să-i cheme pe țăranii care se îngrămădeau:

— Veniți, veniți! N-o să mai vedeți așa ceva!

La sfârșitul mesei, eu eram încă sub tensiunea evenimentului, așa că am aruncat în aer, din toate puterile, un dop, care, după ce s-a lovit de tavan, a sărit deasupra bufetului și a rămas în echilibru la capătul unei vergele de perdea. Tata a rămas siderat de acest al doilea eveniment. Timp de o oră a contemplat dopul, nedând nimănui voie să-l miște din loc. Mai multe săptămâni la rând servitorii și prietenii au putut să-l admire acolo.

6

Îmi vărs cafea pe cămașă. Prima reacție a celor care nu sunt geniali ca mine, adică a celorlalți, e să se șteargă. Eu – dimpotrivă. Încă din copilărie aveam obiceiul să pândesc momentul când bonele sau părinții mă pierdeau din ochi, ca să răstorn iute între cămașă și piele restul gros de zahăr din cafeaua mea cu lapte. Dincolo de voluptatea inefabilă pe care mi-o procura lichidul picurând până la brâu, uscarea lui progresivă, apoi țesătura ce se lipea de piele îmi ofereau

posibilitatea unor constatări periodice și persistente. Trăgând încet, treptat sau prin smulgeri îndelung amânate și cu delicii, provocam noi aderări ale cămășii pe piele, pline de emoții și cugetări filosofice, care mă țineau toată ziua. Această secretă plăcere a inteligenței mele precoce a atins paroxismul în adolescență, când perii de pe piept au adăugat o nouă complicație. Țesătura cămășii (veșmânt liturgic) mi se lipea de mijlocul pieptului (același cu locul în care plasam potențialitatea credinței mele). Într-adevăr, firele rare de păr muiate-n zahăr și lipite cu țesătura erau, acum știu, chiar ceea ce menține contactul electronic grație căruia elementul vâscos, aflat în permanentă schimbare, devenea elementul moale al unei veritabile mașini cibernetice mistice, pe care am inventat-o chiar în această dimineață de 6 noiembrie, vărsându-mi bogat pe piept, prin grija lui Dumnezeu (deși în aparență din întâmplare) cafeaua cu lapte, prea dulce (îndulcită de subconștientul meu) într-o manieră delirantă. O pastă dulce face să mi se lipească bluza fină de părul de pe piept, pieptul meu atât de plin de credința în Dumnezeu.

Ca să rezum, trebuie să mai adaug că, geniu fiind, e foarte posibil, dar foarte, foarte posibil, ca Dali să știe să prefacă toate posibilitățile acestui accident banal (care pentru alții nu e decât un incident oarecare) într-o mașină cibernetică fluidă, care-mi îngăduie să ajung, mai bine zis să tind către Credință, care până acum nu era decât prerogativa unică a omnipotentului har al lui Dumnezeu.

7

Dintre toate plăcerile hiper-sibaritice ale vieții mele, cea mai vie și poate cea mai picantă (chiar fără „poate”) este și va rămâne să stau la soare acoperit de muște. Astfel, aș putea zice:

— Lăsați muștele să vină la mine!

La Port Lligat, îmi vărs pe cap, la micul dejun, uleiul rămas în farfuria cu anșoa. Muștele vin imediat. Dacă sunt stăpân pe situație grație gândurilor mele, gâdilătura muștelor mi le accelerează. În schimb, ziua improbabilă în care prezența muștelor m-ar deranja ar fi semnul că ceva nu merge și că mecanismele cibernetice ale găselnițelor mele sunt pe cale să

se gripeze, într-atât de mult cred eu că muștele sunt zâne ale Mediteranei. Ele aveau obiceiul încă din Antichitate să acopere fața iluștrilor mei predecesori, Socrate, Platon sau Homer[71], care, cu ochii închiși, descriau faimosul dans al acestor vietăți sublime bâzâind în jurul vasului cu lapte. Aici trebuie să amintesc sus și tare că nu suport decât muștele curate, muștele îmbrăcate la Balenciaga, așa cum am mai spus-o, nu cele pe care le întâlnești pe la funcționari, ori în apartamentele burgheze, ci muștele care trăiesc pe frunza de măslin, care zboară în jurul vreunui arici de mare mai mult sau mai puțin putrezit.

Azi, 7 noiembrie, am citit într-o carte nemțească despre Fidias, care desenase planul unui templu după modelul unei specii de arici de mare ce prezintă cea mai divină structură pentagonală din câte i-a fost dat să vadă. Și uite că tocmai azi 7 noiembrie, la ora două după-amiază, în vreme ce priveam zborul a cinci muște în jurul unui arici de mare închis, am putut observa o mișcare în spirală, de la dreapta la stânga, în cadrul acestui gen de gravitație. Dacă legea se confirmă, nu mai am niciun fel de îndoială despre viitorul ei: va fi de o importanță egală, pentru cosmos, cu cea a faimosului măr al lui Newton, căci pretind că această muscă, alungată de toți, posedă în ea acel „cuantum al acțiunii” așezat continuu de Dumnezeu chiar pe nasul oamenilor, ca să le arate insistent direcția unei legi universale dintre cele mai secrete.

8

Am adormit gândindu-mă că viața mea ar trebui cu adevărat să înceapă mâine sau poimâine – sau răspoimâine –, dar neapărat (asta în tot cazul e lucru sigur și ineluctabil). Acest gând îmi procură, cu un sfert de ceas înaintea trezirii, un vis creator, teatralizat cu maximum de efect scenic. Într-adevăr, ora mea teatrală a început cu o cortină obișnuită foarte împodobită, puternic luminată și care avea în centru o mică ciudățenie caracteristică, drept care a fost remarcată de către toți spectatorii într-un fel cu totul special. Când cortina se ridică,

---

[71] În mai 1957, Dali vorbise deja îndelung despre muștele de la Port Lligat, pe care le preferă oricăror altor muște. Redăm în anexă un text de Lucian din Samosata despre muște, pe care Dali îl degustă în mod special.

încep să se deruleze niște viziuni, care ating de îndată înălțimea celor mai grandioase mitologii furtunatice. Un fulger jupiterian aruncă pentru o clipă totul în tenebre. Toată lumea se așteaptă la un fantastic crescendo de efecte, dar – lovitură de teatru – se aprinde lumina și apare din nou cortina, întocmai ca la început. Toți spectatorii sunt deci păcăliți, în afară de Dali și de Gala, care visase același lucru. Aveam impresia că asistăm la începutul unei opere despre viața noastră, dar nici vorbă… Cortina nici nu s-a ridicat măcar. Folosită cu atâta îndemânare, ea valorează cât propria-i greutate în aur!

• 1963 •

SEPTEMBRIE

3

De când mă știu am obiceiul să privesc ziarele de-a-ndoaselea. În loc să citesc știrile, eu le privesc și le văd. Când eram băiețandru, clipeam din ochi și vedeam, printre șerpuirile semnelor tipografice, veritabile partide de fotbal, ca la televizor. Deseori, înainte de repriză, eram nevoit să mă odihnesc puțin, așa de tare mă sleiau peripețiile acestui joc. Astăzi, când privesc ziarele pe dos, văd lucruri divine, prinse într-o anume mișcare, și asta mă decide să repictez – într-un sublim elan de pop art daliniană – fragmentele de ziar care conțin comori estetice demne câteodată de Fidias. O dată mărite enorm aceste ziare, le voi cuantifica prin excremente de muște… Ideea mi-a venit când am observat ce frumoase sunt anumite ziare lipite, îngălbenite (și un pic pătate de căcăței de muscă) ale lui Pablo Picasso și Georges Braque.

În seara asta, în timp ce scriu, ascult la radio cum răsună salvele de tun – pe deplin meritate – de la funeraliile lui Braque. Acest Braque, cunoscut între altele pentru marea lui descoperire estetică: colajul de ziare. Și îi dedic, drept omagiu, cel mai transcendent și mai subit celebru bust al lui Socrate, cuantificat de muște și care constituie tocmai coperta genială a acestui jurnal al geniului meu.

19

În gara din Perpignan, în timp ce Gala înregistrează tablourile puse la vagonul de bagaje, îmi vin întotdeauna cele mai geniale idei. Încă dinainte de Perpignan, pe la Boulou, creierul începe să mă furnice, dar sosirea la Perpignan e o veritabilă ejaculare mintală, care atinge în acest moment cea mai mare și mai sublimă imensitate speculativă. Rămân apoi multă vreme la

această altitudine și, în timpul respectivei ejaculări, pot fi văzut cu ochii albiți, ficși. Totuși spre Lyon tensiunea începe să cedeze și sosesc la Paris pacificat de fantasmele gastronomice ale călătoriei, anume Pic la Valence și dl Dumaine la Saulieu. Creierul îmi revine treptat la normal, deși tot genial, așa cum cititorul meu binevoiește a nu fi uitat că este. Ei bine, pe 19 septembrie al acestui an am avut în gara Perpignan un fel de extaz cosmogonic, mai puternic decât precedentele. Am avut o viziune exactă a nașterii universului. Universul, unul dintre lucrurile cele mai limitate care există, poate fi, păstrând proporțiile, asemănător în structură cu gara Perpignan. Singura diferență ar fi că acolo unde se află ghișeul, în univers s-ar afla acea enigmatică sculptură a cărei reproducere gravată mă intriga de mai multe zile[72]. Partea goală a sculpturii ar urma să fie cuantificată de nouă muște originare din Boulou, iar o singură muscă de vin ar urma să reprezinte antimateria. Cititorule, privește-mi ilustrația și adu-ți aminte că așa se nasc toate cosmogoniile.

Bună ziua!

[72] A se vedea la ilustrații reproducerea sculpturii a cărei enigmă l-a obsedat pe Dali până în momentul cînd, aidoma unui nou Tezeu, a găsit dezlegarea.

• ANEXE •

ANEXA I

Fragment din
ARTA PÂRȚULUI
sau
MANUALUL FALSULUI ARTILERIST
NEDECLARAT
scris de
CONTELE DE LA TROMPETTE
Medic al Calului de Bronz
Spre folosul persoanelor constipate[73]

PRELUDIU

E o rușine, Cititorule, faptul că de atâta vreme tot dai la pârțuri și totuși încă nu știi nici cum o faci, nici cum ar trebui s-o faci.

De obicei, lumea socoate că pârțurile diferă numai după mărime, iar în rest ar fi toate la fel: eroare grosolană.

Tot ceea ce vă înfățișez eu astăzi, analizat cât mai exact cu putință, a fost grozav de neglijat până acum, nu doar fiindcă se socotea a fi un subiect nedemn de comentare, ci și fiindcă nu părea deloc susceptibil de vreo metodă anume sau de perspectiva cine știe cărei descoperiri. Greșeală.

Pârțul e o artă și, prin urmare, ceva folositor vieții, o spun și Lucian, Hermogen, Quintilian etc. El e, într-adevăr, un lucru cu-atât mai important, cu cât nimeni nu se gândește, de regulă, cu intenție să învețe a da pârțuri.

Un pârț ce, spre-a ieși, s-a străduit zadarnic
Și biete măruntaie cumplit a-ndurerat

[73] Cartea, nedatată, pare să fi apărut în secolul al XIX-lea. Editorul ei n-a ținut să se fălească, prin urmare se ascunde sub un pseudonim: „Toba mare, frumoasă Țimbalistă”, marcând însă locul de domiciliu: Moncuq (Guyana).

Adesea cheamă moartea grabnic.
Când stă să dea și ortul popii muritorul amarnic constipat
De-un pârț scăpat la timp se-ntâmplă-a fi salvat.

În fine, poți scoate pârțuri cu metodă și cu gust, e ceea ce am să încerc a vă convinge pe parcursul acestei lucrări.

Nu ezit deci să împărtășesc Publicului rezultatele cercetărilor și descoperirilor mele asupra acestei Arte despre care dicționarele nu ne spun nimic mulțumitor. Nu sunt pomenite (lucru incredibil!) nici măcar noțiunile de bază ale cărei principii ajung să fie prezentate celor curioși abia acum.

•

CAPITOLUL I

DEFINIȚIA GENERALĂ A PÂRȚULUI

Pârțul, pe care vechii greci îl numeau *Pordé*, latinii *Crepitus ventris*, vechii saxoni *Partin* ori *Furtin*, nemții *Fartzen* iar englezii *Fart*, este un compus de gaze, emise uneori cu zgomot, alteori înăbușit, sau chiar pe tăcute.

S-au găsit totuși destui autori, îndeajuns de mărginiți, dar și de curajoși totdeodată, care să susțină, în mod absurd, arogant și cu încăpățânare, în ciuda a ceea ce spun Calepin și toate celelalte dicționare existente și viitoare, că vocabula pârț, luată în sine, adică în sensul ei natural, s-ar referi doar la emisia cu zgomot; ei s-au bazat pe acest vers horațian, care, totuși, nu poate da o idee deplină asupra subiectului:

Nam displosa sonat quantum Vesica pepedi.[74] (Sat. I, 8.)

Cine nu pricepe oare că Horațiu a luat aici numai sensul generic al cuvântului *pedere*, a pârțâi? Și de ce a fost nevoie, pentru a da de înțeles că acest cuvânt se referă la un sunet limpede, ca Horațiu să se limiteze la explicarea genului de pârț care face zgomot când iese? Fermecătorul filosof Saint-Evremond avea asupra pârțului o idee destul de diferită de

[74] „Plesnind ca o bășică am tras un vânt cumplit”, Sat. I, 8, în Horatius, *Opera omnia*, trad. de Al. Hodoș și T. Măinescu, vol. II (*Satire*, *Epistole și Arta Poetică*), București, Ed. Univers, 1980 (n.ed.).

sensul vulgar: după el, pârțul era suspin; îi spuse deci iubitei într-o zi, când tocmai o delectase cu un pârț:

De chinuri inima mi-e plină
Și suspină
Văzând cât ești de-nnegurată
Deci pe dată
Un biet oftat, de teamă plin
Pe gură nu găsi rostirea
Și pe-altă parte nimeri ieșirea.

Pârțul este deci, de cele mai multe ori, un gaz comprimat în interiorul pântecelui, a cărui cauză, spun doctorii, ar fi umflarea materiei mucilaginoase, pe care căldura o potolește și o adună laolaltă, dar nu poate s-o dizolve; țăranii și oamenii simpli consideră că fenomenul e produs de întrebuințarea unor ingrediente ori alimente producătoare de gaze. Pârțul se mai poate defini și ca aer comprimat, care, căutând să iasă, străbate lăuntrul corpului și scapă-n graba mare îndată ce găsește acel orificiu pe care buna creștere ne oprește să-l numim.

Aici însă nu trebuie să ascundem nimic; pârțul se slobozește prin anus, cu sau fără zgomot: cu cât natura e mai înclinată să-l sloboadă mai firesc, cu atât e mai mare nevoia de artă. Aceasta, ajutată de natură, conferă pârțului o naștere plăcută, făcându-l prilej de delectare, chiar de voluptate. De unde și proverbul:

Viață lungă, sănătoasă
Pârțul dacă-l lași să iasă.

Dar să revenim la definiția noastră, arătând că ea răspunde tuturor sănătoaselor reguli ale filosofiei. Ea cuprinde atât genul, cât și materia și diferența specifică, *quia nempe constat genere, materia et differentia*:

• Include toate cauzele și speciile pe care le vom studia rând pe rând;

• Și cum genul său e unul anume definit, fără îndoială că la fel este și cauza îndepărtată, aceea care dă naștere vânturilor, respectiv mucozităților din intestine, provenite din alimente prost digerate. Să analizăm deci toate acestea cu atenție, înainte de a ne vârî nasul în clasificări.

Vom spune deci că materia pârțului este călduță și ușor alterată.

Așa cum în țările foarte calde și în cele foarte reci nu plouă niciodată, întrucât căldura absoarbe rapid orice fel de vapori, în cele dintâi, iar în celelalte frigul excesiv împiedică exalările lor; așa cum, din contră, în regiunile temperate plouă îndeajuns (după cum foarte bine au observat Bodin, meth. hist., Scaliger și Cardano); tot astfel, căldura în exces nu numai că transformă alimentele prin alterare, dar, în același timp, dizolvă și consumă vaporii, ceea ce nu se întâmplă în cazul frigului, care tocmai datorită acestor caracteristici este împiedicat să emane vapori. Cu totul altfel stau lucrurile când căldura este moderată, împiedicând astfel transformarea completă a alimentelor; parte din materia vâscoasă din pântece și din intestine dă naștere gazelor, care devin din ce în ce mai energice, în funcție de gradul de gazeificare a alimentelor. Fermentarea lor, la temperatură nu prea ridicată, produce vapori groși și turbulenți. Fenomenul este lesne de înțeles, dacă se compară de pildă primăvara și toamna cu vara și iarna, ca și prin studierea artei distilării la foc mic.

CAPITOLUL II

DESPRE CARACTERISTICILE PÂRȚULUI, ÎNDEOSEBI DESPRE DIFERENȚA DINTRE PÂRȚ ȘI RÂGÂIT, PRECUM ȘI DEMONSTRAȚIA COMPLETĂ A DEFINIȚIEI PÂRȚULUI

Am spus mai sus că pârțul se sloboade prin anus. Aceasta îl și deosebește de râgâit căruia i se mai spune și „raportul spaniol”. Acesta din urmă, deși format din aceeași materie, doar că în interiorul stomacului, este slobozit pe sus, datorită apropierii acestei ieșiri sau, alteori, din pricina balonării excesive a pântecului ori pentru că întâlnește un alt fel de obstacol care-l împiedică să iasă pe jos. După părerea noastră, râgâitul și pârțul sunt înrudite, cu toate că unii îl socotesc pe cel dintâi mult mai dezgustător: și totuși, nu s-a întâmplat oare odată ca, la curtea lui Ludovic cel Mare, un ambasador, în mijlocul splendorilor și fastului pe care le desfășura în fața lui acest monarh, să scoată

un râgâit grozav de bărbătos, spunând că-n țara lui râgâitul era un semn de noblețe și responsabilitate? Nu trebuie deci să tragem concluzii pripite în nicio privință, nici în favoarea pârțului, dar nici a râgâitului; fie că vântul e slobozit pe sus ori pe jos, ele sunt egale, nu mai încape nicio îndoială. Într-adevăr, în Furetière, tomul al II-lea al Dicționarului său universal, putem citi că în comitatul de Suffolk vasalul era dator să facă dinaintea regelui, în ziua de Crăciun, un salt, un râgâit și-un pârț.

Râgâitul nu trebuie însă inclus în categoria vânturilor colicative, după cum nici în cea a murmurului ori a ghiorțăiturilor pântecului, care sunt și ele tot vânturi, de același soi, agitate însă în interiorul intestinelor și care întârzie să se manifeste, cam cum se întâmplă cu prologul în comedie, ori cu vijelia înaintea furtunii. Suferă de ele mai ales tinerele fete și femeile care se-ncing foarte strâns, ca să-și scoată în evidență talia. În cazul lor, spune Fernel, partea de intestin pe care specialiștii o numesc *coecum* este așa de plină de gaze și de strânsă, încât acolo ia naștere o adevărată bătălie, ca aceea a vânturilor închise de Eol în peștera din munții Eoliei de altădată. Atâta vânt, încât ar fi de-ajuns pentru o croazieră întreagă pe mare, ori ca să miște morile cu aripi.

Ne mai rămâne doar să facem dovada completă a definiției pe care am dat-o și să vorbim de cauza ultimă a pârțului, care este deopotrivă sănătatea cea firească a trupului, dar și delectarea ori plăcerea artistică. Despre toate acestea ne vom ocupa atunci când vom vorbi și de efecte. A se vedea mai jos capitolul despre această temă. Să mai adăugăm și că nu admitem, ba chiar dezavuăm, orice alt scop, potrivnic bunului gust și sănătății. Asemenea abuzuri n-ar avea ce căuta în rândul intențiilor rezonabile și delectabile.

CAPITOLUL III

CLASIFICAREA PÂRȚURILOR

După ce am explicat natura și cauzele pârțului, să procedăm la clasificarea lui, examinând diferitele specii, spre a le defini apoi prin afinitățile care le leagă.

PROBLEMĂ

Se ridică aici de la sine o întrebare. Iat-o:

Cum poate fi clasificat în mod corect pârțul? Cel ce și-o pune este însă o fire cârcotașă. Trebuie oare să-l măsurăm cu cotul, cu piciorul, cu cana ori cu banița? Căci *quoe sunt eadem uni tertio*, *sunt eadem inter* se.[75] Nicidecum: iată soluția găsită de un excelent chimist. Nimic mai simplu, mai natural.

Introduceți, spune el, nasul în anus; vârful nasului va tăia orificiul anal în două părți egale, iar nările vor deveni cele două talere ale balanței; dacă pârțul e resimțit ca o greutate, este semn că trebuie măsurat cu o greutate; dacă este tare, cu cotul, ori cu piciorul; dacă-i lichid, cu cana; de-i grunjos, cu banița ș.a.m.d., iar dacă îl găsiți prea debil pentru a duce la bun sfârșit experiența, faceți ca gentilomii din Verriers: suflați în foaie cât puteți de tare, până ce pârțul va avea volum suficient.

Dar să vorbim serios.

Grămătici nepricepuți împart literele în vocale și consoane; acești domni rămân însă numai la suprafața lucrurilor; noi, dimpotrivă, ne facem un scop din a mijloci simțirea și degustarea subiectului pe care-l tratăm, drept pentru care împărțim pârțurile în Vocalice și Mute, acestea din urmă fiind Vânturile propriu-zise.

Pârțurile vocalice sunt de regulă numite Petarde, de la cuvântul *péter*, a pârțâi, din pricina diverselor sunete pe care le produc, ca *și cum* partea de jos a pântecului ar fi umplută cu praf de pușcă. Consultați în acest sens tezele despre petarde ale lui Willichius Jodochus.

Petarda este o izbucnire zgomotoasă, antrenată de vapori uscați.

Poate fi mare sau mică, după cauza care a produs-o și în funcție de împrejurări.

Petarda mare este plenivocalică sau vocalică prin excelență; cea mică se mai numește și semi-vocalică.

DESPRE PLENIVOCALIC SAU MARELE PÂRȚ

Marele Pârț sonor, sau plenivocalicul deplin, se remarcă prin zgomotul puternic, cauzat nu numai de orificiul amplu și spațios care-l produce, cum ar fi orificiul țăranilor, ci și grație mulțimii de gaze, provocate fie de înghițirea unei însemnate cantități de

[75] Cele care sunt egale cu un al treilea sunt egale între ele. (lat.) (n.ed).

alimente balonante, fie de temperatura medie a ventriculului și a intestinelor. Această minune a pârțurilor poate fi comparată cu explozia gurii de tun, a unui dirijabil, sau cu vântul care acționează pedalele de orgă etc. Ceea ce a scris Aristofan despre tunete e doar o palidă idee. Mult mai aproape de adevăr este comparația cu salva de tun menită să doboare ziduri, să străpungă un batalion ori să întâmpine intrarea vreunui senior în cetate etc.

OBIECȚIA ADVERSARILOR PÂRȚULUI

Pârțul nu ne șochează însă prin sunet, spun ei: dacă n-ar fi vorba decât despre improvizațiile lui armonioase, ar fi mai degrabă plăcut decât jignitor; numai că pârțul este întotdeauna urmat și de un miros dizgrațios, cu care se și confundă, și care ne jignește nările: asta-i e vina. Nici nu se-aude bine că și-a și împrăștiat mulțimea de corpusculi infecți, care ne strâmbă fețele de silă: uneori e atât de viclean încât lovește fără preaviz, cu surdină; adesea e precedat de-un sunet înfundat, însă-i urmat pe dată de sateliții rușinoși, care nu mai lasă niciun dubiu asupra vinovatei colaborări.

RĂSPUNS

Știu prea puține despre pârț aceia care-l cred atât de criminal și vinovat de toate aceste grosolănii. Pârțul veritabil, sau pârțul curat, este aproape lipsit de miros, ori are atât de puțin, încât nici nu izbutește să răzbată de la ieșire până la nările asistenței. Cuvântul latin *crepitus*, ce denumește pârțul, chiar asta înseamnă: zgomot fără miros; dar, de cele mai multe ori, pârțul e confundat cu alte două feluri de vântozități dăunătoare, dintre care una supără simțul mirosului și se numește în general vânt, ori pârț mut, ori pârț feminin; cealaltă este numită pârțul gros sau bășina zidarului. Aceasta e confuzia pe care se întemeiază teoriile adversarilor pârțului. E însă foarte ușor să-i zăpăcești dacă le arăți că pârțul adevărat este ceva cu totul diferit de cei doi monștri pomeniți mai sus.

Orice boare care se-nstrună în corp și, comprimată, scapă apoi se numește vântozitate; vântul curat, pârțul și bășina zidarului sunt înrudite între ele în cadrul aceluiași gen; deosebirile vin din timpul pe care-l petrec în corp, ca și din

gradul de dificultate la ieșire. După ce se-nstrună în corp, pârțul curat parcurge diferitele trasee interne fără a întâlni obstacole și iese, cu oarecare zgomot. Pârțul gros sau bășina zidarului încearcă de mai multe ori să iasă, dar întâlnind mereu aceleași piedici, face cale-ntoarsă, uneori chiar pe același drum, se încălzește și se încarcă de particule de materie grăsoasă, pe care le dislocă în mers; astfel îngreunat, el se refugiază în părțile de jos, învelit într-o materie prea fluidă, ce nu așteaptă la rândul ei decât o umbră de mișcare ca să erupă; în fine, iese, fără cine știe ce zgomot, ducând cu sine și tot ce-a agonisit în drum. Vântul parcurge același drum ca și bășina zidarului, este și el înghesuit și oprit din cale, se încălzește și el și se încarcă în mers de particule grase, vine apoi să se ceară afară prin poarta de jos, numai că, aflând acolo teren uscat și gol, nu mai are ce să apuce: își ia deci zborul numai cu ce are pe el, fără zgomot, răzbunându-se însă prin tot ce poate fi mai scârbos nasului omenesc.

Să revenim însă la clasificare, după ce am răspuns obiecțiilor adversarilor pârțului.

Pârțurile seamănă cu salvele de tun ori cu tunetele lui Aristofan, cum vă e voia. Oricum ar fi, ele sunt de două feluri: simple și compuse.

Pârțurile simple constau dintr-o unică salvă, instantanee. Priap le compara, cum am văzut, cu plesnetul unor burdufuri.

Displosa sonat quantum vesica

Ele se ivesc atunci când materia care le compune este omogenă, abundentă, când orificiul prin care ies este suficient de larg și de destins, ori când, în fine, autorul e robust și le sloboade dintr-un foc.

Pârțurile compuse presupun mai multe salve puternice și bine delimitate, asemănătoare vânturilor fără sfârșit care vin unele din altele, întocmai cum ar suna cincisprezece-douăzeci de focuri de pușcă, trase la rând și circular. Ele se mai numesc și Diftongi și se spune că o persoană bine clădită poate reuși chiar douăzeci dintr-o singură emisie.

CAPITOLUL IV

CAUZA FIZICĂ,
DEDUSĂ CU AJUTORUL BUNULUI SIMT
SAU ANALIZA PÂRȚULUI DIFTONGAT

Pârțul diftongat se ivește atunci când orificiul e destul de larg, materia suficientă din punct de vedere cantitativ, conținând particule de diferite mărimi, uneori amestecate cu umori calde și ușoare, dar și cu altele reci și dense; de asemenea, când materia se formează în zone diferite și e silită să refuleze în diverse părți ale intestinului.

Într-un asemenea caz, ea nu se descompune dintr-o dată, nici nu poate să rămână în aceleași cotloane intestinale și nici să fie evacuată cu un unic efort. În consecință, e obligată să se elibereze cu zgomot, la intervale inegale, până la ultima „suflare”. Iată de ce sunetul pârțului se face auzit în ritm inegal și de ce, dacă ne dăm osteneala, putem produce o canonadă mai mult sau mai puțin spectaculoasă, asemănătoare unor silabe diftongate, cam ca acestea: ta ta tam, ta ta ta tam, ta ta ta ta tam etc. (Aristofan în *Norii*), căci anusul nu se închide total, iar materia răzbește afară în mod natural.

Nu există nimic mai simpatic decât mecanismul pârțului diftongat, în care personajul principal este anusul.

Mai întâi:

- El trebuie să fie, de la natură, îndeajuns de mare, cu sfincter puternic și elastic.
- E nevoie la început de un pârț simplu, deci de suficientă materie omogenă.
- După prima lovitură, anusul trebuie să se închidă în mod reflex, dar nu într-atât încât materia, mai puternică decât reflexul, să nu poată să-l oblige să se redeschidă și să producă orgasmul (iritarea).
- Anusul trebuie să se închidă puțin și să se deschidă iarăși, alternativ, împotrivindu-se reflexului de expulzare sau de dezintegrare a materiei.
- În fine, dacă e cazul, poate să rețină restul de vânturi pentru a le elibera în împrejurări mai prielnice. Aici, se potrivește epigrama lui Marțial, cartea a 12-a, unde zice *et pedit deciesque viciesque*[76] etc. Dar despre asta va fi vorba în altă parte.

---

[76] „și trage pârțuri de zece și de douăzeci de ori”. (n.ed).

Fără îndoială că tocmai la aceste pârțuri diftongate se referea Horațiu în legătură cu Priap. El povestește că, într-o bună zi, acest zeu prost crescut lăsă să-i scape unul așa de grozav, încât sperie un stol de vrăjitoare, care tocmai își moșmondeau vrăjile prin apropiere. Or, dacă pârțul ar fi fost unul simplu, vrăjitoarele n-ar fi avut cum să se sperie și nu și-ar fi luat câmpii, lăsând baltă vrăji și șerpi, ca să se ascundă în oraș; mai sigur e că Priap va fi început cu un pârț simplu, cu zgomot, asemănător unei bășini bine strunite; acesta a fost însă urmat și de un altul, diftongat, apoi de altul, mai vârtos, care le zburătăciră pe vrăjitoarele deja înspăimântate și le puseră de-a binelea pe fugă. Horațiu nu prea explică lucrurile; se vede însă că n-a dorit să spună mai mult, de teamă să nu fie prost înțeles, dar nici n-a tăcut, știind că toată lumea era la curent cu această întâmplare. Am găsit deci de cuviință că precizările de față trebuiau făcute, punându-ne astfel de acord asupra acestui pasaj ce poate părea obscur și dificil numai celor ce n-au habar de fizică: asta ca să nu spunem mai mult.

CAPITOLUL V

NECAZURI ȘI ACCIDENTE PRICINUITE
DE PÂRȚURILE DIFTONGATE.
POVESTEA UNUI PÂRȚ CARE L-A PUS PE FUGĂ
ȘI L-A LĂSAT DE PROST PE ÎNSUSI DIAVOLUL.
DESPRE CASE ÎN CARE DIAVOLUL
A FOST GONIT
CU AJUTORUL PÂRȚURILOR DIFTONGATE.
MOTIVAȚII ȘI AXIOME

Dacă-i adevărat că pârțul diftongat e mai teribil decât tunetul și dacă se știe că tunetului îi urmează întotdeauna fulgerul, din pricina căruia atâția și-au găsit sfârșitul ori au rămas surzi sau zăpăciți, nu-i mai puțin adevărat că, deși nu fulgeră, pârțul diftongat poate pricinui și el aceleași accidente, ba mai mult, poate ucide pe loc inșii slabi, fricoși și cu prejudecăți. Tragem această concluzie bazându-ne pe ingredientele din care e alcătuit și pe teribila comprimare a aerului. O dată eliberat, el face să se clatine în așa hal coloanele aerului, încât poate distruge, rupe sau smulge într-o clipită fibre ultradelicate din

creier. Capul primește o mișcare de rotație rapidă, înșurubându-se pe umeri ca o giruetă, până când, în dreptul celei de-a șaptea vertebre, se rupe cămașa măduvei spinării, provocând astfel moartea.

Toate acestea se întâmplă atunci când se consumă gulii, usturoi, mazăre, boabe, napi și, în genere, orice alt aliment care produce gaze, recunoscute ca periculoase. Ele produc acel sunet limpede și sacadat, pe care-l auzim la țâșnirea pârțului. Vai! Câți pui de găină uciși în ou, câți prunci lepădați ori sufocați în pântecele mamei lor de puterea acestei explozii! Diavolul însuși a luat-o la sănătoasa de multe ori. Dintre nenumăratele povești care s-au scris pe-această temă, am să vă spun doar una, la fel de-adevărată și azi.

De mai multă vreme, diavolul chinuia un om, ca să-l facă să-și vândă sufletul. Nemaiputând să îndure chinurile Satanei, omul consimți, dar cu trei condiții:

• Îi ceru o groază de aur și de argint, pe care le și primi îndată.

• Vru să devină nevăzut, iar diavolul îl învăță niște vicleșuguri, pe care omul le încercă chiar de față cu el. În sfârșit, căznindu-se să găsească a treia condiție, ceva ce n-ar fi fost în puterea diavolului și cum mintea nu-l ajuta deloc în acele momente cu ideea salvatoare pe care o aștepta, omul fu cuprins de frică. Or, tocmai spaima asta îi fu de ajutor și-l scoase din încurcătură. Se spune că, în clipa aceea de cumpănă, omul scăpă un pârț diftongat, al cărui zgomot semăna cu o salvă de muschetă. Pe loc, prinse din zbor ocazia, zicându-i diavolului:

— Vreau să-mi înșiri pe ață toate pârțurile astea și apoi sunt al tău.

Diavolul încercă, dar nu izbuti să vâre pârțul prin gaura acului, nici chiar trăgând cu dinții. Speriat de grozavul zgomot al pârțului, pe care ecoul îl mai și repeta voios, zăpăcit și furios că s-a lăsat păcălit, diavolul o luă la fugă, slobozind însă o bășină infernală, care infectă tot ținutul. Dar astfel îl lăsă în plata Domnului pe nefericit.

E lucru știut în toată lumea, în toate regatele, republicile, orașele, satele, cătunele, în toate familiile și conacele de țară unde locuiesc bone, bătrâne și ciobani, în cărți și în istorii vechi, că mii și mii de case au fost izbăvite de diavol grație pârțului și, fără îndoială, a pârțului diftongat. El reprezintă cel mai bun

mijloc, din toate câte se cunosc, pentru a-l alunga pe diavol; această *Artă a pârțului*, pe care o prezentăm astăzi căutând adepți ne va aduce cu siguranță binecuvântarea celor chinuiți de necuratul. Și credem că artei trebuie să-i răspunzi prin artă, vicleniei, cu viclenie, căci cui pe cui se scoate, iar lumina mare o stinge pe cea mică, precum și sunetele și mirosurile pier absorbite de altele mai tari; prin urmare, îngerul negru va fi cu siguranță ofuscat de flacăra călăuzitoare ce o pune acum în mâna amărâților pe care îi vânează și oricine o va purta, de nimic nu mai are a se teme.

Pârțul diftongat este un fel de tunet de buzunar, pe care-l ai oricând la îndemână; folosul său e și activ și retroactiv; este neprețuit și a fost astfel recunoscut încă din cea mai adâncă Antichitate; de unde și proverbul latin: un pârț ca lumea se face numai cu talent.

De regulă, pârțul diftongat nu miroase urât, dacă nu cumva este rezultatul vreunui proces de putrefacție în intestine și cu condiția să nu fi stat prea mult în ori sub un trup mort, intrat în putrefacție, sau dacă alimentele îngurgitate nu vor fi fost ele însele alterate. Deosebirile sunt evidente pentru un miros fin – ceea ce nu e cazul meu. Dar poate cititorul este mai sensibil decât mine.

CAPITOLUL VI

SEMIVOCALICUL SAU MICUL PÂRȚ

Pârțul mic, sau semivocalicul, este mai silențios decât pârțul mare, fie din cauza dimensiunilor orificiului, fie din pricina conductului de evacuare, prea strâmt (ca în cazul domnișoarelor); o altă cauză poate fi cantitatea redusă de vânturi care se află captive în intestin.

Pârțul mic este de trei feluri: limpede, mijlociu și aspirat.

PÂRȚUL LIMPEDE

Acest tip de pârț semivocalic sau pârțul mic este alcătuit dintr-o materie foarte uscată și foarte aerată, care străbate ușor conductul de evacuare, de felul său foarte strâmt. Semivocalicul abia de-ar putea să clintească un pai. În limbajul vulgar, mai e

numit și pârțul de domnișoară; nu supără nările sensibile și nu e indecent, cum sunt pârțurile ori bășina zidarului.

PÂRȚUL ASPIRAT

Pârțul aspirat este un pârț mic, semivocalic, alcătuit din materie umedă și greu de definit. Ca să vă faceți o idee, l-aș compara cu pârțul de gâscă; nu contează dacă orificiul care-l produce e larg ori strâmt; cert e că este atât de plăpând, încât e mai mult un soi de avorton. I se mai spune și pârțul brutărițelor.

PÂRȚUL MIJLOCIU

Acesta din urmă se situează undeva între pârțul simplu și cel aspirat; materia din care e făcut e omogenă, îmbelșugată, de calitate mediocră și bine digerată, drept pentru care se evacuează de la sine, fără efort, prin orificiu; în acest caz, acesta nu e nici prea strâns, nici prea deschis. Acest pârț este specific celor plictisiți de burlăcie și soțiilor de primari.

CAUZELE PÂRȚURILOR DESCRISE MAI SUS

Trei sunt cauzele cele mai însemnate care diferențiază zgomotul în cazul acestor trei categorii de pârțuri, ca și pe celelalte, de altminteri; materia vântului, natura conductului și forța individuală.

- Cu cât materia este mai uscată, cu atât e mai limpede sunetul pârțului; cu cât e mai umedă, cu atât sunetul este mai înfundat; dacă e omogenă, va fi un sunet simplu, iar dacă materia este heterogenă, va ieși un pârț multisonor.
- În ceea ce privește natura orificiului, cu cât acesta este mai strâmt, cu atât sunetul va fi mai ascuțit; dacă e larg, sunetul va fi grav. Dovada o dă chiar subțirimea sau, dimpotrivă, grosimea intestinelor. Sunetul diferă dacă intestinul e plin ori gol; căci, se știe, tot ce-i gol sună mai tare decât ce-i plin.
- În fine, cea de a treia diferență constă în vigoarea și constituția individului; cu cât natura împinge mai tare și mai vârtos, cu atât zgomotul pârțului e mai mare și mai amplu.

Este limpede că ceea ce diferențiază sunetul pârțului este deosebirea dintre cauze. Lucrul se poate lesne dovedi studiind flautul, trompetele sau flageoletele. Un flaut cu pereți groși și

deschidere mare dă un sunet înfundat; un flaut subțire și strâmt, unul limpede; în fine, un flaut ai cărui pereți și deschidere sunt mijlocii dă un sunet așa și-așa. Constituția agentului este și ea un aspect care argumentează afirmația. Dacă, de pildă, cineva cu plămânii bine dezvoltați pune la gură o trompetă, el va scoate cu siguranță sunete foarte puternice; dacă e tocmai pe dos, înseamnă că omul are respirație scurtă și slabă. Vom spune deci că instrumentele de suflat sunt bine gândite și de mare folos în aprecierea pârțurilor. Studiindu-le, pot fi aflate fără greș cauzele deosebirilor de sunet dintre pârțuri. O, admirabile flaute, tandre flajeolete, gravi corni de vânătoare! etc. Sunteți întocmai ceea ce trebuie pomenit în legătură cu arta pârțului, dacă vă mânuiește un nepriceput; în schimb, când o gură îndemânatică vă face să sunați, căpătați atâta elocvență, în sunetele grave cât și în cele înalte; suflați, deci, cu pricepere, dragi Muzicanți.

CAPITOLUL VII

PROBLEMĂ MUZICALĂ.
DUO DE UNUL SINGUR.
INTERVENȚIE MINUNATĂ PRIN CARE
SURDUL POATE SĂ ASCULTE
UN CONCERT

Un savant german a pus aici o problemă foarte dificilă: sunt oare pârțurile muzică?

Distinguo: în pârțurile diftongate e ceva muzică, ce-i drept.

Concedo: în celelalte pârțuri, *nego.*

Muzica pârțului diftongat nu seamănă cu cea produsă de voce ori de mânuirea vreunui obiect sonor, cum ar fi vioara, chitara, clavecinul etc. Ea nu depinde decât de sfincterul anusului, care, strâns ori lărgit, dă naștere când unor sunete grave, când unora ascuțite: muzica astfel obținută seamănă mai degrabă cu cea produsă prin suflare; și, cum am spus mai sus, e analoagă sunetului de flaut, trompetă, flageolete etc. Pârțurile diftongate sunt singurele care pot produce muzică, prin chiar natura lor, așa cum se poate vedea și în Capitolul III din clasificarea pârțului; așadar, putem vorbi de muzică în cazul pârțurilor. Exemplul ce urmează va lămuri încă și mai deplin problema.

Pe când eram la școală, aveam doi colegi foarte talentați, fiecare având însă alt dar, pe seama căruia se distrau însă amândoi și eu pe lângă ei: unul râgâia la comandă, pe diverse tonuri, celălalt era specialist în pârțuri. Ca să facă totul mai elegant și mai cu gust, cel din urmă folosea o pânză dintr-acelea în care se strecoară brânză, pe care o acoperea cu o foaie de hârtie; pe urmă, se așeza deasupra cu fundul gol și, legănându-și fesele, scotea fel și fel de sunete, ca de orgă ori flaut. E drept că muzica aceasta nu avea cine știe ce armonie, nici modulări tocmai savante; ar fi fost de altfel și greu să inventezi reguli pentru un asemenea concert, să pui în armonie înaltele, potrivitele și joasele. Dar îndrăznesc să spun că un bun specialist într-ale muzicii ar fi putut să descifreze în ele un sistem original, demn de a fi transmis posterității și înscris în arta compoziției: un soi de muzică diatonică, emisă în stil pitagoreic, a cărei cromatică se obține scrâșnind din dinți. Reușita ar fi sigură de tot, cu condiția să nu fie trădate nicio clipă principiile și noțiunile mai sus înfățișate. Într-o asemenea operațiune, temperamentul și felul de a se hrăni ale persoanei slujesc drept lumină călăuzitoare și busolă. Doriți sunete înalte? folosiți un trup plin de vapori subtili și-un anus strâmt. Doriți sunete de două ori mai grave? Puneți la treabă o burtă plină de gaze dense și un prapure suficient de larg.

Foalele umede nu scot decât sunete joase! Pe scurt, pântecul este o orgă poliftongă, capabilă să scoată sunete diverse, din care, fără mare caznă, se pot alege, ca de la magazin, pe puțin douăsprezece moduri muzicale. Dintre acestea vom reține numai pe cele potrivite petrecerilor, cum sunt Lixoleidianul, Hipolixoleidianul, Doricul și Hipodoricul. Căci, folosite de-a valma, și afectând în acest fel semivocalicele, sunetele ar fi din ce în ce mai slabe, până la a nu se mai auzi deloc; dimpotrivă, de s-ar scoate simultan, la unison, mai multe sunete de-același fel, înalte ori grave, muzica ar deveni insipidă și neplăcută auzului, ceea ce nu se întâmplă decât într-un cor foarte mare, ori pur și simplu într-o harababură muzicală. O cugetare filosofică vine să atragă atenția asupra acestui inconvenient și anume că tot ce e excesiv de sensibil distruge până la urmă sentimentul (*a sensibili in supremo gradu destruitur sensibile*). Așadar, e nevoie de moderație, dacă vrem să ne facem plăcuți; altfel, vom stârni doar spaimă, imitând vacarmul cascadelor de

la Schaffouse, din munții Spaniei, ori al cataractelor Niagara și Montmorency din Canada, care provoacă surzenia și le fac pe femei să lepede chiar înainte să fi rămas însărcinate.

Cu toate acestea, sunetul nu trebuie să fie nici prea slab, pentru că l-ar obosi pe ascultător, obligându-l la eforturi prea mari și la destulă silință ca să le perceapă. E o măsură-n toate.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines
Quos ultra citraque nequit consistere rectum[77]

Urmând cu sfințenie sfatul lui Horațiu, va fi întotdeauna bine și fi-vom cu siguranță aplaudați.

Dar înainte de a încheia acest capitol, nu pot, ca bun cetățean, ce caută să despăgubească față de greșelile naturii, pe cât îi stă-n putință, pe-aceia dintre semeni urgisiți de soartă, nu pot deci să nu vorbesc de modul în care și un surd se va putea bucura de-această muzică.

El trebuie să ia o pipă și să-i așeze capul pe anusul concertistului, în timp ce muștiucul îi va rămâne între dinți; grație contingenței, va simți toate intervalele sonore în deplina lor desfășurare și gingășie. Sunt destule asemenea exemple la Cardano și Baptiste l'orta de Naples. Iar dacă lângă surd s-ar mai găsi și vreun altul, oricare-ar fi el, care să vrea să-mpărtășească asemenea plăcere, nu-i rămâne decât să tragă zdravăn aerul din pipă; se va umple astfel de toate senzațiile și voluptățile imaginabile.

CAPITOLUL VIII

PÂRȚURI MUTE, DENUMITE ÎN MOD GREȘIT BĂȘINI. DIAGNOSTIC ȘI PROGNOSTIC

Să lăsăm acum vorbăria și să încercăm a ne face înțeleși fără cuvinte.

Pârțurile mute, popular numite bășini, nu fac zgomot și se formează dintr-o cantitate mică de vânturi foarte umede.

În latinește se și spune *Visia*, de la verbul *visire*; în nemțește, *Feisten*, iar pe englezește, *Fitch* ori *Vetch.*

---

[77] „E o manieră în toate; tu drumul drept îl ține/Și nu călca hotarul pus între rău și bine." Horațiu, Sat. 1,106-107, în *op. cit.* (n.ed.).

Bășinile sunt fie uscate, fie fecaloide. Cele uscate ies fără zgomot și nu antrenează niciun fel de materie fecală.

Cele fecaloide, din contră, se compun din vânturi tăcute și obscure. Ele transportă întotdeauna și ceva materie lichidă; bășinile sunt iuți precum săgeata ori ca fulgerul și sunt insuportabile în societate, datorită duhorii lor fetide. Dacă ne uităm în izmene, corpul delict poate fi lesne observat. Jean Despautere a stabilit o regulă cum că o consoană lichidă alături de una mută, în aceeași silabă, scurtează vocala; ceea ce vrea să spună că efectul bășinii fecaloide este unul foarte rapid. *Cum muta liquida jungens in syllaba*, *eadem*, *ancipitem pones vocalem quae brevis esto*[78]*.* Am citit undeva că un diavol venit din vechiul Latium vru să emită un pârț și dădu cogeamite bășina fecaloidă, care-i pătă izmenele; și că, blestemându-și dosul trădător, strigă mânios și indignat: *Nusquam tuta fides*[79], adică: nu mai e pic de bună-credință pe lumea asta! Fac bine deci aceia care se tem de acest soi de bășini, dându-și pantalonii jos și suflecându-și cămașa înainte de a le slobozi. I-aș numi chiar înțelepți, prudenți, prevăzători.

DIAGNOSTIC ȘI PROGNOSTIC

Întrucât bășinile fecaloide ies fără zgomot, e semn că nu implică o mare cantitate de gaze. Excrementele lichide pe care le antrenează arată însă că nu e vorba de niciun pericol pentru sănătate, ba chiar dimpotrivă. De altfel, ele sunt și semnul maturizării materiei, anunțând momentul când șalele și vintrele se cer eliberate, după cum spune și axioma ce urmează: *Maturum stercus est importabile pondus*[80]*.*

Nevoia de defecație este, în cazul lor, teribil de imperioasă și trebuie satisfăcută cât mai repede; în caz contrar, putem păți ca acel diavol din țara latinilor (a se vedea mai sus).

CAPITOLUL IX

PÂRȚURI ȘI BĂȘINI FORȚATE

[78] „Unind o consoană mută cu una lichidă în aceeași silabă vei pune o vocală anceps” (care poate fi scurtă sau lungă, în funcție de poziția ei) „care să fie scurtă.” (lat.) (n.ed.).
[79] „Nicăieri nu există o bună-credință sigură.” (lat.) (n.ed.).
[80] „Materiile ajunse în stare avansată sunt o povară insuportabilă” (lat.) (n.ed.).

ȘI INVOLUNTARE

Și unele și altele sunt socotite a avea drept cauză eficientă gazele produse de îngurgitarea unor alimente cum sunt ceapa, usturoiul, guliile, napii, varza, tocănițele, mazărea, bobul, lintea ori fasolea etc. Pot fi forțate sau involuntare și se regăsesc cu toatele în categoriile mai sus descrise.

Pârțul forțat nu se întâlnește printre oamenii bine-crescuți; cel mult printre cei care locuiesc împreună sau care dorm împreună în același pat. Se poate întâmpla atunci să te forțezi să lași vreo câteva, fie spre amuzament, fie ca să te dai în spectacol, făcându-le așa de dolofane și de distincte, încât nimeni nu le-ar putea deosebi de bubuiturile de culevrină! Am cunoscut o damă care-și acoperea dosul cu cămașa și se apropia de-o lumânare abia stinsă, pe care o re-aprindea cu îndemânare, pârțâind și bășind încet și progresiv. Alta, vrând s-o imite, n-a izbutit decât să-și pârlească fundul. Pe drept cuvânt se spune că nu tuturor le este dat să ajungă în Corint. Mult mai amuzant e însă să primești o bășină chiar în podul palmei și s-o duci apoi la nasul celui sau celei cu care ești în pat, cerându-i părerea asupra gustului și mirosului. Numai că știu destui cărora nu prea le-ar plăcea jocul.

Pârțul involuntar se realizează fără participarea celui care-i dă naștere și se ivește, de regulă, atunci când stai culcat pe spate, ori când te-apleci sau râzi în hohote, precum și-atunci când te-ai speriat de ceva. Acest soi de pârț e socotit îndeobște scuzabil.

CAPITOLUL X

EFECTELE PÂRȚURILOR ȘI BĂȘINILOR.
DESPRE FOLOASELE LOR DEOSEBITE

După ce am vorbit despre cauzele pârțurilor și bășinilor, nu ne mai rămâne decât să ne referim puțin și la efecte; și cum sunt foarte diverse, le vom reduce la două categorii: cele bune și cele rele.

Pârțurile bune sunt întotdeauna bine venite prin ele însele, câtă vreme omul se debarasează astfel de niște gaze care îl apasă. Această evacuare îndepărtează mai multe boli, cum ar fi durerea hipocondriacă, furia, colicile, suferința iliacă etc.

Dacă însă sunt ținute-n loc atunci când urcă din vintre ori nu găsesc drum de ieșire, pârțurile afectează creierul prin marea cantitate de gaze pe care le transportă; astfel, corup imaginația, induc melancolia, aduc alte și alte suferințe grozav de supărătoare. Fluctțiunile formate prin distilarea acestor gaze meteorice coboară înspre părțile inferioare; să fim deci fericiți dacă urmarea nu e decât o tuse, un catar etc., arată medicii. După părerea mea, răul cel mare e însă că te scot din circulație, făcându-te inapt de studiu și de muncă. Să încercăm așadar, drag cititor, să dăm curs nevoii de a pârțâi, eliberându-ne până și de cea mai măruntă presiune cauzată de gaze și, chiar cu riscul de a fi zgomotoși, mai bine să le dăm drumul pe dată, dragi concetățeni, decât să ne lăsăm chinuiți, riscând să ajungem ipohondri, melancolici, frenetici ori maniaci.

Pornește deci, dragă cititorule, de la același principiu ca și mine, cum că a da pârțuri e lucru foarte folositor pentru oricine; dacă ești convins de foloasele lui, vei fi și mai și după ce-ți voi cita câteva cazuri de persoane care au suferit amarnic pentru că nu le-au slobozit.

În mijlocul unei adunări numeroase, o femeie se simți brusc rău; speriată de durerea venită pe nepusă masă, ea părăsi serbarea, care se pare că tocmai în onoarea ei fusese plănuită. Băgară toți de seamă, toată lumea se agită, toți se neliniștesc, grăbindu-se să-i fie de folos. Sunt aduși în grabă s-o consulte discipoli ai lui Hipocrate. Aceștia se consultă, caută răul, citează o groază de autori; o întreabă pe distinsa doamnă ce a mâncat. După scurtă gândire, bolnava și-a adus aminte că, la un moment dat, s-a ținut să nu scape un pârț de toată frumusețea.

Altă femeie ținu captive nu mai puțin de douăsprezece pârțuri, care, pe rând, ceruseră ieșire: s-a supus torturii în timpul unei întruniri care a durat mult și după care a mers să ia masa undeva, crezându-se în formă. Ce s-a întâmplat? A mâncat… din priviri din felurile ademenitoare, căci de nimic nu s-a putut atinge: se simțea arhiplină, stomacul său bucșit de gaze nu mai putea suferi și mâncare.

Un profesoraș, un cleric bine-crescut, un magistrat scorțos, fiecare un ipocrit în felul său, obișnuiau să facă din trupurile lor adevărate peșteri ale lui Eol. Erau deci plini de fumuri, unul din pricina înfumurării înseși, celălalt tot predicând, iar cel din urmă datorită lungilor discursuri. În curând, simțiră apăsarea unei

teribile furtuni în intestine: se sumețiră contra ei, niciunul nu lăsă să-i scape măcar vreun pârț. Întorși pe la casele lor, fură însă doborâți de colici violente pe care de-abia o farmacie întreagă de izbuti să le calmeze, tocmai când bieții erau la doi pași de moarte.

Mult bine însă, scumpe cititor, ne poate aduce un pârț lăsat la timp să zboare! El risipește toate simptomele unei boli serioase, alungă teama și liniștește dintr-o dată orice agitație. Câte unul, crezându-se bolnav și pregătindu-se să-și cheme la căpătâi pe urmașii lui Galenus, se văzu vindecat într-o clipită de un zdravăn pârț, ceea ce l-a făcut să se dispenseze de ajutorul medicinei.

Un altul se trezi cu o senzație de grozavă greutate în stomac; coborî din pat, umflat ca un cimpoi, deși cu o zi înainte nu se făcuse vinovat de niciun exces. Fără chef și fără foame, omul nu se atinse de nimic de-ale gurii; intră însă la idei: nici noaptea următoare nu-i aduse vreo ușurare, decât poate speranța unui somn pe bucățele. De îndată ce se întinse-n pat, simți cum i se iscă-n vintre o furtună. Mațele îi plângeau sfâșietor; apoi, după o zgâlțâială zdravănă, un pârț solid se slobozi, lăsându-l pe bolnavul nostru zăpăcit de gândurile negre pe care de pomană le nutrise.

O femeie robită prejudecăților nu cunoscuse niciodată foloasele pârțului. De doisprezece ani era nefericita victimă a acestei boli și-a medicinei deopotrivă; încercase toate leacurile. Când în sfârșit se lămuri cât de util e pârțul, femeia începu să le sloboadă liber, din ce în ce mai des, și gata cu durerile și bolile: era acuma sănătoasă tun.

Iată deci care sunt marile avantaje ale pârțului pentru oricare dintre noi. Cine oare s-ar mai putea îndoi de ele? Dacă bășina tulbură societatea prin natura ei scârboasă, pârțul îi e de bună seamă antidotul; el o anihilează, căci o împiedică să se formeze, făcându-și loc la timpul potrivit. E evident și fără nicio îndoială, oricât de superficial am fi studiat noțiunile despre care am vorbit – pârț și bășină – că nu bășim decât pentru că n-am vrut să facem pârț; în consecință, oriunde-i pârț, nu va fi bășină.

CAPITOLUL XI

AVANTAJELE PÂRȚULUI PENTRU SOCIETATE

Împăratul Claudiu, cel de trei ori slăvit, care nu se gândea decât la sănătatea supușilor săi, fu într-o bună zi înștiințat că unii dintre ei duseseră respectul atâta de departe, încât preferau să moară mai bine decât să dea vreun pârț în prezența sa. Aflând apoi (din raportul lui Suetoniu, al lui Dion și din cel al altor istorici) că suferiseră de moarte, cu colici îngrozitoare, împăratul dădu un edict, prin care îngăduia oricărui supus să pârțâie cât îi poftește inima, chiar și la masă, cu condiția să fie pârțuri limpezi.

Cu siguranță că însuși numele de Claudiu îi fusese dat prin antifrază de la cuvântul latinesc *claudere*, a închide; căci, prin edictul său, el mai degrabă deschisese organele pârțului, decât să le închidă. Și n-ar fi oare potrivit acum să repunem în drepturi acest edict, care, după Cujas, exista deja înscris în codurile cele vechi, ca de altfel atâtea altele pe nedrept abandonate?

Indecența care se asociază de regulă pârțului nu are niciun dram de justificare, decât cel mult capriciul și prejudecățile omenești. Nu-i vorba așadar de nicio abdicare de la bunele moravuri și, astfel, nu este nimic rău în a-l îngădui; avem, altminteri, dovezi destule că, în multe locuri ale lumii, pârțul e liber acceptat chiar în societatea educată și că-i o mare cruzime să mai avem vreo îndoială în acest sens.

Într-o parohie oarecare, la vreo 4-5 leghe de Caen, dreptul feudal prevedea dintotdeauna ca seniorul să ceară vasalilor săi câte un pârț și jumătate în fiecare an.

Egiptenii făcuseră din pârț un zeu, ale cărui reprezentări mai decorează încă și astăzi unele latrine.

În vechime, pârțul slujea la prevestirea vremii – senină ori ploioasă, după cum pârțul era mai mult ori mai puțin sonor.

Cei din Pélouse adorau pârțul. De nu ne-am teme că prea multe dovezi strică, am conchide că pârțul, departe de a fi un lucru deșănțat, implică cea mai desăvârșită și mai aleasă bună creștere, fiind chiar semnul supremului respect pe care un supus îl poate aduce prințului său, tributul vasalului către senior, oricum, ceva demn de atenția unui cezar, ba, uneori și semn de schimbare-a vremii și, ca să spunem totul până la capăt, chiar obiect de cult și venerație în rândul marelui popor.

Să continuăm însă a dovedi, prin noi exemple, avantajele pârțului față de societate.

Pârțul zădărnicește încercările potrivnicilor societății.

De pildă: într-o adunare numeroasă, un filfizon plictisește pe toată lumea; de-un ceas întreg își arată farmecele și gingiile, spunând o groază de impertinențe cu care își asasinează auditoriul. Un pârț scăpat îl reduce la tăcere, sosit tocmai la timp să izbăvească bietele suflete din capcana pisălogului, deturnându-le atenția de la ciripitul ucigător al dușmanului comun. Și asta nu e tot, căci pârțul aduce încă și alte foloase. Cum în societate conversația este ingredientul cel mai îndrăgit, pârțul nu face decât să-i ofere din plin subiecte.

De două ceasuri, o strălucită adunare zace într-o tăcere și mai sumbră decât aceea din La Grande Chartreuse. Unii tac din snobism, alții din timiditate, în fine, ceilalți din ignoranță. Erau gata-gata să se despartă fără să fi schimbat nici măcar o vorbă. La auzul unui pârț, un murmur surd se iscă pe dată, pregătind o lungă dizertație, preluată și dirijată rapid de critică și asezonată din belșug cu observații glumețe. Iată deci cum un biet pârț a izbăvit cinstita adunare de o tăcere ridicolă, oferindu-i prilej de conversație sprințară: pârțul e deci folositor societății în general. S-ar putea chiar adăuga că-i este și plăcut.

Râsetele, chiar hohotele pe care le produce pârțul de îndată ce se face auzit stau mărturie clară pentru neîndoielnicul lui farmec. Nici chiar cei mai scorțoși nu-i poartă pică, nu există înțelepciune care să-i reziste, iar sunetul armonios și imprevizibil care-l compune risipește letargia spiritului. Când vreun pârț se strecoară incognito în vreun conclav de filosofi, cu totul prinși de pretențioasele maxime pe care vreunul dintre ei le debitează, el reușește să pună pe fugă morala în derivă. Se râde, se leșină de râs și astfel, natura își ia cu atât mai bucuroasă revanșa cu cât, de regulă, în alcătuirea oamenilor de vază e, de multe ori, cam strâmtorată.

Să nu se mai susțină, pe nedrept, că râsetele pe care le stârnește pârțul sunt semne de milă și dispreț mai degrabă decât semn de bucurie; căci pârțul are în el însuși o veselie structurală, care n-are nevoie de vreun loc sau de împrejurări anume.

La căpătâiul unui bolnav familia în lacrimi așteaptă momentul fatal în care-și va pierde șeful, ori fiul, ori fratele; un pârț, pornit cu zgomot din așternutul muribundului, spulberă durerea celor de față, dă naștere unui licăr de speranță și trezește cel puțin un surâs.

Până și la căpătâiul bolnavului, unde totul e doar tristețe, pârțul e-n stare să înveselească și să umple inimile. Ne mai putem deci îndoi de puterile lui? El găsește mereu alte și alte feluri de a însenina, ceea ce-l face plăcut aproape tuturor. Când c-o mișcare impetuoasă dă să iasă, pârțul imită sunetul salvei de tun și, prin aceasta, place războinicului; când e ținut în loc pe drum de apăsarea celor două emisfere printre care se strecoară, sună precum un instrument muzical. Uneori, acordurile sunt cam zgomotoase, alteori are modulații zvelte și moi și, prin aceasta, place sufletelor sensibile și, practic, tuturor, căci prea puțini sunt cei care să nu iubească muzica. Cine deci i-ar refuza sufragiul, când e și agreabil și util, atât fiecăruia în parte cât și tuturor și atâta vreme cât așa-zisa lui indecență e de acuma combătută ferm și anulată prin demonstrații convingătoare? Cine-ar mai cuteza să spună că-i semn de proastă creștere, când el a fost deja îngăduit și acceptat în anumite cercuri, rămânând proscris doar acolo unde domnesc prejudecățile? Când vedem că nici politeții și nici bunelor moravuri nu le aduce vreo urmă de atingere, mângâindu-ne numai cu sunetul lui plin de armonie și cu absența oricărei miasme supărătoare. Mai putem deci rămâne indiferenți atunci când pârțul e folositor oricui, când risipește de îndată neliniște și boală închipuită aducând numai ușurare? Societatea va fi oare atât de ingrată încât să nu-i arate recunoștință, când o ferește atât de bine de nepoftiții plicticoși și când îi face numai plăcere, iscând în jur doar joc și veselie? Tot ce-i folositor, plăcut, cinstit e socotit și bun și valoros. Cic. *Cartea I a Oficiilor.*

CAPITOLUL XII

MIJLOACELE PRIN CARE PÂRȚUL POATE FI ASCUNS DE CĂTRE CEI SUPUȘI PREJUDECĂȚILOR

Cei vechi, departe de a-i blama pe Pârțomani, își încurajau chiar discipolii să nu se jeneze. Stoicii, a căror filosofie era, la vremea lor, dintre cele mai pure, spuneau că deviza omului trebuie să fie libertatea. Filosofii de vază, printre care și Cicero, care era convins de toate acestea, împărtășeau ideea, preferând

doctrina stoică altor filosofii ce propovăduiau despre fericirea pământească.

Până la urmă, aceștia toți au reușit să-și convingă adversarii. Cu argumente de neclintit, i-au silit să admită că, printre preceptele cele mai salutare ale vieții, nu numai pârțul, dar și râgâitul ar trebui îngăduite. Aceste argumente pot fi găsite în cea de a noua epistolă a lui Cicero către prietenii apropiați, adresată Poetului, 174, unde, printre atâtea sfaturi bune se află și acesta: în toate, trebuie să ne ghidăm după cum ne îndeamnă natura. Cu asemenea minunate precepte, e inutil să invocăm cu emfază legile pudorii și politeții, care, în ciuda semnelor de considerație pe care, se spune, le impun, nu trebuie să ne distrugă sănătatea și chiar viața.

În fine, dacă totuși se află cineva atât de înrobit prejudecăților, noi nu-l vom sfătui să renunțe la pârț atunci când natura i-l cere, ci îl vom învăța cum să-l ascundă.

Când îi vine, omul cu pricina trebuie să-și dreagă glasul. Dacă plămânii îi sunt prea slabi, să se facă brusc a strănuta cu forță; toți se vor repezi să-i spună „noroc” *și* să-l acopere de binecuvântări. Dacă-i cumva atâta de neîndemânatic încât să nu izbutească niciuna nici alta, atunci să scuipe tare, ori să-și așeze scaunul, în fine, să facă orice zgomot capabil să mascheze pârțul. Dacă nici asta nu îi izbutește, să se țină: prin comprimare și contracție a mușchiului mare anal, ceea ce urma să se manifeste la modul viril se va feminiza; doar că subtila și nefericita stratagemă va oferi mirosului ceea ce tocmai a refuzat auzului. În acest caz, se va-ntâmpla întocmai ca în acest fragment din *Mercur galantul*, de Boursault:

Sunt un trup invizibil
născut din prost aluat
Nu cutez deci a spune
Nici cine sunt, nici de-unde m-am iscat;
Când vreau să ies, mă fofilez
cu iscusință deghizat
Și-ajung femeie-nșelăciune,
din bărbatul ce-aș fi fost.

Nu pot ascunde însă, la rândul meu, că toate aceste trucuri aduc adesea prejudicii serioase celui ce le întrebuințează și că

nu o dată se întâmplă să-și fi trimis înapoi în vintre un greu dușman, care mult rău va aduce. De unde și multele suferințe pe care le-am descris mai sus, în capitolul al treilea.

Se mai întâmplă ca, vrând să reținem pârțul, să facem chiar mai multă mojicie. Căci, neputând îndura colicile pricinuite de îngrămădirea gazelor în vintre, putem scăpa de-a dreptul vreo canonadă în toată regula, evident, înfiorător de ridicolă. Așa a pățit bietul Aeton, de care pomenește Marțial, când, vrând pe Jupiter să îl salute, scăpă un pârț de s-a cutremurat din temelii chiar Capitoliul.

EPIGRAMĂ

Multis dum precibus Jovem salutat
Stans summos resupinus usque in ungues
Aethon in Capitolio, *pepedit.*
Riserunt Comites: *sed ipse Divum*,
Offensus genitor, *trinoctiali*
Affecit domicoenio clientem.
Post hoc flagitium misellus Aethon,
Cum vult in Capitolium venire,
Sellas ante pedit Patroclianas,
Et pedit deciesque viviesque.
Sed quamvis sibi caverit crepando,
Compressis natibus Jovem salutat.[81]

MART. Lib. 12, Ep. 77

CAPITOLUL XIII

SEMNELE EFECTELOR ULTERIOARE

ALE PÂRȚULUI

[81] „Pe Joe preamărindu-l, în picioare,/Cu fruntea sus, cu rugi tremurătoare,/Când Aeton pe-a lui vârfuri s-a săltat,/Un vânt în Capitoliu a scăpat./Ceilalți au râs, însă lui tata Joe/Tămâia asta nu i-a fost pe voe,/Și supărat, voind să-l pedepsească,/L-a pus trei zile-acasă să prânzească./Acuma, Aeton, după-acea rușine,/De câte ori în Capitoliu vine,/Pe la privata lui Patercliu trece,/Și lasă vânturi, zece câte zece./Cu cea mai mare grijă se păzește,/Dar tot îi mai e teamă c-o pățește,/Și cînd lui Joe-i dă, umil, salutul,/Rugându-se, își ține strâns șezutul.” Marțial, „Rugăciunea lui Aeton”, în Persius. Juvenal. Marțial, *Satire și epigrame*, trad. de T. Măinescu și Al. Hodoș, București, Editura pentru Literatură și Artă, 1967, p. 438. (n.ed.).

Se cunosc trei tipuri de semne: apodicticele, necesarele și probabilele.

Semnele apodictice sunt cele a căror cauză e deja prezentă, astfel încât efectele nu vor întârzia nici ele să se manifeste. Astfel, un om care a mâncat mazăre împreună cu alte legume, struguri sau smochine proaspete, care a băut vin dulce ori și-a înșelat nevasta ori ibovnica, se poate aștepta oricând la o explozie iminentă.

Semnele necesare sunt cele care dau un efect secundar: zgomot mare, miros urât etc.

În fine, probabilele sunt cele care nu apar întotdeauna și nici nu însoțesc de regulă pârțul. Astfel sunt contracția, ghiorăitul mațelor, tusea, ori trucurile cu scaunul, cu strănutul ori cu tropotitul, atunci când nu vrem să fim dați în vileag ca autori.

Cei tineri și bătrânii trebuie sfătuiți să nu roșească atunci când dau vreun pârț, ci ei să râdă cei dintâi, ca să destindă conversația.

Nu s-a stabilit încă dacă e bine sau e rău să pârțâi în timp ce urinezi; în ce mă privește însă, cred că e bine și mă bazez pe această axiomă care-mi pare destul de întemeiată:

Mingere cum bombis res est gratissima lumbis[82]

Căci, într-adevăr, a urina fără de pârț e ca și cum te-ai duce la Dieppe fără să vezi marea.

Și totuși, de cele mai multe ori, întâi urinezi și abia apoi dai pârțul, pentru că gazele din pântec ușurează mai mult cea dintâi îndeletnicire, prin comprimarea vezicii, abia apoi urmând să intre chiar ele în scenă.

CAPITOLUL XIV

LEACURI ȘI METODE DE A PROVOCA PÂRȚURILE.
PROBLEMĂ. ASPECT CHIMIC.
DESPRE SPIRITUL PÂRȚULUI ȘI DESPRE
PETELE ROȘII

CONCLUZIE

[82] „A urina cu pârțuri este un lucru foarte plăcut pentru șale”. (lat.) (n.ed.).

Cum se întâmplă de regulă când te reții de la ceva, sunt mulți dintre cei care nu dau pârțuri decât rar și cu greutate și care pățesc fel de fel de accidente și se îmbolnăvesc de felurite boli. M-am gândit deci că trebuie să scriu și pentru ei, rezervând un capitol leacurilor și mijloacelor de a provoca evacuarea gazelor supărătoare. Voi spune deci, în două vorbe, pentru ei, că se cunosc până acum două tipuri de leacuri care provoacă pârțurile: leacuri interne și leacuri externe.

Cele interne sunt: anasonul, mărarul, rădăcina de șofran, pe scurt, toate carminativele și producătoarele de fierbințeală.

Remediile externe sunt clistirele și supozitoarele. Fie că se întrebuințează unele ori altele, ușurarea este oricum garantată.

PROBLEMĂ

Se ridică întrebarea dacă poate exista analogie între sunete: dacă le putem combina între ele, făcând un fel de orchestră pârțoidică. Ne mai putem întreba, de asemenea, câte soiuri de pârțuri există, dacă le comparăm din punctul de vedere al sunetului.

La prima întrebare, promite de multă vreme un răspuns și un concert un mare muzician.

În ceea ce-o privește pe a doua, vom răspunde că sunt șaizeci și două de feluri de sunete provenite din pârț. După Cardano, podexul poate produce și alcătui patru moduri simple ale pârțului: ascuțit, grav, reflexiv și liber. Din ele derivă alte cincizeci și opt care, împreună cu cele patru de bază, însumează șaizeci și două de sunete ale articulării pârțului sau tot atâtea specii.

Numere-le cine vrea!

ASPECT CHIMIC.

DESPRE SPIRITUL PÂRȚULUI. DESPRE PETELE ROȘII ETC.

Se pune întrebarea dacă un pârț poate fi distilat chimic și dacă i se poate extrage esența.

Răspunsul e afirmativ.

Un spițer a stabilit recent că pârțul se înscrie în clasa lucrurilor spirituale, el este *numero spiritum.* Iată ce a întreprins spițerul după ce s-a folosit mai întâi de alambic.

A chemat din vecini o *hybernoise*, care înfuleca la o masă cam câtă carne înghit șase catârgii mergând de la Paris la Montpellier. Femeia aceasta, care se ruinase prin lăcomie și combustia exagerată a ficatului său, își câștiga existența cum dădea Dumnezeu. Spițerul i-a dat deci să mănânce câtă carne a vrut și a putut, dimpreună cu multe legume producătoare de gaze. I-a poruncit apoi să nu dea niciun fel de pârțuri ori bășini fără să-l prevină. Când a fost aproape momentul, a luat un vas larg, ca acelea în care se prepară uleiul de vitriol, și i l-a pus la fund, provocând însă și mai mult evacuarea cu ceva carminative ușoare, cum e de pildă apa cu anason, folosind, în fine, cam tot ce se potrivea acestui scop de prin spițeria lui. Operațiunea a reușit de minune. Spițerul a luat atunci o substanță uleioasă sau balsamică, al cărei nume nu l-am reținut, și a pus-o în vas, amestecând continuu și făcând să se condenseze totul la soare; a rezultat o chintesență minunată. Ideea spițerului era că o picătură din ea avea puterea să îndepărteze petele roșii de pe piele și chiar i-a încercat efectul, în ziua următoare, pe obrazul nevesti-sii, care s-a curățat pe dată, văzând cu ochii. Să nădăjduim că descoperirea le va fi de folos doamnelor și va aduce bani frumoși spițerului, căruia nimeni n-o să-i mai poată reproșa că nu mai știe altceva decât... harta Țărilor de Jos.

CONCLUZIE

Ca să nu lăsăm nimic pe din afară în ceea ce privește arta pârțului, ne place să credem că fiecare va găsi aici cu plăcere lista celor câteva tipuri de pârțuri care n-au făcut obiectul studiului. Evident, nu putem avea nicio pretenție de exhaustivitate, mai ales într-un domeniu atât de puțin cercetat și abordat acum pentru întâia oară în mod științific. Tot ce urmează a fost extras din documente pe care le-am primit recent. Vom începe cu pârțurile provinciale, spre a slăvi astfel onoarea provinciei.

PÂRȚURILE PROVINCIALE

Inși cu experiență ne asigură că acest soi de pârțuri nu sunt nici pe departe atât de pervertite cum sunt cele din Paris de pildă, unde domină tendința de a suprarafina totul. Nu sunt deci așa de savant etalate, sunt însă naturale și au un gust puțin sărat, asemănător cu cel al scoicilor verzi. Reîmprospătează în chip plăcut pofta de mâncare.

PÂRȚURILE BUCĂTĂRESELOR

Din relatările unei cunoscute gospodine din Petersburg știm că acest soi de pârțuri au un gust excelent de trufanda; încălzite, se ronțăie cu plăcere, dar o dată ce s-au răcit își pierd savoarea și ajung să semene cu pilulele pe care le înghiți doar de nevoie.

PÂRȚURILE FECIOARELOR

Mi se scrie din insula Amazoanelor că acolo pârțurile au un gust delicios și că sunt foarte căutate. Nu se întâlnesc decât acolo, pe cât se pare, dar nu se știe niciodată. Oricum, se spune că sunt foarte rare.

PÂRȚURILE MAEȘTRILOR DE SCRIMĂ

Din scrisorile primite de pe câmpul de bătălie de lângă Constantinopole, rezultă că pârțurile maeștrilor de scrimă sunt teribile și că nu e bine să le miroși prea de aproape. Și cum mai totdeauna se ivesc pe sub apărătoarea de piele, bine ar fi să nu te apropii decât înarmat cu floretă.

PÂRȚURILE DOMNIȘOARELOR

Sunt delicatese, mai cu seamă la oraș, unde sunt degustate precum biscuiții cu aromă de floare de portocal.

PÂRȚURILE FETIȘCANELOR

Dacă sunt bine coapte, au gust de „mai vreau o dată”, foarte apreciat de cunoscători.

PÂRȚURILE TINERELOR NEVESTE

Despre ele am putea transcrie aici un întreg studiu; ne vom mulțumi însă numai cu concluzia autorului, zicând deci, împreună cu el, că „n-au gust decât pentru amanți, căci soții nu prea se dau în vânt”.

PÂRȚURILE BURGHEZILOR

Am primit o scrisoare lungă din partea unor burghezi din Rouen și Caen, o scrisoare având forma unei dizertații despre natura pârțurilor prea cinstitelor lor consoarte; am fi dorit, desigur, să-i satisfacem pe amândoi, transcriind aici în întregime această dizertație. Ne vedem însă nevoiți să apărăm reguli chiar de noi stabilite. Vom spune așadar, în general, că pârțul femeilor burgheze are un parfum de calitate, cu singura condiție să fie rotofei și la largul lui și că, atunci când nu e altceva mai bun la îndemână, el poate mulțumi.

PÂRȚURILE ȚĂRĂNOILOR

Am primit din împrejurimile Orléans-ului un răspuns la glumele proaste care au stricat reputația pârțului de țărancă și am aflat pe această cale cât e de bine făcut și ce frumos: deși rustic, are un gust încântător, iar călătorii trebuie să știe că pârțul țărăncii e o bucățică pe cinste, din care te poți înfrupta în deplină siguranță, cu lingura mare.

PÂRȚURILE PĂSTORIȚELOR

Păstorițele din valea Tempe din Tessalia ne încunoștințează că pârțurile lor au chiar parfum de pârț, perfect natural, ele fiind produsul unui ținut în care cresc doar mirodenii: cimbrișorul, măghiranul etc. Ele solicită de altfel să nu li se mai confunde pârțurile cu cele ale altor păstorițe, hrănite de vreo brazdă oarecare.

Aceste pârțuri se pot recunoaște fără greș întocmai cum se-ncearcă iepurele dacă e de crescătorie: se miroase în formă.

PÂRȚURILE BABELOR

Negoțul cu așa ceva e atât de scârbavnic, încât nici nu mai găsești în ziua de azi negustori. Cu toate astea, nimeni nu poate fi oprit să-și vâre nasul, dacă vrea.

PÂRȚURILE BRUTARILOR

Iată o scrisorică pe această temă, primită de la un meșter brutar din Le Havre.

„Datorită efortului pe care-l face muncitorul când frământă aluatul, stând mereu cu burta lipită de copaie – spune el – pârțurile lui se diftonghează; uneori ies mărunte precum cărăbușii, de poți înfuleca și doisprezece dintr-o dată.” Iată o observație dintre cele mai rafinate și de bun augur pentru digestie.

PÂRȚURILE OLARILOR

Deși sunt făcute ca pe roată, nu sunt bune de nimic: sunt murdare, puturoase și lipicioase. Nu pot fi atinse, fiindcă întinează.

PÂRȚURILE CROITORILOR

Sunt cu adevărat de ținută și cu gust de prună; doar că trebuie evitat sâmburele.

PÂRȚURILE GEOGRAFILOR

Geografii seamănă cu giruetele, bătuți de toate vânturile. Câteodată însă stau în loc și arată nordul, ceea ce-i face să pară perfizi.

PÂRȚURILE LAICILOR

Unele dintre ele sunt de-a dreptul nostime, au gust apetisant și ghiorăie necontenit de foame, pe nemțește. Atenție însă, nu sunt marfă pură. Dacă totuși nu găsiți ceva mai bun, serviți-vă, doar dacă scrie pe ele „Paris”.

PÂRȚURILE BĂRBAȚILOR ÎNCORNORAȚI

Sunt de două feluri. Unele suave, blânde, moi etc. Ele provin de la încornorații de bunăvoie și nu fac niciun rău. Celelalte sunt însă bruște, lipsite de rațiune și furioase; sunt de evitat. Ele seamănă melcului, care nu iese din cochilie decât cu coarnele scoase. *Foenum habent in cornu.*[83]

PÂRȚURILE SAVANȚILOR

Sunt prețioase. Nu prin volum, ci prin noblețea învelișului din care ies. Sunt și rare, fiindcă savanții stau mult în băncile Academiei, deci nu pot întrerupe o lectură importantă, în plină adunare publică, ca să dea drumul unui pârț. Așa încât sunt siliți, de multe ori, să-și feminizeze pârțurile, dându-le astfel un fel de pașaport, ca să nu deranjeze ordinea de zi și alocuțiunile. În schimb, au mare vigoare când se nasc în singurătate și în deplină libertate, căci savanții din ziua de azi mănâncă mai mult linte decât găină grasă.

Cât despre autorii mai mărunți, așa ca mine, ei au drum deschis la closet; acolo ne înveselim cu zgomotoasa armonie a pârțului diftongat, ea ne dă idei în ce privește construcția odelor iar sunetul i se amestecă în chip plăcut cu modul solemn în care ne recităm propriile versuri. Cu siguranță că celebrul Boursault va fi tras și el destule pârțuri drăgălașe, pe care le-a privit apoi cu cea mai mare atenție, spre-a le descrie cu priceperea și gustul cu care a făcut-o în *Mercur galantul.*

PÂRȚURILE FUNCȚIONARILOR

Sunt cele mai bine hrănite dintre toate și cinste fac bucătăriei autorilor. Am auzit nu o dată, prin birouri, salve de pârțuri cu care copiștii trândavi obișnuiesc să se salute între ei. De câștigat, câștigă autorul celei mai reușite și mai sonore canonade. Este, orice s-ar spune, un concert strălucit și minunat interpretat. Și de vreme ce acești domni nu au altceva mai bun de făcut, au toată îndreptățirea; plictiseala ce macină birourile de funcționari trebuie risipită și e mai bine să dai pârțuri, ca să omori timpul, decât să bârfești, ori să faci epigrame sau versuri proaste.

[83] Sunt furioase (expresie cu sens figurat, raportându-se la obiceiul de a se pune șomoioage de fân (*fenum*) în coarnele taurilor furioși). (n.ed.).

Am demonstrat de altfel pe larg grozavele neajunsuri care-i așteaptă pe cei temători de pârț; de aceea, nu pot decât să-i laud pe conțopiștii harnici care, mai înțelepți decât Metroctes, preferă să fie luați de mitocani, dând drumul prizonierului, decât să-și întrerupă lucrul spre-a ieși în coridor s-o facă. Căci, spune proverbul: „mai bine pârțuri cu prieteni decât moartea de unul singur”.

PÂRȚURILE ACTORILOR ȘI ACTRIȚELOR

Acestea nu se-ntâmplă niciodată pe scenă. Dar, de vreme ce pe scenă au ajuns să stea acum și caii, nu e exclus să capete și pârțul cândva îngăduire. Pentru moment, nu se strecoară decât incognito, ca produs de contrabandă, exact ca la savanți, schimbându-și sexul. Teatrul ne oferă însă zi de zi noi inovații, astfel încât nu m-ar mira deloc să aud cândva de-o pârțaradă pusă în scenă de dl Z.

SFÂRȘITUL ARTEI PÂRȚULUI

ANEXA II

ELOGIUL MUȘTEI

de
LUCIAN DIN SAMOSATA[84]

• Musca nu-i nicidecum cea mai măruntă dintre făpturile cu aripi dacă o comparăm cu mușițele ori țânțarii, fie cu alte insecte și mai ușoare; musca le depășește în mărime tot pe atâta pe cât e întrecută de albină. Musca nu are, ca alți locuitori ai văzduhului, trupul acoperit de pene din care unele mai lungi, care să-i ajute la zbor; aripioarele îi seamănă cu cele ale lăcustei, greierului sau albinelor și sunt alcătuite dintr-o membrană fină ca țesăturile de Grecia. Apoi, e plină de culori ca un păun, dac-o privești cu atenție în lumină, când își întinde aripile.

[84] După traducerea lui Eugene Talbot, apărută în 1874 la Hachette.

• Zborul muștei diferă de al liliacului, nefiind bătaie continuă din aripi, dar nici săritură, ca la lăcustă; nu scoate sunetul acela neplăcut, ca viespea, ci plutește cu grație la înălțimea la care se poate ridica. Mai are și alt avantaj: când zboară, musca nu tace, ci cântă cumva, fără să producă nici țiuitul insuportabil al mușițelor și țânțarilor, nici bâzâitul albinei și nici freamătul amenințător al viespii. Musca le e superioară prin suavitate, întocmai cum flautul are accente mai melodioase decât trompeta ori țimbalele.

• În ce privește trupul, capul muștei e ferm legat de gât. De-aceea îl și mișcă în toate sensurile, cu mare ușurință, căci nu rămâne fix ca la lăcustă. Are ochi bulbucați și mari, ieșiți ca niște coarne. Pieptul e bine zidit, iar picioarele se țin de el, dar fără să rămână lipite, ca la viespi. Pântecul muștei pare turnat în armură, din pricina solzilor și a dungilor late care-l împodobesc. Nu se apără de dușmani cu coada, ca viespea ori albina, ci cu gura, mai precis cu trompa, de care se folosește ca și elefantul: apucă hrana sau diverse obiecte; tot cu trompa se agață, cu ajutorul unui cotiledon aflat la capătul ei. Din trompă, musca scoate un dinte, cu care înțeapă și apoi suge sângele. Mai bea și lapte, dar preferă sângele, iar înțepătura ei nu e grozav de dureroasă. Musca are șase picioare, dar merge doar pe patru; cele două din față îi slujesc de mâini. O poți vedea mergând în patru labe, cu vreo firimitură-n mâini, pe care o ridică într-un gest atât de omenesc, întocmai ca noi toți.

• Musca nu se naște așa cum o vedem; la început e doar un viermișor, ce scoate capul din vreun leș de om sau animal. Curând îi cresc picioare, apoi aripi și, din reptilă, iat-o devenită pasăre. Puiarnică, produce la rândul ei un alt viermuș, care va deveni o muscă. Musca stă la masă cu omul, gustă din tot ce mănâncă el, cu excepția uleiului, care-o ucide. Oricât de iute-i e destinul – fiindcă musca are viață scurtă – prea dragă-i e lumina și trebăluiește numai pe zi. Noaptea, stă liniștită undeva, fără să miște, nu zboară și nu cântă.

• Pentru a dovedi că nu-i deloc lipsită de istețime, ar fi de-ajuns să spun că știe să se ferească bine de cursele pe care i le-ntinde păianjenul, cel mai crud dintre dușmanii săi. Păianjenul

organizează ambuscade, dar musca îl observă întotdeauna la timp și se întoarce-n zbor, să nu se prindă-n plasă și să nu cadă-n labele crudei bestii. Dar despre forța și curajul muștei nu eu sunt poate cel mai îndreptățit să mă pronunț, ci cel mai sublim dintre poeți, Homer. Dorind să facă elogiul unuia dintre eroii săi mai însemnați, poetul nu-l compară nici cu leul, nici cu pantera ori cu mistrețul, ci cu musca, asemănând curajul ei cu istețimea și perseverența viteazului. Și nu spune că musca se dă mare, ci că e chiar vitează. Degeaba o gonești, adaugă Homer, nu-și părăsește niciodată prada, ci se întoarce mereu unde-a mușcat. Atât de tare prețuiește Homer pe muscă și-atâta-i place să o ridice-n slăvi, încât vorbește despre ea în versuri, nu doar o dată și nu în două vorbe, ci mult și în cuvinte tot mai frumoase. Descrie undeva un roi de muște, zburând în jurul unui vas cu lapte; într-altă parte, unde vorbește de Minerva întorcând din drum, precum o mamă ce veghează somnul pruncului, săgeata ucigașă trimisă către Menelau, el are grijă să strecoare și musca în sublima comparație. În fine, musca e împodobită cu epitetul „cea mai cinstită”. Homer le cheamă în batalioane, botezându-le roiurile cu nume de popoare.

• Așa de mare e puterea muștei, încât tot ce mușcă își păstrează rana. Înțepătura ei pătrunde nu doar prin pielea omului, ci și prin cea a calului și-a vitei. Pe elefant îl zăpăcește doar, vârându-i-se între riduri și-l rănește cu trompa ei cât poate de adânc. Dragostele ei și nunta se petrec în cea mai mare libertate: ca și cocoșul, masculul nu coboară de pe cal cu una cu două, ci rămâne „în șa” mai multă vreme, așa încât femela își cară soțul în spinare, zburând cu el, ca nimic să nu le tulbure celesta lor unire. Dacă-i tai capul, restul trupului muștei respiră mai departe încă multă vreme.

• Dar darul cel mai minunat cu care a-nzestrat-o natura e cel despre care am să vă vorbesc acum: și cred că însuși Platon îl băgase-n seamă în cartea lui asupra nemuririi sufletului. Dacă presari cenușă peste musca moartă, ea se trezește îndată, renăscută pentru o viață nouă. Și astfel, trebuie să credem toți că musca are suflet nemuritor, că, deși se-ndepărtează câteva clipe de trup, se și-ntoarce în curând, îl recunoaște, îi dă din nou viață și-l ajută să-și ia zborul. Și-așa ajunge să fie adevărată

fabulă lui Hermotimus de Clazomene, ce pretindea că adesea sufletul îi ieșea din trup, călătorind o vreme singur, pentru ca apoi să revină și să reintre-n trupul lui Hermotimus, reînviatul.

• Cu toate astea, musca e leneșă. Își însușește rodul muncii altora, dând peste tot de masă pusă. Pentru ea se mulg caprele; pentru ea, dar și pentru oameni, desigur, își desfășoară albina meșteșugul; ea gustă cea dintâi din felurile pregătite regilor de marii bucătari, plimbându-se nestingherită pe mese, trăind ca ei și împărtășindu-se din toate plăcerile regești.

• Nu-și face cuibul nicăieri și nici nu ouă undeva anume, dar, făptură rătăcitoare pentru că e zburătoare, musca își face vatră oriunde înnoptează, asemeni sciților. Cât ține noaptea, nu se mișcă, am mai spus, căci vrea să-și facă meseria la vedere și nu crede c-ar trebui să ascundă noaptea vreun lucru de care, ziua în amiaza mare, ar roși.

• Fabula spune că, demult, musca era o femeie de o neasemuită frumusețe, cam guralivă însă. Altfel, cântăreață bună. Femeia ajunsese la un moment dat rivala lunii, care, ca și ea, îl avea drag pe Endymion. Și îi plăcea nespus să îl trezească șoptindu-i vrute și nevrute la ureche. Dar într-o zi, Endymion se supără și luna, ținându-i partea, o prefăcu în muscă. Așa se înțelege și de ce nu lasă musca pe nimenea să doarmă și mai ales pe flăcăii chipeși, cu pielea fină, în care-l caută mereu pe Endymion. Mușcătura ei, plăcerea sângelui nu sunt așadar semn de cruzime, ci de dragoste și generozitate: se bucură și ea cum poate, culegând astfel floarea frumuseții.

• În vechime a existat și o femeie pe care o chema așa, Musca: era mare meșteră în poezie și, pe cât de înțeleaptă, tot pe atât de frumoasă. A mai fost o muscă, una dintre cele mai ilustre curtezane din Atena. Despre ea poetul comic spune:

Musca l-a înțepat până în fundul inimii.

Iată că nici muza comediei nu s-a sfiit să pomenească acest nume și chiar să-l suie pe scenă; iar tații noștri nici ei nu s-au

temut să-și boteze astfel fiicele. Până și tragedia vorbește despre muscă, lăudând-o până peste poate, când spune:

Cum! *musca e în stare, cu nespusu-i curaj*
Să se îmbete-n sânge din trupul muritorilor
Iar un soldat se teme de strălucirea armelor?!

Multe ar mai fi de spus apoi despre Muscă, cea care-a fost fiica lui Pitagora, dar povestea ei o cunoaște toată lumea.

• Există o specie aparte de muște mari, numite de regulă muște soldățești, ori câini. Bâzâitul lor este foarte puternic, zborul – foarte iute. Trăiesc mult și hibernează pe timp de iarnă, ascunse în lambriuri, fără hrană. Ce-i însă mai ciudat la ele e că îndeplinesc pe rând rolurile de mascul și de femelă, stând când deasupra, când dedesubt și având – întocmai precum fiul lui Hermes și al Afroditei – un dublu sex și-o dublă frumusețe. Multe-ar mai fi de adăugat în acest elogiu, dar mă opresc, de teama să nu par a vrea, cum spune proverbul, să fac din muscă elefant.

ANEXA III

În 1935, Dali îi consacrase deja lui Picasso un poem care pune laolaltă toate ideile și premonițiile sale privind experiența genială a celui pe care-l considera ca un al doilea tată[85].

fenomenul biologic
și dinastic
al cubismului
lui
Picasso
a fost
cel dintâi mare canibalism al imaginației
depășind ambițiile experimentale
ale fizicii matematice
moderne

•

[85] Extras din *La Conquête de l'irrationnel*, Editions Surréalistes, 1935.

viața lui Picasso
va alcătui baza polemică
neînțeleasă încă
pe care
psihologia fizică
va deschide din nou
o cale sângerândă
și întunecată filosofiei.

•

Căci din pricina
gândirii materialiste
anarhice
și sistematice
a lui
Picasso
vom putea cunoaște fizic
experimental
și fără să avem nevoie
de noutățile „problematice” psihologice
cu parfum kantian
de „gestalitiști”
toată mizeria
obiectelor de conștiință
localizate și confortabile
cu atomii lor blegi
cu senzațiile infinite
și
diplomate.

•

Fiindcă gândirea hiper-materialistă
a lui Picasso
arată
în ce fel canibalismul rasei
devoră
„specia intelectuală”
cum vinul de regiune
udă deja
șlițul familial
al matematicilor fenomenologice
ale viitorului

că există „figuri stricte”
extra-psihologice
intermediare
între
grăsimea imaginației
și
idealismele monetare
între
aritmeticile transfinite
și matematicile sangvinare
între entitatea „structurală”
a unei „sole obsedante”
și felul de a fi al ființelor vii
în contact cu „sola obsedantă”
căci sola în chestie
rămâne
total exterioară
înțelegerii
gestalt-theorie-ei
pentru că
această teorie a figurii
stricte
și a structurii
nu are
mijloacele fizice
prin care
să analizeze
și nici
să înregistreze
comportamentul uman
față de
structuri
și figuri
prezentându-se
obiectiv
ca
fizic delirante
căci
nu există
azi

din câte știu
o fizică
a psiho-patologiei
o fizică a paranoiei
care nu poate fi privită
decât
ca
baza experimentală
a filosofiei
ce va veni
a
psiho-patologiei
a viitoarei
filosofii a activității „paranoic-critice”
la care voi încerca
într-o bună zi
de voi avea vreme
și chef
să mă refer
polemic.

ANEXA IV

MISTICA DALINIANĂ
FAȚĂ ÎN FAȚĂ
CU ISTORIA RELIGIILOR

După primul război mondial, mișcarea suprarealistă a fost ca un val uriaș, care a măturat totul în cale. Dar, pe lângă o esențială împrospătare a imaginației (necesarmente legată de acest curent pentru a-i permite să se realizeze), s-a făcut remarcată și o anume forță distructivă, căci suprarealiștii contestau tot se ce putea contesta, negau toate valorile sociale: armată, guvern, religie, arta clasică din muzee – acestea din urmă vizate în chip sistematic și insultate grosolan, mai exact spus, scatologic, ori ridiculizate la modul umoristic (vezi, de pildă, mustățile puse lui Venus din Milo).

•

Atât de tipic realist, prin modul de funcționare mintală a imaginației sale (cel puțin), Dali este singurul dintre

reprezentanții importanți care a reușit să-și transforme experiența religioasă cotidiană „catolică, apostolică și romană” în materie artistică de cea mai bună calitate, capabilă să rămână fidelă atât spiritului dogmei (așa cum o dovedește întrevederea lui Dali cu Sanctitatea Sa Papa Pius al XII-lea), cât și spiritului suprarealist, cel puțin în esență, adică în mecanismul mintal al creației imaginative; acesta este un eveniment suficient de neobișnuit pentru a profeți că, din întâlnirea celor două fenomene, egal de bogate și de dense în umanitatea lor cum sunt suprarealismul și creștinismul, se va naște, de bună-seamă, o nouă bogăție umană, la puterea a doua.

Se știa deja de câțiva ani buni că preocupările religioase, mistice chiar, au câștigat teren în existența lui Salvador Dali. O dovedesc lecturile, întâlnirile sale cu cei mai eruditi prelați ai Spaniei. Grundul permanent al preocupărilor și speculațiilor artistului de la Cadaqués l-au constituit, în vremea din urmă, marile texte mistice – Sfântul Ioan al Crucii, Sfânta Tereza de Avila, Ignațiu de Loyola, precum și cele mai complicate probleme ale teologiei. Rezultatul a fost, pe de o parte, *Le Manifeste mystique du surréalisme*, iar pe de alta, noua etapă în iconografia daliniană, atât de fericit numită de Michel Tapié „continuitatea daliniană”. În principal, ea se axează acum pe două teme: „Nativitatea” (1949-1951) și „Fecioara Mistică”, în care trebuie să vedem încununarea celei dintâi, apoi, după 1951, iubirea pentru Dumnezeu. Faptul că resursele profunde ale imaginației originare a lui Dali nu au secat prin acest fel de angajare în construcțiile verbale ale celei mai abstracte și mai puțin plastice dintre ontologiile religioase ține de marele miracol al invenției daliniene.

Concret, miracol este faptul că, schimbând scolastica pe un penel și câteva culori, acest „exaltat, acest arivist odios, cabotin și megaloman” – pentru cei care nu vor să vadă decât aparențele –, uită cu desăvârșire de toate suprastructurile contingente și istorice și regăsește, dezgroapă straturile cele mai arhaice, moștenirea cea mai îndepărtată, stadii ale cunoașterii umane depășite deja de milenii. Așa se întâmplă de pildă cu studiul său, făcut nu din perspectivă estetică, ci din punctul de vedere al istoriei religiilor, asupra Fecioarei Mistice. E vorba de o suprapunere de tablouri, fiecare centrat pe celălalt: Maica Fecioară, Cristos, pâinea: emblemă vegetală a seminței

vieții, sămânța hrănitoare, simbol întregit de spicul de grâu, în partea de jos a lucrării, iar sus, de oul legat printr-un fir de o scoică, având la dreapta o rodie și scoici nedesfăcute; iar dedesubt, „Rhinoceronticus-Protonicus” și cornul său (în secțiune). În studiile pregătitoare pentru această lucrare, găsim o Naștere a lui Cristos sub forma grăunței care germinează, dislocând capul Fecioarei. În altul, Rhinoceronticus apare, printre nori, unui înger în adorație. Or, știm că cel mai vechi mesaj religios care ne-a parvenit de la strămoșii noștri preistorici este cel al înhumării morților, în poziție foetală, într-o groapă săpată adânc în pământ sau într-un vas, uneori într-o peșteră – simbol abia deghizat al credinței în renașterea pentru o altă viață. Mai e apoi și cultul acelei „Magna Mater”, Marea Mumă, „Umma”, „Amma”, „Ma”, „Maya”, mama lui Buddha, devenită „Maria” în religia creștină și ale cărei nume arhaice sunt încă și astăzi reinventate de copiii din zilele noastre. Semnificația ei esențială este aceea de hrănire și procreație, fie în modurile de viață dominate de principiul vegetal, contemporane civilizațiilor agricole (cultul spicului, al grâului, al seminței, deci, prin excelență cult al Cybelei, al lui Demeter etc., iar mai târziu, uneori, cult al fructului, al rodiei, al strugurelui din care se scotea licoarea extazului dionisiac, ea însăși variantă a nenumăratelor licori dătătoare de extaze și de nemurire, între care, haoma la iranieni, soma la hinduși etc.), fie în modurile de viață stând sub semnul animalului; „Magna Mater”, reprezentată adesea ca o vacă sacră (din India până în Egipt) și însoțită de un zeu cu chip de taur, des întâlnit în civilizațiile pastorale, unde e numit Enlil, Bel (la mesopotamieni), Mitra (la iranieni), Min, Amon (la egipteni), Zeus (la troieni, cretani, micenieni). Magna Mater mai apare și însoțită de fiul său Dionysos – zeu-taur, pentru care Minotaurul, răpirea Europei, adorarea Vițelului de aur, din *Biblie*, cursele de tauri din Spania nu sunt decât câteva variante târzii. Acest zeu-taur este întotdeauna un zeu al Cerului, numit Prea-înaltul și care se leagă de multe ori de starea extazului profetic (cazul lui Amon, Apis, Dionysos etc.) Starea de extaz obținută prin metoda „paranoic-critică” de Dali devine astfel un fel de succedaneu al bețiilor sacre, căci este conectată, ca și ele, la aceleași elemente. Autenticitatea imaginației daliniene e dovedită chiar de faptul că această metodă l-a inventat pe Rhinoceronticus. Contopirea celor două

coarne ale taurului într-unul singur, tăiat, exprimă castrarea, prezentă în mod simbolic în toate religiile (de la mutilarea lui Abélard până la tonsură și la celibatul din religia catolică). Până și faptul că Dali atribuie lui Isus și nu Fecioarei puterea procreației este „scris” deja, atât în miturile foarte vechi, cât și în cele moderne: de la supremul zeu solar, născut din sine însuși (la egipteni, Ra) până la Jupiter, care le concepe pe Semele și pe Atena (născută din capul lui) și până către noi, când Eva s-a născut din coasta lui Adam.

•

Se poate merge însă și mai departe: inspirația daliniană nu este revelație divină, ci rezultat al unor procese mintale învecinate cu nebunia. Asupra acestui punct, Dali ne oferă toate mijloacele spre a-i înțelege opera în a sa *Vie secrète*, document incomparabil, veritabilă mină de aur atât pentru amatorii de umor, pentru psihiatri, cât și pentru psihologi și esteticieni, curioși să demonteze mecanismele creației artistice. Dali își amintește momente din copilărie: că sunt sau nu, conștient sau inconștient, aranjate în scop „publicitar”, contează prea puțin, căci, se știe, mitomania nu strică niciodată psihanalizei, ba dimpotrivă. Această autobiografie este un document uman prodigios, a cărui importanță științifică este perfect comparabilă cu cea a președintelui Schreiber, celebrul paranoic mistic despre care vorbea Freud.

Întreaga operă a lui Dali se confundă cu însăși viața lui. Nu are oare Fecioara chipul Galei? Nu s-a reprezentat Dali pe sine însuși crucificat, alături de Gala și în chip de Sfânt Ioan? Până și semnătura, împletită cu cea a Galei, nu-i oare trasă-n țeapă pe un crucifix?

Rotirea permanentă a unor roabe în jurul capului Sfintei Fecioare, despre care știm că e locul de unde se naște Isus-spicul, își găsește explicația în mitul nașterii Atenei din țeasta lui Jupiter. Acesta suferea teribile dureri de cap, până ce Vulcan i-a crestat țeasta, eliberându-l de presiune; zumzetul acesta al roabelor exprimă exact senzațiile de vertij pe care le încearcă femeile în chinurile facerii și nu e deloc întâmplător că într-un articol din *Revue Française de Psychanalyse* stă scris că durerile de cap și amețelile sunt legate, întocmai ca la Dali și Jupiter, de traumatismul nașterii.

Esența geniului dalinian se definește prin permanență și necontenită înnoire, avându-și rădăcinile la izvoarele arhetipale ale umanului, dar nu mai puțin înfipte în trama și în epoca istorică. Geniul lui Dali întâlnește marea tradiție a Maeștrilor Renașterii, pe care atât de des îi pomenește și cu atâta plăcere. Dincolo de exuberanțele lui cabotine și uneori frenetice, universul lui Dali este cel al unui mare baroc.

doctor PIERRE ROUMEGUÈRE

ANEXA V

SALVADOR DALI ȘI LUMEA ÎNGERILOR

O dată secularizate, spațiile infinite au încetat să-i mai sperie pe contemporani. Dimpotrivă, îi atrag, în vreme ce raționalizarea Universului continuă să-i irite, pentru că intră în contradicție cu zona, acceptată azi chiar și de științe, a misterului. Atâta doar că știința nu bănuise cât de vastă și de greu de numit este această zonă. Or, dacă lumile nu mai pot fi *numite*, la ce bun filosofarea? Iată însă că atunci când vorbește Dante vizionarul, poetul-teolog, sufletul se declară mulțumit.

Traversăm cele nouă cercuri ale Infernului, Antipurgatoriul, Purgatoriul și ocolurile lui. De la cel de al șaptelea, suntem deja în Paradisul terestru... Și apoi e Paradisul. Ajungem în Lună, aflăm secretul petelor ei. Cerurile se desfășoară: al lui Mercur, al lui Venus, al Soarelui, al lui Marte, al lui Jupiter, al lui Saturn și, în sfârșit, al optulea, cerul stelelor fixe, triumful lui Cristos. Apoi al nouălea, sediul lui Dumnezeu și al celor nouă coruri de îngeri...

„*văzui un punct ce răspândea lumine*
    pătrunzătoare-astfel că orice față
    sub focul lui se cade să se-ncline:
cea mai măruntă stea și mai răzleață
    s-ar zice Lună lângă dânsul pusă
    să stea ca-n ceruri soață lângă soață.
Și nu departe de lumina spusă
    mai mult decât un nimb de focul său,
    când deasă-i pânza de vapori adusă,

rotea împrejur sclipind un cingătău
atât de iute, c-ar fi-nvins mișcarea
supremei bolți ce ne-mpresoară-n hău.
Alt cer în juru-i își rotea viitoarea,
cuprins și el de-al treilea în strânsoare
și tot așa de-a rândul, cât e zarea.
Era-n lărgime-al șaptelea atare
că însuși curcubeul întregit
să-l prindă-n brațe n-ar fi fost în stare.
Și încă două se roteau în sit,
tot mai agale înscriind tighel
de foc în jurul punctului zărit,
și mai vârtos zvârlea scântei acel
ce mai aproape-i sta, căci mai cu vlagă
sorbea puteri și adevăr din el."[86]

Într-un dialog înregistrat în 1956 cu acordul lui, Salvador Dali îmi spunea că nimic nu-l stimulează mai mult decât ideea de înger. Dali dorea enorm să picteze cerul, să pătrundă bolțile celeste pentru a intra în comunicare cu Dumnezeu. Pentru el, Dumnezeu e o idee inefabilă, cu neputință de concretizat. Poate că, se gândește el, aceasta o fi substanța pe care o caută fizica nucleară. Pentru el, Dumnezeu nici nu e ceva cosmic, căci atunci ar fi vorba, îmi spunea, de o limitare. În această chestiune, el vede mai degrabă o seamă de raționamente contradictorii, imposibil de rezumat într-o idee de structură. Catalan până în vârful unghiilor, Dali are nevoie să atingă formele, or aceasta e *chiar caracteristic pentru îngeri.* „Când eram foarte tânăr, îmi spunea Dali, am pictat un tablou cu îngeri." Apoi, în vremea din urmă, se apleacă tot mai mult asupra temei Fecioarei, tocmai pentru că Fecioara s-a urcat la cer *prin puterea îngerilor.* Iar Dali ar vrea cu tot dinadinsul să afle secretul acestei Înălțări, în ce constă deci mișcarea?

(Așa ne vom lămuri și pentru ce întrebuințează el material nuclear în Înălțările sale.)

Dali își închipuie că protonii și neutronii sunt *elemente angelice*, întrucât, explică el, în trupurile celeste „se mai află încă resturi ale substanței divine și așa se face că unele făpturi

---

[86] Dante, *Divina Comedie* (Paradisul), trad. de Eta Boeriu, Editura Minerva, colecția „Biblioteca pentru toți", București, 1982, Cântul XXVIII, pp. 254-255. (n.t.).

îmi par *atât de asemănătoare îngerilor*: Rafael și Sfântul Ioan al Crucii”.

„Temperatura trupului lui Rafael e chiar temperatura aceea, mai degrabă scăzută, a primăverii, care este și temperatura trupului Fecioarei și a Trandafirului.”

Și mai adaugă, cu gravitate: „Am nevoie de un ideal hiperestezic pur. Sunt tot mai mult preocupat de ideea de castitate. Pentru mine, e o condiție esențială a vieții spirituale.”

Dacă vrem să găsim explicația înclinației angelice a lui Salvador Dali, orientare mai degrabă demoniacă multă vreme (deși până la urmă și diavolul e tot un înger), e oare suficient să ne referim la obiceiul său din copilărie, când se distra împreună cu alți copii apăsându-și tare până la durere globii ochilor pentru a provoca fosfene? Dali numea asta *jocul de-a văzutul îngerilor.* Ar fi oare suficient să spunem, așa cum i-a spus cândva un psihanalist, că astfel regăsea Paradisul pierdut al pântecului matern? De ce să nu vedem mai degrabă semnele unei „predestinări”! În orice caz, e mai mult decât probabil ca, exprimându-se așa cum a făcut-o, Dali a evitat nebunia, căci astfel nu pierde niciun moment contactul cu exigențele impuse de artă. În plus, Dali chiar crede în existența îngerilor. Iar când l-am întrebat de ce, a răspuns: „În orice reverie, nu resimt plăcere decât dacă știu că ar putea să fie și adevărată. Și, întrucât în preajma îngerilor încerc o atât de intensă plăcere, nu pot decât să fiu încredințat de existența lor.” Dali afirmă de fapt că există o mare diferență între ceea ce-și închipuie el că ar fi un înger (în existența căruia crede din pricinile mai sus arătate) și Miraculosul, care nu-i altceva decât fantezie, „această piatră unghiulară a nebunilor”, cum o numea Paracelsus.

Salvador Dali se regăsește în înger, se ia în stăpânire; se întâlnește el oare cu partea bună din sine, cu acel Altul, cunoscut de Dumnezeu și pe care noi trebuie să-l realizăm?

Până unde a reușit Salvador Dali să pătrundă în Paradisul îngerilor lui Dante Alighieri? Rămâne să judecăm noi:

„ca roiul de albine când se-nclină
pe flori și iarăși zboară către vale
să stoarcă mierea-n faguri la stupină,
se pogora pe floarea ce-n petale
nenumărate-i prinsă și urca

din nou spre cer cântându-i osanale.
Obrazul lor ca flacăra sclipea
și-aveau aripi de aur, iar veșmântul
era mai alb ca cea mai albă nea."[87]

BRUNO FROISSART[88]

[87] Dante, *op. cit.*, Cântul XXXI, p. 278. (n.t.).

[88] Datorăm domnului Joseph Foret, editorul lui *Don Quijote* și al *Apocalipsei*, îngăduința de a reproduce acest eseu al regretatului Père Bruno, extras din catalogul apărut cu prilejul Expoziției de la Muzeul Gallierà, în 1960.

ANEXA VI

Tabel comparativ am valorilor, după o analiză daliniană

	Tehnică	Inscripție	Culoare	Subiect	Geniu	Compoziție	Originalitate	Mister	Autenticitate
LEONARDO DA VINCI	17	18	15	19	20	18	19	20	20
MEISSONIER	5	0	1	3	0	1	2	17	18
INGRES	15	12	11	15	0	6	6	10	20
VELÀSQUEZ	20	19	20	19	20	20	20	15	20
BOUGUEREAU	11	1	1	1	0	0	0	0	15
DALI	12	17	10	17	19	18	17	19	19
PICASSO	9	19	9	18	20	16	7	2	7
RAFAEL	19	19	18	20	20	20	20	20	20
MANET	3	1	6	4	0	4	5	0	14
VERMEER VAN DELFT	20	20	20	20	20	20	19	20	20
MONDRIAN	0	0	0	0	0	1	1/2	0	3,5

Sfârșit

virtual-project.eu

